ಶ್ರೀರಸ್ತು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಲೀಲಾಮೃತಚಂಪೂಗ್ರಂಥಃ.

ದಶಮಂತು ದಶೋಲ್ಲಾಸೈರ್ಭೃಶೋಲ್ಲಾಸಾದಗಾಯತ। ಕೃಷ್ಣಾಂಘ್ರಿಭೃಂಗಃ ಕೃಷ್ಣಾಖ್ಯಃ ಕೃಷ್ಣಲೀಲಾಮೃತಾತ್ಮಕಮ್

ಶ್ರೀಮನ್ಮಹೀಶೂರಪುರವರಾಧೀಶ ರಾಜಾಧಿರಾಜ ಶ್ರೀಮತ್ಕೃಷ್ಣರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯರವರ ಶಾಸನಕೋರ್ಟೆಪಟ್ಟ ಮೈಸೂರು ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟು ಪೆನ್ಷನ್ ಖಜಾನಚಿ ಬೇಲೂರು ಕೃಷ್ಣೈಯಂಗಾರಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಲೀಲಾಮೃತವೆಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಚಂಪೂಗ್ರಂಥವು ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಮಹಾಸ್ಥಾನ ಪಂಡಿತರಾದ ಶ್ರೀಮತ್ಕೋಟಿಕನ್ಯಾದಾನ ತಿರುವೆಂಕಟತಾತಾರ್ಯರಿಂದ ಪರಿಶೋಧಿತವಾಗಿ ಚನ್ನರಾಯಪಟ್ಟದ ತಾಲೋಕು ಪೆನ್ಷನ್ ಅಮಲದಾರು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಬೆಲೂರು ಕೇಶವೈಯಂಗಾರ್ರವರಿಂದ ಮೈಸೂರು ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿ ಶ್ರೀಚಕ್ರವರ್ತ್ಯೈಯ್ಯಂಗಾರ್ರವರ ಸ್ವಕೀಯ ವಿದ್ಯಾತರಂಗಿಣೀಮುದ್ರಾಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಸನ್ ೧೯೦೧ ನೇ ಯಿಸವಿ ಜೂನ್ ತಾರೀಖು
ಲ್ಲು-ಪ್ಲವನಾಮಸಂವತ್ಸರದ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಬಹುಳ
ಕ್ರಯ ೧೨ ಆಣೆ.

శ్రీ

శ్రీకృష్ణాయనమః.

శ్రీకృష్ణలీలామృతంనామచంపూగ్రంథః.

అవతరణికా.

శ్రీమదఖండమహీమండల మండనాయమాన కర్నాటదేశశోభ్యమానమహీసుర పురవరవిరాజమాన రాజరాజిరాజదష్టాపదమకుటతటఘటిత మణిగణఘృణిరంజితచరణాంభోజ రాజాధిరాజ మహారాజ శ్రీకృష్ణరాజమహీమహేంద్ర మహనీయశాసనానంద సందోహ సముల్లాసిత దేశైకదేశ విలసద్వేలాపురీసమాఖ్యావిఖ్యాతే మహాతిదివ్యదేశే భస్మాసురనిధనాయ నిజమాయాప్రకాశితలోకమోహమోహినీరూపస్య భగవతో భక్తజనభాగ్యగీర్వాణోర్వీరుహస్య స్వామ్యనాయకీసమేత శ్రీకేశవస్య కృపైకతాన శ్రీమద్భాగ్యకలకలశార్ణవ కౌస్తుభాయమాన శ్రీమత్తిమ్మయ్యంగార్యనామా సకలసుకృతధామా ముదా సదైవ సమారాధయన్నవనీసురాగ్రే విరాజతే స్మ. తదీయాంఘ్రియుగ్మధ్యానావధాంతాంతరంగస్తదాత్మజస్సకృష్ణశర్మా మహీసూరపురవరే లబ్ధకోశాధికారస్స్వకృతసుకృతసార్థేన సమధిగతన్యాయవాదిశ్రీమద్ద్రావిడామ్నాయసూరివర్యాన్వయక్షీరాబ్ధికలానిధి శ్రీశఠకోపదేశికేంద్రతత్పుత్రరత్న శ్రీమంత్రార్థాద్యమృతప్రదానప్రవీణ శ్రీమత్తిరునారాయణార్య చరణకమలలోలంబభావో భాగవతోత్తమ శ్రీమచ్ఛ్రీశైలకులతిలకాయమాన కోటికన్యాదాన తాతదేశిక వంశముక్తామణేశ్శ్రీమత్కృష్ణరాజేంద్రమహాస్థానపండిత శ్రీతిరువేంకటతాతార్యవర్యాదధీతసంస్కృతవిద్యస్సద్యస్తదనుగ్రహాదైవ సకలపురుషార్థసార్థీకరణధురీణయదుధురీణ శ్రీరుక్మిణీరమణచరణయుగళౌదన్యచ్ఛరణమజానానస్తదీయసచ్చరిత్రవిచిత్రవర్ణనేన సుమనస్సంతోషణైకకార్యరూపంయథారుచిరం విరచయ్య శ్రీకృష్ణలీలామృతంనామచంపూప్రబంధం-విద్యాతరంగిణీనామ ముద్రాశాలాయాంసముద్రితంసంతస్సంమదహృదయారవిందాస్స్వాదరమవలోక్య కృతార్థయంత్వాత్మానమితి ప్రార్థయతేతరామ్ ... ...

శ్రీరస్తు

శ్రీకృష్ణలీలామృతనామచంపూప్రబన్ధవిషయసూచికా.

శ్రీకృష్ణలీలామృతనామ-చంపూప్రబన్ధవిషయసూచికా ౨

పుట	పఙ్క్తి	అశుద్ధ	శుద్ధ
౩	౨౫	దృప్తఃక్షితీందవ్రిచ్ఛలే	దృప్తక్షితీంద్రచ్ఛలై
౪	౨౩	వచోవ్యచలతాం	వదంత్వచలతాం
౫	౩	చెక్కంవా	చెత్కంవా
౭	౪	మద్దామ	మద్ధామ
౭	౧౪	గర్బ	గర్భ
౨౧	౧౮	తత్రక్షితా	తత్రక్షితౌ
౨౨	౨౫	గళగ్రణనిశ్చల	గళగ్రహణనిశ్చల
౨౫	౨౪	వాక్యానేవ	వాక్యాన్యేవ
౨౯	౨౫	మ్యా	ద్యూతం
౩౦	౧౩	వాణి	వాణీ
౩౧	౨౨	శ్రాభితో	త్రాభితో
౩౨	౨౨	నత్యక్	నృత్యక్
౩౩	౧౧	దాన్యవరై	ధాన్యవరై
౩౩	౧౯	హాపతుదాక్రి	ప్రాపతుదాక్రి
౩౯	౨౪	కష్ణో	కృష్ణో
౪౧	౧	పెబ్రమ్ణాస్య	ప్రేమ్ణాస్య
౪౮	౨౫	అ	ఆ
౪౯	౬	నిపెతెరుర్వావ్యం	నిపేతురుర్వ్యాం
౫౪	౧౫	శ్రీరామాదీంశ్చ	శ్రీదామాదీంశ్చ
౫౬	౧	సదృశాతభా	సదృశాత్మభా
〃	౯	వర్షసమ	వర్షసమృ
౫౭	౧౯	విద్యా	దివ్యా
౬౦	౨౪	విధురా	విధురావిధురా
౬౬	౧౪	దాఘీయమాణః	దాఘీయమాణః
〃	౨౫	బకాసురాభ్యా	బకాసురాఖ్యం
౬౮	౩	దుమార్గనినా	దుమార్గనిన
౭౦	౧౬	అసాయయంత్య	అపాయయంత్య
	౧	శ్చతా	శ్చ్యతా
	౫	మాస్తాస్త్యజేథా	మాస్తాంస్త్యజేథా

పుట	పఙ్క్తి	అశుద్ధ	శుద్ధ
౭౩	౨౨	ఆనుచరు్రి	అనుచరు్రి
౭౭	౯	ఝంకరఝంకరం	ఝంకరంఝంకర
౮౩	౧౧	పుష్పాంగక్తై	పుష్టాంగక్తై
౮౫	౧౪	మధల్ల	మధర్థ
"	౨౫	వపుషక్వను	వపుషఃక్వను
౮౬	౫	మఘభిత్వదా	మఘభిత్పదా
౮౮	౫	వెణోర్నిఃదానం	వెణోర్నినాదం
"	౧౬	కృష్ణావిహంగా	కృష్టావిహంగా
౯౨	౨౦	తత్త్వంయాగ	తత్త్వంధనుర్యాగ
౯౪	౬	కల్యాసాం	కన్యాసాం
౯౯	౪	మమజ్ఞాదరాత్	మమజ్ఞాదరాత్
౧౦౦	౩	విప్లవె	విష్ణవే
౧౦౩	౫	సుదానామ్నా	సుదామనామ్నా
౧౦౬	౨౧	సరభంసం	సరభసం
౧౦౮	౫	వాంత్రిహి	వాత్రిహి
౧౦౯	౨౫	వ్రిబుధ్యర్ణస్వపర్ణవా	స్వపర్ణవాస్వపర్ణవా
౧౧౭	౨౫	మయొవ	మయైవ
౧౨౧	౧౯	మోహయన్నివ	మోహయన్నివ
౧౨౨	౧	పాండివాణ	పాండవాణ
౧౨౩	౧౧	వ్యంగమేనం	వ్యంగ్యమేనం
౧౨౫	౨౫	పూజామభవతా	పూజామనుభవతా
౧౨౯	౨	సుప్తస్వాపిసుఖం	సుప్తస్వాపిసుఖం
౧౩౨	౨౦	ఆధోత్పత్య	అధోత్ప్లుత్య
౧౩౪	౩	ప్రాప్తసోప్య	ప్రాప్తస్వాప్య
౧౩౬	౧౭	మంగళాంగి	మంగళాంగీం
౧౩౮	౨౦	భక్త్యైవ	భక్త్యైవ
౧౪౦	౧౨	కోపాదవ్యైఃస్సృజత్	కోపాదవ్యైస్సృజత్
౧౪౧	౧౩	స్వగాణనవ్వగు	స్వగాణదనవ్వగు
"	౧౪	వామంధనయన	మదాంధనయన

పుట	పఙ్క్తి	అశుద్ధ	శుద్ధ
౧౫౪	౨౨	తిగుణ	త్రిగుణ
౧౫౬	౧౪	కళిగరాజో	కళింగరాజో
౧౫౭	౧౫	సుతాం	సుతా
౧౬౧	౨౨	కోణీసురా	క్షోణీసురా
"	౨౪	నృపతేన్నృగాహం	నృపతెన్నృగాహం
౧౬౨	౪	భోక్తం	భోక్తుం
"	౬	స్త్వదర్శనార్థం	స్త్వద్దర్శనార్థం
౧౬౩	౨౨	బహుమాన్యత్యే	బహుమాన్యతే
౧౬౪	౨౩	నీలాంబ	నీలాంబరే
౧౬౫	౨౫	శస్త్రైర్ఘ్నై	శస్త్రైర్ఘ్నైతో
౧౬౮	౨	ప్రదత్తా మహీ	ప్రదత్తాం మహీం
౧౭౨	౨	పదము గ్గ	పదయు గ్గ
౧౭౮	౧౨	హూహాబలం	మహాబలం
౧౮౮	౧౬	రుదణ్	తుదణ్
"	౧౭	క్ష్వేళనం	క్ష్వేళనం
౧౯౦	౨౬	షిచ్యామరాః	షిచ్యామరాః
౧౯౭	౫	లక్షీ	లక్ష్మీ
౨౦౩	౮	లక్షీవల్లభ	లక్ష్మీవల్లభ
౨౦౪	౭	స్యాస్తస్యాః	స్యాత్తస్యాః
"	౧౩	కన్యాం	భార్యాం
"	౨౧	ప్రియతాం	క్రియతాం
౨౦౬	౨౩	ప్రణయ్య	ప్రణమ్య
౨౦౭	౧౭	సునర్వేసుసర్వేశ్వరాః	సర్వేసనర్వేశ్వరా
౨౦౮	౭	వ్యాఘ్నోతి	వ్యాప్నోతి
౨౧౯	౩	రసిక్తైసర్వ	రసిక్తైస్సర్వ
౨౨౧	౧౨	జ్యోతిషోమాది	జ్యోతిష్టోమాది
౨౨౬	౧	ప్రదీపంఫలం	ప్రతిపంఫలం
౨౨౭	౩	దుత్కృత	సుత్కృత్త
"	౭	ప్రేమా	ప్రేమ్ణాః

శ్రీరస్తు

శ్రీరామాయనమః

శ్రీకృష్ణలీలామృతచమ్పూప్రబన్ధః

శ్రీమద్యాదవశైలరత్నయతిరాట్సమ్పత్సుతాంఘ్రిద్వయోద్భృంగం ద్రావిడవేదసూరిశతజిత్సూరేస్సుతం సత్తమమ్ । శ్రీనారాయణసూరివర్యమనఘం శ్రీమన్మునీంద్రాంశుకం శ్రీశైలాన్వయభూషణం గురువరం తాతార్యమప్యాశ్రయే ॥ ౧ ॥ శ్రీహస్తామ్బుజలాలితం మమపదం పద్మోద్భవాద్యాశ్రితం తృష్ణానామమృతాన్ధసామపిపరం ప్రేమాస్పదం పావనమ్ । మాధుర్యంకిమువాత్రనవర్తత ఇతివ్యక్తంస్వయంవేదితుం వక్త్రేన్యస్తతదగ్రమద్యకుహనాగోపాలబాలంభజే ॥ ౨ ॥ కృష్ణః కృష్ణమృగాక్ష్యుపేషకమలాస్వాదైకలోలోనిశం చక్రాక్రాన్తకరోముదాదరయుతస్స్వార్థ్యాగమేసుప్రభః । నిత్యంగ్రస్తతమాస్సదాస్థిరకలస్సంచారశీలః క్షితౌ నిర్దోషాకరఏవమద్భుతతరస్తాపంహరేదాత్తపాత్ ॥౩॥ లక్ష్మీభోగ్యమపివ్యధాత్సరభసంశంఖానుభోగ్యంపునర్నిశ్శంకంహ్యధరామృతంసమనయద్వేణుంత్రిభంగీవనే । పాదామ్భోజతలామృతంరసనయాలేహ్యంగవాం వ్యాకరోత్సాచీకృత్యచయోముఖంనయతు మే జిహ్వాంస్వలీలామృతమ్ ॥ ౪ ॥ ఆమ్నాయామరభూరుహాగ్రగళితం శ్రీకృష్ణలీలాత్మకందివ్యంస్వాదుఫలంక్షితంశుకముఖాల్లబ్ధంపునస్స్వాదుతామ్। ‡ రామాకారరమేశకేశవముఖైర్మద్దేశికాంత్యైర్వరైః ప్రాప్యాస్వాద్య యథామతీహమితవాగ్వక్ష్యామితద్భోగ్యతామ్ ॥ ౫ ॥ కృత్స్నంక్షీరపయోనిధించతృషితఃపాతుంసతృష్ణోయథా యత్నంసాధుకరోమిబుద్ధి

‡ మోహినీ వేషః.

విధురస్సాన్వయోగ్యతాంనోవిదన్ । వక్తుంయస్యయశస్సహస్రవదనో
నైశస్సశేషోప్యహోసర్వేపీక్ష్యహసంతి సాహసమిదం మన్యేమదన్యే
స్ఫుటమ్ ॥ ౬ ॥ ఏవంకృష్ణకృతోద్యమేమయికృపా పీయూషవర్షేణ
మేమాధుర్యంచగిరః ప్రణీయపరమంప్రత్యూహనిర్వాపణమ్ । దాసం
మాంనయథాస్వపృశేత్పరిభవశ్శీఘ్రేణసమ్పూర్ణతాం సామాన్యాపికృతి
స్సతాంభవతుసామాన్యాత్త్వదీయాయతః ॥ ౭ ॥ ఆసీత్ప్రాక్సశరాసన
శ్శరధరస్తూణీరచిరోజ్జ్వలస్సీతాలక్ష్మణసేవితస్సహజటావేలాపురీకేశవ ।
అద్యత్వంసదరస్సచక్రమకుటస్సాబ్జస్సపీతామ్బరశ్శ్రీకృష్ణః పురుషోత్త
మోబలయుతశ్శ్రీశోపిరామాకృతిః ॥ ౮ ॥

శ్రీరామాకృతిః (మోహినీవేషః-యోషిద్వేషః)

కథాప్రారమ్భః

శ్రీమత్కృష్ణకృపైకపాత్రమభవన్ పఞ్చాపియేపాండవాః కౌన్తే
యాస్తుయుధిష్ఠిరస్తదనుజౌభీమార్జునౌదుర్జయౌ । అన్యౌతౌ నకుల
స్తథైవసహదేవాఖ్యశ్చమాద్రీసుతౌ ద్రౌపద్యాప్రియభార్యయాసహ
సుఖంసర్వేవసంతిస్మతే ॥ ౧ ॥ ఇన్ద్రప్రస్థపురేపరాం మణిసభామా
స్థాయకృష్ణాజ్ఞయా శ్రీమాంస్తత్రసధర్మభూస్సవిభవంభీమాదిభిర్భ్రాతృ
భిః । నిర్జిత్యాఖిలభూభుజోవిరచయంస్తాంరాజసూయాంపరాంసన్త
ర్ప్యవమహీసురాన్ బహుధనైర్భూమీమహేంద్రోభవత్ ॥ ౨ ॥ దృ
ష్ట్వాతద్విభవంత్వనన్యసులభంలబ్ధాభ్యసూయావృథా దాయాదా ధృత
రాష్ట్రదుష్టతనయాదుర్యోధనాద్యాఃఖలాః । అక్షైఃక్షుద్రతరేణ తంశ
కునినాదుర్యోధనోబోధితోధర్మాద్ధర్మసుతంసదారసహజంసర్వస్వమ
స్యాజయత్ ॥ ౩ ॥ ద్రౌపద్యాస్సిచయంప్రసహ్యవిదయం మధ్యేస
భంనిర్భయంకర్షత్యస్యసహోదరేవ్యతికరేదుశ్శాసనేదుర్జనే । కృ
ష్ణంసాశరణంయయాస్వహృదయేతంద్వారకావాసినంతాంచాక్రోశేక్ష
యవస్త్రసమ్భృతతనుంతత్రస్థఏవవ్యధాత్ ॥ ౪ ॥ ఇత్థంతాన్భగవత్ప

రానపి మదాదంధస్తదస్వాత్మజో దుర్జాతో జవతో వనం పురవరాద్దు
ర్యోధనో ధావయత్ । నీత్వా ద్వాదశవత్సరాన్ శరదమప్యజ్ఞాతవా
సాంపరామత్స్యస్థాద్భుతచర్యయాసురుదిరాః ప్రాపుః పురీం పాండ
వాః ॥ ౫ ॥ కృష్ణేనసన్ధింవిధాతుంకృతవతియతనందుర్మాత్యతో ధార్తరా
ష్ట్రింపశ్చాగ్రామాన్ప్రయాచత్యపిభువివిముఖంపఞ్చకంపశ్చతాన్ స్తం
నీత్వాతద్భ్రాతృసంఘైర్యుధినిఖిలజయీధర్మరాజో విరేజే రాజ్యం ల
బ్ధ్వా సదారస్సహసహజవరైరత్నసింహాసనస్థః ॥ ౬ ॥ తేషాం మధ్యే
ర్జునస్యప్రథితశుభయశాః పౌత్రవర్యోభిమన్యోః పుత్రః క్ష్మాభృత్పరీక్షి
న్మునికులతిలకంమాధవాంఘ్ర్యబ్జభృంగమ్ । వేదాన్విష్వగ్రగణ్యంశు
కమతికుశలంవ్యాససూనుంప్రణమ్యప్రోవాచప్రాంజలిస్సన్ప్రముది
తహృదయః పద్మనాభప్రపన్నః ॥ ౭ ॥ స్వామింస్త్వయావ్యకథితంకృ
పయైవమహ్యంసూర్యేన్దువంశధరణీధరసచ్చరిత్రమ్ । ధర్మైకతానయ
దుదివ్యకులావతీర్ణకృష్ణస్యచాపిభగవన్వదవిస్తరాన్మే ॥ ౮ ॥ ముక్తా
నాంపరమంఫలంస్వయమిదంమోక్షైకతృష్ణావతాం బన్ధచ్ఛేదకరం భవ
స్యబహుధాభోగ్యంచబద్ధాత్మనామ్ । ఆత్మద్రోహిజనాన్వినాశుభ
తరైరేతైస్త్రిభిఃపూరుషైఃసమ్భావ్యంభగవద్గుణానుకథనం యోగీన్ద్రభ
ద్రంనకిమ్ ॥ ౯ ॥ అస్మాకంతుపితామహాస్సమతరన్యస్మాత్ప్లవాచ్ఛ్రీ
పతేర్భీష్మాద్యగ్రతిమింగిలంచకురురాట్సైన్యోదధిందుస్తరమ్ । బ్రా
హ్మ్యస్త్రాత్పరిదగ్ధమంగమపి మే వంశధ్వజస్యాజరంచక్రీగర్భగతంజు
గోపయఇదం దేహ్యస్యలీలామృతమ్ ॥ ౧౦ ॥ ఏవంనిశమ్యచనిశామ్యస
విష్ణురాతంతృష్ణాన్వితంమధురకృష్ణకథాసుధాయామ్ । శ్రీవల్లభాం
ఘ్రినిరతాంమతిమస్యమత్వాతంప్రాహ సమ్మదనిమగ్నమనామునీం
ద్రః ॥ ౧౧ ॥ రాజన్నేతవబుద్ధిరద్యమహతాసక్తాయతశ్శ్రీపతేరాతత్క
ల్యాణగుణామృతోదధిరయంశ్రుత్యాత్వయాపీయతామ్ । ఆకాన్త్రిస్త్రాసు
రసంచయైః క్షితిరియంవృష్టైః క్షితీన్ద్రచ్ఛలైః ఖిన్నాభూరిభరేణసాశ్రుప్రన

యేనాగోరూపతో గాద్విధిమ్॥ ౧౨ ॥ తదనుసురవరైస్తైః పద్మభూశ్శమ్భుముఖ్యైః కలశజలనిధిం ద్రాక్ప్రపద్య సంస్తుత్య విష్ణుమ్ । గగనసముదితాం గాం వైష్ణవీం సన్నిశమ్య ప్రహసితహృదయాబ్జో నిర్జరాన్ సంజగాద ॥ ౧౩ ॥ జనిష్యతే సౌ జగదేక కారణం క్షితౌ తదీయం క్షపితుం చ హృజ్జ్వరమ్ । భవద్భిరంశైర్యదుగోపజన్యతాం భవన్తు పూజార్థమముష్య చ స్త్రియః ॥ ౧౪ ॥ సహస్రవదనస్స్వరాట్ ప్రభవితాప్యనన్తో హరేః సమగ్రకలయాగ్రజః ప్రియచికీర్షయైవ ప్రభోః । భవిష్యతి చ మోహినీ మహితవిష్ణుమాయాధునా పరం భగవదాజ్ఞయా జగతి కార్యహేతోర్ధృతమ్ ॥ ౧౫ ॥ ఇత్యాదిశ్య పితామహస్సురగణానాశ్వాస్య గామప్యగాల్లోకం నైజమజస్య చాపి జననం సంచిన్త్య సంచిన్త్య చ । రాజంస్తచ్చరితామృతం శృణు తతో జాతం యదుర్వీతలే యచ్ఛ్రోత్రాశ్రయితే శ్రియః పతిపదామ్భోజైక సేవాఫలమ్ ॥ ౧౬ ॥ విభ్రాజత్యధునాపి సాధు మధురా సాన్వర్థసంజ్ఞా పురీ నిత్యం నృత్యతి యత్ర సాపి సరమోరమ్యావతారో హరిః । ఆసీత్తత్ర తు శూరసేననృపతిర్గోప్యో యాదవానాం పతిః సర్వేషాం యదుభూభుజాం సుఖకరీ సా రాజధానీ బభౌ ॥ ౧౭ ॥ తస్యాం మహాత్మా వసుదేవనామవాన్నవోఢయాలంకృతయా గుణాఢ్యయా । ఆరుహ్య దేవక్యభిధానయా రథం ప్రయాణసన్నద్ధమనోరథోఽభవత్ ॥ ౧౮ ॥ అథోగ్రసేనస్య తు కంససంజ్ఞః పుత్రో భగిన్యాస్స్వయమగ్రజన్మా । ప్రియం చికీర్షుః ప్రతిగృహ్య రశ్మీన్ పథి ప్రయాతో విభవైరనేకైః ॥ ౧౯ ॥ అయి మన్దబుద్ధే నయసే ఘనామామవిరాత్తదీయోష్టమగర్భ ఏవ । తవ హన్తహన్తా భవితా హి కంసేత్యశరీరవాక్తస్య పపాత కర్ణే ॥ ౨౦ ॥ యావత్సాశనిసన్నిభా నిపతితా తస్య ప్రహృష్టాత్మనః శ్చేతశ్చఞ్చలతాం వచో వ్యచలతామంగం సరోమాఞ్చతామ్ । చక్షుః కాతరతామవాప వదనం తానత్పరిమ్లానతాం హన్తుం తాం కులపాంసనస్సభగినీం ఖడ్గం కరేణాగ్రహీత్ ॥ ౨౧ ॥ చికీర్షుం భగినీహింసాం కంసం తమనురాజజస్ ।

సాంత్వయన్ సాధువచనైర్వసుదేవో వదత్సుధీః ॥ ౨౧ ॥ సర్వశ్లాఘ్య
గుణైర్యుక్తో సమతిమాన్ ప్రఖ్యాతవీర్యోఽపి చ త్వం సాధో భగినీవధః కథమ
హో యుక్తో గ్రజస్యాపి తే। స్వప్రాణస్వతురక్షణార్థమితి చేత్కంసహా
నమృత్యుస్స్యాచ్ఛేమ్యా ఘూసాసహజాయతే తనుభృతాం తన్నైవసర్వా
త్మనా ॥ ౨౩ ॥ నహి ప్రమాణం జంతూనాం ముత్తరక్షణజీవనే। అద్యవా
బ్దశతాంతే వా మరణం ప్రాణినాం ధ్రువమ్ ॥ ౨౪ ॥ మృతోఽపి మర్త్యాః
పునరేతి జన్మ ప్రాక్కర్మణామేష ఫలాని భుక్త్వా। మరిష్యతి ప్రోజ్ఝిత
నైజదేహః పునః పునః ప్రాప్స్యతి దేహమన్యమ్॥ ౨౫ ॥ కస్యాపి వాద్రో
హమతో మహాత్మన్ నహ్యాచరేదాత్మసుఖాభిలాషీ। ద్రోగ్ధుర్ధ్రువం స్యా
త్పరతశ్చ దుఃఖం కశ్చ త్రైకృపాహంసికథం కృపాళో ॥ ౨౬ ॥ మూర్ఖాస్త్విమ్
చోదితే ప్యేవం సామవాచాం పరాఙ్ముఖా। సన్మతిర్వసుదేవో సౌ మనస్యే
వమచిన్తయత్ ॥ ౨౭ ॥ మృత్యుర్నివర్త్యః ఖలుబుద్ధిమద్భిః బుద్ధైర్బలం
యావదుదేతి తావత్ అసౌ నివర్తేత న చేత్స దేహీ భవేత్కదా వాపి చ నా
పరాధీ॥ ౨౮ ॥ జాయేరన్ తనుజాశ్చ మే విధివశాదస్యాం ప్రియాయాం యది॥
పుత్రైర్వాప్యపి చ మృత్యవే తనుభవాన్ భార్యామిమాం మోచయేత్ తా
వజ్జీవతి చేదియం నహి భయం పశ్చాచ్చ పశ్యామివా। మృత్యోరేవ తద న్త
రాయదిభవేన్మృత్యుర్న కించిత్తదా ॥ ౨౯ ॥ ఏవం విమృశ్యాహ పునస్స
కంసం సమర్పయేయం తనుజాన్ భయం తే। మైభోర్భగిన్యా భయమస్తి కిం
తద్వియద్వచస్సాధు విచింతయత్వమ్ ॥ ౩౦ ॥ కంసస్సారవిదేతద్వచనస్సార
యం స్వసారముత్సృజ్య। గృహమగాత్తతూష్ణీం స్వభవనమభజన్ముదై
వవసుదేవః ॥ ౩౧ ॥ ప్రసూతికాలే థ సమాగతే సా ప్రసూత పుత్రం ప్ర
థమం తు దేవీ సత్యప్రతిజ్ఞస్సతమేవ శౌరిర్దదౌ హి కంసాయ వధోద్య
తాయ ॥ ౩౨ ॥ తదైవ జాతం శిశుమేవ ధృత్వా కరద్వయేనాగత మర్ప
యంతమ్। స్వస్త్యే సశౌరిం నియతప్రతిజ్ఞం విలోక్య కంసః ప్రజగాద ప్ర
హృష్టః ॥ ౩౩ ॥ మమాష్టమాదేవ మృతిర్హి గర్భాద స్మాద్భయం నా

స్త్వశరీరవాచా । అయం కుమారః ప్రతియాతు తస్మాత్తుష్యేత్స్వసా సంప్రతి మే సపుత్రా ॥ ౩౪ ॥ అసతో జితాత్మనో స్య ప్రదిశతి భయమేవ హి ప్రసాదోపి । మత్త్వైవం గతముదయం శౌరిః ప్రియయా శిశుం సముద్గృహ్య ॥ ౩౫ ॥ వ్రజే వసంతస్స్వధునా జనా యే నందాదయస్తే మధురాధివాసాః । యే యాదవాస్తే వసుదేవముఖ్యాః పరస్పరం బంధుసుహృజ్జనాశ్చ ॥ ౩౬ ॥ ఏతే సర్వే యాదవాశ్చ వ్రజస్థాః దేవప్రాయా ధర్తశీలాధరణ్యామ్ । దైత్యాస్సర్వే కంసయే సంశ్రితాస్త్వామ్ ధర్మద్వేష్యా ఘాతుకాస్సజ్జనానామ్ ॥ ౩౭ ॥ ఏతత్తత్త్వం తం సమావేద్య యాతే నిత్యవ్యగ్రే నారదే దేవకార్యే । దేవాన్మత్వా యాదవాన్దైత్యశత్రూన్ । సోప్యేతేషాముద్యమం జ్ఞాతవాంశ్చ ॥ ౩౮ ॥ భూయస్సోయం దుఃఖితో మృత్యుభీత్యా నం చింత్యైవ ప్రాయశో నిశ్చితార్థః । గర్భే తస్యా మదవ్ధార్థం భగిన్యాః స్నత్యం సత్యం సంభవే దేవవిష్ణుః ॥ ౩౯ ॥ జ్ఞాత్వైవం నిగళైర్నిగృహ్య భగినీం భర్త్రా సమం చానయోర్జాతం జాతమజం విశంక్య కుమతిః కంసః సహత్వాఖలః । ఆత్మానం నిహతం తమేవ హరిణా ప్రాక్కాలనేమిం విదన్ తాతాద్యాన్స్వగురూన్నిగృహ్య బుభుజే తాన్ శూరసేనాన్ బలీ ॥ ౪౦ ॥ అరిష్టబకముష్టికద్వివిదపూతనాధేనుకైః ప్రలంబ కఘ ‡ మహాశనప్రథితభౌమబాణాదిభిః । యుతోయమసురస్స్వయం మదయుతైశ్చ దుష్టాత్మభిస్తృణాయ వరయాదవాన్ పరమమన్యత ద్రోహ్యసౌ ॥ ౪౧ ॥ ఏవం యుతోసురనృపప్రవరైరనేకైః కంసో వ్యధాత్కదనమేవ యదుప్రవీరైః ॥ యే పీడితాస్తదను కోసలకేకయాదీన్ యే జ్ఞాతయస్తు వినయాత్తమనువ్రతాశ్చ ॥ ౪౨ ॥ దేవక్యాస్తనుజేషు షట్సు నిధనం ప్రాప్తేషు పాపాత్మనా విష్ణోర్ధామ యయామామనంతి మునయోనంతస్తతస్సప్తమః । గర్భోభూదపి హర్షశోకజనకః పిత్రోశ్చ కంసాద్భయం జ్ఞాత్వా సర్వవిదాదిదేశ భగవాంస్తాం యోగమా

‡ అఘాసురః

యాంతథా ॥ ౪౩ ॥ దేవీవ్రజం వ్రజవాత్సమలంకృతం తమ్ ॥ గోపీభి
రగ్ర్యగుణగోపజనైశ్చ గోభిః ॥ శౌరేస్త్రియోఽపి వివరేషు చ కంసభీ
త్యా । నందప్రియాప్రభృతయో నివసంతి యత్ర ॥ ౪౪ ॥ దేవక్యా మహనీ
య గర్భజనితం మద్ధామ శేషాభిధం భద్రే సంప్రతి సన్నికృష్య నయత్వన్నం
దవ్రజం తత్ర హి ॥ రోహిణ్యా జఠరే నివేశయ తతః ప్రాప్స్యస్యహం పు
త్రితాం దేవక్యా జనిమేష్యసి త్వమపి భో గోష్ఠే యశోదోదరే ॥ ౪౫ ॥ అ
ర్చిష్యంత్యవనౌ మనుష్యనివహాస్త్వాం సర్వకామప్రదాం భూయోభిర్బ
లిభిశ్చ భద్రనిలయాన్ నిర్మాయ శర్మేచ్ఛయా । కుర్వంత్యేవ చ నామ
ధేయనిచయాన్ దుర్గేతి నారాయణీ చాముండేతి చ చండికేతి కుముదా
మాయాంబికా శారదా ॥ ౪౬ ॥ సంకర్షణో దేవ మదీయధామ్నః సం
కర్షణం గర్భమిమం మునీంద్రాః । రామం సమాహుర్భువనాభిరామం
బలాధికత్వాద్బలభద్రమంబ ॥ ౪౭ ॥ గ॥ ఏవమస్యాం మాయాయాం మా
యావినా మాధవేనముద్దైవసమాదిష్టాయా ముర్వీతలమాగత్య దేవకీగ
ర్భవిభ్రాజమానమసమానం సప్తమం గర్భమితరదుర్భరమప్యముం స
సంభ్రమమాకృష్య తత్క్షణాదేవ దేవ్యా వ్రజే వసంత్యా రోహిణ్యా రమ
ణీయోదరం యోగమాయయా ప్రణీయ ప్రాప్తప్రమోదాయాం వసుదేవ
దారదేవకీ దేవ్యా విస్రంసితో గర్భ ఇత్యుచ్చకైరాచుక్రుశుశ్చ త్వరేచ
త్వరేస త్వరాస్సర్వపౌరాః ॥ ౪౮ ॥ అథావిరాసీద్వసుదేవమానసే శ్రీ
యః పతిస్సర్వజనావనవ్రతీ । యథైవ హర్తా తమసో విభావసుర్వసుంధ
రాభారవినాశనోత్సుకః ॥ ౪౯ ॥ దధార దేవీ జగదేకమంగళం మనో
హరం మంగళదేవతేశ్వరమ్ । సమాహితం తం మనసైవ శౌరిణా పూర్వా
దిశేవ ప్రముదం సుధాకరమ్ ॥ ౫౦ ॥ యస్యోదరం సర్వజగన్నివాసో జగ
న్నివాసోఽపి చ యో విభాతి । ధృత్వాపి తం సాధు నిజోదరే సా న సంప్రహృ
ష్టా హృది కంసభీత్యా ॥ ౫౧ ॥ మృగీ యథా లుబ్ధకవాగురస్థా చంద్రప్ర
భేవాభ్రచయైః పినద్ధా ॥ కంసక్షయే సా నిగళైర్నిరుద్ధా వ్యభాత్సుధామా

గ్నిశిఖేవ దేవి ॥ ౫౨ ॥ గర్భే విభాసురరమేశతయాతిధన్యాం దేహశ్రియా
సదనమప్యతిశోభయన్తీమ్ । ఆలోక్య తత్క్షణమభూత్పరిశుష్కవక్త్రో హ్యమ
త్వైత్యసౌ మమరిపుర్వసతీహ గర్భే ॥ ౫౩ ॥ అహో కిం కరోమ్యద్య కం
వా భజామి క్వవాహం ప్రయాస్యామి కిం వా వదామి । రమాయా విహా
రీ మమ ప్రాణహారీ స్వసుస్సాధు గర్భే సుసంభూత ఏవ । ౫౪ ॥ హతా చే
న్మయేయం మమారేర్జనేః ప్రాక్ క్వవా మే భయం కింతు నిన్ద్యో భవే
యమ్ । స్త్రియో గర్భవత్యా భగిన్యా వధోద్య శ్రియం చాపి కీర్తిం హరే
ద్దేవనూనమ్ ॥ ౫౫ ॥ త్యజేయుశ్చ మాం బాన్ధవాః పాపకృత్యం సుజీవో
ఽపి చాహం మృతప్రాయ ఏవ । మృతోఽపి వ్రజేయం స్ఫుటం దుర్గతిం తాం
క్షితౌ చాపి సంతోనకిం వా శపేయుః ॥ ౫౬ ॥ విముక్త్వా వధాచ్ఛేదియం పా
పభీత్యా హనిష్యత్యముష్యాస్తు గర్భోద్భవో ధ్రువం మామ్ । విముచ్యామి
మాం వా విహన్యాం భయాద్వా ద్విధాభీతిమేవం మనో మే బిభర్తి ॥ ౫౭ ॥
విచార్యైవమస్యా వధాత్సన్నివృత్తస్స్వమృత్యోర్హరేర్జన్మనిత్యం నిరీ
క్ష్య । క్షితౌ సంస్థితో వా శయానః పిబన్వా చరన్వాచరన్వాపి భుం
జాన ఏవ ॥ ౫౮ ॥ అటవ్యామటన్వా కుటీరం గతో వా నదీరుత్తరన్ వా
దరీర్వా గిరీన్వా । స్వపన్వాఽస్వపన్వా తథా స్వప్నదృగ్వా జగత్తన్మ
యం సాధు పశ్యన్భయార్తః ॥ ౫౯ ॥ గ ॥ తత్రైవ నారదాదిమునిబృన్దసం
ధానితబృన్దారకబృన్దపరివన్దితపాదపద్మద్వయా భవాదయో దేవా
స్సమేత్య సామోదం దేవకీగర్భసంభూతం భగవన్తం భార్గవీరమణం ర
మణీయపురాణవాణీభిరభిష్టోతుమేవమారభన్త ॥ ౬౦ ॥ యథాశ్రు
తం త్వం పరిరక్షణాయ స్వయం సతామప్యసతాం క్షయాయ । కృతావతా
రోఽసి కృపైకతానం సత్యవ్రతం త్వాం శరణం శ్రయామః ॥ ౬౧ ॥ సత్యప్ర
వర్తక ఇతి శ్రుతయశ్చ సన్తః త్వామేవ మోక్షద ఇతి ప్రవదన్త్యజస్రమ్
భక్తావనాయ ధృతదివ్యతనో స్తవాంఘ్రిపోతాత్తరన్తి భవినో భగవన్ భ
వాబ్ధిమ్ ॥ ౬౨ ॥ సన్తస్సుదుస్తరభవాబ్ధిమిమం స్వయం తే సన్తీర్య

యేనపదమాపురనన్యలభ్యమ్ । త్రైరేవదర్శితమముం తరణిం త్వదంఘ్రిం
నాస్త్యేవసంసృతిభయంహిసమాశ్రితానామ్ ॥ ౨౩ ॥ ఏకాశ్రయోఽయం
భవతి ప్రకృత్యా ప్రపఞ్చవృక్షఃఫలయుగ్మమేతి । సుఖాసుఖాభ్యాం
భవతిత్రిమూలో గుణైశ్చత్రైస్సత్త్వరజస్తమోభిః॥ ౨౪ ॥ ధర్మార్థకా
మైరపి మోక్షతశ్చ చతూరసాసౌపురుషార్థరూపైః । పంచెంద్రియైః
పంచశిఖోప్యజయ్యైస్త్వక్ఛ్రోత్రదృగ్ఘ్రాణరసగ్రహైశ్చ ॥ ౨౫ ॥
బుభుక్షాపిపాసాజరామృత్యుమోహైస్సశోకైః షడూర్మిర్మహానే
షభాతి । త్వచారక్తమాంసాస్థిపూయైస్సమజ్జైస్సమేదోభిరేతైస్స
సప్తత్వగేవ ॥ ౨౬ ॥ కించాష్టవిటపఏతైః కరపదయుగళేన కుక్షికంఠే
న । శిరసాప్యురసాద్వారైర్నవభిశ్చనవాక్షఏవాయమ్ ॥ ౨౭ ॥ ప్రా
ణాపానవ్యానోదానసమానైశ్చనాగకూర్మాభ్యామ్ । కృకరాచ్చదే
వదత్తాత్ సధనంజయతోదశచ్ఛదోప్యేవ ॥ ౨౮ ॥ ఏతస్మిన్నాదివృక్షే
ద్వౌ పక్షిణౌపురుషోత్తమ । జీవేశ్వరౌఫలంభుఙ్క్తే ప్రథమోన్యస్తు
సాక్ష్యసి ॥ ౨౯ ॥ త్వమేవఏవాన్యతరోర్నిదానం త్వన్మాయయాసం
వృతమూఢచిత్తాః । పశ్యంతినానావిధమేవవిష్ణో త్వదాశ్రితాజీవవిల
క్షణంత్వామ్॥ ౩౦ ॥ చిదచిద్వపుర్యతస్త్వంవదతిసుధీస్తతోజగత్త్వమే
వేతి । ఏతాదృశమద్వైతం త్వన్మాయాహతమతిర్నజానాతి ॥ ౩౧ ॥
దేహాత్మబుద్ధిపరిభూతవిమూఢమర్త్యాః కర్మాణ్యుపాయమవలమ్బ్య వి
చిరేణకృచ్ఛ్రాత్ । సంలబ్ధదివ్యపదవీమపితాంవిహాయ త్వత్పాదభ
క్తివిధురానిపతన్త్యధస్తే ॥ ౩౨ ॥ సంకీర్తయంతి తవమంగళనామధే
యం శృణ్వంతిదివ్యచరితానిచబోధయంతి । ధ్యాయంతి యే ప్రతిప
దంపదపద్మయుగ్మం భూయోనయాంతిభగవన్భవసాగరంతే॥ ౩౩ ॥ కౌ
సల్యాబ్ధివిధుర్దశాస్యతమసో రామోవిరామఃపురా హంసోద్యావిర
భూర్మహోదయగిరౌ దేవక్యుదారోదరే । కంసంకౌశికమాశుహింసి
తుమపిప్రోల్లాసితుం ప్రేమతో హృత్పద్మం స్మరతాంసదైవభవతో భక్త్యా

పదాబ్జంహరే ॥ ౨౪ ॥ వందారుజనమందారం వాత్సల్యగుణనన్దనమ్ ।
వందామహేఽరవిందాక్షమానన్దంయదునన్దనమ్ ॥ ౨౫ ॥ మాతాపితా
యోఽజగదంతరాత్మా తస్యైవమాతాసిసుతోఽప్యభీతిః । కంసారిరేవా
స్తితవోదరాద్ధా విధావుదీతే తిమిరంక్వవాస్యాత్ ॥ ౨౬ ॥ ఏవంవిష్ణు
మభిష్టూయదేవీమప్యాశ్వాస్య త్రివిష్టపంప్రవిష్టేషు స్రష్ట్రాదిదేవే
షు ॥ ౨౭ ॥ అథాగతస్సర్వగుణోపపన్నః కాలస్సమాపన్నశుభగ్రహా
ఘః । దిశః ప్రసేదుస్సరితోఽమలాశ్చ వ్యోమవ్యభాన్నిర్మలతారకా
భిః ॥ ౨౮ ॥ ప్రదక్షిణశిఖశ్శిఖీసుఖకరశ్చవాయుర్వవౌ సరస్సరసిజో
జ్జ్వలంజగతిజాయమానేజనే । మనస్సుమనసామభూద్విమలమేవదేవా
నకా వినేదురధికందివిత్రిదివపుష్పవర్షైస్సమమ్ ॥ ౨౯ ॥ ఆవిర్బ
భూవభగవాన్ దేవక్యాంతదనుదేవరూపిణ్యామ్ । ప్రాచ్యామివపూ
ర్ణేందూ రోహిణ్యాంనిశిసవిష్ణురష్టమ్యామ్ ॥ ౩౦ ॥ ఆలోక్యానక
దుందుభిర్ముదమగాదత్యద్భుతంబాలకం పద్మాక్షంచ చతుర్భుజందర
గదాచక్రాంగదైరుజ్జ్వలమ్ । శ్రీవత్సాంచితకౌస్తుభంఘనరుచం పీతా
మ్బరంకుంతలైర్భాస్వంతంధృతదివ్యరత్నమకుటం కాంచీధరం శ్రీధ
రమ్ ॥ ౩౧ ॥ గ ॥ ఏవం విస్మయోత్ఫుల్లవిలోచనోఽవలోక్యలోకనా
థం నిజతనుజాయమానం సబహుమానమానందార్ణవవిహితావగాహో
పి పునరపి పుత్రోత్సవాయ మానససమ్మానితస్నానో మనసైవభూసు
రేభ్యస్సురభిసదృశాయుతధేనూర్వితీర్య సమవధార్య పురుషోత్తమమ
స్తౌషీత్తత్ప్రభావవిన్నిర్భయం మహానుభావో వసుదేవః ॥ ౩౨ ॥
ప ॥ సాక్షాత్త్వంపురుషోత్తమోసివిదితస్స్వామిన్ ప్రకృత్యాస్స్వయం
సృష్ట్వాగ్రే త్రిగుణాత్మకంజగదిదంతస్మిన్ ప్రవిష్టోప్యహో । విష్ణోభా
సితద ప్రవిష్టఇవతేలేపః ప్రకృత్యాః క్వవా నిత్యంసర్వశరీరిణశ్చిదచితో
రంతర్బహిర్వ్యాపినః ॥ ౩౩ ॥ విశిష్టవేషేణచతుర్ముఖస్త్వం త్వమే
వరుద్రశ్చతదంతరాత్మా । సృష్ట్యాదికార్యస్యపరంనిదానంత్వమేవస్వా

ణాంభవబంధభేత్తా ॥ ౬౪ ॥ అప్రాకృతాత్మవిభవః కరుణార్ణవత్వా
దస్మాకరిరక్షురపి మేసదనేవతీర్ణః । నూనంహనిష్యసిఖలాన్ ప్రకృ
తేతుకంసః శత్రుత్వోదయంతవనమేష్యతిసాయుధోఽసౌ ॥ ౬౫ ॥ ౫ ॥
అథ దేవకీదేవీ సమాలోక్య పుత్రమాత్మీయం పరమాద్భుతమముం ప
రమపురుషమవధార్య కంసాసురభయభారపీడితాపి ధైర్యావదాతమా
నసైవం స్తోతుమారభత ॥ ౬౬ ॥ వ ॥ ఆద్యంయత్ప్రవదంతి వస్తునిఖిలావే
దాఃపరంనిర్గుణం జ్యోతిర్బ్రహ్మచ*నిర్వికారమపిచావ్యక్తం ‡ నిరీ
హంతథా । సత్తామాత్రమిదంత్వమేవనియతంజ్ఞానప్రదోమాధవ త్వ
త్పాదాంబుజమేవయాంతిశరణంమర్త్యాస్తుమృత్యోర్భయాత్ ॥ ౬౭ ॥
ఆర్తత్రాణపరాయణోఽసిభగవన్నారాయణత్రాహినః కంసాదద్య
దురాత్మనః ప్రతిదినం త్రస్తాస్త్వదీయాః ప్రభో । మావిద్యాత్స
ఖల స్త్వవోదయమిమంగర్భాన్మదీయాద్ధరే సర్వాత్మన్నుపసంహరద్రు
తమిదంరూపంపరస్మాత్పరమ్ ॥ ౬౮ ॥ మాయార్భకస్తుభగవానథతా
మవోచత్స్వాంస్వయంభువేభగవతిత్వమభూఃప్రియాస్య । ప్రశ్నిఃప్రజా
పతిరభూత్సుతపాస్సఏషః స్రష్టుం ప్రజాఃకమలజేనయువాంనియుక్తౌ ॥
సంతప్యతోస్తుయువయోస్తపఉగ్రమాగామిష్టార్థదోహమమునా వ
పుషా ప్రహృష్టః । మన్మాయయామృతమహోనవృతంయువాభ్యాంస
మ్ప్రార్థితస్సపదిమాదృశమేవపుత్రః ॥ ౭౦ ॥ త్రైలోక్యేపిచ మాదృ
శంశుభగుణైర్వాత్సల్యశీలాదిభిర్నాన్యంవీక్ష్యసుతస్స్వయం సతిపు
రావాంపృశ్నిగర్భోఽభవమ్ । కించోపేంద్రఇతీదృశేనవపుషా దిత్యాం
సుతఃకశ్యపాత్ పుత్రోవాంపునరేవతేనవపుషాజాతోస్మిసంప్రత్యపి ॥
ప్రాగ్జన్మస్మరణార్థందర్శితమిహవాంహిరూపమిదమతులమ్ । కథమ
పివాకమర్దృశాం జ్ఞానంమేకథయజన్మనోజనని ॥ ౭౧ ॥ యువామి

---

*శోకమోహాదిషడ్వికారరహితమ్ ‡ పుణ్యపాపాదివ్యాపారరహితమ్
వృద్ధిక్షయాదిరహితం

హంబాత్మతనూజభావాన్నాంబ్రిష్ఠభావేనచభావయంతౌ ! సమ్ప్రాప్య
సౌఖ్యంసకలంపృథివ్యాం సంయాస్యతంతత్పరమం పదంమే ॥ ౯౩ ॥
తాతాద్యకంసాద్యదితేభయంఖలాత్ మాంనిర్భయం తర్హి నయవ్రజం
జవాత్ । మాయాంయశోదోదరతఃప్రజాతాంతాంకన్యకామత్రసమా
నయాహృతామ్ ॥ ౯౪ ॥ వృథార్గళైమిహాధునావిఘటితార్గళంస్యా
త్స్వయం కవాటపటలంజనస్స్వపితిగాఢయానిద్రయా । ఇయంచసుత
రాసరిత్పరమదుస్తరాప్యాదరాదపారభయసాగరోభవతితే సపారఃష
రమ్ ॥ ౯౫ ॥ ఉక్త్వేతావభయమిదంసద్యఃపితరౌ ప్రపశ్యతోరేవ ।
అప్రాకృతోపిభగవాన్ప్రాకృతశిశువత్సమాయయాసమభూత్ ॥
యదానిదేశేనహరేర్ముదాన్వితో హరింతమాదాయససూతికాగృ
హాత్ । గన్తుంబహిశ్శౌరిరియేషసాతదా మాయాయశోదోదరతోప్య
జాయత ॥ ౯౬ ॥ పుత్రంపాణియుగేనసాదరమముంసన్ధార్యసత్యాగతే
తస్మింస్తాస్స్వయమేవబద్ధవిధురాద్వారస్తమోవద్రిపేః । మన్దంమన్దమ
వర్షద్భ్రమనుగః శేషఃఫణైశ్ఛాదయన్ సోర్మిర్మార్గమదాచ్చపూ
ర్ణయమునాసీతాపతేస్సిన్ధువత్ ॥ ౯౭ ॥ గ ॥ ఏవమేవ నన్దగోకుల
మమన్దానన్దేనాగత్యతత్ర యోగమాయయా సమాపన్ననిద్రయాప్రసు
ప్తాన్గోపగోపీజనాన్ నిరీక్ష్య యశోదాశయనేనిధాయ స్వమాత్మజం
తద్ధాత్మజామాదాయ యథాగతముపగమ్య స్వగేహంగేహినీశయనేవి
న్యస్యతాంకన్యకాంయథాపూర్వమారోప్యాంఘ్రితలేశృంఖలం విశృంఖ
లవ్యావసన్నసినవాసుదేవోవసుదేవః॥౯౮॥ప॥నిద్రావశాత్తదనుము
ద్రితపద్మనేత్రా తత్రవ్రజేమృదుశయేససుఖంప్రసుప్తా ।జాతంశిశుంపరమ
బుద్ధ్వతపుత్రికావాపుత్రోథవేతిచవివేదననందభార్యా ॥తదనువసుదేవ,
గృహేగృహస్థాలేష్వఖిలేషుబాలధ్వనిర్వ్యాప్తకర్ణమావిశత్తావదేవసము
త్థాయకంసాయదేవకీగర్భాదర్భకోదయమావేదయత్సోపిస్వమృత్యు
రావిర్భూతఇత్యనల్పవిహ్వలసల్పాత దెవోత్థాయముక్తమూర్ధజోజవే

న పథి ప్రస్ఖలితపాదస్సూతికా గృహమాగత్య మదంతక మర్భక మర్పయ
భగినికో విలంబ ఇతి నృశంసః పశుహింసక ఇవ వికత్థయామాస ॥ ౧౦౧ ॥
తతః ప్రత్యువాచాతిదైన్యేన దేవకీ నతే భాగినేయ స్త్వభూచ్ఛాగినేయీ ।
కుతోస్యాః బిభేషి ప్రభో ధాత్రేవం స్త్రియం హంతు మర్హసి కథం త్వం
మహాత్మన్ ॥ ౧౦౨ ॥ ఇమాం పుత్రికాం వాప్యుదారప్రదేహి త్వయా హింసి
తాః కంస సర్వప్రజా మే । జగత్యాం భవఖ్యాతకీర్తిః కృపాళో భగిన్యైక
యాచ్యాపి వాస్యాత్కృతార్ధా ॥ ౧౦౩ దీనామేనాం యాచమానాం సమా
నాం నిర్భర్త్స్యాసౌ నిర్దయం నీచనీచః । కన్యాం తామాచిచ్ఛిదే చిక్షేపెచ
ప్రాగంఘ్రియుగ్మం గృహ్యాస్పృష్టెశిలాయాః ॥ ౧౦౪ ॥ విష్ణోస్సా సహజా స్ర
గంబరధరా దివ్యాంగరాగోజ్జ్వలా ముక్తారత్న విభూషణై ర్దరగదా చ
క్రైశ్చ సంశోభితా । చర్మాస శరాసి శూలసహితై రప్యష్టభి ర్బాహు
భిస్తం ప్రాహా భ్రగతా దరాద్బలిధరై ర్బృందారకై ర్వందితా ॥ ౧౦౫ ॥
కుత్రాపి వా క్షితితలే ఖలు జాత ఏవ ప్రాణాంతకృత్తవ హరిః పురుషోత్తమ
స్సః । కిం వా మయా వనితయా తవ మందబుద్ధే విష్ణుం విశంక్య నిహతాశ్శిశ
వో వృథైవ ॥ ౧౦౬ ॥ ఏవం తయా మాయయాభిహితమాకర్ణ్య కరుణా
భిసాంద్రహృదయ స్తదైవ దేవకీం వసుదేవం చ విమోచయిష్యన్ పరమవి
స్మితః ప్రశ్రిత ఏవ తావబ్రవీ దేనం భోజరాజః ॥ ౧౦౭ ॥ యద్విస్రంభా
ద్భవమధునా పాపకృత్యోహమేవం పుత్రాస్సర్వే స్వసురపి మయా
హింసితాస్తే వృథైవ । తద్ద్వేవేపి ప్రవదతి వియద్వాక్యమేవానృతం మె
కిం వా కుర్యాం కలితకలుషో రౌరవాదీన్ ప్రజేయమ్ ॥ ౧౦౮ ॥ మత్తో
మత్తః క్వచన భవితా భూతలేన్యో వినింద్యో దైవాధీనాస్సదసదపి వాక
ర్మ కుర్వంతి లోకాః । ఘోరాఘ్ఘోరం భగిని నితరాం భావభూరిద్రుహో
వాం సర్వం కృత్యం పరమకృపయా క్షమ్యతాం క్షమ్యతాం మే ॥ ౧౦౯ ॥ ౫౧
ఏవమాభాష్య భగినీం భావమపి బంధుభావేన వత్సలతయా పితరయోః పాదద్వ
యం ప్రపద్యాశ్రుమార్షితముఖో మాఖోపి కన్యకా గిరా నిరపరాధి

నావిమావితివిస్రబ్ధస్తద్దైవతానిగళాన్మోచయిత్వాచప్రసన్నాఖ్యామే తాభ్యామభ్యనుజ్ఞాతస్స్వయమపిప్రశాంతాశయస్స్వమేవనివేశనమావివేశ ॥ ౧౧౦ ॥ గ॥ ఏవమపి కాలచోదితః కంసః కుత్సితాయాం వ్యతీతాయాం విభావర్యాం సరభసం సచివానాహూయయోగమాయోదితముదన్తమావేద్యవిదితవృత్తాన్తైస్తైరసురైరధమైః నిరత్రైగ్యద్వైవంతహిః భోభో భోజేంద్రపురగ్రామాదిషు సంభూతాననిర్దశాన్నిర్దశాశిశూనపిహ నిష్యామస్త్వదాజ్ఞయా కిముద్యమైరద్యకరిష్యంతీసురాన్సమర భీరవో భయంకరైర్భవదీయధనుర్ఘోషైరుద్విగ్నమానసాన్సమంతతః పలాయితాభవేయురిత్యుదీరితః పునరప్యేతైర్దుర్మంత్రిభిరేవముదీరితో బభూవ ॥ ౧౧౧ ॥ అసంయుగవికత్థనైరపి మఖాశనైః కింభయం తదీశహారిణాపి వాసురనిరాకృతేన ప్రభో ।*వధూవనవిహారిణా కిముకపాలినా కామినా న దాధ్యయనశాలినా కిముతపస్వినా బ్రహ్మణా ॥ ౧౧౨ ॥**గుహాశయరహోజుషా బహిరగోచరేణాంభసి ప్రమగ్నవపుషా పివా కిము వరాహరూపేణ వా । ప్రకుబ్జతనుభిక్షుణా సహిమ్మృగేణ వా నోన్నృణా * భయముత్రతరేణవా విపినచారిణా విష్ణునా ॥ ౧౧౩ ॥ ఉపేక్షితాః గ ఇవేహారుద్ర శ్చికిత్స్యతుంరూఢపదానశక్యః । నోపెక్షణీయాః స్త్రీదశామురాశాయేశత్రవోస్మాకమజస్రమేతే ॥ ౧౧౪ ॥ విష్ణుర్మూలం సురాణాం సతువసతిసదా యత్రధర్మాస్తి రాజన్ మూలంధర్మస్య యజ్ఞాః క్షితిసురతతయో వేదగావస్తపాంసి । ఏతేన ద్వేషివిష్ణోస్తనవ ఇతి వయం బోధితాద్ముబుధైస్తే స్తస్మాదేతానిహన్మస్సపదిహరితనూస్తద్వధోపాయ ఏషః ॥ ౧౧౫ ॥ సంమంత్ర్యదుర్మంత్రిభిరేషదుష్టస్తాం బ్రహ్మహింసాం స్వసుఖాయమేనే । నక్తంచరేంద్రస్త్రిదివేంద్రశత్రుః ప్రహస్తముఖ్యైరివ రామవధ్యః ॥ ౧౧౬ ॥ సందిశ్యకంసః కదనప్రి

*పురుషప్రవేశరహితమిళావృతవర్షవనమ్ ** సర్వాంతఃప్రవిష్టః

* పరశురామేణ

యాంస్తాంస్తమోరజస్సాంద్రహృదోఽసురాంశ్చ । స్వయంసతాంహిం
సనలోలుపోఽసౌ ప్రాప ✱ క్షయంప్రాప్తకృతాంతపాశః ॥ ౧౧౬ ॥
విదుషామపివిద్వేషం నచిరాన్మృత్యుప్రచోదితాస్తేపి । ఆచేరుర్ని
చతమాశ్చర్యహింసాం సతాం శిశూనాంచ ॥ ౧౧౭ ॥ శ్రేయాంసి
ధర్మేణ శ్రియమాశుపుంసామాయుర్యశాంసీహ పరత్రచాపి । అతిక్ర
మోఽధర్మపథాన్నిహంతి క్షితీంద్రసౌఖ్యంనకదాప్యధర్మాత్ ॥౧౧౮॥

ఇతిశ్రీకృష్ణలీలామృతే చమూప్రబంధే

ప్రథమోల్లాసః

ద్వితీయోల్లాసః ప్రారభ్యతే.

సాక్షాచ్ఛ్రీమతినందనే సముదితే నందస్తథానందతస్సాకేతే రఘునందనోదయఇవ ప్రాక్ శ్రీందశస్యందనః । ఆహూయశ్రుతిపారగాన్ సపదిసుస్నాతశ్శుచిర్భూషితో జాతస్యశ్రుతిసమ్మతం సమతనోజ్జాతోత్సవంసోత్సుకమ్ ॥ ౧ ॥ దేవాంశ్చాపిపితౄన్భృశంప్రముదితాన్కృత్వాసమారాధనైః । ధేనూనాంసమలంకృతేచ నియుతేదత్వావదాన్యోముదా । రత్నౌఘైస్సహశాతకుంభవసనైరాచ్ఛాదితైస్సప్తభిస్సద్విప్రాన్ తిలపర్వతైరకలయత్తృప్తానతృప్తస్స్వయమ్ ॥ ౨ ॥ ద్విజాశ్శుభగిరస్తదాపరమసమ్మదామాగధాః । సనూతవరవందినోప్యవికలం జగుర్గాయకాః । శుభైరపిచదుందుభిప్రముఖదివ్యవాద్యైర్వరైర్మృదంగపణవారవైః ప్రణుతవేణువీణాదిభిః ॥ ౩ ॥ సుమృష్టసదనాంతరోమణిగణాంచితైస్తోరణైః । వ్రజశ్చసమలంకృతోధ్వజపటైశ్చ మాల్యాదిభిః । సవత్సవరధేనవః పరిమళైర్హరిద్రాదిభిస్సులిప్తతనవోఽభవన్వివిధభూషణైర్భూషితాః ॥ ౪ ॥ ఉష్ణీషకంచుకధరామహనీయవస్త్రైః దివ్యైర్విభూషణగణైరభిభూషితాంగాః । గోపావిచిత్రసదుపాయనపాణయస్తే నందంసనాదనమయుఃప్రతినందితుంప్రాక్ ॥ ౫ ॥ శిశూదయం

✱ గ్రహం-నాశమ్

యశోదాయాశ్శ్రుత్వాతాః ప్రముదాజనాః । మోదాద్వ్రజౌకసస్స
ర్వా స్సర్వాభరణభూషితాః ॥ ౬ ॥ మృగమదమనోజ్ఞతిలకై రంకితవ
దనాస్సువృత్తకుంభకుచాః। కమలనిలీనమిళిందా రేజుస్సహచరప్రపుష
రిణ్య ఇవ ॥ ౭ ॥ సుమృష్టమణికుండలాధృతవిచిత్రపీతాంబరాః ప్రకృష్ట
మణిమాలికామహితనిష్కకంఠ్యస్స్ఫుటమ్। శిరశ్చ్యుతసుమప్రజావ్రజ
వధూజనాశ్చత్వరే బలిప్రవిలసత్కరాద్రుతమయుర్యశోదాగృహమ్॥
౮ ॥ గోప్యస్తామభినంద్య నందదయితామాలోక్య తన్నందనం నేత్రా
నందముపేత్య మంగళతనుం తైస్తైర్హరిద్రాంచితైః । సించన్త్యోపి చ
పాలకం పరిమళైర్దుర్దృష్టిదోషాపహామ్ । పాహీత్యూచుగురాశిషం శి
శుమణిం లోకైకరక్షామణిమ్ ॥ ౯ ॥ సా రోహిణ్యపి సాధురామజననీ
హర్షాచలా రోహిణీ రత్నాద్యైర్నిజనందనోత్సవవశాత్సంభూషితా
భూషణైః । నందాద్యైరభినందితా క్షితిసురైరారాధనం శ్రీపతేశ్చా
శాష్టీశ్చ్రుతిదివ్యఘోషసహితైస్సుశ్రావ్యవాదిత్రకైః ॥ ౧౦ ॥ రమే
శరమ్యజన్మతః క్రమాదభూద్విజృంభితా వ్రజస్య సంపదుజ్జ్వలా సరోజజా
దృగంచలాత్ । జయత్యధోక్షజాగ్రజోదయేన చాధికం వ్రజోద్విజేంద్ర
వాహనత్కథామృతం నృపేంద్ర పీయతామ్ ॥ ౧౧ ॥ గ ॥ తదను గో
పాః గోకులరక్షణాయ నిక్షిప్య తత్క్షణం కంసస్య వార్షికకరం హర్షకరం స
ప్రదాతుం మధురామాగతం భ్రాతరం ససంభ్రమం నందగోపముపశ్రు
త్య తత్రైవ దత్తకరం చ జ్ఞాత్వా వసుదేవస్తదీయవసతిమాసాద్య పునః ప్రా
ణమివాగతం తమవధార్య పరం ప్రీతః ప్రేమాన్వితః పరిష్వజ్య ప్రపూజిత
స్స్వయమపి ససుఖమాసీనస్సాకూతజనం సక్తమనీషతయా తదీయానా
మనామయమేవం పప్రచ్ఛ ॥ ౧౨ ॥ ప ॥ కచ్చిన్నందసుఖీసనందన భ
వాన్ భ్రాతర్భవద్దర్శనం ప్రాప్తం పుణ్యవశాదిలాక్షితితలే ధన్యోఽయమ
దన్యః కోవా । వృద్ధస్యాపి తవాప్రజస్య సుచిరాదద్య ప్రసాదాద్ధరేస్సం
పత్పుత్రమయీ సఖా సమభవన్నన్యైమమైవేతి తామ్ ॥ ౧౩ ॥ సంవాస

ఏకత్రకథంభవేచ్చిరంశరీరిణాం ప్రవిచిత్రకర్మణామ్ । సంగో యది
స్యాత్సతునశ్వరో నకిం ప్రవాహమార్గాగతకాష్ఠయుగ్మవత్ ॥ ౧౪ ॥
కచ్చిన్మదీయతనయోజననీసమేతస్త్వన్మందిరేద్యకుశలీకిము దీనబంధో।
సంలాలితో మహితయాతవభార్యయా చ సమ్మన్యతేసకిముతాతమితి ప్రి
యంత్వామ్ ॥ ౧౫ ॥ గ ॥ ఏవం వసుదేవసముదీరితస్స్వకీయాశేషకు
శలమావేద్య పునరప్యవాదీత్తమేవం నందగోపః ॥ ౧౬ ॥ వ ॥ అహ
హ బహుసుతాంస్తేహింసకః కంసదైత్యో విదయమహరదజ్ఞో దేవకీగ
ర్భజాతాన్ । చరమశిశురపీష్టాకన్యకైకావశిష్టా దివమగమదదృష్టా
కేనదృష్టో హ్యదృష్టః ॥ ౧౭ ॥ తదిహ మహదసహ్యం దుఃఖముత్సృజ్య
దూరం సుఖమసుఖమపీష్టంమన్యతేయస్సధీరః । తవసదృశమహాత్మాత
త్త్వవిన్నాస్తిలోకే హృదయధృతరమేశస్సర్వదాసౌఖ్యమేషి ॥ ౧౮ ॥
గ ॥ ఏవం నందోక్తిమభినంద్యాత్మదైన్యమపి వినింద్య హృది వందిత
గోవిందపదారవిందో నంద సంలబ్ధదివ్యనందనతయా త్వయాన స్థేయ
మిహ బహుతిథం యతస్సంత్యుత్పాతవ్రజావ్రజఇతి త్రసతి మన్మనో
మనాగేవ గంతవ్యమిత్యవాదీద్వసుదేవః ॥ ౧౯ ॥ వ ॥ శౌరిర్నైవమ
నుజ్ఞాతశ్శరణ్యంశరణాగతః । ప్రాగగాత్సానుగైర్గోపైర్నందగోప
స్సగోకులమ్ ॥ ౨౦ ॥ గ ॥ అత్రాంతరే కాచిచ్ఛిశుఘాతినీ ఘాతు
కేనకంసేన సంప్రహితాపూతనానామరాక్షసీ కామరూపిణీ దిక్షు
దిక్షు ప్రవేశితాపురగ్రామవ్రజాదిషు శిశూననేకాన్ సంహృత్య సం
హృత్య సంచరంత్యేకదా దైవేనసంచోదితాజవేన వ్రజమప్యాససా
ద ॥ ౨౧ ॥ వ ॥ విద్యుత్సన్నిభవిగ్రహాంమణిమయస్రగ్వస్త్రసంభూషి
తాం చంచత్కంచుకసంగతాంగదభుజాం సౌవర్ణభూభృత్స్తనీమ్
భాస్వత్కుంభబృహన్నితంబసుభగాం మధ్యోల్లసన్మేఖలాంధమ్మిల్లో
జ్జ్వలమల్లికాదికుసుమాంసీమంతసచ్చూళికామ్ ॥ ౨౨ ॥ కర్ణాలో
లమణీంద్రకుండలరుచాదీవ్యత్కపోలద్వయాం నీలాబ్జాయతలోచనాం

స్మరధనుర్భ్రూభంగదివ్యేక్షణామ్ । కస్తూరీతిలకాంకఫాలఫలకాం స్ఫూ
ర్జేందుబిమ్బాననాం బిమ్బోష్ఠీం మదమందహాసవిసరైస్త్రైలోక్యసం
మ్మోహినీమ్ ॥ ౨౩ ॥ మృద్వ్యంఘ్ర్యోః కటకాదిభూషణరవైర్వృత్తైర్భ
సంచారిణీం ద్వాఃస్థైరప్యనివారితాం సరభసం నందవ్రజం చాగతామ్॥
దృష్ట్వా తామనిమేషపద్మనయనా గోపాంగనాః పూతనాం సంద్రష్టుం ప
తిమాగతామివ రమాం సమ్మేనిరే మోహితాః ॥ ౨౪ ॥ గ ॥ తతస్తత్ర త
త్ర శిశూనన్వేషయంతీ శిశుఘాతినీ పూతనేయం యదృచ్ఛయాగత్య గో
కులం లసద్వహ్నిమివ భస్మపిహితం ప్రచ్ఛన్ననిజతేజసమానదంతకం
మాయార్భకం నందనందనం సానన్దమాలోకయామాస ॥ ౨౫ ॥ ప ॥
బాలత్వం ప్రవిభావయన్ స్వయమసౌ బాలగ్రహం తాం విదన్ సర్వాత్మా
పి చ సర్వశక్తిరపి చ హ్యాసీద్యథా ప్రాకృతః । సర్వం రక్షితుమేవ సుప్తమ
వనౌకోఘ్నీ సారోపయత్స్వాఙ్కం స్వాంతకమేవ బుద్ధివిధురా మా
యార్భకం మారికా ॥ ౨౬ ॥ అంతఃకోశవదిచ్ఛదాసిమివ తాం మత్వై
వ సాక్షాత్ శ్రియం తద్రూపప్రభయా విమోహితవతీ తూష్ణీం యశో
దా స్థితా । ప్రాదాత్సా స్వవిషస్తనం తు శిశవే మాయాశిశుస్సోపి బధ్వా పా
ణిభ్యాం సరయం సమం తదసుభిస్సమ్పద్య సమ్పద్య చ ॥ ౨౭ ॥ అనేకశి
శునాశకం విషమసౌ శిశుః కేశవో విదన్నపి యథేష్టతోపిబదసూంస్తదీయా
నపి । ఇతోప్యలమలం శిశో సపది ముంచ ముంచేతి సా వ్యసుర్నిపతితాక్షి
తౌ క్షపితజీవమర్మా సమా ॥ ౨౮ ॥ ప్రసార్య చరణౌ భుజౌ ఝడితి
వజ్రవిద్ధాద్రివద్వివృత్తదృగియం యదా భువి పపాత ఘోరారవా । చ
చాల ధరణీ తదా సధరణీధరా సగ్రహం నభోప్యశనిశంకయా సపది దు
ద్రువుర్గోపికాః ॥ ౨౯ ॥ తద్దేహో నిపతన్ ద్రాక్తిలశః షట్క్రోశవ
ర్తినో వృక్షాన్ । చూర్ణం చకార రాజన్ తదభవదధికాద్భుతం వ్రజే త
త్ర ॥ ౩౦ ॥ గాఢధ్వాంతితకూపఘోరనయనం భూభృద్గుహానాసికం తా
పాల్లాంగలదండదంష్ట్రమశుభం వక్త్రం భృశం భీషణమ్ । ఊరూ బా

హుయుగంచ సేతువినతం పాదద్వయం దూరతో దృష్ట్వా శూన్యజలప్ర
దోదరమిమం ప్రేతంపరంతత్రసుః ॥ ౩౧ ॥ తదుపరికృతలీలం లోలనే
త్రాభిరామం స్మితముఖమపి బాలం వీక్ష్య చుక్రోశదీనా । భృశమపి
చకితాతద్రాక్షసీఘోరరూపాత్కథమపిసుతమాపస్నేహభావైర్యశో
దా ॥ ౩౨ ॥ శ్రీమచ్ఛ్రీశౌర్యశౌదారక్షామపిరక్షకస్యసర్వేషామ్ । గ
వ్యాద్యైరపిమంత్రైశ్చక్రాయుధదివ్యనామభిశ్చక్రే ॥ ౩౩ ॥ శ్రీధర
మాధవవిష్ణోకృష్ణోపేంద్రానిరుద్ధగోవింద । శ్రీశానందముకున్దత్వంన
న్దయనన్దనన్దనంసరయమ్ ॥ ౩౪ ॥ శ్రీమన్ వృషశైలపతేకేశవనరసిం
హవరదరంగేశ । సీతాకాంత నిశాంతం త్వం నందయనందనందనం
సరయమ్ ॥ ౩౫ ॥ రావణవిరామ రామ స్వామిన్ సుగుణాభిరామ
రఘురామ । రామప్రియాప్రమేయ త్వం నన్దయనన్దనన్దనంస
రయమ్ ॥ ౩౬ ॥ ఏవం రమారమణ మంగళనామధేయైర్మాంగళ్య
మూర్తిర్మఘునాకృతరక్షణాంతమ్ । స్నేహస్నుతం స్తనయుగం శుచిపా
యయిత్వా మాతానయత్స్వతనయం నవరత్నడోలామ్ ॥ ౩౭ ॥ గత్వా
వన్నందగోపోపి గోపైస్సహసమ్ప్రాప్య గోకులం విలోక్య పూతనాద్భు
తతర ప్రతీకం పరంవిస్మితస్సవసుదేవోదేవోవాకిమథవాయోగీశ్వరో
రాజర్షిర్వాహోస్విదుత్పాతమిమం ప్రాగేవజ్ఞాతవానితిముహుర్ము
హుర్మనసిమానయన్ మనాగముష్యాఃకళేబరం పరశుభిశ్ఛేదయి
త్వా దూరతఃక్షేపయిత్వాచ ప్రత్యేకమప్యేకైకశోప్యవయవసముద
యాన్ సముదయైరిన్ధనానాం దాహయామాస ॥ ౩౮ ॥ వ ॥ ధూమ
స్తత్రసముత్థితోగరుమహాసౌరభ్యసాంద్రోహరిస్పర్శేనైవపవిత్రితాత్త
నవరాత్సందహ్యమానాత్తతః । వ్యాప్తోభూద్భువిభోజభూపతియశో
దోషాకరంరాహువద్గాఢంసంగ్రసితుంకిమిత్యతితరాం విస్మేరచిత్తాజ
నాః ॥ ౩౯ ॥ జిఘాంసయైషాపురుషోత్తమస్య విషంవితీర్యాప్యమృ
తం ప్రపేదే । నదృష్టపూర్వంపరివర్తనంతన్నచశ్రుతంక్వాపి ధరాత

తస్మిన్ ॥ ౮౦ ॥ శేషశయానం శిశుమేనమేషా స్తన్యం విషం సమ్ప్రతిపా
యయిత్వా । మాత్రైవజాతా జగతో౽పిమాతు * స్తత్తన్యపాయిత్వ
మృతప్రదో౽భూత్ ॥ ౮౧ ॥ విచిత్రమార్భకం మృషార్భకస్య గో
కులే సపూతనాఖ్యమారికావిశేషమోక్షసూచకమ్ । విశిష్టపాపనాశకం
విశేషసౌఖ్యదాయకం శృణోతియో ముకున్దపాదపద్మకింకరో భవేత్
॥ ౮౨ ॥ x ॥ ఏవం భగవల్లీలామృతమాస్వాద్య నాసాద్యచ తృప్తిమ
యం క్షితీంద్రః పునః పరీక్షిత్ప్రార్థయామాస సర్వజ్ఞమేవం వైయాసికిమ్॥
౮౩ ॥ ప ॥ భోజేంద్రాదిసమస్తదైత్యనివహాన్ భూభారభూతాన్ ద్రు
తం భోక్తుం యస్య కృతో౽ద్య మే స్పృహాలే స్తత్పూతనా స్తన్యతః । పూ
ర్వాపోశనపూర్వకం తదసవః ప్రాణాహుతిత్వం యయుః పంచైతస్య క
థామృతైశ్శ్రుతియుగం యోగీన్ద్ర సిఞ్చస్వమే ॥ ౮౪ ॥ x ॥ ఇత్థం స
మ్ప్రార్థిత శ్శుకమహర్షిర్మహనీయచరితామృతం ప్రమోదేన పరీ
క్షిత్క్షితీన్ద్రాయ తత్క్షణమేవం ప్రసాదయామాస ॥ ౮౫ ॥ సూనో౽రంగవి
వర్తనే శుభదినే జన్మర్క్షవిభ్రాజితే స్త్రీణాం గీతివరైశ్చ వన్దినుతిభిర్మా
ఙ్గల్యవాదిత్రకైః । కృత్వాసాధ్వభిషేచనోత్సవవిధిం మాతా యశోదా
ముదా మన్దం మన్దమశాయయిష్టశయనే నిద్రాక్షమబ్జేక్షణమ్ ॥ ౮౬ ॥
ఏతద్దివ్యమహోత్సవోత్సుకతయా సమ్పూజయన్తీ ద్విజాన్ గోపీర్గోపజ
నాంశ్చ భోజనవరైస్స్రగ్వస్త్రభూషాదిభిః । సర్వేషామపిచవ్రజేనివ
సతాం సమ్పూజనై రాదరాత్ కిఞ్చిచ్చాపిరుదన్తమాత్మతనయం స్తన్యార్థి
నం నాశృణోత్ ॥ ౮౭ ॥ బాలో౽యం యావదుదక్షిపత్పదమథస్సుప్తస్తనార్థీ
రుదన్ తావత్తస్యశిశోః ప్రవాళమృదునా పాదేన విద్ధో౽సురః । యః
ప్రాప్తశ్శకటచ్ఛలాత్ప్రణిహతశ్శేతే శుభేభీషణో వ్యత్యస్తాక్షవి
భిన్నకూబరమహాచక్రాదికస్తత్క్షణాత్ ॥ ౮౮ ॥ తదా యశోదాదివ్ర
జస్త్రీయో నందాదయశ్చాలోక్య తదద్భుతావలోకనవ్యాకులాః కుతూ

* త్రివిక్రమస్య

వాగతః కేన వా భగ్నో భయంకరవిశంకటశకటోయం కథం వా స్వయం వి
పరీతమపతత్ - అహో జానాతి జగన్నాథ ఏవేతి బ్రువంతో రుదతానేన
శిశునైవ పాదేన క్షిప్తోయమితి తత్రత్య బాలకైర్బోధితా అపి బాలభా
షితమిదం బృహద్భూతం శిశురయం కథం భేత్తుమర్హతీతి న శ్రద్దధానా
న విదిత తదప్రమేయ బలాస్సందిగ్ధహృదయా బభూవుః ॥ ౪౯ ॥ ప ॥
సుతం సమాదాయ తదా యశోదా పిశాచభూతాక్రమశంకితైషా । ద్రు
తం ద్విజైస్స్వస్త్యయనాన్యకార్షీదహాయయత్స్నేహయుతా స్తనం చ
౫౦ ॥ పునరప్యేకదా యశోదా స్వాంకమారూఢమాత్మజమిమం లాల
యంతీ తత్సుకుమార్యావలోకనాసక్తనయనాంబుజా జగదుదరం గిరిమి
వ గరిమవంతం మహాపురుషమితి శంకితాంతరంగతయా తద్భారపీడితా చ ప
రం విస్మితా స్వయం వోఢుమశక్తతయా తం పృథివ్యాం నిధాయ సదనక
ర్మసు సంసక్తమనా మనాగేవ నిర్జగామ ॥ ౫౧ ॥ ష ॥ కశ్చిత్తృణా
వర్త ఇతి ప్రసిద్ధస్స చక్రవాతాకృతిర్భీకరాత్మా । కంసేన దైత్యః ప్రతిబో
ధితోగా జ్జవాజ్జహారైవ జగద్గురుం తమ్ ॥ ౫౨ ॥ రజోభిరచిరాద్వృషా
వ్రజనివాసినాంఛాదితాస్స ఘోరనినదైః పురందరదిశోపి సంపూరితాః ।
తతోంధతమసావృతస్సమభవద్వ్రజస్సర్వతో వ్యదోసురకృతైర్భయం
సమభజంజనాస్తాదృశమ్ ॥ ౫౩ ॥ యత్రన్యస్తవతీ సతీ నిజసుతం నాలో
క్య తత్రక్షితౌ నాత్మానం పరమవ్యతీవ తమసా సా శుశ్రువ్యశోదా తదా । ద్రా
గ్ధేను మృతవత్సకేవ పతితా భూమావలుఠంతీ భృశం హా హా వత్సక తాసి కాగ
తిరిహేత్యుచ్చైః ప్రచుక్రోశ సా ॥ ౫౪ ॥ రుదితమిదమసహ్యం సన్నిశ
మ్య స్త్రియస్తా భృశతమసి యశోదాగోదనం తద్విచింత్య । సరభసము
పయాతాస్తత్ర నాలోక్య బాలం స్వయమపి రురుదుస్తత్పాంసువర్షాభి
షిక్తాః ॥ ౫౫ ॥ హృత్వాసురో బాలమసహ్యభారం కృచ్ఛ్రాత్ప్రసన్నభః ప్ర
వృత్తః ప్రయాతుమ్ । నాలం స కిం త్వాత్తగళే గృహీతస్సంత్యక్తుమప్యేన
మభూదశక్తః ॥ ౫౬ ॥ గళగ్రహణనిశ్చలస్స తు వినిర్గతాక్షః క్షణాత్స గద్గ

భగవోఽప్యసుర్గగనతశ్శిలాయాస్తలే । పపాత శిశుసంయుతః పృథువపుః
పరం దారుణో విశీర్ణనిజశీర్షకాద్యవయవస్తృణావర్తకః ॥ ౫౭ ॥
పాణిభ్యాం పరిగృహ్య గాఢమసురస్కంధం శిలాయాం క్షితావాకాశాత్ప
తితోఽప్యతీవరభసాత్తం స్వస్థిమంతం శిశుమ్ । దైత్యోరస్యభయం సలీలమ
పి సంలోక్య స్త్రియో విస్మయా । దాదాయ ప్రదగుర్జవేన జననీహస్తే
స్తనం సాప్యదాత్ ॥ ౫౮ ॥ రుద్రేణ త్రిపురం పురేవ నిహతం తం చక్రవా
తాసురం చంద్రం రాహుముఖాద్యథా శిశుమిమం తద్దైత్యమృత్యోశ్చ్యు
తమ్ । దృష్ట్వా విస్మితమానసాః పరమయుశ్శోకం చ హర్షం తథా నం
దోఽసౌ వసుదేవవాచమధికాం మేనే పునర్మానసే ॥ ౫౯ ॥ స్నాతస్త
నం పుత్రమపాయయత్స్వాంకం సమారోప్య యశోదా తదాచిత్తదా తు
ష్టీత స్తనజృంభిణోఽస్య జగత్సమస్తం దదృశే ముఖాబ్జే ॥ ౬౦ ॥ సూర్యం
చగ్రహతారకాదశదిశస్సౌదామినీం నీరదానవ్వహ్నిం వాయుమనేకని
ర్జరగణాంస్తానష్టదిక్పాలకాన్ । ద్వీపానద్ర్యుదధీన్విలోక్య చ శిశో
స్సాస్యాంబుజే విస్మితా సంమీల్య ద్రుతమక్షియుగ్మమభవద్రామాంచ నై
రంచితా ॥ ౬౧ ॥ తదను యదూనాం పురోహితం మహాతపస్వినం వసుదే
వప్రచోదితం వ్రజమాగతం గర్గాచార్యమాలోక్య పరంప్రీతః ప్రత్యు
త్థాయ ప్రణీతాంజలిరంజసా కంజలోచనధియా ప్రణామపురస్సరం సమ
భ్యర్చ్య సూపవిష్టం యథేష్టం కృతాతిథ్యమానందయన్నవదదేవం నందగో
పః ॥ ౬౨ ॥ స్వామిన్ భవాన్ పరమభాగవతో మహాత్మా జ్యోతిర్విదా
మపి వరశ్చ పరావరజ్ఞః । పూర్ణస్య చాహమిహ కింకరవాణి యోగిన్ సం
దర్శనేన భవతో భవనమేవ ధన్యః ॥ ౬౩ ॥ ఏతౌ మహాత్మన్ భవతః కటా
క్షపీయూషవర్షైరభిషిచ్య బాలౌ । జాతాదిసంస్కారవిధిం ప్రణీయ
ప్రహర్షితం మాం కృపయా విధేహి ॥ ౬౪ ॥ గ ॥ ఏవమత్యంతవినయేన
యాచమానం నందమభినంద్య ప్రత్యుజ్జగౌ గర్గాచార్యః ॥ ౬౫ ॥ పు
రోహితోఽహం యదుకులజానాం మమేహ పుత్రౌ యది సంస్కృతస్తేన

దేవకీపుత్ర ఇతి ప్రజానన్ తవాపి కంసో న హి హింసకః కిమ్ ॥ ౧౬ ॥ స్మ
రన్ వచో దారికయోదితం ప్రాక్ దేవ్యష్టమో భూదయమేవ గర్భః । మ
త్వా చ మైత్రీం యువయోర్మహాత్మన్ స హింసకః కిం న కరోతి కంసః ॥ ౧౭ ॥
స్వామింస్తథాపి చేదస్మిన్ మత్సదనే రహసి ద్విజాతిసంస్కారమాత్రం కేవలం
స్వస్తివాచనపూర్వకం క్రియతామితి తస్మిన్ యాచతి సతి స తు పురోహిత
స్స్వచికీర్షితమేతదేవేతి మనసి హర్షితో రహసి కుమారయోర్జాతక
ర్మ నామకర్మణో మంగళమేవం తరంగయామాస ॥ ౧౮ ॥ ప ॥ రోహి
ణ్యా రమణీయగర్భజలధేస్సంపూర్ణచంద్రోయతః కల్యాణైశ్చ గుణైర
యం రమయతి త్రైలోక్యమప్యుచ్చకైః । తస్మాద్రామ ఇతి క్షితౌ బల ఇతి
ఖ్యాతో బలాధిక్యతో హ్యేకీకారవశాద్యదుక్షితిధరత్రాణాచ్చ సంకర్ష
ణః ॥ ౧౯ ॥ అనుయుగమపి చ వపూంషి ప్రాగ్భజతః శుక్లరక్తపీతాన్యే
వం త్రయోపి వర్ణాః । యస్యాసన్ సోద్య కృష్ణతాం ప్రియయా ॥ ౨౦ ॥
క్వచిదపి వసుదేవేన జ్ఞాతః ప్రాగేవ నందనో యత్తే । నందానందదనా
మ్నా విలసతి లోకే దివ్య వాసుదేవ ఇతి ॥ ౨౧ ॥ పుత్రస్య తేస్య బహుధా సం
తి చ రూపాణి దివ్యనామాని । వయమేవ తాని వేద్మో గుణగణకర్మానురూ
పాణి ॥ ౨౨ ॥ అథాస్య త్వయమేవ శ్రేయాంసి చ గోపగోకులే ధనతామ్
యూయం భవమప్యమునా దురితమతిదుర్గాణి సంతరిష్యథ చ ॥ ౨౩ ॥
నందాద్య నందనం తే దివ్యశ్రీకీర్తిసద్గుణారామమ్ । నారాయణాభిరా
మం నందయ నారాయణస్య భావేన ॥ ౨౪ ॥ ఏవమాశ్వాస్య నందగోపం
గోప్యమానవాగ్భిరేవ మంగళదేవతారమణం భూయోపి మంగళానుశా
సనమాశాస్య పురోహితే తస్మిన్ స్వగృహముపగతే సతి స తు నందగోపో
నందనమిమం నారాయణమితి మన్యమానో మనసి నిజసుకృతమభినంద
యన్నానందామృతవిసరైరాసేచయదంతరాత్మానమ్ ॥ ౨౫ ॥ తదను కా
లేన ప్రజతా వ్రజే తస్మిన్ జానుభ్యాం సహ పాణిపంకజాభ్యాం విజహ్రతు రే
తౌ బాలకౌ సంకర్షణవాసుదేవౌ ॥ ౨౬ ॥ సంకృష్య వ్రజకర్దమేషు

మృదుళంపద్భ్యాంప్రపాణిద్వయంశింజన్నూపురకంకణధ్వనియుతంఘో
షప్రఘోషైస్సమమ్ । కట్యాంమంజుళఘంటికాఘణఘణైశ్శ్రీరామకృ
ష్ణౌ విమౌ మందంమందముపేయతుఃప్రముదితౌ ముగ్ధస్మితౌ మాతరౌ॥
యథాయథాతౌసముపాగతౌ ద్వౌ తథాతథాస్నేహయుతౌ స్నువ
త్యా । పంకాంగరాగౌపరిగృహ్యదోర్భ్యాం స్తన్యందదత్యాముదితే
జనన్యా ॥ ౭౮ ॥ సంతోషంయయతుః స్తనంప్రపిబతోఃపద్మాక్షయోః
పుత్రయో రాస్యాబ్జంరుచిరస్మితాల్పదశనంసంవీక్ష్యసంవీక్ష్యతే । సం
ప్రాప్యాథజవాద్వ్రజాంగణమిమౌగోవత్సపుచ్ఛాన్ ముదా సంకృష్య
స్వకరాబ్జతస్తతఇతోలీలారతౌదారకౌ ॥ ౭౯ ॥ వ్రజేవ్రజంతంనిజజా
నుపాణిద్వయేనకృష్ణంకృతదివ్యలీలమ్ । తత్రైవవిన్యస్తసమస్తభావా
జగామదోగ్ధుంవృషభంయశోదా ॥ ౮౦ ॥ తాంలజ్జితాంవీక్ష్యజహాసరో
హిణీ స్వయంత్వరామస్యచ రామణీయకమ్ । సంలోక్యసంలోక్యసు
విస్మితాంగకా వత్సంప్రదోగ్ధుం విజహౌజవేనగామ్ ॥ ౮౧ ॥ చంచ
చ్చూళికయావిరాజితముఖం పంచాయుధాంచత్స్రజం కేయూరాంగ
దకింకిణీగణయుతంలావణ్యపూర్ణంశిశుమ్। శ్రీమత్కృష్ణమిమంవిలో
క్యముకురేష్వాలింగ్యముగ్ధాంగనాః దోర్భ్యాందర్పణఏవచుంబనమపి
హ్యేకైకశశ్చక్రిరే ॥ ౮౨ ॥ శృంగిభ్యోప్యనలేభ్యఉగ్రభుజగాద్దంష్ట్రి
ద్విజేభ్యోజలాత్ శేకాతేననివారితుంనిజసుతౌజాన్వంఘ్రిసంచారిణౌ
తస్మాత్తైగృహకృత్యమప్యనుదినంసంత్యజ్యతాభ్యాంసమంయాత్రైతావపి
తత్రతత్రయయతుస్స్నేహాత్స్వయంమాతరౌ ॥ ౮౩ ॥ చిక్రీడేథబలా
న్వితస్సభగవాన్ కృష్ణఃప్రముష్ణన్ మనః స్త్రీణాంసంజనయన్ ముదం
ప్రతిపదం గోపాలబాలైస్సమమ్ । కౌమారంబహుచాపలంసురుచిరం
సంవీక్ష్యసంవీక్ష్యచ క్షిప్రంతజ్జననీంప్రవక్తుమఖిలం గోప్యోముదైవా
గతాః ॥ ౮౪ ॥ కృష్ణోముష్ణన్ యశోదేమమసదనమిహ ప్రాప్యహై
యంగవీనం బాలాన్ సంభోజయిష్యన్ దిశతిదధిపయశ్చాపిభాండం భిన

త్తి । ముంచన్ వత్సానకాలే హసతి గృహజనైః క్రూరమాక్రోశితశ్చ
చ్ఛస్తత్రాస్యే కాంశ్చ సుప్తాన్ కలయతి రుదితాన్ నోదనాద్యైర్నితైస్స్వైః
॥ ౭౫ ॥ వయంగోప్యేయదాసక్తా గృహకృత్యే గృహాదిషు । గుప్తమా
గత్య తూష్ణీంచ గవ్యం ముష్ణాత్యశేషతః ॥ ౭౬ ॥ అగ్రాహ్యే పాణినా
భాండే శిక్యన్యస్తే మహోన్నతే । పీఠకోలూఖలాద్యైస్తైస్సమారోహతి
సాధనైః ॥ ౭౭ ॥ తథాప్యశక్యే శిక్యస్థమకరాగ్రేహాశ్మనా చ్ఛినత్ ।
భాండాన్యభయమేతైభ్యః పయః పాస్యతి బాలకైః ॥ ౭౮ ॥ స్తేయో
పాయైస్సుతృప్తోపి సుప్రతీక ఇవాచరన్ । పృష్ఠమారుహ్య పోతానాం
శిక్యం కర్షతి పాణినా ॥ ౭౯ ॥ ఆనీతం నవనీతం తు నయత్యేవమనాగ
యమ్ । మార్జారమర్కటాదీంశ్చ బాలకానాం ముఖాన్యహో ॥ ౮౦ ॥
దుగ్ధభాండం సమాకృష్య సమ్పూరితపయోముఖః । కృష్ణో గండూష
పూత్కారం కరోత్యక్ష్ణోః క్రుధవనః ॥ ౮౧ ॥ రేరే చోరేత్యుపాలబ్ధే
త్వమేవేత్యశతి క్రుధా । గృహనాథే మయి ప్రాప్తే కాత్వం కుప్యసి కా
మిని ॥ ౮౨ ॥ ఏవమాదీని ధృష్టాని వాక్యానేవ ప్రభాషతే । త్వత్సమీ
పేయశోదేద్య సాధురేవాత్ర నర్తతే ॥ ౮౩ ॥ విష్ణో కృష్ణరమాసఖె
తి వదతాంస్తాభినవాలీలయా యో ముష్ణాతి తదైవ సర్వవృజినం తస్మిన్ పరం
పావనే । కృష్ణేదుష్టతరత్వజల్పనపరస్త్రీణాం వచశ్శృణ్వతీ తన్మాతా చ
పితా బభూవ సరయం హృష్టాస్య దృష్ట్వా ముఖమ్ ॥ ౮౪ ॥ ప్రోవాచాథ
సువిస్మితా వ్రజవధూమాయార్భకస్య ప్రసూః కృష్ణో మత్పురతస్సదై
వ నచ నెక్రీడన్ముదావర్తతే । ఏవం సాధురఘం యది ప్రకురుతే చౌర్యా
ణి యుష్మద్గృహే యుష్మాభిర్హృతవస్తునా మమ పురశ్చోరోయమానీ
యతామ్ ॥ ౮౫ ॥ ౫ ॥ అథ కదాచన మహదద్భుతముద్భూతమవనీప
తే త్వయా సంశ్రూయతామిత్యవోచచ్ఛుకమునీంద్రః ॥ ౮౬ ॥ ౬ ॥
ఆగస్తదీయమభివర్ణితుమాగతాస్తాః కృష్ణం సమూహ్య చ పృథక్పృథ
గేకదైవ । దృష్ట్వాతమేవ సుఖమంకగతం జనన్యాః కృష్ణం కటీషు నవి

లోక్యవిలజ్జితాస్తాః ॥ ౯౭ ॥ దృష్ట్వాథగోపీస్స్వమువాచగోపికేమాంగతా
బ్రూహితమమాద్యసఖ్యః । పత్యుస్స్వవృత్తాన్తమవాప్యలజ్జాంజవాన్నివ
తేఽన్తనిజాలయాంస్తాః ॥ ౯౮ ॥ కాచిత్కదాచనవిలోక్యకరద్వయా
త్తపాయ్యంగపీనమముమాహ్యభుజేనకృష్ణమ్ । చోరంప్రపశ్యయి
తుమేత్యముదాయశోదాం ప్రాదర్శయజ్ఝడితికృష్ణధియైవకుంభమ్ ॥
౯౯ ॥ గ ॥ అథైకదా వీథీషు వ్రజదారకేషు క్రీడమానేషు కృష్ణరా
మాదిషు మృదంకృష్ణోభక్షితవానిత్యుదీరయతి తస్మిన్ ద్వివర్షాభిభాషి
త్యతిశయితయశోభిరామరామనామవిరాజమానబలరామేయశోదా
యామపి రామవాక్యం విశ్వసన్త్యాం పుత్రమాసాద్య భృశంభయభ్రా
న్తపేక్షణేక్షణం కృష్ణంనిరీక్ష్య కుతో మృదం ముగ్ధాత్మన్ భక్షితవా
నిత్యాక్షేపయన్త్యాం నాహంభక్షితవానంబబాలకాఇమేమిథ్యాప్రలాపి
నః పశ్యమేముఖం సమక్షమితి వ్యాదత్తమిథ్యార్భకో భగవానవ్యా
హతైశ్వర్యోవిశ్వేశ్వరః ॥ ౧౦౦ ॥ వ ॥ విదారితాస్యేతనుజస్యవిశ్వం
సాబ్ధ్యద్రినూర్వ్యందుసురాలయాంశ్చ । పాతాళసప్తాబ్జభవాండషం
డం దృష్ట్వైయముత్పుల్లతనూరుహాభూత్ ॥ ౧౦౧ ॥ బాలస్యాల్పముఖే
కథంమహదిదంవిశ్వందరీదృశ్యతే సర్వేగోకులవాసినోప్యహోమిమాః కిం
కృష్ణరామావపి । స్వప్నోవాయమహోనసుప్తిరిహమేజాగ్రద్దశాయాం
కుతో మాయేయంసుతరామముష్యతదయం మన్యే సనారాయణః ॥
౧౦౨ ॥ జానన్త్యాంస్వజనన్యామేవంతత్వంతదైవపరతత్వమ్ । పుత్ర
స్నేహమయీంద్రాగ్గతనోన్మాయీంస్వయంపునర్మాయామ్ ॥ ౧౦౩ ॥
నష్టతత్వమతిస్సాధ్వీసద్యోభూత్స్నేహపూరితా । పూర్వవల్లాలయా
మాస స్వాంకమారోప్యపుత్రకమ్ ॥ ౧౦౪ ॥ వేదాంతశాస్త్రైరుపగీయ
మానమాహాత్మ్యమేనంమనుతేస్వపుత్రమ్ । యదీయమాయాతిదురత్య
యేయం తస్యైవమాతాపివిమోహితాభూత్ ॥ ౧౦౫ ॥ గ ॥ ఏవమాక
ర్ణ్య వచం విస్మితః పరీక్షిత్ప్రాహశుకంమహర్షిమ్ ॥ ౧౦౬ ॥ వ ॥

యాభ్యామేవావతీర్ణో౽సౌ కృష్ణస్సా పితరావపి । నాయతుఃస్మముదం
కస్మాత్ బాలలీలావలోకనాత్ ॥ ౧౦౭ ॥ తాం లీలామిహ శృణ్వతామపి
పరం హర్షామృతోద్వర్షిణీం సాక్షాన్నేత్రయుగేన పశ్యతి సదా సా
ధ్వీయశోదా ముదా । కిం వాయం పురతస్స తాదృశమహత్పుణ్యాం పు
రేయం యతో లోకానాం పితురప్యభూత్ప్రియపితా ⁕ మాతుశ్చ మాతా
వ్యహో ॥ ౧౦౮ ॥ ఇతి పృష్టో మునిశ్రేష్ఠశ్శ్రేష్ఠేనాఖిలభూభుజాం । మ
హాత్పుణ్యమువాచాథ గోపీగోపపురార్జితమ్ ॥ ౧౦౯ ॥ గోరక్షణా
దికరణే విధినా నియుక్తో ద్రోణాభిధో వసువరః ప్రియయా ధరణ్యా । ల
బ్ధ్వా వరం సమనుభోక్తుమభూత్సనందో లీలామృతం మధురిపోర్భువి సాపి
గోపీ ॥ ౧౧౦ ॥ దమ్పత్యోస్సురపి భక్తిరేవమభవత్పుత్రాయితే శ్రీపతౌ త
స్మిన్ గోకులవాసినామపి పరం ప్రీతిస్స్వభావాద్దృఢా । సత్యం కర్తుమపి
స్వయంభువచనం హర్షం చ తేభ్యో దదౌ కృష్ణస్సా నిజలీలయా గుణగ
ణౌ రామస్సరామో వ్రజే ॥ ౧౧౧ ॥ ....

ఇతి శ్రీకృష్ణలీలామృతే ద్వితీయోల్లాసః

అథ తృతీయోల్లాసః ప్రారభ్యతే.

స్వయం యశోదా దధి నిర్మమంథ దాసీషు కర్మాన్తరచోదితాసు
సంస్కృత్య సంస్కృత్య చ బాలగీతాన్యగాయదుచ్చైః పరమాదరేణ ॥ ౧ ॥
బృహత్కటితటాంచితజ్వలితదివ్యపీతామ్బరా కనత్కనకమేఖలాక్వ
ణితకింకిణీకంకణా । ముహుశ్చలితకుండలా స్నుతపయోధరోద్భాసితా
శిఖాచ్యుతసుమస్రజా శ్రమజలార్ద్రవక్త్రామ్బుజా ॥ ౨ ॥ నిద్రాప్ర
బుద్ధభగవానథ తాముపేత్య స్తన్యేచ్ఛయా సరభసం కరతో గృహీత్వా ।
మంథానమాత్రరుదితో దధిమంథమానాం ప్రీతిం పరాం ప్రజనయన్ జన
నీం న్యషేధత్ ॥ ౩ ॥ ౪ ॥ తదను తనుజమంకమారోప్య దధిమథనము

⁕ పరిమాతుః.

త్సృజ్య స్నేహస్నుతం స్తనంపాయయంతీసతీ సస్మితముఖమాలోక్యస
ముల్లాసేన సముత్సిచ్యమానహర్షాశ్రుపరమ్పరాపయస్యధిశ్రితే తద్దై
వోత్సిచ్యమానే తంసుతమతృప్తమపి హఠాత్సముత్సృజ్య జవేనైవజ
ననీవ్రజగామ ॥ ౪ ॥ ప ॥ కోపాక్రాంతమనామనాగయమథో సంద
శ్యదంతచ్ఛదం పేషణ్యశ్మవరేణభాండమభయంభిత్త్వాచమర్క్యంకరా
త్ । లబ్ధ్వాతద్దధిశీకరాంకితతనుర్నక్షత్రయుక్తాభ్రవద్యేకాంతిస్థలమా
వివేశసదనేమిథ్యాశ్రువద్దత్తేక్షణః ॥ ౫ ॥ అథోత్తార్యగోపీ పయశ్చుల్లి
కాయాః పునఃప్రాప్యతన్మంథనస్థానమీక్ష్య । ప్రభగ్నంచభాండంన
తత్రాత్మజంతం ప్రహస్యస్వపుత్రస్యకర్మేతి మేనే ॥ ౬ ॥ ఉలూఖ
లస్యోపరిసంస్థితంతం సమీక్ష్యచౌర్యేణపిశంకితాక్షమ్ । మర్కాయ
హైయ్యంగవధూరిదానం కుర్వంతమాగాచ్ఛనకైర్యశోదా ॥ ౭ ॥ స
జ్గృహ్యాయష్టింసముపాగతాంతాం దృష్ట్వాభియేవాపసరంతమారాత్ ।
యస్తాపసానాంమనసాప్యలభ్యస్తమన్వధావత్సరయంసుతంసా ॥ ౮ ॥
భూయోన్వధావత్తమియంయశోదాశ్రోణీభరాక్రాంతగతిస్సుమధ్యా
విస్రస్తకేశచ్యుతపుష్పవృష్టిస్సయష్టికాస్విన్నసమస్తగాత్రా ॥ ౯ ॥
మృషారుదన్తంసమషీకనేత్రంకరేణకర్షన్తమపాసరన్తమ్ । పశ్యన్తమా
త్తానముపాత్తయష్టిం విఘూర్ణితాక్షంసమభర్త్సయత్సా ॥ ౧౦ ॥ జ్ఞా
త్వాతిభీతంసుతవత్సలేయం యష్టింవిసృజ్యైనముపేత్యకృచ్ఛ్రాత్ । బ
న్ధచ్ఛిదంభక్తభవస్యబద్ధుందామ్నాతమైచ్ఛజ్జననీతదానీమ్ ॥ ౧౧ ॥
నాంతోయస్యబహిశ్చనైవసుతరాంపూర్వస్తథైవాపరః యఃపూర్వా
పరపవయస్యజఠరేవిశ్వంచవిశ్వంస్వయమ్ । అన్తర్యామినమప్రమాణ
మజనింనైజాత్మజంజానతీజాగ్రద్రజ్జురులూఖలేసరభసంబద్ధుంయశోదా
యయౌ ॥ ౧౨ ॥సమ్బధ్యమానస్యసుతస్యదామ్నాతద్ద్వ్యంగులోనం
సమభూత్తదానీమ్ । ద్రాక్సన్దధేన్యచ్చపునస్తుతేన తద్ద్వ్యంగులంన్యూ
నమభూత్పునశ్చ ॥ ౧౩ ॥ తేనైవభూయోపిచ సన్దధేన్యత్తదప్యభూ

న్యూనమథో విదిత్వ స్వగేహదామాన్యఖిలాని చైవం సంధానితా
న్యప్యభవత్స్వరేవ ॥ ౧౪ ॥ మాయార్భకోఽయమితి తం మత్వా గోపీషు వి
స్మయంతీషు । సస్మితముఖాభిరామా స్వయమప్యవదచ్చ రామరామే
తి ॥ ౧౫ ॥ విస్రస్తమూర్ధజాయాః ప్రస్విన్నతనోః పరిశ్రమంతస్యాః
కపటశిశుర్దృష్ట్వాసౌ కృపయా ప్రదదౌ స్వబంధనేనుమతిమ్ ॥ ౧౬ ॥
విశ్వమిదం యస్య వశే సరమేశో వశ్య ఏవ భక్తానామ్ । శిశునాప్యధునా
తేన ప్రదర్శితా భక్తవశ్యతా నకిము ॥ ౧౭ ॥ కింతు నకోఽపి జగత్యామీదృ
శభగవత్ప్రసాదమభజదహో । న శ్రీః కృష్ణశ్చతురాస్యో న చ సాప్యనపాయి
నీ జగజ్జననీ ॥ ౧౮ ॥ తదను సదనకృత్యే లోలుపాయాం జనన్యాం నిజజ
నవృజినౌఘధ్వంసనే బద్ధదీక్షః । కుపితసురమునేః ప్రాక్ శాపతో వృక్ష
రూపౌ ధనపతితనుజాతావస్మరద్దీనబంధుః ॥ ౧౯ ॥ రాజర్షిః ఋషిస
త్తమాద్భగవతో భక్తానుకమ్పామిమాం శ్రుత్వైవం తమపృచ్ఛదంజ
లియుతస్సంజాతకౌతూహలః । దేవర్షేర్వశినః కథం సమభవత్కో
పః కిమాగః కృతం పుత్రాభ్యాం ధనదస్య తస్య భగవన్ శాపస్య
కిం కారణమ్ ॥ ౨౦ ॥ సంప్రార్థితః ప్రాహ నృప మునీంద్రో నృ
పేంద్ర తౌ వైశ్రవణస్య పుత్రౌ । భూత్వైవ రుద్రానుచరౌ సుదృప్తౌ
పీత్వా ప్రమత్తౌ మదిరాం వధూభిః ॥ ౨౧ ॥ కైలాసోపవనే మనోజ్ఞ
సుదతీబృందైశ్చ మందాకినీ తీర్థే మత్తకరేణుభిర్మదకరిశ్రేష్ఠావి
వాక్రీడతామ్ । తత్రాలోక్య యదృచ్ఛయా సురమునిం సంప్రాప్తమా
త్తత్రపాః శీఘ్రం పర్యధురంశుకాని సుదృశస్తౌ గుహ్యకౌ నగ్నకౌ ॥ ౨౨ ॥
తావేవమైశ్వర్యమదాంధదృష్టీ దృష్ట్వా మునీంద్రః కరుణాభిసాంద్రః । అ
నుగ్రహాయైవ స తౌ శశాప స్యాతామిమౌ భూమిరుహావవన్యామ్ ॥ ౨౩ ॥
స్మృతిస్తయోస్స్యాదపి మత్ప్రసాదాత్ తత్రాపి తౌ దివ్యశరచ్ఛతాం
తే । దేనాభవేతామపి భక్తిభాజౌ శ్రీకృష్ణదివ్యాద్భుతదర్శనేన ॥ ౨౪ ॥
ఐశ్వర్యాదివిషయేషు సక్తమనసాం సంత్యేవ యోషిత్స్వగ్రహో దుష్కృతం

చాసవసేవనసంధనమదాదంధత్వమప్యుద్ధతిః । ఏతేషామనతాం రజోగు
ణవతాం నాస్త్యేవసత్సేవనం దేహోఽయంపరిణామపేశలఇతిజ్ఞానం ము
కుందేపిచ ॥ ౨౫ ॥ శాపాఙ్జననంవ్యంజితమఞ్జసాస్మాత్ కంజాక్షభక్తే
నఘృణార్ణవేన ।సంపత్సముద్భూతమదాంధదృష్ట్యోస్సదాసతోర్భా
వ్యనమత్రయోశ్చ ॥ ౨౬ ॥ సత్యంవిధాతుంఋషిభాషితంతత్కృపా
ర్ణవస్త్వర్ణవకన్యకేశః । సోలూఖలోగాద్యమళార్జునౌతౌ హ
ఠాన్తయోరద్యమహోవ్యలీకమ్ ॥ ౨౭ ॥ ప్రవేశమాత్రేణమృషార్భక
స్య తదాన్తరేణార్జునయోర్జవేన । తిర్యగ్గతందీర్ఘములూఖలంతౌ
నిపాతితౌకర్షణతశ్చదామ్నా ॥ ౨౮ ॥ ఏవంతౌసహమూలమేవప
తితౌ సోలూఖలేనక్షితౌ సంకృష్టౌచబభూవతుస్సురవరౌ వహ్నిర్య
థావృక్షతః । భాస్వన్తౌదశదిక్షుదివ్యవపుషౌ మూర్ధ్నాఽముకుందా
ర్భకం వందిత్వాపదపద్మయోఃప్రముదితౌశాపచ్యుతావూచతుః॥ ౨౯
అప్రాకృతఃప్రాకృతవద్విభాసిత్వంకృష్ణసాక్షాచ్చిదచిద్విశిష్టః ॥ విష్ణు
స వేదంతనురేవవిశ్వం స్వయంనిదానంజగతోజగచ్చ ॥ ౩౦ ॥ సూ
క్ష్మాభ్యాంచిదచిద్భ్యాంవిశిష్టరూపాదుపాదానమ్ । సఙ్కల్పేనవిశిష్టో
నైమిత్తికకారణంజగతామ్ ॥ ౩౧ ॥ సహకారికారణంతేశక్త్యాదివిశిష్ట
రూపేణఏవంవదంతివేదాః విష్ణోత్వమతశ్చకారణత్రితయం ॥ ౩౨ ॥
త్వముపాదానమపీత్థంనహీనహిపరిణామదోషలేశస్తే । ఋషయశ్చ త్రిత
యశ్చాపి స్వయమపినోక్త్వేతివిస్మితాఏవ ॥ ౩౩ ॥ ఏవంచిత్రచరిత్రం
క్లోహంతితత్త్వేనవేత్తుమనవితతె । సర్వంభవతివిభూతిర్వపురపిభవతఃప
రాత్పరంబ్రహ్మ ॥ ౩౪ ॥ భక్తావనాయభూమావృతావతరణస్సకృష్ణవిష్ణు
స్త్వం । తస్మాన్నమోనమస్తేపునరపిపునరపినతావనవ్రతినే ॥ ౩౫ ॥ భ
వతోగుణానుకథనేవాణిశ్రవణంవిచిత్రచారిత్రే । కైంకర్యేకరయుగ
ళంమంగళచరణాబ్జయోర్హృదయమ్ ॥ ౩౬ ॥ సందర్శనేనిమేషంన
యనంనయనాభిరామస్య । సతతంశిరః ప్రణామేప్రభుతపదానాత్త్వ

ధీయభక్తానామ్ ॥ ౩౭ ॥ ఏవంనో నియతమియం కరణతతిర్భవతు తే ప్ర
సాదేన । త్వద్దర్శనధన్యానాం ధనపతితనయావవేహి వరదవిభో ॥ ౩౮ ॥
దామోదరోఽదాంమనియన్ని బద్ధోఽస్యేవం యశోదా కిము సాధదాఽపి । అ
థాపినశ్శాపవిమోచనార్థం దామోదరత్వం ఘృణినో భవత్తే ॥ ౩౯ ॥
ఏవమాఖ్యాం నళకూబరమణిగ్రీవాభ్యామభిష్టుతో భగవానర్భకో యము
లూఖలబద్ధోఽపి స్వయమనయోశ్శాపబంధన ముస్మచ్యవ్రిత్యువాచ తావ
చ్యుతోఽపి చనమేవమతిరుచిరమ్ । ౪౦ ॥ జ్ఞాతం పురా మునివరేణ కృపా
ర్ణదేన శాపం ప్రదత్తముదితం త్వభయస్వరూపమ్ । తద్వ్యాభాషితానుస
రణం మమ దర్శనం వా విదత్తం హి దుఃఖమఖిలం మమ దర్శనాంతమ్ ॥ ౪౧ ॥
తద్గచ్ఛతం సదనమద్యధనాధిపస్య స్యాతాం మితో న హి పురేవ మదాంధ
భావౌ । ఆజ్ఞాపితౌ పితిదయానిధిమాధవాంఘ్రిం నత్వా దిశం సపది జగ్మ
తురుత్తరాంతౌ ॥ ౪౨ ॥ తదానం చాదయన్సర్వే శ్రోత్రాణి పతతోర
వం । ద్రుమయోర్దుమ్రపురీక్షు క్షణాదశనిశంకయా ॥ ౪౩ ॥ స
ర్వేనమేత్యదదృశుః పతితౌ ద్రుమౌ తౌ బద్ధం చ బాలకముదూఖల మత్రి
దామ్నా । కర్షంతమప్యథ తయోః పతనస్య హేతుం విజ్ఞాయ నైవ కిమి
దంత్వితి బభ్రముస్తే ॥ ౪౪ ॥ మధ్యే ప్రాన్నతవృక్షయోస్సరభసం బాల న
సంగచ్ఛతా తిర్యగ్భూతములూఖలం తదనుతద్దామ్నా సహాకర్షతా
ఏతౌ సంపతితౌ హతౌ క్షితితలే తాభ్యాం తతో నిర్గతౌ దివ్యౌ ద్వావపు
పౌవయం దదృశిమేత్యవం జగుర్బాలకాః ॥ ౪౫ ॥ న తే తముక్తం జగృ
హుర్వ్రజౌకసో న తస్య కర్మేతి శిశోః పరే జగుః । సందిగ్ధచిత్తాస్స్వప
రే భవన్ పితా దామోదరం బంధనతో వ్యమోచయత్ ॥ ౪౬ ॥ జ్ఞాస్యం
తేమాంగోపికాశ్శంకమానా మిథ్యాభిలాబాలవత్సోఽభితోఽభూత్ । స
త్యగ్గాయద్దారుయంత్రీవ మాం సా తాసాం వశ్యో ముగ్ధవచ్చిత్రచ
ర్యః ॥ ౪౭ ॥ ఆజ్ఞప్తోం గోపికాభిః కరాభ్యాం గృహ్ణాత్కృచ్ఛ్రాద్భిల్ల
కుష్ఠపిన్స్వర్ణపాత్రమ్ । మాంఽనయంధం చానయస్తాః క్వచిచ్ఛ్రద్రేవా

తిష్ఠూలమత్యంతభారమ్ ॥ ౪౮ ॥ క్రీడన్నేవమసౌసదైవసవిధం స్త్రీ
ణాంముదందత్తవాన్భక్తానాంనిజభృత్యతాంప్రతిపదంసందర్శయన్ చె
ష్టితైః । క్రీణీధ్వంఖలుభోఃఫలానిమధురాణ్యేవంవచోజల్పితం శ్రుత్వా
దాయకరద్వయేనచయయాధాన్యంవదాన్యోగృహాత్ ॥ ౪౯ ॥ ఆదా
యధాన్యంబహిరాగతోయం క్రేత్రీంఫలానామిదమాహదేవః । ధాన్యం
మయానీతమిదంగృహాణద్రాగేవరత్నానిభవత్యశేషమ్ ॥ ౫౦ ॥ గృహీ
ష్యమాణేనమమాద్యధాన్యం ఫలానిఏమానయమానినిత్యమ్ । ఆయాంత
మేవంకలభాషిణంతం కరీంద్రడింభోపమమీక్షమాణా ॥ ౫౧ ॥ తస్మిన్
వినిక్షిప్తనిజాక్షియుగ్మంకృభ్రాతుపునః ప్రాప్యచతస్యధాన్యమ్ । ఫల
ప్రదాతుశ్శుభపాణియుగ్మం ఫలైస్స్వకీయైస్సమపూరయత్సా ॥ ౫౨ ॥
పశ్చాత్స్వకీయంఫలభాండమీక్ష్యరత్నైర్భవద్ధాన్యవరైః ప్రపూర్ణమ్ ।
ద్విజాభిభాషీరఘురామఏషః క్రేత్రీఫలానామితివిస్మితాభూత్ ॥ ౫౩
తదింగితజ్ఞస్స్మృతరామభావ స్స్వాదూనితాన్యద్యఫలానికృష్ణః । భు
క్త్వాస్స్వయంశేషమదాన్ముదాతత్ శ్రీభోజ్యేధిపంపంశబరీవపూర్వం ॥ ౫౪
వీధీషువీధీషువయస్యసంఘైః క్రీడన్సరామోనయనాభిరామః । క్వ
చిత్క్వలన్మందమమందశక్తిః స్పర్ధన్సపుష్ణాతిముదంవధూనామ్ ॥ ౫౫ ॥
ఏవంపద్భ్యాంచంక్రమేశక్తియుక్తౌత్యక్త్వాఘోషంతీరమాసాద్య స
ద్యాః ।క్రీడంతౌతావర్జునౌయత్రభగ్నౌతత్రైతౌతన్మాతరౌప్రాపతు
ర్ద్రాక్ ॥ ౫౬ ॥ సారోహిణీప్రేమవశాద్యశోదా తావర్భకావాహ్వ
యతాంస్వకీయౌ । లీలారతౌతత్రతునోపయాతౌ తతోయశోదాస్వ
యమేవయాతా ॥ ౫౭ ॥ శ్రీకృష్ణకృష్ణబలరామమనోభిరామక్రీడా
విధేరలమలంత్వరయైహిచైహి । శ్రాంతోసికింనకిముముగ్ధశిశోస్తనేభా
త్వంప్రాతరేవకృతభుక్తిరతఃక్షుధార్తః ॥ ౫౮ ॥ ప్రతీక్షతేవాంబ
లరామకృష్ణౌ భోక్తుంయువాభ్యాంక్షుధితోవ్రజేశః । చిరాయథఃకిం
బహులీలయాలం భోఃబాలకాయాతగృహంప్రయామ్ ॥ ౫౯ ॥ భూ

శ్చాద్ధూసరితాంగో మంగళమంగీకురుత్వమభిషేకమ్ । సిద్ధం సురభిత
తైలం స్నానీయం చాపి తిత్రిణీయుక్తమ్ ॥ ౭౦ ॥ జన్మర్క్షం కమలా
క్ష హ్యస్మిన్ దివసే తిశోభనే త్విశిశో । క్షిప్రం ప్రదేహి ధేనూర్విప్రేభ్యః ప
శ్యతే వయస్యాంశ్చ ॥ ౭౧ ॥ త ఇవ స్వమాతృమృష్టాః సుష్టాస్సౌక్షిషభూ
షణైః కృష్ణ । త్వమపి భవ భూషితో ద్రాక్ నన్దయ భుక్త్వా వ్యనన్దమభి
వాద్య ॥ ౭౨ ॥ ఇత్యుక్త్వా చ గృహీత్వా నీత్వా స్వగృహం హలాయుధం
సహరిమ్ । కృత్వా సర్వమశేషం హర్షముపేతా తదా యశోదేయం ॥
౭౩ ॥ ౪ ॥ తతో గోపవృద్ధాస్సమాగమ్య వ్రజజనితదుర్జయవిచిత్ర
వ్యాపారవిశేషమవలోక్య పరస్పరం సమ్మంత్ర్య పురా పూతనాసంఘ
టనకపటశకటాసురతృణావర్తాద్యద్భుతోత్పాతాన్ సముద్భూతాః కిల
పునరిదానీమపి మహతోర్యమళార్జునయోర్ద్రుమయోర్మధ్యే కృ
తప్రవేశోపి కృష్ణోయం రక్షితః కమలాక్షకటాక్షైరేవ భూయోపి యా
వదౌత్పాతికో వ్రజమిదం నాభిభవేత్తావదితః పుత్రానాదాయ యా
స్యామో వయం తృణకాష్ఠాదిభిర్బంధురం బృందావనమితి గోధనాదిభి
రశేషసామగ్రీభిర్గోపగోపీభిస్సహ సహసైవ తస్మాత్సంప్రతస్థిరే ॥ ౭౪ ॥
౫ ॥ సమ్మంత్ర్యైకధియో వ్రజౌకస ఇమే సంభారభారాన్ సమారోప్యా
న్నతపుంగవోపరి తథా దాసోత్తమాంగేషు చ గోపాలాశ్చ సవత్సగోభి
రనుగైశ్శృంగాణి చాపూర్యతే । కామం కాహళితూర్యవేణునినదైర్జ
గ్ముర్ముదాలాపనైః ॥ ౭౫ ॥ గోపస్త్రీనిచయో యయౌ చ సిచయైర్ది
వ్యైస్తథాలంకృతః ప్రారుహ్యోరుమహారథాన్ సహ సఖీబృందైశ్చ బృ
న్దావనమ్ । ఆరూఢే థ విరేజతుర్మణిరథం శ్రీకృష్ణరామాన్వితే తల్లీలా
కథనాచ్చ కృష్ణజననీ సా రోహిణీ హర్షిణీ ॥ ౭౬ ॥ బృందావనం చాంత
వధేనుబృందైస్సంప్రాప్య గోపాః పరమప్రహృష్టాః । నవం వ్రజం నిత్య
మనంతసౌఖ్యం చక్రుస్సువిస్మృత్య పురప్రవాసమ్ ॥ ౭౭ ॥ గోవర్ధనం
చ యమునాపులినం చ వీక్ష్య శ్రీకృష్ణరామహృదయాబ్జమభూత్ప్రహృ

ల్లమ్ । గోపాలబాలకశతైర్ముదితైస్సమేతౌ లీలాభిరత్ర చ ముదం దదతుః పితృభ్యామ్ ॥ ౬౮ ॥ కాలేన వ్రజతౌ వ్రజే ప్రచలితౌ లీలాగతౌ బాలకైర్లీలాభిః కలభాషణైః ప్రముదితౌ కృత్వా సమస్తానిమౌ । లోకానామపి పాలకౌ నిరుపమౌ గోవత్సపాలౌ వనే జాతౌ వర్భకభావమేత్య సుభగౌ పాలభ్యసాన్ద్రౌసదా ॥ ౬౯ ॥ వ్రజావిదూరే వ్రజబాలబృన్దైర్బృన్దావనే నన్దసుతస్సరామః । సచారయామాస ముదైవ వత్సాన్ శ్రీవత్సచిహ్నోపి చ గోపచిహ్నైః ॥ వేణుం క్వచిద్వాదయతస్సహర్షాద్వృషాయమాణౌ క్వచిదేవ గోపైః । పరస్పరం యుద్ధసముద్ధతౌ చ ద్వౌ క్వచిత్ప్రదైస్సంక్షిపతః స్మ భూయః ॥ ౭౦ ॥ చక్రాఙ్కాంశ్చ చకోరకానపి చ తావాలోక్య తాశ్చారికాః సంమోదాదనుకృత్య చేరతురథో దివ్యైరుతైస్తాదృశైః । నర్దన్తావపి ఘోరసింహసదృశౌ విత్రాస్య చాన్యాన్ మృగాన్ దుర్గే ప్రాకృతబాలకావివ వనే చిక్రీడతుర్నిర్భయమ్ ॥ ౭౧ ॥ వత్సాంశ్చారయతోః కదాచిదనయోర్గోపాలబాలైస్సమం లీలాబాలకయోర్జిఘాంసురసురో వత్సాయితః ప్రాప్తవాన్ । తం జ్ఞాత్వా యమునాతటే సకపటస్తద్వత్సయూథస్థితం రామాయాథ విదర్శయన్ స్వయమగాత్కృష్ణోతి ముగ్ధో యథా ॥ ౭౩ ॥ గృహ్ణన్నపరాంఘ్రిభ్యాం సహ లాఙ్గూలం తమసురమసురారిః । సంభ్రామయన్ స సరయం విగతాసుం ప్రాహిణోత్కపిత్థాగ్రే ॥ ౭౪ ॥ స మహావపుః కపిత్థైర్దైత్యో నిపపాత పాత్యమానైస్తైః । తం వీక్ష్య విస్మితాస్తే ప్రశశంసుస్సాధుసాధ్వితి చ ॥ ౭౫ ॥ ప్రవవర్షుస్సుమవర్షం దివి దేవాస్తదను దేవదేవేశమ్ । స ప్రాతరాశకే శవ రామావసీం విచేరతుర్వత్సైః ॥ ౭౬ ॥ స్వం స్వం వత్సకులం ప్రణీయ యమునాం తే పాయయిత్వా పయో గోపాలాశ్చ పపుస్స్వయం స మభవన్ తృప్తాస్తృషార్తా భృశమ్ । కం చిత్తత్ర బకస్వరూపమసురం తీక్ష్ణేన తుణ్డేన చ కూరం వజ్రహతం యథా క్షితిధరం సంవీక్ష్య సంత్రాసుః ॥ ౭౭ ॥ గోవత్సేష్వపి వత్సపాలకచయేష్వన్తర్బహిర్వ్యాప్య

పకం విష్ణుం కృష్ణమిమం బకోఽపి సవిదన్ సర్వజ్ఞకల్పోఽసురః । సర్వేషా
మపి పశ్యతాం సరభసం తం తీక్ష్ణతుండాగ్రసద్రాఙ్మాద్యా వివశాయ ఢం
ద్రియగణః ప్రాణచ్యుతస్తత్క్షణమ్ ॥ ౭౮ ॥ దైత్యోఽయం ప్రదహంత మ
గ్నిమివ తత్తాలుప్రదేశం భృశం కృష్ణం ధర్తుమశక్త ఏవ వమన్నే సందహ్య
మానే నిజే । ఉద్గీర్యాశు బహిః పునః పునరముం తుండేన హంతుం బలాద్య
త్నం సాధ్వకరోత్తదీయపురతః సంప్లుత్య సంప్లుత్య చ ॥ ౭౯ ॥ కృష్ణః
కంససఖం బకమితమసురం గృహ్ణన్ ద్రుతం తుండయోర్దోర్భ్యాం ‡పీర
ణవద్దారయన్ బాలో వ్యహార్షీల్లయా । సంతోషేణ సమాకిరంశ్చ
కుసుమైర్దేవాస్సదేవానకధ్వానైస్తేఽపి చ బాలకా బకరిపుం సంతుష్టువు
ర్విస్మితాః ॥ ౮౦ ॥ అసుమివ బకశత్రుం ప్రాప్య సర్వేంద్రియాణి ప్రతి
పదమభినంద్య ద్రాగిమే వత్సపాలాః । సరభసముపయాతా దైత్యముక్తం
ముకుందం జగురపి చ జనన్యై విస్మితా గోపముఖ్యాః ॥ ౮౧ ॥ నందో
ఽపి నిజనందనస్య చరితం సంచింత్య వాచోఽవదత్ బాలస్యాస్య సమాగతాః
ప్రతిపదం నానావిధా మృత్యవః । దైవేనాద్య త ఏవ మృత్యుమగమన్న
గ్నౌ పతంగా యథా సత్యం హ్యుక్తమనేన గార్గ్యగురుణా నారాయణా
త్మనా ॥ ౮౨ ॥ ఏవం నిత్యమమందహర్షమగమన్ గోపాశ్చ గో
ప్యస్తథా పీత్వా సాధుకథామృతం నిరుపమం రామస్య కృష్ణస్య చ । కౌ
మారైః కమనీయసైతుకలనైర్నీడాయనాదైర్యతిమ్రాక్కౌమారం జహతు
ర్విచిత్రచరితైర్దివ్యౌ కుమారావిమౌ ॥ ౮౩ ॥ కృష్ణో వనం క్వచిదగాద్వ
నభోజనాయ ప్రాతర్వయస్యనికరైః ప్రతిబోధయంస్తాన్ । శృంగా
రవేణ వరవత్సపురస్సరోఽసౌ స్నిగ్ధాన్నశిక్యవరవేణువిషాణపాణిః ॥ ౮౪ ॥
బాలాశ్చాపి సహస్రశస్సరభసం యాతాస్సవత్సా *యుతాః । ధృత్వా
బాహుయుగేన శిక్యనికరాన్ భక్ష్యాదిభిర్బంధురాన్ । వేణూన్వేత్రవి
షాణరశ్మినికరాన్ వత్సైరణాహర్యాన్ స్వకాన్ గాయంతో ముదితాః ప్ర

‡ అగ్రస్థితతృణవిశేషమ్.

* అయుతాః

బన్ధపటలాన్ గోగోపలీలాత్మకాన్ ॥ ౮౫ ॥ స్రగ్విణీవృత్తమ్ ॥ వ
త్ససంఘానథో యూథయూథం మిథస్సంవిధాయోచ్చకైశ్చారయన్తో వ
నే । తత్ర తత్రార్భకైశ్చిత్రితైశ్చేష్టితైస్తే విజహ్రుస్తదా రామకృష్ణా
న్వితాః ॥ ౮౬ ॥ ప్రేమతో మాతృభిర్భూషణైర్భూషితా వజ్రవైడూ
ర్యముక్తైర్విద్రుమైర్భాస్వరైః । కాచగుంజామణిస్రగ్భిరాభూషితాస్స
త్ప్రవాళైః ఫలైః పుష్పపింఛైరహో ॥ ౮౭ ॥ తత్ర ముష్ణం తదేవాన్యశి
క్యాదికాన్ జ్ఞాతవంతోఽపి తాన్ దూరతశ్చిక్షిపుః । ఛాయయైవాదదుస్తే
హసంతో మిథశ్చారయంతో వనే వత్ససంఘాన్ స్వకాన్ ॥ ౮౮ ॥ దూ
రదూరం గతో మాధవశ్చేదహం పూర్వకం సంగతాస్సంస్పృశంతో ము
దా । రేమిరే రామకృష్ణాభిరామా ఇమే బాలకా వత్సగోపాలకాః ప్రో
త్సుకాః ॥ ౮౯ ॥ నాదయంతస్స్వకాన్ వేణుశృంగాదికాన్ కోకిలా
లాపమేవానుకుర్వంత్యమీ । భృంగసంఘారవానాజగుశ్చోన్మదాః మ
త్తమాతంగవన్మందమందం గతాః ॥ ౯౦ ॥ పక్షిణాం ఛాయయా ధావమా
నాః పరే హంససంఘైశ్చ గచ్ఛంత ఆనన్దతః । కేకివత్ప్రోత్సుకం సాధు నృ
త్యంతి తే మానమాలమ్బ్య సమ్మోహయంతో బకాన్ ॥ ౯౧ ॥ వాల
మాకృష్య తే వానరాణాం బలాద్భూరుహాద్భూరుహం సమ్ప్లవంతో ద్రు
తమ్ । భ్రూవిజృంభాదిభిర్దేవమార్గాంశ్చ సన్దర్శయన్తస్తథా దన్తప
ఙ్క్తీరపి ॥ ౯౨ ॥ ప్రాగ్వలంఘ్యాంఘ్రిభిర్భేకబృందైస్సమం సమ్ప్లు
తాస్తే సరిత్పాథసా ప్రచ్యుతాః । చక్రరేఖాయయా స్వీయయా నర్తనం
స్వస్వనైస్స్వస్వనాన్ సంహసన్తస్స్వయమ్ ॥ ౯౩ ॥ యః ప్రాప్యః
పరదేవతైవ సతతం దాస్యం గతానాం సతాం భూమా ప్రాకృతమర్త్య
బాలక ఇవ ప్రోద్భాసతే యో సతామ్ । తేనైవాద్య విజహ్రురత్ర మహ
తా సాకం వ్రజే వత్సపాః లక్ష్మ్యా నిత్యవిహారిణా విరచిత ప్రాక్పుణ్యపుం
జోజ్జ్వలాః ॥ ౯౪ ॥ యత్పాదపాంసురపి దుర్లభ ఏవ సద్భిర్నిత్యం తప
స్విభిరహో స్వయమన్తరాత్మా । గోపాలబాల ఇవ నృత్యతి సోఽత్ర సాక్షా

త్ కింవాకృతంవ్రజజనైస్సుకృతంనజానే ॥ ౯౫ ॥ ౪ ॥ ఏవమమృతా
ఘసాం సముదయైరప్యనవంతపరిపీయమానమనోజ్ఞచరితామృతేన గో
పాలబాలకాయితేన సౌలభ్యసౌశీల్యసాగరేణ భగవతావాసుదేవేనసా
కం సముల్లాసతో లీలారతానర్భకాన్నిరీక్ష్యాక్షమః క్షపాచరః కశ్చి
ద్బకపూతనయోరనుజోజుగుప్సితాజగరఘోరతరవపురఘాసురసంజ్ఞః
కంసప్రచోదితః పథ్యేవవిశాలేస్థూలగ్రసనార్థమగ్రసనో మహాసు
రః ॥ ౯౬ ॥ ౫ ॥ యః పూతనామారణలబ్ధవర్ణః కృష్ణస్సమేదృగ్వి
షయోబభూవ । బకద్విషంహన్తుమబలేనసాకమితిచ్ఛతిస్మాజగరప్రతీకః ॥
౯౭ ॥ వ్యాత్తాస్యంవియదుత్తరోష్ఠమవనీవ్యాప్తాధరోష్ఠంగిరేశ్శృంగో
త్తుంగసుతీక్ష్ణదంష్ట్రమనలజ్వాలేక్షణంభీషణమ్ । ఝంఝావాతముఖా
నిలంగిరిగుహాధ్వాన్తావిలాస్యాంతరం విస్తీర్ణాధ్వనిదీర్ఘజిహ్వమచ
లప్రాయంపరంపాపినమ్ ॥ ౯౮ ॥ దృష్ట్వాఘోరమఘాసురం సవయ
సోలీలారతాబాలకాస్తంబృన్దావనదేవతేతిమనసామత్వాసమీపంగతాః
నిశ్వాసానిలతోస్యదుస్సహతయాసందగ్ధసత్వవ్రజాః సంవీక్ష్య జగ
రంగరోల్బణమథాజానంతకంచిత్ఖలమ్॥౯౯॥ కింవాయంవిపినేస్వభావ
చరితోజంతుఃకిముగ్రోరగో దైత్యఃకింగ్రసితుంసుదీర్ఘరసనో వా
స్మాం స్తథాచేదపి । వ్యర్థస్తస్యమనోరథశ్చబకవచ్ఛీఘ్రంవినంక్ష్య
త్యయం భీతిర్నాస్తికదాపివాపదమిమాంముష్ణాతికృష్ణోద్యనః ॥౧౦౦
ఉక్త్వైవమేవసరయంసముపాశ్రితాస్తే హాసైశ్చమంజులముఖాఃకరతాడ
నైశ్చ । కృష్ణంశుచిస్మితముఖంకమలాయతాక్షంవిష్ణుంయథాభవభయం
ప్రవిహాయభక్తాః ॥ ౧౦౧ ॥ సర్వజ్ఞమజ్ఞమివతేసమవర్ణయంస్తం బా
లాస్ససంభ్రమమఘాసురఘోరరూపమ్ । ఆపత్సఖస్సతువిదన్నిదమేవ
పూర్వంసర్వాపదాంవినికృతౌకృతవానుపాయం ॥ ౧౦౨ ॥ తావజ్జవా
దజగరోదరమేవఘోరం గోవత్సపైస్సహసవత్సచయైఃప్రవిష్టః । సం
వైశనంబకరిపోఃసనిరీక్షమాణస్తూష్ణీం బభూవననిగీర్ణతమప్యపేతం ॥

౧౦౩ ॥ దైత్యస్యవత్సకులవత్సపసంచయస్య ప్రాణాపహారపివిమోచన
మేవకర్తుమ్ । కృష్ణోవిశత్స్వయమపిప్రతమస్యవక్త్రం దైత్యాస్త్ర
దాదివిసురాముదితాశ్చభీతాః ॥ ౧౦౪ ॥ స్వాత్మప్రవేశనవశాదసు
రాత్ప్రహృష్టాత్కృష్ణోవివర్ధ సరభసం వవృధేతిఘోరే । పూర్ణాన్
విధాతుమనసోస్యగళేరమస్త్రాన్ ప్రాక్సింహికాజఠరగోహనుమానయ
త్నైవ ॥ ౧౦౫ ॥ ఉద్ధీర్ణదృష్టియుగళస్యతదాసురస్య ప్రాణానిలస్తత
ఇతోలుఠన్నంతరంగే । రంధ్రాంతరేషువిగతిర్బహిరాజగామ తద్బ్ర
హ్మరంధ్రవివరాత్సహరిస్ససర్వః ॥౧౦౬॥ జ్యోతిస్తదాహివపుషోజ్వల
ముత్థితంద్రాగూర్ధ్వసమిద్ధదశదిశోపివివేశకృష్ణమ్ । హృష్టాఃపరస్సుమన
సస్సుమనఃప్రవర్షం నృత్యంచతత్రతగసాప్సరసోవిలేనుః ॥౧౦౭॥ ఏవం
నిశమ్యచనిశామ్యమహోత్సవాదీన్ భక్తావనార్థమవతీర్ణమృపాభర
కస్య । పద్మోద్భవోభగవతోమహిమేత్యమందమానందమేత్య సురసం
సదివిస్థితోభూత్ ॥ ౧౦౮ ॥ రాజన్నాజగరంతచ్చమర్మబభౌనమ
మందిరందీర్ఘం బృందావనేసదైవవ్రజవత్సపబాలబృందానాం॥౧౦౯
తత్పంచమాబ్దకృతకర్మహరేర్విలోక్యకౌమారకం పరమమద్భుతమా
త్తమోక్షమ్ । మృత్వోర్యమర్మఖాదజగరస్యసువిస్థితాస్తే * పౌగండ
సంజ్ఞవయసోవ్రజవత్సపాలాః ॥ ౧౧౦ ॥ మాయార్భకస్యపరమస్యన
చిత్రమేతత్కర్మాసురోపిహతపాతకఏవతూర్ణమ్ । సంస్పర్శనా
ద్భగవతోభజదస్యసామ్యంయద్దుర్లభంజగతి జాత్వపి యోగినాంచ ॥
౧౧౧ ॥ రక్షిత్రైవంస్వార్భకాన్వత్సకాంశ్చ మృత్యోర్వారాస్యాత్త్రా
ణమానీయసర్వాన్ । నద్యాస్తీరంవాలుకాభిర్మనోజ్ఞం కృష్ణో
వాదీత్క్రీడనేచ్ఛుర్వయస్యాన్ ॥౧౧౨॥ తీరేస్మిన్మృదుభిర్మనోజ్ఞ
పులినైఃక్రీడామకూలైఃపరం రమ్యైకోమలపల్లవైశ్చతరుభిర్భోక్తవ్య
మేవాధునా । అస్మాభిఃక్షుధితైర్దివాకరకరైఃకూరైఃప్రతప్తాంగకైః

* షష్ఠవయః

శ్వత్సాశ్చాపితృణంచరంతుశనకైః పీత్వాసమీపేపయః ॥౧౧౩॥ కృష్ణా
జ్ఞామాతదనుహృష్టవయస్య సంఘః సంతుధ్య వత్సనికరానపిపాయయి
త్వా । విస్రస్య శిక్యనిచయాంరుచిరేప్రదేశే సామోదమోదనవరం బు
భుజేసకృష్ణః॥ ౧౧౪ ॥ మధ్యేకృష్ణమిమంవిధాయపులినేకృష్ణోన్ముఖా
మండలీ భూత్వామైతేపరితఃపయోజదళవత్కింజల్కముచ్చైర్ముదా । కే
చిత్పుష్పదళైర్దృషద్భిరపరేపత్రైస్తథాపల్లవైస్స్వేహస్తైఃకృతభాజ
నాశ్చబుభుజుర్భక్ష్యాణిదధ్యోదనమ్ ॥ ౧౧౫ ॥ పృథక్పృథగ్బాల
కసంచయోత్రప్రకాశయన్భోజ్యరుచింపరస్పరం । హసన్మిథోన్య
నపిహాసయంశ్చ శ్రీశేనసాకం బుభుజేసభాగ్యః ॥౧౧౬ ॥ ధృత్వావే
ణుంచకృష్ణఃకటితటపటయోరంతరేశృంగవేత్రే కక్షేజంఘీరచూతామ
లకఫలతతీరంగుళీరంధ్రభాగే । దధ్యన్నంవామపాణావిషతిసురచయే
నర్మవాచః ప్రజల్పన్లోకాధీశోమఖాశోపిచబతబుభుజే గోపగో
ష్ఠీంప్రవిష్టః ॥ ౧౧౭ ॥ భుంజానేషుసహాచ్యుతేషుముదితేష్వేవం సున
ర్మోక్తిభీరమ్యేవత్సపసంచయేషుపులినేపూర్ణేషుపుణ్యాత్మసు । వత్సా
స్తేతృణలోభతఃప్రవివిశుర్దూరంనదృష్టావతాన్ భీతాన్పాప్రహసవ
త్సపానభయదోబ్రాగానయామీతితాన్ ॥ ౧౧౮ ॥ సర్వజ్ఞోపిసకృష్ణ
స్తానుక్త్వైవంసపాణికబళోగాల్ । గిరిగహ్వరగహనేతాన్ చిన్వన్వ
త్సాంస్తత్రైవనిజవత్సాన్ ॥౧౧౯ ॥ అఘాసురవిమోక్షణంక్షితితలేసమీ
క్ష్యాత్మభూస్సువిస్మితమనామనాగుపగతోహతాతేంహరేః । మహ
త్వమభివీక్షితుంక్షితిపతేన్యదన్యాదృశంప్రగృహ్యచపలాయితోరహసివ
త్సవత్సాధిపాన్ ॥ ౧౨౦ ॥ కుత్రాపివత్సాన్నవిలోక్యకృష్ణస్తాన్వత్స
పాంస్తత్పులినోపవిష్టాన్। పునర్విచిన్వన్నపివిశ్వదృష్టిర్మాలోక్యమె
నేవిధిచేష్టితంతత్ ॥ ౧౨౧ ॥ తద్దైవతత్తజ్జననీజనానాంహర్షం చికీ
ర్షుఃపరమేష్ఠినోపి । కృష్ణోఖిలాత్మాహ్యభయాయితోభూంద్వావద్వ
పుర్వర్ణవయోగుణైశ్చ ॥ ౧౨౨ ॥ విష్ణుర్విరించిజనకోవత్సత్వంవత్స

పాలతామపిచ । తత్క్షణమస్మిన్నపి నైస్వయమాపేదేతథైవకృష్ణత్వమ్॥
౧౨౩ ॥ తత్తద్వత్ససమూహాన్ తత్తద్గోష్ఠేనిబధ్యనియమేన । తత్తత్స
దనముపాగాత్ తత్తద్వత్సస్యపాలకోభూత్వా ॥ ౧౨౪ ॥ జగతాంవి
ష్ణుమయత్వంప్రవదద్వేదంవిభూషయన్నేవమ్ । చిక్రీడేభయభర్తాభజ
తాంజగదేకకారణంకృష్ణః ॥ ౧౨౫ ॥ ఆకర్ణ్య వేణునినదాన్ త్వర
యోత్థాయాథమాతరస్తేషాం । ఉత్థాప్యదోర్భిరేతాన్ మత్వాతనయా
నపాయయంస్తన్యమ్ ॥ ౧౨౬ ॥ వేణీకరణైరశనైర్మృదువసనైరపిచ
భూషణైశ్శయనైః । సంలాలితోయమేవంమధురైర్వచనైరథాన్ముదం
తాసామ్ ॥ ౧౨౭ ॥ ఆకారితాన్ స్వవత్సాన్ హుంకారైర్గోష్ఠ మేత్య
గావోపి । స్నేహాన్ముహుర్లిహంత్యః స్రవతాపయసా స్వపాయయన్
క్షుధితాన్ ॥ ౧౨౮ ॥ గోగోపీషుశిశూనాం మాతృప్రీతిఃపురేవ సం
జాతా । కింతుస్నేహస్తాసామధికస్తాకోయతోత్రిలోకేశః ॥ ౧౨౯ ॥
వవృధేవత్సరమేవం వత్సేష్వపివత్సపాలకేష్వపిచ । తాదృక్ స్నేహల
తేయంయాదృక్కృష్ణేగవాంచగోపీనామ్ ॥ ౧౩౦ ॥౫॥ తదనుతాదృశేవ
షేపంచషాస్వవశిష్టాసు రాత్రిషుదూరతఏవగోవర్ధనాద్రిశిఖరవిరా
జమానతృణగణపరిచరణగర్వితా గావో వ్రజపరిసరసంచరద్వత్ససంచ
యాన్ యావదవలోకయంత్యస్తావదేవస్నేహవశాద్విస్మృతాత్మా నస్స
మతిక్రాంతస్వకీయపాలకానగణయంత్యోదుర్గమమార్గానపి ప్రో
న్నమితపుచ్ఛాద్రుతంధావంత్యస్సముపసృత్యవత్సాంస్తాన్నిగలంత్యఇవ
లిహంత్యోనిఖిలాంగకానినిస్సరదోధసంపయః పాయయంతిస్మ॥౧౩౧ ॥
తాసాంగవాంవ్రజమతీవజవేనగోపాః రోద్ధుంగతాపరమదుర్గమమా
ర్గమధ్యే । ఆయాసమన్యుమనసస్సముపేత్యకృచ్ఛ్రాద్వత్సాన్సుతా
నపివిలోక్యవిశేషహృష్టాః ॥ ౧౩౨ ॥ తద్దర్శనోత్సుకవశాద్గతమన్యు
వోఢాగాఘ్రాయమూర్ధ్నిముదితాశ్చముదశ్రుపూర్ణాః। పీతోజ్ఝి

తత్తనచయేషుచతర్ణకేషు ప్రేమ్ణోఽస్యహేతుమవిదన్నబలస్సచింతః ॥
౧౩౩ ॥ కృష్ణేయథైవనిఖిలాత్మనిభావబంధః సంజాయతేఖలుతథావ్రజవ
త్సకేషు । గోష్ఠేగవాంమమచగోకులవాసినాంచ మాయాకిమేతదనుజ
స్యదురత్యయామే॥ ౧౩౪ ॥ఏవంసువిస్మితాత్మాచింతామేత్యాథవయునన
యనేన * । వత్సానపిచవయస్యాన్ దాశార్హాంస్తందదర్శదాశార్హ
మ్॥ ౧౩౫ ॥ ఋష్యంశాస్తేపాల్యమానాస్తువత్సాః దేవాంశాస్తేపాలకావ
త్సపాలాః । ఏవంతావద్వేత్తృహంకింత్విదానీం సర్వంపశ్యామ్యత్రమ
త్కృష్ణమేవ ॥ ౧౩౬ ॥ ౫ ॥ ఏవంకృష్ణాగ్రజేతివిస్మితేసతితావదేవ ॥
వ ॥ త్రుటిమాత్రేణద్రుహిణః కాలేనస్వాత్మమానేన । దదృశే పురో
వదబ్దం క్రీడంతంకృష్ణమేవసానుచరమ్॥ ౧౩౭ ॥ మాయాశయేమదీయే
వత్సావత్సాధిపాశ్శయానాయే । నాద్యోత్థితాఃక ఏతే సాకంకృష్ణేన క
ల్పితక్రీడాః ॥ ౧౩౯ ॥ ఇత్యాలోచ్యవిరించిస్సమ్మోహయితుం స్వమా
యయాయాతః । విశ్వవిమోహనమపితంమోహంస్వయమేవసాధునమ
వాప ॥ ౧౪౦ ॥ విశ్వవిమోహనమాయాసహస్రశేషస్యపరమపురుష
స్య । శేషచతుష్టయమాయామజయదజస్యేహయదితికిముచిత్రం॥ ౧౪౧
ఖద్యోతార్చిషిరాజన్ ఖద్యోతార్చిః ప్రకాశకంకిమిహ । ఆశ్చర్యమన్య
దధునాశ్శృణుయచ్ఛ్రోతుశ్చకర్ణపీయూషమ్ ॥ ౧౪౨ ॥ తావత్తేపిచ
వత్సాఃవత్సపపటలాశ్చపశ్యతోజస్య । సచతుర్భుజావిరేజుర్జలదశ్యా
మాస్సపీతకౌశేయాః ॥ ౧౪౩ ॥ శ్రీవత్సకౌస్తుభాఢ్యా శ్శంఖగదాచ
క్రకమలకరకమలాః । విలసితమణిమయమకుటాః కుండలకటిసూత్రక
టకకమనీయాః ॥ ౧౪౪ ॥ కేయూరకంకణాంకాః సాంగదసౌవర్ణస
జ్జితాంగులికాః । నవరత్ననూపురాద్యైశ్శోభితదివ్యాంఘ్రిపద్మయు
గళాశ్చ ॥ ౧౪౫ ॥ వనమాలామణిమాలాకోమలతులసీమనోజ్ఞమాలా
భిః । సమలంకృతకంఠాస్తే । కృతకమలావాసదివ్యవక్షస్కాః॥ ౧౩౬
మందస్మితచంద్రికయారుచిరాధరబింబదివ్యపృథువదనాః । కరుణాపూ

* జ్ఞానదృష్ట్యా

ర్ణకటాక్షైః । కలితానతకామసముదాయాః ॥ ౧౪౮ ॥ సచతుర్వింశ
తితత్త్వప్రకృతిరపి బ్రహ్మముఖ్యజీవాశ్చ । యస్యహివిభూతయస్తాస్సవిష్ణు
రేవాద్యలసతి సర్వాత్మా ॥ ౧౪౯ ॥ తనుమచ్చరాచరైస్తైర్జ్ఞానగీతా
హ్వానాదిభిస్సేవ్యః । స్వయమేవసర్వరూపః క్రీడతి సౌశీల్యనిధిరేషః ॥
ఏవంసకృద్దదర్శ బ్రహ్మానిఖిలంచ పరబ్రహ్మమయమ్ । సచరాచరజగదేత
ద్యస్యసదావిభాత్యభోమభాస్సైవ ॥ ౧౫౦ ॥ తేషాంపిష్టచయానాం
క్షుభితో బ్రహ్మాపి తేజసాతరసా । స్తిమితాఖిలేన్ద్రియోభూత్ప్రతిమేవ
చతుర్ముఖ్యతుష్టీమ్ ॥ ౧౫౧ ॥ ౫ ॥ అథకథంచిద్విరించిరచ్యుతప్రసా
దేవప్రతిలబ్ధసంజ్ఞస్సపద్యపశ్యత్తం బృన్దావనంయత్రనైసర్గికగుర్వా
రమత్రైర్వైరాశ్మృగాదయో భగవదావాసాత్పరస్పరమతితరమిత్రభావేన
భావయన్తస్తత్రైన పూర్వవత్ప్రాణికబళం కబళోత్సుకవత్సపమణ్డ
లమణ్డనాయమానం మనోజ్ఞనర్తకిప్రణాలిత్రుష్టం శ్రీకృష్ణమపితత్రై
వత్వరయాహంసేన హంసాదవతీర్య పృథివ్యామాత్మనఃప్రతీకం కనక
దండమివనిపాత్యచతుర్ముకుటకోటీభిర్భగవదంఘ్రియుగ్మమభిమృశన్
పునఃపునఃప్రణమ్యముదశ్రుసలిలైరభిషిచ్యశనైరుత్థాయవిమృజ్యలోచ
నానిముకుందముద్వీక్ష్యవినమ్రకంధరఃకృతాంజలిరేవమస్తౌషీత్ ॥ ౧౫౨
ఽ ॥ స్వామిన్నమోభ్రవపుషితటిద్వంశుకాయగుంజావతంసవరవేణువి
షాణపాణే । వన్యస్రజేరువిరపింఛలసన్ముఖాయపద్మేశతేపశుపనాట్యవి
డంబనాయ ॥ ౧౫౩ ॥ సౌలభ్యసాగరజగత్పరిపాలనాయకుదేక్షితా
వపిచగోపకులేవతీర్ణమ్ । త్వాంజ్ఞాతుమప్యతతవాంఘ్రిమహత్వమే
వం బ్రహ్మాప్యహంహికిమలంకరుణావితాతే ॥ ౧౫౪ ॥ యేవిశ్వసంతిచ
రణంశరణంత్వదీయంతైర్నిర్జితోస్యవినతైరజితోప్యసద్భిః । అన్యైరు
పాయనిచయైఃకిముకర్మముఖ్యైః క్లేశాపహాన్ప్రతిథరఃఖలుకేశవస్త్వమ్ ॥
దౌర్జన్యమద్యమమపశ్యకృపామ్బురాశే మాయిన్యపిత్వయిమహోద్భు
తశక్తిసాంద్రే । మాయాంప్రదర్శ్యమమవైభవమీక్షితుంతేప్రాప్తః కి

యానహం మహోజ్జ్వలనేయథార్చిః ॥ ౧౪౬ ॥ సృష్టోహమిత్యతితరామవలేపమాపం త్వత్తస్స్వయం పృథగధీశ ఇతి ప్రమత్తః । స్వామిన్ రజోగుణయుతం రదితాపరాధం మాం క్షంతుమర్హసి కృపాజలధే తవాస్మి ॥ ౧౪౭ ॥ క్వాహం హరే మహదహంకృతిపంచభూతైస్తైర్వినిర్మితతనుః ప్రకృతిస్వరూపైః । ఏతాదృశాండవితతిర్లసతీహ యస్య రోమాంచలే క్వ సు మహత్త్వమిదం త్వదీయమ్ ॥ ౧౪౮ ॥ సంతాడనం పదయుగాదుదరం గతస్య మాతుశ్శిశోర్భవతి విశ్వధరాగసే కిమ్ । నారాయణస్య తవ మాధవ నాభిజాతో బ్రహ్మేత్యుశంతి న కిము శ్రుతయః క్షితౌ మామ్ ॥ ౧౪౯ ॥ సంమోహితోహమధునా తవ మాయయైవ వత్సాంశ్చ వత్సపచయాంశ్చ యతస్త్వమేవ । ఉజ్జృంభమాణభవదీయముఖోదరస్థబ్రహ్మాండషండమిహ తే జననీ యశోదా ॥ ౧౫౦ ॥ కో వా మహత్త్వమవగంతుమలం త్వదీయం త్వాం ప్రాప్తుమాశ్వలమలం స్మృతిరేవ దేవ । త్వత్కింకరేషు నను కశ్చిదకించనోహం సాధారణో భవ హరాంఘ్రియుగం నిషేవే ॥ ౧౫౧ ॥ ధన్యాః ఖలు క్షితితలే వ్రజగోరమణ్యః స్తన్యం యదీయమధునా భవతా ప్రపీతమ్ । వత్సాయితేన చ తథా తనుజాయితేన సంధాయి నామృతమపి త్రిదశేశ్వరాణాం ॥ భాగ్యమహో భాగ్యమహో భూమానందవ్రజౌకసాం యేషామ్ । యన్మిత్రం సుపవిత్రం పూర్ణానందం సనాతనం బ్రహ్మ ॥ ౧౫౩ ॥ నందవ్రజాధివసతేరిహ యస్య కస్య భాగ్యం త్వమేవ సమభూస్సకలం ముకుంద । తస్యాంఘ్రిరేణుమహితే విమలే వ్రజేస్మిన్ జన్మైవ జన్మవతాం భువి భూరిభాగ్యమ్ ॥ ౧౫౪ ॥ త్వదాశ్రితానామసతాం సతాం వా స్వాత్మార్పణేనాపి ఋణీవ భాసి । నైకైవలక్షేస విషస్తనీ త్వాం పదాన్వితద్బంధుబకాదయోపి ॥ ౧౫౫ ॥ జానంత ఏవ తవ వైభవమద్భుతం యే జానంతు తే మమ తు జాతు న గోచరం తత్ । స్వామింస్త్వదీయపదపంజరమావ్రజేయం తుభ్యం సమర్ప్య సకలం భరమస్మ్యభీతః ॥ ౧౫౬ ॥ వ॥ ఇత్థం కృష్ణమభిష్టూయ త్రిః పరిక్రమ్య చరణయోః ప్రణమ్య స స్వధామ ప్రత్యపద్యత పద్మోద్భవః

అథసపద్మనాభోపి భగవాననుజ్ఞాప్యస్వయంభువం ప్రాగవస్థితాక్షవత్సాంస్తదేవపులినమానినాయతత్రసఖాయస్స ఏకాస్సమవర్తంత॥ ౧౬౭

॥ వ ॥ ఏకస్మిన్నపి యాతే రాజన్నబ్దేచ్యుతచ్యుతాః * పృథుకాః । సమ్మేనిరే క్షణార్ధం మోహితచిత్తాహి మాయయాతస్య ॥ ౧౬౮ ॥ అవదన్సుహృదమద్రైతే సపదిసఖేస్వాగతంభవతా । నైకోప్యభోజికబళస్తవద్విరహాద్రైహిభుజ్యతాంస్వస్థః ॥ ౧౬౯ ॥ అభ్యవహృత్యతతస్తైస్సహయమపిచహసన్హృషీకేశః । చర్మాజగరంపరిదర్శ్యతేభ్యస్సమగాద్వనాద్వ్రజంనచిరాత్ ॥ ౧౭౦ ॥ మాయూరబర్హవరవన్యవిచిత్రితాంగశ్శృంగారవేణుసహవేణురివోత్సుకోగాత్ । వత్సాధిపైఃపరివినుతోవినతైస్సకృష్ణోముష్ణన్మనాంసినయనానిచ గోపికానామ్ ॥ వ్రజజనేభ్యోర్భకసంచయస్తేజగుర్జఘానాజగరంచతస్మాత్ । అపాలయన్నఃకృపయాయశోదాతనూజఇత్యుద్ధృతబాహుయుగ్మాః ॥ ౧౭౧॥

గ ॥ లోకేత్రాకేమస్వాద్భవేషస్సపినత్సు పరోద్భవేనందయశోదానందనే కృష్ణేస్మిన్నభూతపూర్వః కథమియాన్ప్రేమాసముద్భూతఃకథ్యతాంమహాత్మన్నిత్యపృచ్ఛచ్ఛుకమహర్షింపరీక్షిద్రాజర్షిః ॥ ౧౭౩॥ సోపిప్రత్యవాదీన్మునిదైవమ్ ॥ ౧౭౪ ॥ వ ॥ స్వాత్మైవవల్లభోస్మిన్భువనే నృపవర్యసర్వజంతూనామ్ । వల్లభతయైవతస్యత్వితరేపిభవంత్యపత్యవిత్తాద్యాః ॥ ౧౭౫ ॥భవతియథైవస్నేహోదేహేస్వస్మిఁస్తుదేహినాం జగతి । నతథాభవతిహిరాజన్ మమతాలంబెమపుత్రవిత్తేషు ॥ ౧౭౬ ॥ దేహాత్మవాదినాంపుంసామపిదేహఃప్రియతమోయథాభవతి। పుత్రాదయస్తమనుయేనభవంతిప్రియతమాహితేపితథా ॥ ౧౭౭ ॥ నృపనిశ్చితేపినియతం దేహేపాయేమునైవదేహేస్మిన్ । మహతీహిజీవితాశాదేహేయత్ప్రియతత్తుజీవేస్యాత్ ॥ ౧౭౮ ॥ దేహవతాంసర్వేషాంస్వాత్మాసౌ ప్రియతమోభవతి । యస్మాత్తదర్థమఖిలంప్రభవత్యేతచ్చరాచరంజగత్ ॥ ॥ ౧౭౯ ॥ నిఖిలాత్మనాంచకృష్ణంపరమాత్మానంతువిద్ధివిష్ణుమిమమ్ । జ

* బాలకాః

సతాంహితాయకృపయా ప్రాకృతదేహావమాయయా భాతి ॥ ౧౮౦ ॥
అవతీర్ణః కృష్ణోనహి కేవలమాత్మనా మాత్రా । సర్వేషామపి జగ
తాంజగద్భృతస్త్యైవరూపమిదమఖిలమ్ ॥ ౧౮౧ ॥ జగతాం కారణమే
వం నారాయణమేవజానతాం పుంసామ్ । భాతిచరాచరమఖిలం కృష్ణమ
యం నాన్యదస్తివస్త్వితిచ ॥ ౧౮౨ ॥ యత్కారణమిహజగతాం తత్కా
రణస్యచకారణం కృష్ణః । నిఖిలేపిచకృష్ణమయే కిమతద్వస్త్వస్తికథ్యతాం
రాజన్ ॥ ౧౮౩ ॥ తస్మాత్ప్రియతమఏవశ్రీమాన్ కృష్ణోఖిలాత్మనామా
త్మా । యోయన్నినగన్ బంధుః కుముదానామివసుధాకరో నిత్యమ్ ॥ ౧౮౪
తీర్ణో భవతిభవాబ్ధిర్యేషాం కృష్ణస్యచరణతరణిరిహ । తేషాం విపదితి
వార్తాస్వప్నేపిచనాస్తినాస్త్యేవ ॥ ౧౮౫ ॥ యశ్శ్రీకృష్ణకథామృతం
సకృదపిశ్రుత్వాపిబత్యాదరాచ్చిత్రాచ్చిత్రమఘాసురస్యనిధనం వం
భోజనంశాడ్వలే । రూపంవిశ్వమయంవిరించిరచితస్తోత్రంతదత్యద్భుతం
సోయం యాత్యమృతం భవజ్వరహరం కృష్ణాంఘ్రిపద్మోద్భవమ్ ॥ ౧౮౬ ॥

ఇతి శ్రీకృష్ణలీలామృతే చమ్పూప్రబంధే తృతీయోల్లాసః

శ్రీరామాయనమః.

చతుర్థోల్లాసః ప్రారభ్యతే

గోపాలైస్సఖిభిర్వృతౌ ప్రముదితైర్గాశ్చారయంతౌ స్వయంతౌ
పౌగండవయస్సమేత్యతదను శ్రీకృష్ణసంకర్షణౌ । పాదైః పంకజకో
మలైర్మునిమనోభృంగాళిసంసేవితైః పుణ్యాం సంచరణాత్ప్రచక్ర
తురహో బృందావనంనిత్యశః ॥ ౧ ॥ కృష్ణోవేణుముదీరయన్ పరివృ
తో గోపైర్గృణద్భిర్యశో గోవత్సాంశ్చ పురోవిధాయసమగాద్ధృ
ష్ట్వామనోజ్ఞంవనమ్ । సంయుక్తం సుమనస్సుగంధవిలసద్వాతేన మంజు
స్వనైర్భృంగాణాం బలసంయుతో త్రిసుచిరం రంతుంమనస్సందధే ॥ ౨
దృష్ట్వాతత్రమహీరుహాన్ కిసలయైః పుష్పైః ఫలైస్సంభృతాన్ । తద్భా

రేణవిసమ్రితాః స్థితిముఖాః కృష్ణ స్త్వయా చాగ్రజమ్ । పుష్పాద్యైరుపహారవస్తుభిరిమే మూర్ధ్నా గృహీతైర్ముదా । పాదాబ్జం ప్రణమన్తి తే క్షితిరుహాః పాపాపనుత్త్యై ప్రభో ॥ ౩ ॥ మానుష్యవేషేణ వనేపి గూఢం త్వామాత్తదైవం నహి సంత్యజన్తి । ఇమే మునీన్ద్రా మధుపాయుతాస్తే గాయన్తి కీర్తిం కలకోకిలౌఘైః ॥ ౪ ॥ ఆలోక్య నృత్యం త్యపి బర్హిణోమీ ప్రియాతిథిం సన్తమిహాగతం త్వామ్ । ప్రియం ప్రకుర్వన్తి ముదా హరిణ్యో యథా తరుణ్యః కరుణేక్షణేన ॥ ౫ ॥ ఏవం ప్రీతమనాః పశూన్ స్తృణచయే బృన్దావనే చారయన్నద్రేః ప్రాన్తసరిత్తటే చ సహరీ రామేణ రేమే ముహుః । కేచిత్తు వ్రజబాలకాః ప్రముదితాః గాయన్తి భృంగానుగాః కేచిన్నర్తనలోలుపా ఇవ శిఖికూజంతి కేచిత్పికాః ॥ ౬ ॥ స్వపన్తి యుద్ధశ్రమకర్శితా యే తల్పేషు తే పల్లవకల్పితేషు । తత్రైవ కృష్ణం చ విధాయ కేచిత్తదంఘ్రిసంవాహనతత్పరాశ్చ ॥ ౭ ॥ క్రీడాపరిశ్రాన్తబలం బలాఢ్యం పయోజపత్రైస్సమవీజయన్తే । సంసేవమానా బలరామకృష్ణౌ ధన్యా బభూవుర్వ్రజగోపబాలాః ॥ ౮ ॥ గోపాలసంసది నిగూఢనిజస్వరూపో రేమే రమాపతిరుపాత్తతదీయవేషః । గూఢం యథా మృగమదం మహనీయగన్ధ స్సర్వేశ్వరత్వమదసీయ ముశన్తి చేష్టాః ॥ ౯ ॥ ౫ ॥ తదను కశ్చిచ్ఛ్రీదామనామా రామరామానుజయోస్సఖా సఖాయోప్యన్యే చ సుబలస్తోకకృష్ణనామానో రామకృష్ణౌ స్వతృష్ణాపూరణార్థమిత్థమభ్యర్థయామాసుః ॥ ౧౦ ॥ ప ॥ శ్రీరామ రామ పరమార్తివిరామ రామ శ్రీకృష్ణ కృష్ణ పరిపూరితసర్వతృష్ణ । ఆకర్ణ్యతాం వనమిహాస్త్యవిదూరతో స్మాత్తాళాళిసంకులమలంకృతముత్పలైశ్చ ॥ ౧౧ ॥ సర్వా దిశః పరిమళో మహతాం ఫలానాం వ్యాప్నోతి కర్షతి మనోపి భవత్ప్రియాణామ్ । భూరీణి సన్తి పతితాని ఫలాని తత్ర క్షోణీరుహాత్ స్థితితలే వ్యథునా పతన్తి ॥ ౧౨ ॥ కిన్తు ప్రకృష్టబలధేనుకనామదైత్యో ఘోరో రుణద్ధి హి ఫలాని ఖరస్వరూపః । అస్మాకమస్తి

మహతీస్తృషతాం ఫలేచ్ఛా ద్రాగ్గమ్యతాం తదిహ రామ రిపోర్విరామ॥
వాక్యం నిశమ్య సుహృదాం కరుణాభిపూర్ణౌ తూర్ణం ప్రజగ్మతుర
ముం సఫలాన్ విధాతుమ్ । మోక్షం ఫలం న ఖలు కేవల మస్మదీయః ప్రా
ప్నోతి చైహికఫలం త్వితి దర్శయంతౌ ॥ ౧౪ ॥ సద్యః ప్రవిశ్య సహరిర్బ
లరామ ఏష । ప్రాకంపయన్మదకరీవ కరేణ తాళాన్ । శబ్దం నిశమ్య ర
భసా త్పతతాం ఫలానాం ప్రాగాత్ఖరః క్షితితలం పరికంపయన్సః ॥ ౧౫॥
ప్రత్యక్పదాభ్యా మురసి ప్రరోషా త్ప్రతాడ్య రామం ద్విషతాం విరామం
తం రాసభో౽సౌ రభసాదధావ త్కాశబ్ద ముచ్చైః పరితో విముంచన్ ॥ ౧౬
క్రోధాత్ఖరం తం పునరాపతంతం పరాక్షిపంతం స్వపరాంఘ్రియుగ్మం ॥
చిక్షేప గృహ్ణన్ పదయో స్స రామో ద్రాగ్భ్రామయిత్వాప్యథ వీరుహాగ్రే
౧౭ ॥ భ్రామితేనైవ హతేన తేన మహతా ద్రాగ్రాసభేనోద్ధతో విద్ధో
భూమిరుహః క్షితౌ నిపతితః పార్శ్వస్థమాకంపయన్ । భగ్నస్సో౽పి మ
హీరుహ స్సపది సో౽ప్యన్యం స చాన్యం తథా తే సర్వే౽పి హతా హతా హి తర
వో రామస్య లీలావశాత్ ॥ ౧౮॥ నైతచ్చిత్రం రాజన్నోతం ప్రోతం హి జ
గదిదం యస్మిన్ । గ్రథితః పట ఇవ తంతుషు భగవతి రామే బలాభిరామే
స్మిన్ ॥ ౧౯ ॥ తతః క్షణేనాభ్యపతన్ ఖరస్య సబాంధవా రాసభసంచ
యాశ్చ । తాంస్తాం స్తథైవాపతతస్సహృష్టో బలః ప్రచిక్షేప పదోః ప్రగృ
హ్యన్ ॥ ౨౦॥ రరాజ ధరణీతలం నిహతదైత్యదేహవ్రజైః ఫలైశ్చ పతితైస్త
స్తరోర్నభ ఇవాభ్రబింబైస్తదా । గజానినమధువ్రతాః స్వాదుఫలాని
గోపాలకాః జవాత్సమభజన్ గవామపి చయాశ్చరు స్తృణం ॥ ౨౧ ॥
సబాంధవమిమం హతం సపది ధేనుకం రాసభం నిశామ్య సుమనో వ్రజా
స్సుమనసా వవర్షు ర్ముదా । నిజఘ్నురపి దుందుభీనమరగాయకా స్సం
జగుః ప్రతుష్టువు రపి ప్రభావ ప్రథిత రామరామానుజౌ ॥ ౨౨ ॥ వ్రజ
మాప సాగ్రజో౽థ త్రిదశైః పశుపైశ్చ గీతనిజకీర్తిః । వేణుం క్వణన్ స
కృష్ణో ముష్ణన్ హృదయాని హరిణనయనానామ్ । ౨౩ ॥ సదయమథ

యశోదారోహిణీకృష్ణ రామౌ సకరుణమభినన్ద్యస్వాత్మజౌ మజ్జనా
ద్యైః । కమలనయనయోస్తామాశిషం సంవ్యధత్తాం మృదుఫణీపతి కల్పే
తౌ శయానౌ తేస్తతల్పే ॥ ౨౪ ॥ ఏవం బృందావనసంచరణాత్కృష్టేః కృష్ణౌ కా
ళిందీముపగతవతి గోగోపాలైస్సమం సంకర్షణాద్ఋతే తదా దైవేన ని
దాఘాతపపీడితా గోగోపాలాస్తృషార్తా విషదూషితపయఃపానేనతత్స
రిత స్తదైవ వ్యసవస్త్వరయాత తీరఏవ పృథివ్యాం నిపేతుః ॥౨౫॥ కృష్ణో
ప్యాసమజీవయత్సరభసం సర్వాన్ మృతాన్ స్వేక్షయా కారుణ్యామృ
తధారయైవ జగతాం సంరక్షణైకవ్రతీ । సంలబ్ధస్మృతయస్తు తే సమవద
న్మృత్యాయ శీఘ్రం మిథో గోవిందస్య కృపామృతాద్ధ్రువమయం ప్రాణాః
పునః ప్రాపితాః ॥ ౨౬ ॥ కృష్ణేయం విషదూషితేతి సవిదన్ కృష్ణాహినా
క్లిష్టధీః కృష్ణస్తాం పరిచికీర్షయా హృతవిషామాశీవిషం వ్యాక్షిపత్ । శ్రు
త్వైతన్నృపతిశ్శుకం సమవదత్ కృష్ణస్తమంతర్జలే ఘోరే గాధసరి
ద్వరే బహుయుగావాసం న్యగృహ్ణాత్కథమ్ ॥ ౨౭ ॥ రాజానం మునిరాజ
ఏవమవదన్మోదాత్స కృష్ణైకధీః కాళింద్యాం విషవహ్నితప్తపయసో
ప్యూర్ధ్వస్థితకశ్చిద్ద్రుమః । శీఘ్రం తత్రైవ ఖగాః పతంత్యుపరి గాయన్తీః
మృతా స్తీరగాః । చాన్యే జంతుచయా విషోదకభృతో వాతస్య సంస్ప
ర్శనాత్ ॥ ౨౮ ॥ కాళీయాఖ్యభుజంగతీక్ష్ణవిషతః పశ్యన్ నదీం దూషి
తాం కృష్ణో దుష్టనిబర్హణాయ చ సతాం సంరక్షణాయోదితః । తీరస్థం
త్వరయాధిరుహ్య ముదితస్తుంగం కదంబం తరుం ప్రాస్ఫోట్యాత్మభుజం
భుజంగవసతావస్మిన్ విషాదే పతత్ ॥ ౨౯ ॥ యో లోకాన్ ధృతవాన్ని
జోదరవరే కృష్ణస్య తస్యాధునా కాళింద్యాం పతనాద్దృఢం విఘటితా
స్సర్వోరగాః క్షోభితాః । తేషాం తీక్ష్ణవిషాత్కషాయితపయో రాశేర్త
రంగోర్మిహ్రదాత్ వ్యాస్తోథ భూత్పరితో ధనుశ్శతమితో రాజన్ కథం
వర్ణ్యతే । ౩౦ ॥ వరవారణపీవ్యవతో విహరత ఏవ హ్రదే స్వకృష్ణస్య ।
భుజయుగ్మ ఘూర్ణపయసో ఘోషం శ్రుత్వా స సర్పవరోపి సా ॥ ౩౧ ॥

లోక్య స్మితసుందరాస్యమభయం క్రీడంతమబ్జేక్షణం మేఘశ్యామమనో
జ్ఞమూర్తిమనఘశ్రీవత్సపీతాంబరమ్ । సందశ్య స్వవిషద్విజైః ప్రతిపదం
రోషాచ్ఛఛాదాత్మనో భోగైనాథభుజంగతల్పమపి తం కృష్ణం స కృ
ష్ణోరగః ॥౩౨॥ దృష్ట్వా భుజంగపరివీతమజాతచేష్టం కృష్ణం విషాద భరి
తాస్స్వహృదస్సమస్తాః । ప్రాణప్రియో రిపుః శే సతతం శరణ్యే కృష్ణే సమ
ర్పితహృదశ్చ నిపేతురుర్వ్యామ్ ॥ ౩౩॥ గావోఽపి సర్పపరివీతమవేక్ష్య
కృష్ణం శోకాతిరేకకలితాశ్రుఝరా ముమూర్ఛుః । ఘోషేఽపి వీక్ష్య శ
కునాన్యశుభాని గోపాః భీతాః క్వ కృష్ణ ఇతి రామముపాస్య యాతః ॥౩౪॥
ఆబాలవృద్ధమపి గోకులవాసినస్తే ఘోషాద్విషాదపరిదూషిత మానస సా
ద్రాక్ । నిర్గత్య కృష్ణశుభలక్షణపాదచిహ్నైస్సంసూచితేన యమునా
మగమన్పథైవ ॥౩౫॥ తస్మిన్హ్రదే భుజగభోగపరీతకృష్ణం కృష్ణాతటేఽని
పతితాన్ భువి గాశ్చ గోపాన్ ॥ దృష్ట్వా శుచార్దితహృదో హ్రదమే
వ తేఽపి గోపాః ప్రవేష్టుమనసోఽరచితప్రయత్నాః ॥౩౬॥ సన్నద్ధమేవమ
వలోక్య స నందగోపగోపాలసంచయమిమం సరయం నివార్య । కృష్ణ
ప్రభావవిదసౌ ముదితశ్చ రామస్తద్దాహనం తమభివీక్ష్య సువిస్మితా
స్తే ॥౩౭॥ ఏతాననన్యగతికాన్ హరిరాత్తహేతోస్స్త్రీకుమారనికరాన
వలోక్య ఖిన్నాన్ । కర్తుం పరం ప్రముదితాన్ కరుణాభిరామో రా
మానుజోఽయముదగాదురగేణ సాకమ్ ॥ ౩౮ ॥ కృష్ణస్యాథ విజృంభితేన
వపుషా సంపీడితోఽయం ఫణీ త్యక్త్వా తం ధృతమున్నమయ్య చ ఫణాన్ పశ్య
న్స్వసన్ తస్థివాన్ । నాసానేత్రవిసారితోల్ముకముఖం సర్పం తముద్భ్రా
మయన్ చిక్రీడేష ఖగేంద్రవత్ప్రముదితో దేవః ఖగేంద్రధ్వజః ॥ ౩౯ ॥
తద్భ్రామణే నైవ హతౌజసం తం సమున్నతాంసం నమితోత్తమాంగమ్ ।
కృష్ణోఽధిరుహ్యాశు ననర్త తస్య శిరస్థరత్నైరరుణాంఘ్రిపద్మః । ౪౦ ॥ స
ర్పోఽయం శతశీర్షో యద్యచ్ఛీర్షం సముదేనయతి । దృప్తమదమర్ద
నోఽసౌ తత్తన్మర్దన చ పాదపాతేన ॥ ౪౧ ॥ స్రగ్విణీవృత్తమ్ ॥ ఏవమి

క్షణప్రభుం నటితుం ప్రోద్యతం స్వర్గిణాం మంగనా సంచయాశ్చాగతాః । ద్రాఙ్మృదంగాదిభిర్గీతవాదిత్రకైః పుష్పసంవర్షణైశ్చ ప్రతిం సేవితుమ్ ॥ ౪౨ ॥ సిద్ధగంధర్వసంగీతమంజుస్వనం వేణువీణారవం తాళసంఘట్టనమ్ । దైవతం చానుసృత్యాచరన్నర్తనం హర్షయంస్తాః హరిర్గోపబృందారకాః ॥ ౪౩ ॥ పద్మవత్కోమలేనాపి భూమీధరాద్భూరిభారేణ సంశోభితేనాంఘ్రిణా । శ్రీపతేర్మర్దితో నస్తతప్యాస్యతో ద్రాగ్వమన్ శోణితం సాభజత్క్షుబ్ధతామ్ ॥ ౪౪ ॥ ఏవమప్యక్షిభిర్భూరిభూయో విషం సంవమన్ రోషతో నిశ్వసన్ తస్థివాన్ । ఉన్నమత్యేష యచ్ఛీర్షమేవాశు తన్మర్దయన్నంఘ్రిణా నమ్రితం సవ్యధాత్ ॥ తద్విచిత్రైస్తతో నర్తనైః పన్నగో భగ్నగాత్రోఽస్మరత్స్వాంగతిం శ్రీపతిమ్ । యస్య పాదాంబుజే సజ్జనైర్జాత్మనామాపదో మర్దితుం సజ్జవివస్వయమ్ ॥ ౪౬ ॥ యస్య లోకత్రయం నిత్యమేవోదరే తస్య భారేణ సంపీడితం మూర్ఛితమ్ । మత్తకామం శుచావీక్ష్య పత్న్యోఽస్య తం ద్రాక్ఛరణ్యం యయుశ్శ్రీశమేవాదరాత్ ॥ ౪౭ ॥ సహోభర్తృకాస్తా భుజగస్య భార్యాః ప్రణాము రార్తాశ్శరణం ప్రపన్నాః । నారాయణం సర్వశరణ్యమేనం భర్తుర్విమోక్షాయ జగుర్జవేన ॥ ౪౮ ॥ నమస్తే మహాత్మన్ క్షమాయ తో నిగ్రహోయక్షితో దేవతారోయమిద్దృక్ఖలానామ్ । తతో న్యాయ ఏవాద్యదండః ప్రచండే సుదృప్తే తథా పాపసంగే భుజంగే ॥ ౪౯ ॥ తవాంఘ్రిపద్మరేణోః పరిస్పర్శభాగ్యం శ్రియా చాపి లబ్ధుం సుతప్తం తపః ప్రాక్ । తథా దుర్లభం చైతదస్మై ప్రదత్తం దయాళో దయోఽయం మహత్త్వేవలోకే ॥ ౫౦ ॥ తవాంఘ్రిప్రపన్నాస్తు కైంకర్యమేవ ప్రభో కామయంతే న నాకం కదాపి । న తత్సార్వభౌమం న తత్పారమేష్ఠ్యం న తాం యోగసిద్ధిం న కైవల్యముక్తిమ్ ॥ ౫౧ ॥ సకృత్తేపి నామామృతం యేపిబంతి ప్రభో స్తే హ్యపారం భవాబ్ధిం తరంతి । య ఏష ప్రపేదే దురాపం పదం తే దురాత్మాపి తేంఘ్రిప్రహారైర్మహాత్మా ॥ ౫౨ ॥ నమో వాసుదేవాయ సంకర్షణా

యప్రభో వద్మనాభాయ పద్మాపతయే తే । నమో రామరూపాభిరామాయ తుభ్యం సత్కృష్ణాయ కృష్ణాయ కస్తావనాయ ॥ ౪౩ ॥ మునీంద్రాయపత్నీప్రదానం వ్యధాత్తే పదాంభోజరేణుః పురా రామమూర్తేః । వ్యధత్తాం మ్రితం నో ద్యపత్న్యః ప్రదానం ప్రభో కృష్ణమూర్తేరంఘ్రిపంకేరుహం తే ॥ ౪౪ ॥ వ ॥ ఏవం భుజంగమభార్యాభిరభిష్టుతో యం భగవాన్ భూతభావనస్స్వభావేన దయార్ణవో ఘోరోపి భుజగస్త్రీణాం పతిప్రాణమేవ యాచమానానామతి దీనవచనైర్నిరర్గళవినిర్గతకృపాసారపూర్ణస్స్వాంఘ్రిపాతైః పరంభగ్నమూర్ధానం మూర్ఛితం తం చక్షుశ్శ్రుతిం సరయం విససర్జ ॥ ౪౫ ॥ వ ॥ సంలబ్ధేంద్రియశ్శక్తి శ్నైశ్శైః కృచ్ఛ్రాత్కృతాంజలిర్దీనః । నిశ్వస్య వీక్ష్య కృష్ణం భుజగస్సగద్గదం జగాదేదం ॥ ౪౬ ॥ ఉత్పత్తితో వయముపాత్తసుదీర్ఘకోపాః స్వామిన్ విషద్విజభుజంగమజాతయశ్చ । సందంశనేన సతతం జనహింసకాశ్చ తస్మాత్స్వదుర్గుణగణాకరతాం భజామః ॥ ౪౭ ॥ త్వం సర్వవిజ్జగదిదం నిఖిలం త్వయైవ నానాస్వభావముదితం పరిపాలితం చ । కర్మానుసారఫలదోపి భవాన్ కృపాళో నిర్హేతుకాత్కృపయా పరిపాతి పాపాన్ ॥ ౪౮ ॥ మాయామిమాం క ఇహ వేత్తి తవైతదాస్తాం యత్నోపి కేవలమనోరథ ఏవ తస్య । యం సంవ్యధాః మయి మనోరాత్మ నినిగ్రహం తం స్వామిన్ననుగ్రహమహం మనసైమహాత్మన్ ॥ ౪౯ ॥ శ్రుత్వాస్య వాచం భగవాననువాచ స్థేయం త్వయా నాత్ర విషద్విజత్వమ్ । ధావద్రితం సమ్ప్రతి తత్సముద్రం సేయం సరిత్సా సత్స్వకైరింపేయా ॥ ౫౦ ॥ కాళీయ నిష్కల్మషమాం ప్రపన్న మచ్ఛాసనం తుభ్యమిదం ప్రదత్తమ్ । చరిత్రమేతద్భువి సంస్మరేద్యో న జాతు యుష్మద్భయమాప్నుయాత్సః ॥ ౫౧ ॥ కాళింద్యాం కమనీయతైకనిలయే నీలాంబుభాస్వద్ధ్రదే స్నాత్వా మత్స్మరణేన సాధుసలిలైస్సంతర్పయేద్యః పితౄన్ । తస్యాద్రిక్షితరః ప్రయాతి పరమం స్థానం స చాపి స్వయం క్రూరైః కల్మషసంఘైర్భవతి సన్ముక్తశ్చ సర్వోమయి ॥ ౫౨ ॥ దృష్ట్వా

పంపురారమణకంప్రవిముచ్య యస్మాద్గారుత్మతాదతిభయాద్ధ్రదమధ్యలీనః । అస్మత్పదాబ్జకృతలాఞ్ఛనమస్తకస్త్వంతస్మాద్భుజంగమవరం పరిముక్తఏవ ॥ ౬౩ ॥ కృష్ణేనాద్భుతకర్మణేతిదయయాప్రోక్తస్సకృష్ణోరగఃపత్నీపుత్రకలైర్ముదావరివృతోరత్నాంచితైర్భూషణైః । ముక్తాస్రగ్భిఃకరైస్సుమైస్సురభిభిర్గన్ధైశ్చపీతామ్బరైస్తంపీతామ్బరపాదపద్మయుగళేసమ్పూజ్యభేజేమ్బుధిమ్ ॥ ౬౪ ॥ భగవత్ప్రసాదేన విషప్రహీణాయమునానదీసాధ్వమృతామ్బుపూర్ణా । నిఖిలైశ్చభూతైరపి సేవ్యమానాప్రబభూవధన్యేతిజగత్ప్రసిద్ధా ॥ ౬౫ ॥ గ ॥ తదను కింవావ్యలీకంకృతంకాళీయేనఖగేశ్వరస్య రమణకంనామనాగాలయంచ కింకారణంత్యక్తవానితిపృచ్ఛతినరపతౌమునిపతిరేవమవోచత ॥ ౬౬ ॥ వ॥ ఉపహార్యాస్సర్పచరాఃసమర్పణీయోబలిస్సుపర్ణస్య । ప్రతిమాసమేవనియతంప్రాగేవనిరూపితంచసర్పాణామ్ ॥ ౬౭ ॥ స్వంస్వంభాగంనాగాఃపర్వణిపర్వణిప్రయచ్ఛన్తి । విషవీర్యదర్పసర్పోబుభుజే స్వయమేవగారుడీంపూజాం॥ ౬౮ ॥ నాత్మానంగణయన్తంకృతవ్యళీకంసుదృప్తకాళీయమ్ । వేగాదగాద్గరుత్మాన్కుపితఃప్రజఘానసవ్యపక్షేణ॥౬౯ సుపర్ణపక్షాభిహతోతివిహ్వలస్ససర్పసర్పోహ్రదమేనమాశ్రయమ్ । యోగమ్యఆసీన్మునిశాపతఃపురాప్రసహ్యమత్స్యాన్హరతోగరుత్మతః ॥ ౭౦ ॥ హ్రదాదుపేతంతముపేత్యకృష్ణంనన్దాదయో నన్దితచేతసస్తే । సువిస్మితా స్తస్యనిరీక్ష్యకర్మస్మితాభిరామస్సబభూవరామః ॥ ౭౧ ॥ ప్రణష్టలబ్ధాత్మసుతాయశోదాముదాసమాహోవ్యతనూజమఙ్కమ్ ।సశోకహర్షాశ్రుచయాచరిత్రంచిత్రంవిచిన్త్యాస్యసువిస్మితాసా ॥ ౭౨ ॥ గ ॥ అథాస్తంగతేదివాకరే కృష్ణస్సాగ్రజస్సగోపాలగోధనోమాతాపిత్రాదియుక్తస్సమస్తబంధుభిస్సహతాంరాత్రిం తత్రసరిత్తీరఏవవాసమకల్పయత్ । సర్వేవ్రజౌకసఃపశవః క్షుత్తృడ్భ్యాంభృశంశ్రమకర్శితాః ప్రసుప్తాశ్చ ॥ ౭౩ ॥ వ ॥ తదాదవాగ్నిస్సరితస్తటేద్రా

గావృత్యసర్వానభితోఽనిశీథే । ప్రదగ్ధుమేవారభత ప్రసుప్తాన్సదహ్యా
మానాద్ద్రుతముత్థితాస్తే ॥ ౨౪ ॥ భవశరణమిదానీంత్వద్గతీనాం ద్రుతం
నోదవదహనసుతీక్ష్ణజ్వాలమాలావృతానామ్ । నహిజగతిశరణ్యోఽ యు
ష్మదన్యోబలాగ్ర్యప్రబలమురుభవాగ్నేః కిన్విదంభోః ముకున్ద ॥ ౨౫ ॥
పీత్వాదవాగ్నింతదనుప్రపన్నాననన్తశక్తిస్స్వరరక్షకృష్ణః । దృష్టంకిమే
తన్మనుజేషు రాజన్రామానుజోఽయంమనుజఃకథంస్యాత్ ॥ ౨౬ ॥ వ ॥
అత్రైవమద్భుతకారిణంకృష్ణంనిరీక్షితుమివసరయముదయాద్రిమధిరోహ
తి దినపతౌ పంకజేషుప్రమోదేన సుస్మితేష్వివప్రఫుల్లేషు కాసారాగ్ర
హాయితపంకజనివహాత్త్రైవనిష్క్రాన్తేషు షట్పదబృన్దేష్వపి మా
యామానుషమనోజ్ఞయశోరాశింప్రగాయత్స్వివ విరచితవిచిత్రఝం
కారేషుసత్సు సర్వైస్సస్మితైస్సమం స రామరామానుజోవ్రజమావి
వేశ ॥ ౨౭ ॥ వ ॥ లీలారతస్య వ్రజబాలబృన్దైర్బృన్దావనే యాదవ
నన్దనస్య । గ్రీష్మోఽప్రియోఽప్యత్ర సమాగతోఽసౌ శ్రీమాధవోఽభూత్ఖలు
మాధవస్య ॥ ౨౮ ॥ బృన్దావనం నిర్ఝరనిస్స్వనైశ్చ తచ్ఛీకరైః
కోమలశాడ్వలైశ్చ । మన్దానిలేనాంబుజగన్ధభాజా రేజేపరంనిర్జి
తఘర్మతాపమ్ ॥ అజస్రకూజత్పికసారసంచ నదద్విచిత్రద్విజరాజిజు
ష్టం । గాయన్మయూరభ్రమరంస రామః ప్రాప్తోవనంవేణుముదీర్యకృ
ష్ణః ॥ ౩౦ ॥ గోపాలకచ్ఛన్ననిజస్వరూపౌ శ్రీకృష్ణరామౌసుగుణా
భిరామౌ । బృన్దారకౌఘోఽపిచగోపరూపోఽభట్టుర్నటోయద్వదిహా
సమీడే ॥ ౩౧ ॥ ప్రవాళమాయూరసుపింఛమాలాః గోపాలభావాన్స
హ రామకృష్ణాః । నియుద్ధశీలాననృతుర్జగుశ్చ శృంగాణివేణూనపివా
దయంతః ॥ ౩౨ ॥ అస్ఫోటనైర్బాహుయుగేనవీరాః వికర్షణైః క్షే
పణలంఘనైశ్చ । కేచిన్నియుద్ధైర్భ్రమణైఃప్రనృత్తైః మిథఃప్రమోదా
త్ప్రశశంసురుచ్చైః ॥ ౩౩ ॥ నృత్యత్సుచాన్యేషు శశంసతుస్తాన్ శ్రీ
రామకృష్ణౌమురళీంక్వణంతౌ । యథాపురా రామకుమారకౌతౌ కుశీ

---

* వసంతః

లనౌ సమ్యగ్గాయతాం చ ॥ ౭౪॥ అస్పృశ్యత్వకలీలయా లలితయా ద్వా
ద్వంద్వబంధాఖ్యయాప్యన్యైస్తైర్మృగపక్షిచిత్రచరితైర్మండూకవ
త్సంప్లుతైః బాహుభ్యామపి లీలయా పరమయా సాందోళికా సంజ్ఞయా
క్రీడాభిస్స్వచలౌకికాభిరధికం రేమే స రామో హరిః । ౭౫ ॥ తదా తు
సంకర్షణకృష్ణయోస్తైర్గోపైః పశూంశ్చారయతోర్వనే స్థితే । జిహీ
ర్షయా స్వీకృతగోపరూపః ప్రలంబనామా సమగాచ్చ కశ్చిత్ ॥ ౭౬ ॥
కృష్ణోఽప్యపాగోపమిమం ప్రజానన్ తదీయమైత్రీమనుమోదయంశ్చ ।
దురాత్మనస్తస్య వధం చికీర్షుః ప్రాహ ప్రహర్షాదథ సర్వగోపాన్ ॥
ద్వంద్వీభూయ వయోఽనురూపమపి చ స్వస్వానురూపం బలైః ఖేలాభిర్వి
విధాభిరత్ర బహుధా క్రీడామహో హర్షతః । ఏవం కృష్ణవచో నిశమ్య రు
చిరం క్రీడారతా దారకాః చక్రుర్గోపచయస్య తౌ పరివృఢౌ శ్రీకృష్ణ
సంకర్షణౌ ॥ ౭౭ ॥ కేచిత్తు కృష్ణపక్షాః కేచిత్సంకర్షణస్య పక్షాశ్చ
చక్రుశ్చిత్రచరిత్రాః భువి వాహకవాహ్యలక్షణక్రీడాః ॥ ౭౮ ॥ తత్రా
రోహతు జేతా పరాజితః సోఽపి వహతు జేతారమ్ । గచ్ఛతు చ కృష్ణముఖ్యా
భాండీరవటాంతికం వహన్నేవ ॥ ౮౦ ॥ క్రీడాయాం జయినస్తాన్ శ్రీరా
మాదీంశ్చ రామపక్షీయాన్ । ఊహుర్హి కృష్ణముఖ్యాః రాజన్ శ్రీకృష్ణ
చరితమతిచిత్రమ్ ॥ ౮౧ ॥ అజితోఽప్యన్యైః కృష్ణస్తం శ్రీదామానమువా
హ విజిత ఇవ । వృషభం చ భద్రసేనో బలభద్రం తు ప్రలంబదైత్యోఽసౌ ॥
భూభృతమివ బలభద్రం దుర్భరమప్యేష దానవస్తు వహన్ । అవరోహ
ణభూరుహతః పరమతిక్రమ్య ద్రవ్యయా వియన్మార్గే ॥ ౮౩ ॥ జ్వలద్ద్యు
శంభీషణదంష్ట్రవదనం సురక్తకేశం కటకాదిభూషమ్ । హరంతమాత్మా
నమతీవ వేగాత్ప్రలంబదైత్యం సబలో విలోక్య ॥ ౮౪ ॥ తదైవ రోషేణ
దృఢేన ముష్టినా జఘాన తం మూర్ధ్ని భృశం బలాన్వితః । వ్యసుః పపాత
ద్రుతమేవ సోఽసృగస్స్రవచ్ఛిరో వజ్రహతో గిరిర్యథా ॥ ౮౫ ॥ పాపే ప్రల
ంబే నిహతే విలంబం దేవా వవర్షుర్దివి పుష్పమాలాః । గోపాలబాలా

శ్చముదశ్రుమాలాః రామం శశంసుర్ద్విషతో విరామమ్ ॥ ౯౬ ॥ త
తో గోపాలేషు లీలాలోలేషు లోభనబాలతృణానాం గోగణాః స్వైరం
సంచరంతో ముంజాటవీం ప్రవిశ్య నిదాఘాతపతర్షితాః కంద
మానా బభూవుః ॥ ౯౭ ॥ తదా గవేషణేనాపి గవామలాభేన క్షుభి
తాన్ నిరాశం నివర్తమానాన్నిరీక్ష్య గోపాలకాన్ కరుణాభిపూ
ర్ణేన కృష్ణేన సర్వజ్ఞేన్యజ్ఞ ఇవ ప్రోత్తుంగమారుహ్య మహీరుహం దర్శయిత్వా
త్వా నంతత్తేన్నామభిర్గాస్సమాహ్వయతి ముహుర్గ్రహోహర్షప్రదమాధవ
ధ్వనిమాకర్ణ్య ప్రమోదేన ప్రతిధ్వనిమాదధానా ధేనూరవ్యదసీయపాల
కానవ్యకస్మాత్సముద్భూతదవానలః ప్రబలానిలేన ప్రవర్ధమానస్సర్వా
నపి దగ్ధుమారభత ॥ ౯౮ ॥ పశూన్ పశుపసంచయాన్ శరణమాగతాన్
మాధవో నిమీలితవిలోచనాన్ విరచయన్ రరక్షక్షణాత్ । నిగీర్య భృశ
ముల్బణం నిజముఖాంబుజేనానలం నినాయ వటభూరుహం సవటపత్ర
శాయీ స్వయమ్ ॥ ౯౯ ॥ సాయాహ్నే సహ రామవేషభగవాన్ గాస్స
న్నివర్త్య క్వణద్వేణుర్గోష్ఠమగాదభిష్టుతయశో రాశిస్సహావన్ము
హుః । యాసాం యేన వినాక్షణం యుగమభూత్తాసాం వ్యసందర్శనాదా
శ్చర్యశ్రవణోచ్ఛ్రసోదసుదృశస్సర్వా నసందుర్భృశమ్ ॥ ౧౦౦ ॥ (ప్రా)వ
తద్దాథకృతసత్సముద్భవేయం ప్రావృట్ప్రరీతతటిదంశుకకృష్ణమేఘా
ఘర్మాతితాపశమనాజగతాం సమంతాత్ స్పందత్రిజీవనతయా చ యథైవ
కృష్ణః ॥ ౧౦౧ ॥ పీత్వా పయోధివిషమప్యమృతప్రదాతా కృష్ణాంబుదో
ద్యభువిభావ్యతరో వదాన్యః । పాతుః పయోధరవిషస్య విశేషసామ్యం
మాయాశిశోస్సముపయాత్యమృతప్రదస్య ॥ ౧౦౨ ॥ గంభీరఘోషమవ
గమ్య గవాం గణోపి గోపాశ్చ కాష్ణమధికం ననృతుర్యథైవ । (ప్రా)వృ
డ్డినేప్రముదితస్సమయూరసంఘః కృష్ణాభిబృందవినదశ్రవణాత్తథైవ ।
కృష్ణేన సాకమనిశం ససుఖం నివాసాత్ తల్లీలయోన్నదతయా క్రమచం
క్రమాశ్చ, గోపాలబాలనివహా ఇవ కృష్ణమేఘైః సంవర్షితాంబుతతి
ముత్పథవాహినీ సా ॥ ౧౦౩ ॥ (ప్రా)వృ స్తథైవ నవవారినిషేవణేన యూపంప

రంరుచిరమూర్జితఘూతసంఘాః ।గోగోపతన్మృగదృశౌసదృశౌ తథా
గ్యాస్సర్వాయథాయదుపతేరుపసేవనేన॥౧౦౫॥ అత్యంతమోహతమసా
వృతకంసగోష్ఠ్యాం దుష్టాత్మదానవనృపా ఇవసంవిరేజుః। కాళౌభ్రిసం
భృతనభస్యతిదుర్దినే స్మిన్ ఖద్యోతసంతతిరదభ్రతమోనిశీథే ॥౧౦౬॥
సంతాడితా అపిచధేనుకబంధువర్గైః గోపాలకాః కుపితరాసభరూప
భాగ్భిః ॥ రామాశ్రయాదచలితా ఇవభూభృతస్తే ప్రావృట్పయోధరభవై
రుదకప్రవర్షైః ॥౧౦౭॥ ఆకర్ణితాసురసమూహవధోసురౌఘో కం
సోయథాసపదికశ్మలచిత్తఆసీత్ । కాలాంబుదైస్సతతవర్షితవారిధా
రాభూమిస్తథైవపథిసంభృతకర్దమేయమ్ ॥౧౦౮॥ ఏవంవర్షసమ
ద్ధమేతదధునాబృందావనంబంధురం ఖర్జూరాదిఫలైర్మరందభరితైః పు
ష్పైశ్శబైశ్శాడ్వలైః ।ఆహూతాభిరథస్వవేణునినదైరూధోభరాద్దను
భిర్మందంమందముపాగతాభిరగమద్రంతుంసరామోహరిః ॥౧౦౯॥
గత్వాతత్రసకృష్ణరామపశుపాహృష్టాశ్చదృష్ట్వావనం రమ్యేతత్రజలా
న్తికేచపులినేకేచిచ్ఛిలాయామపి । జంబీరామలకోపవంశసహితం సు
స్నిగ్ధదధ్యోదనం నర్మోక్త్యాబుభుజుశ్చకృష్ణపురతోగావోపి చేరుస్తృ
ణం ॥౧౧౦॥ ఆసీద్దుర్దినమర్దనీశరదథస్వచ్ఛాంబుసంవాహినీ జృంభ
త్పుష్పసుగంధిమందపవనానిశ్శేషనీలాంబుదా । శ్రీమచ్ఛ్రీశపద
ద్వయీవవిమలస్రోతోద్భవైకాలయా భక్తానాంభవభంజనీచ దురిత
ధ్వాంతౌఘవిధ్వంసినీ ॥౧౧౧॥ అపామపిచకల్మషంపథిషుదుర్గమంకర్ద
మంశరద్ధరతిదేహినాంపరమజాడ్యమప్యంజసా । యథాస్వపదసంశ్రితే
ష్వధికవత్సలశ్రీపతిర్జనావికృతిముల్బణాంవ్రజినమాపదాం సంచయం
త్యక్త్వాలోకహితార్థమేవసితరాంసర్వస్వమప్యాదరాత్ శాంతాశ్శుద్ధ
తరావియద్విలసితాశ్శ్రీమచ్ఛరద్వారిదాః । కృష్ణంనిత్యసమాశ్రితా ఇ
వముదాక్షిత్యాముదీర్ణాంస్వయంరక్షార్థంచసతామతీవకృపయాశిష్టా
ర్థమేవాసతామ్ ॥ ౧౧౨ ॥ నైతేవిదుర్గతివిహీనతయానిజాయుఃక్షీణం

యథా విషయవిస్మృతచిత్తమర్త్యాః । క్షుద్రాస్తథా జలచరా జలమత్ర నిత్యం సంక్షీయమాణమవశం శరది ప్రమత్తాః ॥ ౧౧౪ ॥ నరకేష్వర్కజతాపం విముఖాః కృష్ణస్య కరుణాస్తు యథా । శరదర్కజతాపం తే జలచరనిచయాస్తథా భజంత్యేవ ॥ ౧౧౫ ॥ సంతత్యజుః పథిషు కర్దమతాం స్థలాని భార్యాత్మదేహమమతామివ కృష్ణభక్తాః । ఆసీత్సరిచ్ఛరది నిర్మలనిశ్చలాంబుః కృష్ణే మతిస్సువిమలా వ్రతినిశ్చలేవ ॥ ౧౧౬ ॥ శ్రీపద్మనాభచరణాంబుజసంశ్రితేషు శ్రేయాంసి యద్వదధికాని పరత్ర చాత్ర । సన్దర్శితాని పులినాని శరన్నదీషు తద్వత్స్వయం నవనవాని శనైశ్శనైశ్చ ॥ ౧౧౭ ॥ ప్రాక్సంచితం చ వృజినం జపతాం జనానామాత్మానమేవ శరణం వ్రజతాం ముకుందః । యద్వద్ధరిహరతి శుద్ధశరత్సుధాంశుస్తాపం చ తద్వదుదితం రవిణోల్బణేన ౧౧౮ ॥ నిష్కాళమేఘమధునా విమలోడుజాతం వ్యోమప్రసన్నమభవచ్ఛరది ప్రకామమ్ । సత్త్వప్రసన్నమివ హృత్పరిదగ్ధమోహం శ్రీకృష్ణపాదకమలైకధియామజస్రమ్ ॥ ౧౧౯ ॥ ఏవం వనం కుసుమితం మధుమత్తభృంగహంసాళిఘుష్టమమలాపగమేత్య రమ్యమ్ । గాశ్చారయన్ హరిరయం సహ రామగోపబాలస్సలీలమనునాదయతిస్మ వేణుమ్ ॥ ౧౨౦ ॥ కాశ్చిత్స్మరోదయనిదానమిదం నినాదం శ్రుత్వా స్త్రియస్స్మరపితుర్వరవేణుజాతమ్ । స్మృత్వా చ తస్య నటవేషపుషోపి శేషసౌందర్యమాహురిహ కామమనఃగతాస్తాః ॥ ౧౨౧ ॥ గోభిస్సమం వనముపేత్య విహారభాజౌ యైస్సేవితం యదుపతేర్వదనారవిందమ్ । విద్యాధరామృతనిషేవణపుణ్యవేణుం క్షోణ్యామిమే నయనభాగ్యజుషో న చాన్యే ॥ ౧౨౨ ॥ తౌ నీలపీతాంబరధారిణౌ ద్వౌ గోపాలగోష్ఠ్యాం ప్రవిరాజమానౌ । రంగే మనోజ్ఞైః కృతచిత్రవేషౌ యథా నటౌ నర్తనగానశీలౌ ॥ ౧౨౩ ॥ కింవా వేణురయం పురాచరదహో పుణ్యం స యస్మాత్స్వయం భుంక్తే సాధ్వధరామృతం మధురిపోర్గోపీష్వైకభోగ్యం భువి యః పుష్టస్సరితాముదాత్తత ఇయం ఫుల్లోత్పలానాం మిషాద్రోమాంచప్ర

చయాత తే మధుమిషాన్త్రాదాశ్రితో భూరుహాః ॥ ౧౨౪ ॥ స్వర్గాద
ప్యధికాంక్షితం వితనుతే భాగ్యేన బృందావనం సఖ్యః పశ్యత భో వ్రజోద్భవ
గవాం బృందావనం పావనమ్ । కృష్ణాంఘ్రిప్రకటపరాగభాగ్యమహితం
కృష్ణేక్షణాద్బర్హిణాం హర్షోన్నర్తనమద్రిసానునివసత్పక్షీంద్రనా
దోజ్జ్వలమ్ ॥ ౧౨౫ ॥ ధన్యాస్తాః కృష్ణదృశః సకృష్ణసారా హరిణ్యఅపి
మూఢాః । ఆకర్ణ్య వేణురణితం ప్రణయవిలోకం యదర్హణాంచక్రుః
॥ ౧౨౬ ॥ అపి వైమానికవనితాః వనితోత్సవరూపమీక్ష్య కృష్ణస్య । వే
ణుశ్రవణజమదనాః విగళితనీవ్యో గళచ్చికురకుసుమాః ॥ ౧౨౭ ॥ గా
వః కృష్ణముఖారవిన్దవిసరద్వేణుప్రణాదామృతం కర్ణైరున్నమితైర్ని
పీయ ముదితాస్తస్థుస్త్యజంత్యస్తృణమ్ । త్యక్త్వా స్తన్యమపి * ప్రమో
దపయసాపూర్ణామ్బకాశ్చాబకాః మాతౄణాం సుభృశం స్నుతస్తనవ
రైః క్షీరాభిషిక్తాననాః ॥ ౧౨౮ ॥ శాఖాః పల్లవశోభితాః క్షితిరుహాం సం
ప్రాప్య యే సద్విజాః కృష్ణం వీక్ష్య మనోజ్ఞవేణునినదం శృణ్వంత్యనన్యాశ
యాః । సత్యం తే మునయో హి కృష్ణసుధయా జీవంత ఏవోజ్జ్వలాః కిం తే
షాం శ్రుతిశాఖయా నరపతే సంచోదితైః కర్మభిః ॥ ౧౨౯ ॥ ఆస్తాం స చే
తనకథా సరితోపి రాజన్ శ్రీకృష్ణగీతమవకర్ణ్య మనోభవార్తాః । ఆ
లింగ్య కృష్ణమివ మూర్మిభుజైస్తదంఘ్రిం గృహ్ణన్తి పఙ్కజవరైరుపహారయ
న్త్యః ॥ ౧౩౦ ॥ గోవర్ధనాద్రిరపి రామరమేశయోశ్చ సంస్పర్శనాద
పి పదాంభువిధన్యధన్యః । శ్రీకృష్ణకింకరవరేషు వరో దదాతి ఛాయా
మ్బుకోమలతృణాని యతః పశూనామ్ ॥ ౧౩౧ ॥ ఏవం వివిధక్రీడాః బృ
న్దావనచారిణోస్య కృష్ణస్య । గాయన్త్యేవ గోప్యః పులకితగాత్ర్యో
యయుర్హి తన్మయతామ్ ॥ ౧౩౨ ॥ సమ్ప్రాప్తే హేమన్తే మాసే మహి
తే ధమార్గశీర్షాఖ్యే । కాత్యాయనీవ్రతం తా నిజవిజయం వ్రజకుమారి
కాశ్చక్రుః ॥ ౧౩౩ ॥ స్నాత్వా స్వసఖీభిస్తాః కాళింద్యాముషసి కృష్ణ

* ఆనందబాష్పేణ.

కృష్ణేతి । కృత్వా సైకతదేవీమానర్చు ర్గంధపుష్పదీపాద్యైః ॥ ౧౩౪॥
కాత్యాయిని దేవి నమో యోగిని నియతం జగన్మాయే భువి కృష్ణసోదరిత్వం
కురు కృపయా నో ద్య కృష్ణమేవ పతిమ్ ॥ ౧౩౫ ॥ ఏవం వ్రతమాచేరు ర్హా
విరాహారా * స్సహస్యహో మాసే । జప్త్వేతి మంత్రమభయం ధర్వాం
కాళీమ పూజయ న్పూజ్యామ్ ॥ ౧౩౬ ॥ నిక్షిప్య సిచయనిచయాన్ రుచి
రతటే విజహ్రు రాపగా సలిలే । త్వరయా తత్ర సతాంత్రి భగవాన్ వ్రజగా
మకామదస్తాసామ్ ॥ ౧౩౭ ॥ సంగృహ్య చ సిచయాం స్తాన్ సపది సమా
రుహ్య ✠ నీపమపి నృపతే । లీలామానుషవేషస్స్మితమిదమాహ లీల
యా బాలాః ॥ ౧౩౮॥ అత్రాగత్య కుమార్యః స్వం స్వం వాసః ప్రగృహ్య
తాం మత్తః । వ్రతకృశసలిలసుశీతాస్సత్యం సత్యం వదామి న హి నర్మ ౧౩౯
శ్రీరామానుజమిహ మాం మనసే తద్విర్హాభిభాషిణం భువనే । స్వీకురు
తైకై కా వా మిళితాః పృథుజఘనమందగమనా వా ॥ ౧౪౦ ॥ జ్ఞాత్వా ప్ర
సహనమేతద్గోప్యస్త్రపయా సమీక్ష్య చాన్యోన్యమ్ । మగ్నా దుర్గతమా
కంఠం సస్మితవదనా స్తమబ్రువన్ సలిలే ॥ ౧౪౧ ॥ అలమలమనయేన వి
భో నూనం జానీమ ఏవ గోపాలమ్ । వాసాంసి వేపితానాం యది నో ద
ద్యాః నివేద్య తే నన్దః ॥ ౧౪౨ ॥ క ॥ ఏతదాకర్ణ్య కిత వో ప్యేవమాత్మా
నురూపమకథయత్ ॥ ౧౪౩ ॥ ప ॥ యూయం యది మే దాస్యః కురుత
మయోక్తం మనోరథప్రాప్త్యై । నో చేన్న హి న హి దాతా తాతో వా ద్ధో
మమాద్య కిం కురుతే ॥౧౪౪॥ శ్రుత్వేత్యచ్యుతవచనం పో త్రీర్యదతీరమం
గనాస్త్రపయా । గుహ్యం పాణియుగైస్సర్వాస్సంఛాద్య ధూర్తం
ముపజగ్ముః ॥ ౧౪౫ ॥ తదను నిధాయ స్కంధే సిచయాన్ స్వయమాహ
సస్మితం ప్రీతః । హిమవారివేపితాంగీరంగీకృత్వై వమాగతాస్స్వగిరమ్
॥ ౧౪౬ ॥ యూయం యత్సలిలే మమజ్జ సరితస్స్వైరం వివస్త్రాశ్చిరం దే
వ్యాః పూజనతత్పరా అపి చ సంప్రాప్తవ్రతాః శాస్త్రతః । తస్మాద్దైవ

* మార్గశీర్షే ॥ ✠ కదంబవృక్షమ్ ॥

తపోళనంనకిమిదందోషాపశాన్త్యైపునమూర్ధ్నిబ్రాగిన్యమదాఃకృ
తాంజలిపుటాఃవస్త్రంస్వయంగృహ్యతామ్ ॥ ౧౪౭ ॥ త్వద్భక్తేవదిగ
మ్బరావయమహోభూత్వైవపీతామ్బరంఘాతకం దేవి భజామహేఽద్య
యదిదంసేవాఫలంతేకిము । ధ్యాత్వైవంగిరిజాంకృతాంజలిపుటాశ్చై
కేనతాఃపాణినాకృష్ణంసాపిసమీక్ష్యతత్ప్రహసనేహ్యాష్టస్సమాచష్టతాః
॥ ౧౪౮ ॥ ఏకేనపాణినాయాఃప్రణమతి దేవంతుతత్కరశ్ఛేద్యః । తస్మా
త్కరయుగళేనప్రణమేత్ప్రోక్షైవకామదందేవమ్ ॥ ౧౪౯ ॥ కురుత
తథైవచయూయంస్వమనోరథపూరణైకకామాశ్చేత్ । నోచేద్దురితద్వి
తయంవారయితివృథావ్రతంచపృథులఫలమ్ ॥ ౧౫౦ ॥ ఇత్యుక్తాఃకృత
కృత్యాఃకరయుగళేనైవలబ్ధచేలచయాః । నోచ్చైలూరుచిరాస్యేకృష్ణే
తృష్ణాన్వితేక్షణాస్త్రపయా ॥ ౧౫౧ ॥ తాసాంస్మరార్దితహృదాంవ్ర
జసుందరీణాం సంకల్పమాత్మచరణాబ్జకృతేక్షణానామ్ । జ్ఞాత్వాసమా
హసఫలంసమభూద్వ్రతంవోనక్తంమయాప్రముదితాస్సహరంస్యథేతి॥
౧౫౨ ॥ గ ॥ ఏవముదీరితాఃకుమారికాఃకృష్ణచరణాబ్జమేవ ధ్యాయం
త్యోముహూర్తమపి తద్విరహమసహమానాః కృచ్ఛ్రాద్దేవవ్రజమా
జగ్ముః ॥ ౧౫౩ ॥ సోపిగోపాలైఃపరివృతో గోపబృందైర్బృందావనా
ద్దూరతోగాశ్చారయన్ సాగ్రజో దుస్సహనిదాఘాతపవ్యాతపత్రా
యితానాయతచ్ఛాయయాసంఛాదితవ్యోమమహీరుహాన్ సమీక్ష్య శ్రీ
దామముఖ్యానేవమాచఖ్యౌ ॥ ౧౫౪ ॥ ప ॥ వాతంతీక్ష్ణమతీవదుస్స
హంహిమం వర్షంవిషహ్యాతపం సర్వప్రాణ్యుపజీవనార్థమనిశంజీవంతి
యే సంతతమ్ । ధన్యాన్ధర్మపరాయణాన్యద్దైవపురుషాన్ సమ్ప్రశ్యత్వైతాం
స్తరూన్యచ్ఛాయాఫలపుష్పపత్రతతిభిస్తృప్తాహి పాంథాస్సదా ॥
ప్రాణైరర్థైర్ధియాగిరాపిపరంపరేషాం శ్రేయస్సమాచరణమేవకరో
తి యోఽహో । తస్యైవజన్మసఫలంసుజనస్సఏవయస్యార్థినోఽర్థవిధురా
న్నయాన్తి ॥ ౧౫౫ ॥ ఏవంసమీక్ష్యఫలపల్లవపుష్పనమ్రశాఖాసమూహా

విలసత్పృథివీరుహాణామ్। మధ్యేఽధిగమ్య సుమనాం భగవాన్వయస్యైః
స్స్వైరం విహాయ యదమూన్ స్వలిలం సధేనూః ॥ ౧౫౭ ॥ తతః పశూనాం ప
తయః ప్రపద్య ప్రోచుర్వచస్సాగ్రజకృష్ణమేవమ్ । వయం క్షుధార్తా న
హి కించిదత్ర క్షుచ్ఛామకం వస్తు వదక్రియామః ॥ ౧౫౮ ॥ ఇత్యర్థితస్తైర
థ తాన వాదీత్సంరక్షితా సర్వజగన్నియంతా । సత్రం ద్విజానాం చరతాం వనే
స్మిన్ కృష్ణేరితా ఇత్యభియాచతాన్నమ్ ॥ ౧౫౯ ॥ ౫ ॥ ఇత్యభ్యుదీరితా
భగవతా గోపాస్సముపేత్య సత్రం తత్ర తత్రభవతాం బ్రాహ్మణాన్ సభివా
ద్య వయం రామకృష్ణాదేశకారిణస్తాభ్యామవిదూరమేవ గాశ్చారయ
ద్భ్యాం బుభుక్షితాభ్యాం సంప్రేషితా నోదనం యాచితుమద్య భవత్సన్ని
ధిమాగతానస్మాన్ సంపూర్ణకామాన్ కర్తుమర్హథ దశ్రద్ధాళవో ధర్మ
విత్తమా ఇతి ప్రార్థయామాసుః ॥ ౧౬౦ ॥ ౬ ॥ ఇతి తే భగవద్యాచ్ఞాం
శృణ్వంతోఽపి హా స శ్రోవానిన్యః । పండితమానిన ఏతే కేవలమిహ కామ్య
కర్మకర్తారః ॥ ౧౬౧ ॥ కర్మకీమముల్లంఘ్య ప్రకృతిం కర్మాహార్యమన్న
మన్యస్మై । కథమిహ దేయమదేశకాలేనసమాప్తకర్మణీతి విదుః ॥ ౧౬౨
క్రతురపి తత్సామగ్రీ మంత్రస్తంత్రం చ దైవతం యదపి । తద్బ్రహ్మపరమ
మేనం కృష్ణం న విదుస్స్వమర్త్య ఇతి మత్వా ॥ ౧౬౩ । తద్విపరీతధియస్తే
నృపనైవోమితి న నేతి వా ప్రోచుః । వశుపాస్త్రవత్రసిరాశాః ప్రత్యేత్య
తథోచురేవ జగదీశౌ ॥ ౧౬౪ ॥ ఆకర్ణ్య తదుపాదసస్మితముఖః కృ
ష్ణస్స గోపాన్ పునర్గత్వా జ్ఞాపయతద్విజేంద్రదయితాః ప్రాప్తం స
రామం స్వయం దాస్యంతి స్ఫుటమేవ మృష్టమశనం పత్న్యో ద్విజా
నాం ముదా మయ్యేవాభినివిష్టసర్వవిషయా భక్త్యా (గ) గణ్యామమ ॥
॥ ౧౬౫ ॥ కృష్ణాదేశముపాహ్య మూర్ధ్ని తరసా గత్వా ద్విజానాం
సతీః గోపాః పర్ణగృహే కృతాంజలిపుటాః ప్రాహుః పరం ప్రశ్రితాః ।
కృష్ణాత్సంక్షుధితాత్త్వదంతికమిహ ప్రాప్తాస్సరామాద్వయం తస్మై
చారయతే వనే పశుచయాన్ ద్రాగ్దీయతామోదనమ్ ॥ ౧౬౬ ॥ నిత్యం

యదీయచరితామృతపూర్ణకర్ణాః యద్దర్శనోత్సుకతయాచకృతేక్షణా
స్తాః । శ్రుత్వా స ఏవ సముపాగత ఇత్యమందమానందమగ్నహృదయాయ
యురేవసద్యః ॥ ౧౬౭ ॥ ఆదాయాన్నమిమాశ్చతుర్విధమిథో సుస్ని
గ్ధమత్యాదరాత్ శ్రీకృష్ణంత్వరయాభిసస్రురుదధింనద్యోయథా యోషి
తః। పుత్రైర్భ్రాతృభిరాత్మబంధుభిరహోరుద్ధా అపి శ్రీపతౌ బద్ధప్రేమ
తయాచిరాచ్ఛ్రితతయా ప్రత్యక్షవీక్షోత్సుకాః ॥ ౧౬౮॥ అశోకతరుస
శ్రయేరుచిరపల్లవైర్మండితే వనేద్యయమునాతటే పశుపసంచయైస్సాగ్ర
జమ్ । మనోజ్ఞవనమాలికాకుసుమపింఛికామాలికాసుశోభితభుజాంత
రంజ్వలితచారుపీతాంబరమ్ ॥ ౧౬౯ ॥ భుజేకృతకరాంబుజం నిజసఖ
స్యచాప్యంబుజంధునానమపిపాణినాతదితరేణమందస్మితమ్ । మనోజ
జనకంవిభుంరుచిరకృష్ణమీక్ష్య స్త్రియ స్తదీయచరణాంబుజే కలితభక్తి
భారాబభుః ॥ ౧౭౦ ॥ సప్రహ విప్రభార్యాస్స్వాగతమత్రోపవిశత
మాన్యతమాః । ఉపపన్నమిదంయన్మద్దిదృక్షయాక్షిప్రమాగతాయూ
యమ్ ॥ ౧౭౧ ॥ యేమయ్యనన్యలోభాః భక్తింకుర్వంతిజగతి తేధీరాః ।
యాతద్రుతమిహయజనంపతయోవఃపూరయంతుపత్నీభిః ॥ ౧౭౨ ॥
గ ॥ ఇత్యుక్తాస్తాద్విజపత్న్యఃపరమాదరాదేవంవిజ్ఞాపయామాసుః ॥
౧౭౩ ॥ ప ॥ ఏవంగదితుమనర్హో యస్మాద్భక్తైకజీవితంత్వమసి । నహినన
శ్యతిభక్తో మే వచనమితీదంవిధేహి సత్యంతే ॥ ౧౭౪ ॥ అతిలంఘ్యాఖి
లబంధూన్ ప్రాప్తాఃస్త్రైవవాదమిహమూర్ధ్నా । తులసీదామ
వయంతేసమలంకృతమంఘ్రిపంకజేవిమలే ॥ ౧౭౫ ॥ తచ్ఛ్రుత్వాహ
నకృష్ణః స్త్రీణాంపతిరేవదైవతంపరమమ్ । తస్మాత్ప్రయాతసదనంమో
దతభక్త్యైవమత్కథాశ్రవణాత్ ॥ ౧౭౬ ॥ గ ॥ ఏవముక్తాభిర్ద్విజప
త్నీభిః కృష్ణాజ్ఞయాయజ్ఞవాటముపాగతాభిరుపేతాస్తత్పతయశ్చాన
సూయవఏవయాగమాపూరయామాసుః ॥ ౧౭౭ ॥ తత్ర తాస్వేకతమా
స్వపతినావిద్రుతాద్రుతమేవనిర్వాదత్కథాశ్రుతంభగవంతం వాసుదే
వమేవభావయంతీదుర్భరదేహముత్సృజ్య భావనానుగుణమేవపదముప

పెదె॥౧౭౮॥ భగవానపిగోవిందో గోపానాం సదన్నే నచతుర్విధే సభోజ
యిత్వాభోగ్యతమం స్వయమపిభుక్త్వా గోగోపగోపీ రేవమఖిలలోక
మోహక మహనీయసౌందర్యేణ మకరందగర్వ సర్వంకషేణ భాషావిశేష
ణవిచిత్రతరచరిత్రైశ్చానురంజయన్ విరరాజ॥౧౭౯॥ కృష్ణాంఘ్రి ప్రంబు
జభక్తిభారనిభృతాః పత్న్యస్సమాలోక్య తద్భర్తారః కలితాగసో భగవతి ప్రా
పుర్నితాంతంత్రపామ్ । ప్రోచుశ్చాపి మిథో వయంను మతయోధిగ్జీవితం
ధిక్క్రతుంధిక్పాండిత్యమిదంసుదృగ్భిరధునా * నత్వంతమోమామక
మ్ ॥౧౮౦॥ యాసాంనద్విజసంస్కృతిర్గురుకులావాస స్తపస్సత్క్రి
యా తాసాంభక్తిరహోదృఢా భగవతి స్త్రీణామభూచ్ఛ్రీపతౌ । నాస్మా
కంఖలుపాపినాం మదజుషాం తస్మాద్ధరేర్మాయయాముగ్ధాః కేవలకర్మవ
ర్త్మసుదృఢానిత్యంభ్రమామోవయమ్॥౧౮౧॥మాయామానుషవేషత
స్తవహరే మూఢావయంమోహితాః నజ్ఞాత్వాఖిలలోకనాయక మహో
త్వాంశ్రీపతింనాశ్రితాః । స్వామిన్నేపపాతిక్రమం కరుణయా శామ్యా
త్మనాంక్షమ్యతాంకంసస్యాద్యభియాతవాంఘ్రికమలంసంవీక్షితుం నక్ష
మాః ॥౧౮౨॥ X ॥ తతస్తస్మిన్ భగవతి బలదేవేన సంయుతే గోపా
నైంద్రయాగకృతోద్యమాన్నిరీక్ష్య తదభిజ్ఞేప్యజ్ఞఇవవృద్ధాన్నందగో
పపురోగమాంస్తాతకోయంసంభ్రమస్స్వపరమిత్రామిత్రోదాసీన భేద
విధురాణాం సాధూనాంకృత్యం కుతోవాగోప్యంకింఫలం కిముద్దేశ్యం
కః కేనవాసాధ్యః క్రతురయంబ్రూహితచ్ఛ్రోతుకామాయ మహ్యమితి
పృచ్ఛతిసతిసతునమవాదీ దేవంనందగోపః ॥౧౮౩॥ ప ॥ పర్జన్యో
మఘవా ఘనైర్ఘనరసంప్రైకసంజీవసంఘాతానాంబహుధా ప్ర
వర్షతియతస్తంవార్ముచామీశ్వరమ్ । అర్చంతిక్రతుభిశ్శుభంకృషిఫల
ప్రాప్త్యైముదాకర్షకాఃయోధర్మంవిసృజేత్సనాతనమిమం నాప్నోత్య
సౌశోభనమ్ ॥౧౮౪॥ నిశమ్యనందస్యవచోస్యనందనస్తాతంసమాహో
ద్రమదంవిమర్దితుమ్ । స్వకర్మణాజంతురుపైతితత్ఫలందుఃఖంసుఖం

చాపి తథాభయాభయే ॥ ౧౮౫ ॥ గోప్య త్రయస్త్రాతవయంతునిత్యంగో
వర్ధనోగాద్రిసదప్రషతద్భవామ్ । సర్వత్రభావ్యాఃఖలుభూమిదేవాః *
దేవేనతఃకింఫలవాన్యయజేమతాన్ ॥ ౧౮౬ ॥ ప్రోక్తంయథామఘవ
తోమదమర్దనాయకాలాత్మనాభగవతానిజనందనేన । నందస్తథాగిరి
మపూజయదేవగోపైర్ద్విజైశ్చదుర్జితందివిషదీశమఖార్థసిద్ధ్యై ॥
౧౮౭ ॥ ౫ ॥ అథ సర్వేవ్రజౌకసోనందగోపప్రముఖగోపాలాస్సాధు
సద్విప్రైస్స్వస్త్యయనం వాచయిత్వా తైరేవేంద్రయాగసంభారైరుప
హృత్య బలీన్యవసంగవాంగోధనానిపురస్కృత్య గిరించప్రదక్షిణీకృ
త్య † ప్రారుహ్యానాంస్యందనమ్యుక్తానిగోప్యశ్చస్వలంకృతాః కృష్ణ
విచిత్రచరితానిగాయంత్యఃసంప్రాప్తద్విజాశిషోబభూవుః ॥ ౧౮౮ ॥
౫ ॥ కృష్ణస్తతోన్యతమరూపముపేత్యతూర్ణం విశ్వాసదంనిఖిలగో
కులవాసినాంచ । శైలోస్మిపశ్యతజనాఇతితానుదీర్య ప్రాభక్షయద్బ
లిమిమంచబృహత్ప్రతీకః ॥ ౧౮౯ ॥ చక్రేతదావ్రజజనైస్సహకృష్ణఏ
షస్వస్మైనమోభగవతేగిరిరూపిణేస్మై । శైలస్స్వనుగ్రహమహో
కురుతేగవాంనః క్షేమాయపశ్యతజనాఇతిచాప్యవోచత్ ॥ ౧౯౦ ॥౫॥
ఏవంవాసుదేవప్రచోదితాస్తేనాపిచసంయుతావ్రజౌకసో గోవర్ధనగి
రేరారాధనమాపూర్య ప్రముదితాఃపునర్వ్రజమాజగ్ముః ॥ ౧౯౧ । ప
ఇంద్రోసౌనిజపూజనంప్రవిహతంజ్ఞాత్వాచుకోపద్రుతందృప్తేభ్యః ప॥
శుపేభ్యఏభ్యఇహతత్కృష్ణస్యదుర్బోధనాత్ । సర్వేషాం స్వయమీశ
మాన్యతితరాంసమ్పశ్యతాంస్వర్గిణాంసంక్రుద్ధస్సమవోచదబ్దగ
ణంసంవర్తసంజ్ఞంతదా ॥ ౧౯౨ ॥ కృష్ణంమర్త్యమతీవబాలిశమిమం
వాచాలమజ్ఞంతథా దృప్తంపండితమానినంవ్రజజనాస్సంశ్రిత్య నందా
దయః । చక్రుస్స్వంప్రతిదేవహేళనమతోయూయంప్రమత్తాత్మనాం
తేషాంశ్రీమదమంజసాధునుతతద్గ్రామాశ్చాపిసంనిఘ్నత ॥ ౧౯౩ ॥ వ్రజ

---

* ఇంద్రేణ ॥ † రథాన్.

మహామనుప్రజేయం నిజగజమైరావతం సమారుహ్య । ఏతైర్మదుద్ధతై
ర్ద్రాక్ జిఘాంసయా నందగోపగోష్ఠస్య॥ ౧౯౫ ॥ గ ॥ ఏవమాజ్ఞప్తా
మఘవతా ప్రబుద్ధా అపి ప్రళయభియా ప్రకృతకార్యనిర్వహణాయ
నిర్మోచితనిగళబంధనా నందగోకులమాసాద్య విద్యుద్భిర్విద్యోతమానా
స్తన్వనంత స్తనయిత్నవః పవనైః పరం ప్రేరితాః కరకైరనేకైస్సమం
స్థూణా ఇవ స్థూలా వర్షధారా వవర్షుః ॥ ౧౯౬ ॥ ఏవమతితరవర్ష
వారిధారాభిస్సంప్లావ్యమానా పృథివీయం పరిచ్ఛాదితైవ నాదృశ్యత ॥
ప ॥ అత్యాసారాభిహతైర్వ్రజపశుపటలాః పీడితా వేపమానాః గోవిం
దం గోపగోప్యశ్శరణముపగతాస్సాదరం వస్త్రైస్సమార్తాః। కృష్ణస్తద్విది
త్వా కుపితసురపతేః కృత్యమాత్మీయవర్గాన్ గోప్తుం శీఘ్రేణ సర్వానతను
తజగతామద్భుతం కృత్యమేవం॥ ౧౯౭ హస్తేనైకేన కృష్ణస్సపదివయసా
సప్తవర్షో దధార ప్రోద్ధృత్యైనం గిరీంద్రం జగతి శిశురివ క్రీడనేచ్ఛశ్శిలీం
ధ్రం।ప్రోవాచాథ స్వతాతప్రభృతినిజజనాన్ గోపగోపీస్వరూపాన్ గో
భిర్యూయం యథేష్టం విశత సహ సుఖం పర్వతాధః ప్రదేశమ్ ॥౧౯౮॥ మద్ధ
స్తాద్గిరిపాతనం నహి భవేత్ వర్షాచ్చ వాతాదపి త్రాణం వః క్రియతే మ
యాస్థిరధియా ధీరాస్థమాభూద్భయమ్ । ఆశ్వస్తా ఇతి తేన తత్ర వివిశు
ర్భృత్యైర్ధనైరర్భకైస్స్త్రీభికాః ఖలు పంచలక్షగణనా గోగోపగోపీ
జనాః ॥ ౧౯౯ ॥ సప్తాహమేవం సహరిర్దధార గోవర్ధనాద్రిం న చ
లన్ క్వచిద్వా । క్షుత్తృడ్వ్యథాస్సాధు విసృజ్య ధీరస్సంవీక్ష్యమాణస్స
హ విస్మయైస్తైః ॥ ౨౦౦ ॥ గ ॥ ఏవం కృష్ణప్రభావం నిశామ్య త్రిదశేశ్వ
రోతివిస్మితమానసో నిస్తంభో భ్రష్టసంకల్పః పరమపత్రపాన్వితశ్చ స్వ
యమేవ మేఘాన్నివారయామాస ॥ ౨౦౧ ॥ ప ॥ వ్యోమవ్యభ్రం స
కలపశుపావర్షవాతాః ప్రయాతాః నద్యస్సద్యోవిమలసలిలాస్త్యజ్య
తాం త్రాసవార్తా। నిర్యాత స్త్రీశిశుపశుధనైర్మందిరం యాత మోదాది
త్యాచేసౌ స్వకరధృతగోవర్ధనో వర్ధితశ్రీః ॥ ౨౦౨ ॥ గ ॥ తతస్తే

పిగోపాన్శకటోపరి సర్వస్వమాదాయ సస్త్రీబాలవృద్ధాన్శనైశ్శనైర్వ్ర
జమాజగ్ముః ॥ ౨౦౩ ॥ భగవానపి పశ్యతామశేషాణామాశ్చర్యపరవశానాం
శైలమేతం పూర్వవత్స్వస్థానే స్థాపయామాస ॥ ౨౦౪ ॥ ప ॥ తం ప్రే
మపూర్ణాః పరిరంభణాద్యైస్సరోహిణీనందబలౌ యశోదా । గోప్య
స్సగోపా యుయుజుర్జయేతి సదాశిషస్తత్సుఖసక్తభావాః ॥ ౨౦౫ ॥
స్వర్లోకాత్త్రిదశావవర్షురధికం కల్పప్రసూనావళిం తుష్టాస్తుష్టువు
రాదరాదపి జగుర్గంధర్వసిద్ధాదయః । నేదుర్దుందుభయస్స శంఖప
ణవైర్మాంగళ్యవాదిత్రకైర్గోపైర్గోష్ఠమగాచ్చ మంగళగుణారా
మస్సరామో హరిః ॥ ౨౦౬ ॥ నందం తే వ్రజవాసినస్సరభసం ప్రోచుః
పరం విస్మితాః కృష్ణస్యాద్భుతకృత్యవైభవమిదం సంవీక్ష్య సంవీక్ష్య చ ।
బాలస్సప్తవయాః కథం క్షితిధరం గోవర్ధనం సందధే స్వేనైకేన కరాంబు
జేన గజరాట్పాథోజవల్లీలయా ॥ ౨౦౭ ॥ స్తన్యం సాధ్వపిబన్మదావిష
మయం ప్రాణైస్సమం పూతనా రాక్షస్యాశ్శకటాసురం మృదుపదాచూ
ర్ణీచకార ద్రుతమ్ । యేనాసావపి చైకహాయనశిశుర్ద్రాగ్ధ్రియమాణః
తృణావర్తేన ప్రసభం నభోగతమముం కంఠే గృహీత్వావధీత్ ॥ ౨౦౮ ॥
గోప్యః పృథక్పృథగిమం నవనీతచోరం కృష్ణం సమాహ్వ యయురాశుయ
దా యశోదామ్ । దృష్ట్వా తదా స్వజననీసవిధం సలీలం నాలోక్య తం ని
జకటీషు సువిస్మితాస్తాః ॥ ౨౦౯ ॥ బద్ధో దామ్నా ద్వ్యంగుళోనేన
పూర్ణం భూయో భూయో దామభిర్గ్రంథితేన । కృచ్ఛ్రాత్ప్రస్థాతోలూ
ఖలేతం చకర్ష మధ్యాగత్వా పాతయచ్చార్జునౌ తౌ ॥ ౨౧౦ ॥ క్రీ
త్వాః ఫలానాం ఫలమాప్య తస్యై యద్ధాన్యమాదాయ దదౌ కరాభ్యాం ।
తద్రత్నమాసీదితి విస్మితాసా మేనే న తం మానవమేవ విష్ణుమ్ ॥ ౨౧౧ ॥ సం
చారయన్వత్సచయాన్వనేసౌ వత్సాసురం పాదయుగే గృహీత్వా । అ
గ్రే ప్రచిక్షేప మహాద్రుమస్య సంపశ్యతాం విస్మితవత్సపానామ్ ॥ ౨౧౨ ॥
క్వచిత్క్వచిత్తత్ర బకాసురాఖ్యం దోర్భ్యాం గృహీత్వా విదదార తం

డం । అఘాతయద్ఘోరమఘాసురం చ తస్య ప్రవిశ్యాస్యమసౌ ప్రవృద్ధః ॥
౨౧౩॥ వత్సాన్ వత్సపసంచయానపి హరన్ యాతో విరించిర్యదా తాన్
వద్ధ్రాగుభయాయితస్స్వయమదాద్గోగోపికానాం ముదమ్ । స బ్రహ్మా
ప్రసమీక్ష్య కృష్ణమభితః క్రీడంతమేవానుగైః స్సర్వాంశ్చారు చతుర్భు
జానపి హరీన్ పీతాంబరాన్ మోహితః ॥ ౨౧౪ ॥ దైత్యం రాసభధేను
కం సమహన త్తద్బంధువర్గాన్ స్సమం కృష్ణోऽసౌ సమజీవయద్విషమరుత్సం
ర్కాత్సమస్తాన్మృతాన్ । కాళింద్యాస్స విషహ్రదే పరిపతన్ సృష్ట్వాగ్ర
తో నిర్భయం తత్కాళీయఫణార్పితాంఘ్రి కమలశ్చక్రే ముదా తాండ
వమ్ ॥౨౧౫॥ రరక్ష కృష్ణః పశుపాన్ పశూంశ్చ స్వయం స పీత్వా నరయం
దవాగ్నిమ్ । ప్రలంబదైత్యం కృతగోపవేషం నిషూదయామాస బలాన్వి
తోऽసౌ ॥ ౨౧౬ ॥ సర్వేషాం వ్రజవాసినామపి గవాం రాగాధికో దు
స్త్యజః కృష్ణేష్విన్ తవనందనేన వనవన్నిత్యం యతో వర్ధతే । క్వాహో
స ప్తవయస్క ఏష మహతః క్ష్వేదంగిరేర్ధారణం తత్త్వస్తిన్ మనుజత్వమ
స్తికిముభో నందత్వయా భణ్యతామ్ ॥ ౨౧౭॥ శ్రుత్వా తద్వ్రజవాసినాం
గిరమిమాం నందోऽబ్రవీన్నత్సుతే శంకానాస్తి సమస్తమంగళగుణైః పూ
ర్ణస్స నారాయణః । సోऽయం సంశ్రితసర్వలోకశరణశ్శ్రీవాసుదేవ
స్స్వయం గర్గోన్ప్యాహ యుగే యుగే సమయతే దేహాని నామాని చ ॥
౨౧౮ ॥ ఏవమమందమానందితానందోదితేన వచనేన తమచ్యుతమాన
చున్ సర్వే వ్రజౌకసః ॥ ౨౧౯ ॥ తతస్త్వేవం సంధృతే గోవర్ధనే సంర
క్షితేవపాసారాదపి గోష్ఠేస్మిన్ గోలోకాత్సురభిణా సమం సురేంద్రో
దృష్టశ్రుతానుభావోऽస్య కృష్ణస్య నరయముపహ్వరే సంగమ్య వ్రీడితోऽన
ష్టత్రిలోకాధిపమదస్తదీయచరణారవిందయుగళమాత్మనః కిరీటేన సూ
ర్యవర్చసా సంస్పృశ్య సాంజలిస్సప్రశ్రయమేవమవోచత ॥౨౨౦॥ లో
కానాం గురురీశ్వరోऽపి చ పితా శిక్షార్థమేవాసతాం రక్షార్థం చ సతాం
కృతావతరణస్స్వామిం స్త్వముర్వీతలే । త్వన్మాహాత్మ్యమజానతస్త్రిజగ

త్వామైశ్వర్యగర్వేణ మే క్షేమాయాపహృతో మదోద్య భవతా తస్మాత్క్షమ్య
తజ్ఞో భవమ్ ॥ ౨౨౧ ॥ యజ్ఞే గోకులవాసిభిః ప్రతిహతే గోష్ఠప్రణాశే
చ్ఛయా వర్షైర్వ్యాకులతాం మయా విరచితాం దుర్మార్గిణా మన్యునా । ని
స్తంభః కల్పితో హ మద్య భవతా గోవర్ధనోద్ధారిణా మద్దర్పోష్టవ్యం పురత
స్తవ ప్రకటితం తు దేవేన తత్క్షమ్యతాం ॥ ౨౨౨ ॥ ఆకర్ణ్యేదము వాచ తం
స భగవాన్ దివ్యశ్రియాతుల్యయా మత్తాత్మన్ననుగృహ్ణతాత వమయా
యజ్ఞస్య భంగః కృతః । నిత్యం మత్స్మృతిరస్తు తే పరమితో మాభూస్తవా
ద్భో భవాన్ భూయాన్నిర్మదసాధుసంగసహితశ్చాప్యసమం మోద
తాం ॥ ౨౨౩ ॥ కృష్ణం కామధుగాత్తసంతతియుతా ప్రోవాచ సప్రశ్రయం
విశ్వాత్మన్ ధృతగోపరూప భవతా గోవర్ధనోద్ధారిణా । అద్యైవం పరి
రక్షితాః మఘవతో వృష్ట్యా వినష్టా వయం హృష్టాస్త్వామభిషేక్తు మింద్ర
మధునా సాకం నిరీక్షామహే ॥ ౨౨౪ ॥ విజ్ఞాప్యైవం సురభిరమృతై
రాత్తదుగ్ధైర్మునీంద్రైర్దేవైరైరావతకరధృతైర్గాంగతీర్థైశ్చ స్వ
గంధైః । గోలోకేంద్రం సకలజగతామభ్యషించన్మహేంద్రం గోవిందా
ఖ్యామపి సమనయన్నందనందం ముకుందమ్ ॥ ౨౨౫ ॥ (సురభివృత్తం) ॥
తదను తుంబురుస్తత్ర నారదో ముదముపాగతో ముగ్ధగీతిభిః । మృదితమ
ద్దళైర్మంగళస్వనైస్త్రిదశయోషితస్తాండవం వ్యధుః ॥ ౨౨౬ ॥ కుసు
మసంచయైః కోమలైస్సురైస్ససుఖమంజసా సాధువర్షితం । అసురమ
ర్దనం చాద్రిధారణం పశుమతాం సతాం పాలనం స్తుతమ్ ॥ ౨౨౭ ॥ సురః
వరాననాస్సుస్రుజశ్చిత్రే నరవరావ్రజేన నర్తనోత్సుకాః । వరయశోద
యావంద్యనందయావరతనూజయావర్షితం వసు ॥ ౨౨౮ ॥ ఇంద్రేణ
గోవిందపదాభిషిక్తో సమం సురభ్యా రభసాదుపేంద్రః । మధుస్రవా
భూమిరుహా బభూవుః కృష్ణపచ్యోషధయోధరాయామ్ ॥ ౨౨౯ ॥ రత్నా
కరాస్తత్ర మహీధరాస్తే గావోపి సర్వాస్సురభిస్సమానాః । పయఃప్ర
వాహేషు పిపాసితాపి పయఃపయోధిః ప్రబభూవ నద్యః ॥ ౨౩౦ ॥ ౫ ॥

ఏవం గోపుః తే గోవర్ధనధరం గోపాలం గోవిందమభిషిచ్య హర్షేణ సాం
ద్రస్సురేంద్రస్సురభిణా సాకమనుజ్ఞాతస్తేన పరివృతో దేవాదిభిర్దివమ
విందత ॥౭౩౧॥

ఇతి శ్రీకృష్ణలీలామృతే చంపూప్రబంధే

శ్రీచతుర్థోల్లాసః

పంచమోల్లాసప్రారంభః

కాళింద్యాం నందగోపే క్వచిదపి దకళామాత్రసంశోభితాయాం
ద్వాదశ్యాం స్నాత్యతి ద్రాగ్నిశినియమపరే పారణాసాధనాయ । శాస్త్రో
క్తం తన్నజానన్ వరుణపరిజనస్తావసురేష్వినన్నకాలే కోపాస్నాత్యత్య
ముష్యామితి కుపితమనాస్తం ప్రగృహ్య ప్రయాతః ॥౧॥ గోప్యో నాలో
క్య నందం భృశచకితహృదశ్చుక్రుశుః కృష్ణరామే త్యాకర్ణ్య దం స కృష్ణ
స్సరయమభయదో వారుణం లోకమాప । గోపాలం లోకపాలస్స్తుతను
ముపగతం వీక్ష్య లక్ష్మీవిలోలం నత్వా హృష్టశ్చ పుష్టస్వినయమనయత్ప్రే
మవర్యాం సపర్యాం ॥౨॥ లక్ష్మీమనోరంజనదివ్యరత్నం రత్నాకరే నం
తతశాయినం త్వామ్ । రత్నాకరేశో ప్యవిదన్ జడేశో ధన్యో స్మి నందర్శ
నత స్తవాద్య ॥౩॥ జగత్పతే త్వజ్జనకో జపేననజానతా నే ప్రతిమప్రభావం
సమాహృతస్సం ప్రతి మచ్చరేణ త్వమర్హసి క్షంతుమిదం మమాగః ॥౪॥
త్వత్పాదసందర్శనకారణం మే కృతం చరేణాహరణం పితుస్తే । కృతాప
రాధో ప్యభవం దయాళో శ్శ్రీశస్య తే మగ్రహభాజనం ను ॥౫॥ ఆదా
యనందం వ్రజమాజగామ ప్రసాదితో నేన స కృష్ణ ఏవమ్ । గోప్యో నసం
దుర్నితరాం స నందః సమాగతం తం ససుఖం సమీక్ష్య ॥౬॥ నందేరితం
వారుణలోకభాగ్యం కృష్ణేతదీయామతి సన్నతిం చ । సర్వం సమాకర్ణ్య
ముదైవ గోపా స్తం మేనిరే సర్వజగన్నిదానమ్ ॥౭॥ ఏవమతితరవిస్మయ
పయోధినిమగ్నహృదయం గోపసముదయం నిశామ్య స ర్వేశ్వరో దర్శయ

చాశు నిశామతి సుల్లభాపి లోకమహ్యాత్మలోకలోకేశాద్యైరప్యప్ర
మేయమహిమానంతమనః పరంయామనుపశ్యంతి సర్వదానూరయస్త మ
నుపశ్యంత స్తత్రశోభస్యమానబ్రహ్మహ్రదేనిమగ్నా స్తదంతర వలోక్య
లోకేశలోకమకస్రాణ పురావలోకితం కృష్ణేనసముద్ధృతాః పరం
విస్మితాబభూవుః ॥౮॥ తదనుశరదుత్ఫుల్లమల్లికామనోహరరజనీరవలో
క్యవనేషు స్వయమాత్మారామోఽపి యోగమాయాముపాశ్రితోరమేశోరం
తుమేవముపచక్రమే ॥౯॥ (ప్రా) చీవధూవదనమేషసుధాప్రసూతిదీ
వ్యత్కైరైరుపనయన్నను రాగలేపం । సంవీజయన్ వరిమళైరపివాతపో
త్రైః కాంతానుసారికమనస్యదశాంప్రపేదే ॥౧౦॥ పంచచామరవృత్తం
అఖండమండలం రమాముఖాభమైందవం హరి స్సమీక్ష్య కుంకుమారుణం వ
నం చ మంజుకింకరైః । స్మరస్య మోహ భూరితివత్ప్రభాసురైస్స మంతతో
జగౌసుగీతమంజసా పవేణునా మనోహరమ్ ॥౧౧॥ మనోజ్ఞగీతమద్భు
తం నిశమ్య యత్ర మాధవో వ్రజాంగనాయయూరయాదనంగసంగసంభృ
తాః । అలక్షితోద్యమామిథోగళత్ప్రకీయనీవికా జవాచ్చిఖాచ్యుత
స్రజశ్చలన్తశేంద్రకుండలాః ॥౧౨॥ దుహంత్యఆశు దోహనం విహాయ
కాశ్చిదుత్సుకాః ప్రణీయచుల్లికాం పయః పునశ్చనావతారయతల్ । అసాయ
యంత్యఆత్తసస్మితాః పయోపబాః పతీన్నభోజయంత్యపవతాహ్యపా
స్యభోజనం నిజమ్ ॥౧౩॥ ససంభ్రమం శిరోంశుకంపదం ప్రణీయకంచుకం
గళేస్థలంచనూపురం మణిస్రజంచ మధ్యమం । విశాలఫాలమంజనం కపో
లమేవ కుంకుమం శ్రుతిద్వయం చకంకణం యయాహికాచిదంగనా॥౧౪॥ శి
శుం ప్రణీయపంజరం శుకంతు తూలతల్పకం విభూషణం విపర్యయంతథాం
గకేషు చాంగనాః । నివారితాఅపిప్రియైస్స్వమాతృముఖ్యబాంధవైర్వ్య
యుస్త్రిలోకబాంధవం భవస్య బంధనచ్ఛిదమ్ ॥౧౫॥ పిత్రైః ప్రసహ్య
యాస్త్రియో నివారితాః గృహస్థితాః విశేషకృష్ణభావనానిమీలితాక్ష్య ఏవ
తాః । అతీవకామతాపతో జహుర్జవాన్నిజాస్తనూశ్శుభాశుభాస్పదా

కృతాస్స్వమస్తకకర్తబంధనైః ॥౧౬॥ చైద్యః కృష్ణమిమాంద్విషన్నపి య
యౌముక్తింసతాందుర్లభాంరాజన్కృష్ణపరాయణాఃకిముత తద్గోప్య
స్సదా తత్ప్రియాః । ముక్తిర్హస్తగతైవగచ్ఛణకృతేకృష్ణే సత్కృష్ణేఽనిశం
కామంవాపి భయంక్రోధంబహుతిరాంభక్తించ వాకుర్వతామ్ ॥ ౧౭ ॥
కామోవినింపాన్యవిషయేనిషిద్ధేశ్రీశౌరిలేశేతుసదాభినన్ద్యః । కామ
స్తుకృష్ణేఖలుభక్తిరేవ సమ్బంధఏవాస్యహిముక్తిహేతుః ॥ ౧౮ ॥ X ॥
అథ సమీపముపాగతాగోపికాస్తాస్స్వమవలోక్య కృష్ణోఽయమతివంచన
యా వదతాంవరో వాగ్విలాసైరేవ సమ్మోహయన్నువాచవచనమతిరు
చిరమ్ ॥ ౧౯ ॥ ప ॥ భోభోస్స్వాగతమిహవఃకింకరవాణి ప్రియంమ
హాభాగాః । కచ్చిదనామయమభయంవదతవనాగమనకారణంకామం ॥
౨౦ ॥ ఘోరాహి రాత్రిరేషామహాప్యతిక్రూరసత్త్వనికరైశ్చ । స్త్రీ
భిర్నేహస్థేయంప్రతియాతతతో వ్రజంజవాద్యూయమ్ ॥ ౨౧ ॥ పత
యః పితరః పుత్రాః దృష్ట్వానో వశ్చచావిచిన్వంతి। బాంధవసాధ్వసమే
వంమాకురుతధ్వాంతమతిభవితా॥ ౨౨॥ యమునానిలలోలాభిర్లలిత
లతాభిర్ద్రుపల్లవైర్లసితమ్ । కుసుమితమపివనమేతత్పశ్యత సత్యః క్షి
మత్రయువతీనామ్ ॥ ౨౩ ॥ స్నేహోన్మయ్యుపయాతాః యూయం య
స్మాత్తదేతదుపపన్నమ్ । కింత్విహపతివ్రతానాం పత్యుశ్శుశ్రూషణం
పరోధర్మః ॥ ౨౪ ॥ దుశ్శీలోవ్యధనోజడోఽపిజరఠో రుగ్ణోఽదు
ర్భగస్త్యాజ్యోనైవపతివ్రతాభిరపనో స్త్రీభిర్పతిగోపికాః । సాధ్వీ
నాంవ్యభిచారకృత్యమశుభంనింద్యంస్వబంధువ్రజైరస్వర్గ్యంనరకావ
హంబహుభయందుఃఖంచసర్వాత్మనా ॥ ౨౫ ॥ అయి సుభగా మయి
భావో భవతుశ్రవణాచ్చదర్శనాద్ధ్యానాత్ । సంకీర్తనాచ్చసతతంభ
క్తిర్నదృఢాహిసన్నికర్షేణ మే ॥ ౨౬ ॥ శ్రుత్వావిప్రియవాదందుస్స
హమేవంప్రియంవదాదుదితమ్ । గోప్యోగ్లానిమగుర్దీనవదనాం
భోజేమనోరథభంగమ్॥ ౨౭ ॥ కామిన్యఃకుచకుంభకుంకుమకృతాలే

పంవిలాపం ముహుర్నీత్వా బాష్పధారైర్వినమితముఖాశ్శ్వస్యత్సుబింబా
ధరాః । శ్వాసైరుష్ణతరైర్భువం పదనఖైర్లిఖ్యంత ఏవ స్థితాః గోపాలం
సహగద్గదం గిరమిమాం గోప్యో జగుర్గర్విణమ్ ॥ ౨౮ ॥ నైవంత్వం
విదయం వచో వద విభో సర్వాన్ విసృజ్యాగతాస్త్వత్పాదామ్బుజసేవ
నైకమనసా మాస్మాస్త్యజేథా ముధా । శ్రీమంస్త్వాం శరణాగతాః కథమి
మాస్సంత్యక్తుమర్హస్యహో నైవ త్వం పురుషోత్తమః కిమథవా నాస్మై
వకిం విశ్రుతః ॥ ౨౯ ॥ స్త్రీణాం ధర్మ ఇతి త్వయోదితమిదం యద్భర్తృ
శుశ్రూషణం తత్త్వయ్యేవ వచోద్యతిష్ఠతు భవద్ధర్మోపదేశాదలమ్ ।
త్వాం విశ్వస్య పతిం నిషేవితుమతీవాత్మేశ్వరం శాశ్వతం ప్రాప్తానాం కుతు
కామృతే విషమహో మాసిఞ్చ కంజేక్షణ ॥ ౩౦ ॥ మన్దస్మితేన భవతో ము
రళీస్వనేన చిత్తాపకర్షణవిచక్షణవీక్షణేన । అస్మాకమాత్మజనితం స్మర
తీక్ష్ణతాపం నిర్వాపయైనమధరామృతధారయైవ ॥ ౩౧ ॥ నో చేద్వయం
విరహవహ్నివిశేషదగ్ధాః లోకాంతరేపి విరహం న సహామ సత్యమ్ । జా
తస్త్వమత్రఖలు * తావకతాపశాంత్యై తన్మస్తనేషు తనుతాత్తవపా
ణియుగ్మమ్ ॥ ౩౨ ॥ గ ॥ ఏవం పరవశనిజాశయానాం నిజాశ్రయనైక
కృతత్వరాణాం వ్రజాంగనానామనంగసంగసంగతప్రలపితం ప్రీతిపూ
ర్వకమాకర్ణ్య శరణాగతకరుణాపూర్ణతయా యోగేశ్వరోయమాత్మా
రామోపి రమారమణోప్యరీరమదేవ రమణీరిమాః ॥ ౩౩ ॥ ప ॥ తతస్స
కృష్ణో రమణీమణీభిస్స్వసంగమోత్ఫుల్లముఖామ్బుజాభిః । ఆభిర్వృ
తశ్చన్ద్ర ఇవోడుబృన్దైరానన్దయన్మన్మథచేష్టితైస్తాః ॥ ౩౪ ॥ పద్మా
మోదమరున్నోజ్ఞయమునాకూలోల్లసద్వాలుకాస్తాభిః ప్రావ్యకపో
లచుమ్బనపరిష్వంగాధరాస్వాదనైః । శృంగారాదిరసైః ‡ రతిప్రియ
తమం ప్రోద్దీపయన్ సుభ్రువాం తాసాం సౌరతసౌఖ్యదః ప్రతిపదం రేమేర
మేశోభృశమ్ ॥ ౩౫ ॥ సంశ్లేషభాగ్యముపలభ్య రమేశలభ్యం స్వాతాన

---

* త్వద్భక్తానామ్ ॥ ‡ మన్మథమ్ ॥

ముత్తమమవేత్య చ మానినీషు । మత్త్వా సుతన్మదమిమం ప్రవిదన్ ప్రియో యమంతర్దధే హితమతిర్విగతస్మృతీనామ్ ॥ ౩౬ ॥ గ ॥ అనంతరమన్తర్హితే సత్యంతర్యామిన్యఖిలలోకానాం నాలోకయంత్యస్తమనంతం సంతప్తస్వాంతతయా యూథపమివకరేణవో హరిణ్యో క్షణాస్తత్క్షణమరణ్యాదరణ్యం సంచరమాణా మహీరుహప్రముఖచేతనాచేతనానున్మత్తవచో గోప్యః పప్రచ్ఛుః ॥౩౭॥ ప ॥ పురుషోపి చ పురుషాణాం మోహనరూపో హి కేశవస్స్వయం । రామాకృతిరప్యభవద్రామాభిశ్చాపి మోహితశ్చిత్రమ్ ॥ ౩౮ ॥ సీతాన్వేషణశీలో రామోపృచ్ఛద్వనేషు వృక్షాదీన్ । కృష్ణాన్వేషణతృష్ణాః రామా అపి రామాయితాస్తాః ॥౩౯ ॥ యః పూర్వం నవనీతచౌర్యచతురః కృష్ణోద్య ముష్ణన్ మనో గాఢాలింగనభూరిభాగ్యమపి నో ధావత్క్వ వా వంచయన్ । సోయం లోచనగోచరో త్రికిము వః పున్నాగనాగామ్రక ప్లక్షాశోక కదంబబిల్వపనసన్యగ్రోధ చాంపేయకాః ॥౪౦॥ నిత్యం యస్య పదప్రియా తులసి యశ్చాతిప్రియస్తే నిశం శ్రీకౌమాలికయా తవ ప్రవిలసత్కంఠస్పృదృష్టః కిము । భో భో మాలతి మల్లికాస్సుమనసస్సౌరభ్యవత్యః కరస్పర్శాద్యః సుఖమాతతాన కిము సో యుష్మాభిరాలింగితః ॥ ౪౧ ॥ యూయం పరార్థసఫలాయమునోపకూలే వాసాత్తపుణ్యవిభవాః శుభభూరుహోనః । బ్రూతాద్య కృష్ణపదవీం దయయా మహాత్మా తత్పాదపద్మవిరహాసహమానసానామ్ । ౪౨॥ వసుంధరే సుందరవిగ్రహస్య త్రైవిక్రమస్యాంఘ్రితలాభిమర్శాత్ । వారాహసంశ్లేషవిశేషహర్షాద్రోమాంచితాంగీక్వను కృష్ణమూర్తిః ॥ దైన్యేనైవమచేతనానపి తరూన్ పృచ్ఛంత్య ఏవాక్రమాదున్మత్తా ఇవ విస్మృతాత్మవపుషశ్శుష్యన్ముఖా గోపికాః । క్రీడాస్తా అనుచక్రురన్యచ హరే గోపాలబాలాయిత శ్రీకృష్ణస్య తదార్తికాశ్చరుచిరం ప్రోచుర్వచస్తాదృశం ॥౪౪॥ అపిబత్కృష్ణాయంతీ కాచిత్స్తనమపి చ పూతనాయంత్యాః । తోకాయంత్యపి కాచిచ్ఛకటాయంతీం జఘానచరణేన ॥౪౫ ॥

కృష్ణార్భకరూపిణీంతాం దైత్యాయంతీజహారనభసిజవాత్ । శ్రీకృష్ణ
రామరూపాః వత్సపవత్సాయితాః పరాః రామాః ॥ ౪౬ ॥ వత్సాసురా
యితాం ద్రాక్ న్యపాతయద్భ్రామయిత్వైకా । కృష్ణాయితాతు కాచి
త్కాఽపిదిత్ప్రజఘాన ఘోరబకరూపామ్ ॥ ౪౭ ॥ వేణుం క్వణంతీం ప్రశ
శంస కాచిత్క్రీడావిలోలామపరాం పరాపి । గోపా భయం మాస్త్వి
హవాతవర్షే స్తత్రాణమద్యక్రియతే మయైవ ॥ ౪౮ ॥ కృష్ణాయితైవ
ముక్త్వావస్త్రం గోవర్ధనాయితం ధృత్వా । హస్తేనైకేనైవ ప్రాహాధో
స్యేహానిర్భయం విశత ॥౪౯॥ నూపురశింజితచరణాభుజగాయంత్యాన
నర్త శిరసి చిరం । చక్రుర్మృదంగవీణారవమన్యాః జగుశ్చ గీతాని ॥
౫౦॥ కాచిదువాచ కాశ్చిచ్చతుర్ముఖాపి పిదధ్వమాశు దావాగ్నిః । క్షే
మం వః కలయేహం గోప్యో గోపా విషాదముత్సృజత ॥ ౫౧ ॥ నవనీతం
ముష్ణంతం కృష్ణం బధ్నామి భాండభేత్తారం । ఉక్త్వైవం యష్టియుతా కుపి
తా ధావద్యశోదయా సదృశా ॥ ౫౨ ॥ చౌర్యేణ శంకితా కాఞ్చిత్కృష్ణాయం
తీం మృషారుదంతీం తామ్ । ధృత్వా సస్మితవదనా బబంధ కృచ్ఛ్రాదులూ
ఖలే దామ్నా । ౫౩ ॥ దామోదరా తు సభయం నాకృష్య యయావులూ
ఖలాయంతీం । యమలార్జునరూపిణ్యౌ సభయం కరరవమపాతయ
చ్చోర్వ్యాం ॥ ౫౪ ॥ ఏవం బృందావనే స్మిన్ వివిధతరులతాః పృష్టవ
త్యః పృథక్తాః కృష్ణం తృష్ణాన్వితాస్తచ్ఛుభకరపదయోర్వీక్షణే పంకజా
క్ష్యః । లక్ష్యం లేవ్యక్తమబ్జధ్వజరథచరణాంభోజవజ్రాంకుశాద్యైశ్చి
హ్నైర్విష్ణోః పదాని వ్యసనముపగతాః పశ్యతేతి ప్రయాతాః ॥ ౫౫ ॥ క
స్యాః వైతత్పదముద్రితసఖ్యా మన్యే తస్యాః మాధవం సంగతాయాః ।
యద్బాహుభ్యాం గాఢమాలింగితేన తేనైకాంతం యాస్థలం సంప్రణీతా
॥౫౬॥ ధన్యాః కా మైర్యాభిరారాధితోసౌ యాః ప్రాధావద్వంచయిత్వా
వనేస్మిన్ । రేణూనాం ప్రైర్యస్య మూర్ధ్నైవ ధృత్వా శంభుస్సేంద్రః
స్సన్వయం భూశ్చ భవ్యాః ॥ ౫౭ ॥ యైకాభుక్తా కృష్ణదివ్యాధరం యత్స

రహస్యంనోగోపికానాంరహస్యం । తస్యాస్తే స్సపాదముద్రావిధత్తే
ష్ఠో ఖండితుం ద్రోణో జ్ఝితానాంవనేనః ॥ ౫౮॥ ఉద్యత్ప్రాదాంభోజయు
గ్మాంకృశాంగీం యాతః ప్రేష్ఠాసకంధమారోప్య కామీ । యస్యాశ్చా
రాక్రాంతపాదాబ్జముద్రా మగ్నాతస్యత్రాతలేద్వ్యశ్యతేత్ర ॥ ౫౯ ॥
మంజుళపరిమళపుష్పైః ప్రమదాహృదయంయయాహిపరవశత్వాం । త
స్యాస్త్వాంతేనైషాస్కంధాదత్రావరోపితా కాంతా ॥ ౬౦ ॥ పాదాం
గుష్ఠాక్రమణాత్క్షోణీసంమర్దనంయతో జాతం । స్థిత్వాసాప్రపదాభ్యాం
పుష్పావచయంవ్యధాదితివ్యక్తం ॥ ౬౧ ॥ తామధిరోప్యనిజాంకంశం
కే కేశప్రసాదనంకృత్వా । సమలంకృత్యచకుసుమైః రేమే కామీతయా స
కామిన్యా ॥ ౬౨ ॥స్వయమప్యాత్మారామో రేమేసరమాపతిస్తయా
సుదృశా। స్త్రీణామతి కామిత్వం కామంధైన్యంచ కామినాంప్రథయన్
॥౬౩। ఈశోపిచాత్రరమణోరమణోరమాయాఃకృష్ణోవిహాయవిపినే
వ్రజసుందరీస్తాః । సౌందర్యతఃపరవశోమమసుందరాంగ్యాః రేమేమ
య్యేవరమణీమణినాథరణ్యాం ॥ ౬౪ । ఏవంమత్వాప్రమత్తావివిధవనత
టె దారుణేసంచరంతీ శ్రాంతాప్రోవాచ కాంతంసపదితవభుజేమాంవ
హస్వేతిదృప్తా । ఇత్థంప్రోక్తేకథాస్యామితిచనిజభుజందర్శయత్యాశుత
స్మిన్ స్కంధారోహోద్యతాసాభవదతికుతుకాచ్ఛ్రీఘ్రమంతర్దధే సా ॥
౬౫॥ అంతర్హితే తస్మిన్దయితేసనాథాప్యతప్యతానాథవతీవసద్యః ।హా
నాథకృత్వాకృపణాంక్వయాతోదాస్యాఃక్వతేసంగమభాగ్యమస్యాః॥
ఏవంగర్వాతిరేకాద్వనభువితరుణీంకృష్ణవిశ్లేషదీనాం సాహానాథేతిబా
ష్పావిలనయనయుగాంక్రందమానాంవిలోక్య । శ్రుత్వామానావమా
నౌసపదిసముదితావాత్తతుల్యాచతస్యాః కృష్ణాన్వేషైకతృష్ణానిజమ
దవిధురావిస్మితాగోపికాస్తాః ॥౬౬॥తతస్సమార్తావిపినేవిచేరుర్వ్యాక
త్స్నెతుయావత్ప్రవిరాజతేస్త । అన్వేషణాదాపురమూంవితామంరా
మా సమోగాఢతమంవిలోక్య ॥౬౭ ॥ శ్రీకృష్ణచిత్తాశ్చతదీయచేష్టా

స్తదాత్తికా స్తద్గుణగానశీలాః । తద్దివ్యసౌందర్యమనుస్మరంత్యోనసస్మ
రుర్దేహమపిస్వగేహం ॥ ౬౯ ॥ పునఃప్రవిష్టాఃపులినంమనోజ్ఞం త
ద్యామునంచాగమనంప్రియస్య । కృష్ణస్యతాస్సంతతమీక్షమాణాః కృ
ష్ణేతికృష్ణేతిజగుర్విషణ్ణాః ॥ ౭౦ ॥ ....

—గోపికాగీతయః-భుజంగప్రయాతమ్—

శ్రియః కాంతకాంతస్వకైస్సద్గుణౌఘైః
ప్రియప్రేమభాజాంపదాబ్జైత్వదీయే ।
దయోదన్వతస్తేదిగంతంప్రయాతా
స్స్వయంస్వీయరక్షాసమర్థస్యకీర్తేః ॥ ౧ ॥ ౭౧ ॥

అజస్యాప్యయం తేవ్రజోజన్మనైవం
భజత్యేవభాగ్యంభువోదుర్లభంభో ।
వ్రజాగత్యజస్రంప్రియాభాగనీతె
వ్రజంతీభవంతంప్రశిష్టావనార్థమ్ ॥ ౨ ॥ ౭౨ ॥

త్వయిన్యస్తచిత్తాస్త్వదాయత్తసత్తా
స్త్వయావంచితాస్త్వాంప్రచేతుంచరంత్యః ।
వయంప్రీతశోకావిభో కింభవామః
ప్రియాలోకసౌఖ్యాత్ప్రియాలావతస్తే ॥ ౩ । ౭౩ ॥

శరత్సుందరాబ్జశ్రితశ్రీముషాస్త్రాక్
పరస్తాత్పరశ్రీపుషస్తేదృశాప్రాక్ ।
పరంవీక్ష్యరక్షాప్రయోజ్యానయోజ్యా
జ్వరోవాకయోవాజగద్రక్షణేక్ష ॥ ౪ ॥ ౭౪ ॥

తవాశుల్కదాస్యస్త్వయాకింనిరస్యాః
రువంత్యోరుజార్తాంరతీశేనరామాః ।
విషాదాత్త్వయాకింవియోగాద్వధః కో
నవాతాటకేమాః నరామోపివాత్వమ్ ॥ ౫ । ౭౫ ॥

విషోదహ్రాదాద్ధ్రాగ్విజిపత్వాత్ప్రవర్షా
దశన్యగ్నితాపాద్దవాగ్నేర్భయాచ్చ ।
భృశంరక్షితాస్స్మోభవాంభోధిశోషి
యశోదానందాయతస్త్వామసూత ॥ ౬ । ౭౬ ॥

నగాహ్వశ్చనందో ననందస్యచత్వం
నగోద్ధారణంతేనరత్వంవదేత్కిమ్ ।
జగద్రక్షణార్థంజయార్థంద్విషాంభో
ఖగేంద్రధ్వజ స్త్వంఖలుత్వావతీర్ణః ॥ ౭ । ౭౭ ॥

కరంశ్రీకరంశ్రీకరంగ్రాహిణాంతే
వరాణాంవరాణాంవధాన్యాద్వదాన్యమ్ ।
పరంపాపినాంచప్రదత్తాభయంనః
శిరస్యాశుధేహిశ్రితానాంసతీనామ్ ॥ ౮ । ౭౮ ॥

వ్రజస్యార్తిహారిన్వనేసంవిహారిన్
నిజానాం స్వయం సంనిరంన్యన్ స్థితేన ।
గజేంద్రాభిగామిన్గజేంద్రంయథాగాః
ద్విజేంద్రాత్తవేగోవ్రజాస్మాన్ స్మరార్తాః ॥ ౯ । ౭౯ ॥

గణస్యానుగంద్రాగ్గవాంపాలకానాం
గళైస్సన్మణీభిఃక్వణన్మ్నాపురాధ్యం ।
ఫణాస్వర్పితంప్రాక్ఫణీంద్రస్యతస్య
ప్రణృత్తప్రవీణంప్రవాళాతిశోణమ్ ॥ ౧౦ ॥ ౮౦ ॥

పురాసంచితాఘంప్రపన్నస్యభక్త్యా
పరందుర్లభంత్వత్పదంసందధానమ్ ।
కురుక్షిప్రమస్మత్కుచేష్వద్యయుష్మ
త్సరోజాంఘ్రియుగ్మంసదార్తిప్రహాణమ్ ॥ ౧౧ । ౮౧ ॥

మధూద్గర్వహృద్భిర్మృదుప్రీతిపూర్త్యై

ఖుర్ధానందకృద్భిర్నవద్వల్గువాక్యైః ।
ప్రదేహ్యధరం తేప్రియం చామృతం త
ద్యదుజ్జీవనం నో యదేవాతిహృద్యమ్ ॥ ౧౨ ॥ ౮౨ ॥
మునీన్ద్రైః ప్రణీతం మహద్భిస్సుగీతం
క్షణాత్కల్మషాణాం క్షయైకాత్తదీక్షమ్ ।
శృణోతి ప్రహర్షాచ్ఛుభం త్వచ్చరిత్రం
తృణాయైవ మత్వా తదన్యం జనోఘః ॥౧౩॥ ౮౩ ॥
వ్రజాదహ్ని మిత్రైర్వ్రజైర్యాసి వత్స
వ్రజాంశ్చారయంస్తైర్వినా దైన్యదాత్వమ్ ।
రజోభిః పదాబ్జం రుజం చాంకురాద్యై
ర్భజేదిత్యజస్రం భజామో భయం చ ॥ ౧౪ ॥ ౮౪ ॥
విశంతం దినాంతే వ్రజం గోరజోభి
ర్లసత్కుంతలౌఘైర్లసత్పంకజాస్యమ్ ।
ప్రసన్నేక్షణం త్వాం ప్రపశ్యన్తి గోప్యో
భృశం మన్మథార్తా భవంత్యేవ నిత్యమ్ ॥ ౧౫ । ౮౫
త్రుటిర్యోయుగం న త్రిలోకేశ కింత్వా
మటవ్యామటంతం హ్యదృష్ట్వార్తిభాజామ్ ।
జడః పక్ష్మకర్తా జితాత్మా దృశాం య
న్మృడాదీడిత త్వన్ముఖం పశ్యతాం నః ॥ ౧౬ । ౮౬ ॥
శ్రుతిక్షౌద్రవేణుస్వనాన్మోహితాస్తే
పతిభ్రాతృపుత్రాన్ పరిత్యజ్య సర్వాన్ ।
శ్రితాస్త్వాం స్వవశ్యాశ్శరాస్మాం స్త్యజేస్త్వం
కుతో నక్తమస్తి క్వవాదోఽహపేషః ॥ ౧౭ ॥ ౮౭ ॥
మనో ముహ్యతి త్వన్ముఖాబ్జం మనోజ్ఞం
ఘనో జప్రదం త్వన్మహోరశ్మ్రియాఢ్యం ।

మనాగీక్ష్యసాధో మృషాసంవిదా తే
మనీషాం మదీయా మతానీత్ప్రభగ్నామ్ ॥ ౧౮ । ౮౮ ॥
విరామో మరారివ్రజానామజస్రం
స రామోఽపి రామాసి వేలాపురే త్వమ్ ।
స రామాకృతిం త్వామపి సంవీక్ష్య రామాః
పరం మోహితాస్త్వత్పరిష్వంగకామాః ॥ ౧౯ ॥ ౮౯ ॥

యత్తే పాదయుగం పయోజమృదులం శ్రీహస్తసంసేవితం వక్షోజేష్వతి కర్కశేషు శనకైర్బిభ్రతా దధామ పరిభో । తత్తుద్యేత కిలేత్యహో భ్రమతి నో బుద్ధిర్భృశం దారుణే రణ్యే సంచరణాద్దృషద్భిరభితస్సాంద్రైశ్చ శల్యైశ్శితైః ॥౯౦॥ ఏవమేవ సర్వగోప్యస్సమ్యగుపగాయంత్యస్సప్రలాపమనుచింతోద్యరుదంత్యశ్శోచ్చకైః కృష్ణావలోకనైకతృష్ణా బభూవుః ॥౯౧
తాసాం పురస్స్వవిరహాసహకామినీనామావిర్బభూవ దరహాసముఖారవిందః । పీతాంబరః కమలమాలికయా మనోజ్ఞో మోహప్రదస్స్వపది మన్మథమన్మథోసౌ ॥ ౯౨ కృష్ణం సమాలోక్య సుధాకరాస్యముత్ఫుల్లనీలాబ్జదృశః ప్రహృష్టాః । ప్రాప్తం పునః ప్రాణమివేంద్రియాణి సముత్థితాస్తా యుగపత్సమస్తాః ॥ ౯౩ ॥

తోటకవృత్తమ్

కమలాకమితుః కమనీయకరం
ప్రమదా జగృహే ప్రణతార్తిహరమ్ ।
నమితాంగలతా నమదంఘ్రియుగం
సమచుంబదదస్సరసాబ్జముఖమ్ ॥ ౯౪ ॥
వరకృష్ణభుజం వినివేశ్య భుజే
చరణాబ్జమథాచ్ఛతురా కుచయోః ।
స్మరవిద్ధమనాస్సరసం విదధే
కరికుంభకుచా కుటిలాం భ్రుకుటిమ్ ॥ ౯౫ ॥

సహసానిమిషత్స్వదృశాసుదృశాం
నిహతస్సహరిర్న జగాకిమపి ।
మహతా మదనాస్త్రభిదా హివయం
కుహనః క్వగతస్త్వమిహేత్యుదితః ॥ ౯౬ ॥

ఆర్యావృత్తమ్ ॥—ఐక్షతతీక్ష్ణకటాక్షైః
ప్రియతమమపితం చ తాడయన్తీవ ।
నిర్దష్టదంతవాసాః
కుటిలభ్రుకుటిర్బభాణకఠినతరమ్ ॥ ౯౭ ॥
మంజుళమతిరంజలినా
చర్విత తామ్బూలమంజసాజగృహే ।
కలహప్రియాతుకమితుః
కుపితాప్యపిబచ్చ మధురమధరమహో ॥ ౯౮ ॥
కాచిద్విలోక్యకృష్ణం
కృత్వాహృదయేదృఢం సమాలిఙ్గ్య ।
పులకాంగ్యనంగసౌఖ్యాత్
యోగీవానందనిర్భరైవబభౌ ॥ ౯౯ ॥
కేశవదర్శనసుఖితాః
వనితావిజహుర్వియోగజంవ్యసనమ్ ।
గ్రీష్మోగ్రతాపమసుఖం
నీలంఘనమీక్ష్య నీలకంఠ్య ఇవ ॥ ౧౦౦ ॥
తాభిస్సముదితాభిః
పరిష్కృతమూర్తిర్నికృత్తసుదృగార్తిః ।
శ్రీకృష్ణమూర్తిరధునావి
ధురివవిరరాజతారకానీకరైః ॥ ౧౦౧ ॥

కాళింద్యాః పులినంమనోజ్ఞమభితః ఫుల్లార విందైర్వృతం

మందారైరపికుందముఖ్యకుసుమైఃపూర్ణైఃపరాగంధైర్నవైః । తత్రాస
రభ్యర్థనైశ్శ్రితైర్మధుకరైర్మకరందాసిక్తైశ్శ్రితైర్విత్వాతత్రాస్థరదిందుది
వ్యకిరణైరమ్యం స రేమే హరిః ॥ ౧౦౨ ॥ శ్రీః కృష్ణస్యాద్భుతదర్శనోదితమ
హాహ్లాదైర్వ్యథాయోగినో నిర్ధూతాఖిలహృద్రుజస్సురుచిరాస్సంపూర్ణ
కామాస్తదా । కామిన్యః కుచకుంకుమాంకమహితైస్స్వైరుత్తరీయై
ర్ముదా చక్రుః కోమలవాలుకోపరి మనాగాత్మేశ్వరస్యాసనమ్ ॥ ౧౦౩
యోగీంద్రాత్మనికల్పితాసనవరో లక్ష్మీకుచాగ్రాసనో గోపీనాం సిచ
యాంచలైర్విరచితే చిత్రాసనే సోఽచ్యుతః । సంవిష్టోఽపి చ దివ్యమంగళ
వపుస్త్రైలోక్యలక్ష్మీకరం కృత్వా తత్పరిషద్గతోఽతిసులభస్తాభిస్సమారాధి
తః ॥ ౧౦౪ ॥ తం మన్మథోద్దీపకమంఘ్రియుగ్మ సంవాహనాద్యైస్స్వ
యమర్చయంత్యః । సవిభ్రమభ్రూలతమీక్షమాణా దరస్మితక్రోధయుతా
స్సమూహుః ॥ ౧౦౫ ॥ ఏకే భజంతి భజతో * భజతోఽప్యకే తు నో భ
యంచాన్యే । లోకే విచిత్రచర్యాశ్చిత్రచరిత్రస్త్వమేవ జానాసి ॥ ౧౦౬ ॥
గ ॥ ఏవం వ్యంగ్యోక్తిభిరంగనాభిరుదీరితస్తదింగితజ్ఞో జగాదేవం జగ
త్పతిః ॥ ౧౦౭ ॥ ప ॥ పరస్పరం ప్రత్యుపకారలబ్ధ్యై భజంతి యే స్వార్థ
పరాస్త ఏవ । న తేషు ధర్మో న చ సౌహృదం వా సర్వాత్మనా స్వార్థపరే
షు సత్యమ్ ॥ ౧౦౮ ॥ ‡ భజంత ఏవా ‖ భజతో జనా యే ప్రజాపిత్యా
స్తే పితరౌ యథైవ । ధర్మార్థకామాశ్చ ఫలంతి తేషాం ప్రీతో భవామ్యేవ
న సంశయోఽత్ర ॥ ౧౦౯ ॥ భజంతి కేచిద్భజతో న యే తే జనాః కుతో వాభ
జతో భజంతి । పరం కృతఘ్నాశ్చ భవంతి పాపాః స్వార్థైకతృప్తా న పరా
ర్థసక్తాః ॥ ౧౧౦ ॥ న కోఽప్యహం తేషు న వా కృతజ్ఞః పితేవ పుత్రస్య హి
తం చికీర్షుః । భజామి న ద్రాగ్ భజతోఽపి మాం తాః భక్తిప్రవృద్ధ్యై మ
యి భూయ ఏవ ॥ ౧౧౧ ॥ మయ్యేవ యూయం తు నిబద్ధభావాః మామాగ
తాస్స్వాధు విసృజ్య సర్వాన్ । జానామి భక్తిం మయి వస్తత్ప్రవృద్ధ్యై తిరో

* అభజతః ॥ ‖ భజన్తే ॥ ‡ అభజతః

భవనంవస్తుతరాంప్రియోపి ॥ ౧౧౨ ॥ అంతర్హితైనాపిచ యద్దదీ
యాఃప్రేమప్రలాపాస్తుమయాశ్రుతాస్తే । మాసూయితుం మాహథ
సూక్ష్మమధ్యాఃసస్థూలబుద్ధ్యాకురుతాభ్యసూం దామ్ ॥ ౧౧౩ ॥ అనన్యబు
ద్ధ్యాభజతాం చిరంవశ్చక్రోస్తినప్రత్యుపకారకృత్యై । బ్రహ్మాయుషాపిస్వ
యమాగమైర్వస్సుశీలతామామనృణీకరోతి ॥ ౧౧౪ ॥ ఏవమాకర్ణ్య
భగవతోవాక్యమత్యంతమనోజ్ఞంగోపికాస్తదీయదివ్యమంగళవిగ్రహా
లింగనైర్నిరస్తసమస్తవిశ్లేషవ్యసనపరమ్పరాఃపరమానందనిర్భరాబ
భూవుః ॥ ౧౧౫ ॥ ॥ రాసక్రీడాగీతయః ॥ స్రగ్విణీవృత్తమ్ ॥

శ్రీపతిర్గోపికాబాలికానఙ్ఘ్రయోః
ప్రేమభారాన్మిథోబద్ధబాహుద్వయోః ।
ఆత్మసంశ్లేషణాద్ధర్షితైస్సోత్సుకం
రాసలీలోత్సవైరంతుకామోబభౌ ॥ ౧౧౬ ॥

మానినీమండలైర్మండితోపిస్వయం
ద్విద్విపద్మేక్షణామధ్యగోమాధవః ।
సంగృహీతాగళేయోగినామాయినా
మేనిరేసుస్థితంస్వాన్తికేస్వాంతికే ॥ ౧౧౭ ॥

ఉత్సవంతాదృశం సేవితుంసమ్మదాత్
సప్రియస్స్వర్గిణాంసైవర్విమానైస్తతైః ।
తత్క్షణంలక్షితంపుష్కలం పుష్కరం
పుష్పసంవర్షణైర్దివ్యతౌర్యత్రికైః ॥ ౧౧౮ ॥

దేవగంధర్వసంఘాదిభిర్గాయనై
స్సంస్తుతంతద్యశశ్శ్రోత్రకర్ణామృతమ్ ।
యోషితాంనూపురోన్మేఖలాకింకిణీ
నిస్వనైస్సంకులో రాసలీలోత్సవః ॥ ౧౧౯ ॥

తప్తహేమస్రజాంమధ్యసంశోభితో

నీలరత్నం యథా కామినీమధ్యగః ।
కృష్ణమధ్యస్థితాస్తా విరేజుర్యథా
మేఘమధ్యోల్లసద్విద్యుతశ్చఞ్చలాః ॥ ౧౨౦ ॥
పాణిపాదామ్బుజన్యాససంచాలనై
స్స్మితభ్రూలతావిభ్రమైస్సంభ్రమైః ।
స్వర్ణకుంభస్తనోద్భాస్వరైః కంచుకై
స్సఞ్చలత్కుండలైస్స్రస్తపీతామ్బరైః ॥ ౧౨౧ ॥
స్వేదబిందువ్రజైశ్శోభితాస్యామ్బుజై
స్స్రంసదుత్ఫుల్లధమ్మిల్లమల్లీవ్రజైః ।
స్స్వీయదివ్యాంగసంశ్లేషపుష్పస్రజైః
రంగనాథం శలైర్మఽర్చితో మాధవః ॥ ౧౨౨ ॥
కృష్ణసందర్శనాద్ధృష్టచిత్తా రణ
ప్రీతిపూర్ణా భృశం నర్తనైకోత్సుకాః ।
ఉచ్చకైస్సంజగుః * రక్తకంఠ్యో ముదా
వ్యాప్తమాసీజ్జగత్సంజుతద్గీతిభిః ॥ ౧౨౩ ॥
కాచిదుచ్చధ్వనిః కృష్ణవేణోస్సమం
షడ్జముఖ్యస్వరాలాపతస్సంజగౌ ।
తాళలీలాలయైర్నర్తితభ్రూలతా
సాధుసాధ్వీత్యసౌ తేన సమ్మానితా ॥ ౧౨౪ ॥
నర్తనేనాధికం శ్రాన్తగాత్రాఙ్గనా
పార్శ్వగప్రేయసస్స్కంధమాశ్వగ్రహీత్ ।
కృష్ణబాహుం సమాశ్లిష్య పుష్యత్సుఖం
చాప్యచుమ్బత్ప్రియం ఫుల్లరోమాంచితా ॥ ౧౨౫ ॥
నాట్యవిక్షిప్తమాణిక్యకాంత్యుజ్జ్వల

* నానారాగవిశారదాః ॥

త్కుండలోన్మండితం గండమస్యాస్త్రియాః ।
స్వీయగండేన సంయోజయన్నచ్యుత
శ్చర్వితం చారుతాంబూలమాదాన్ముదా ॥ ౧౨౬ ॥
మేఖలాకింకిణీకఙ్కణైర్భూషితా
నర్తనైర్గానయత్నైస్స్విన్నగండస్థలా ।
కృష్ణహస్తాంబుజం నైజవక్షోజయో
స్సాధునిక్షిప్య సంత్యక్తనాట్యశ్రమా ॥ ౧౨౭ ॥
స్కంధసంభూషితశ్రీశపాణ్యంబుజాః
కేశవిస్రస్తపుష్పప్రసృజస్తత్సమమ్ ।
సన్ననతూనస్స్వనైర్భూషణాభ్యుత్థితై
శ్చచ్ఛురీకైర్వరైర్గానయుక్తైర్గోపికాః ॥ ౧౨౮ ॥
తాభిరాలింగితో మాధవోపి స్వయం
సాధు రేమేర్భకస్స్వీయబింబైర్యథా ।
కృష్ణవిక్రీడితం వీక్ష్య నాకాంగనాః
కామతప్తాశ్చ సంవిస్మితశ్చంద్రమాః ॥ ౧౨౯ ॥
సంఖ్యయా యావతీర్యోషితస్తావతీ
స్స్వస్తనూర్ధారయన్ కేశవః క్రీడయన్ ।
రాసవిశ్రాంతగోపాంగనాస్యాంబుజా
న్యామృజత్పాణినా శ్రీకరగ్రాహిణా ॥ ౧౩౦ ॥

రాసక్రీడాం స కృష్ణస్సుచిరమనుభవన్నేవ మత్యంతహృష్టో హృష్టాభి
ర్గోపికాభీ రుచిరకుచతటీకుంకుమాంకాభిరాభిః । భృంగైర్గంధర్వ
రూపైరపి సమనుగతః ప్రావిశద్వారికేళ్యై కాళిందీం క్లాన్తిమాసాంశ
మయితుమిభరాడ్ద్రాగిభీభిర్యథైవ ॥ ౧౩౧ ॥..... ....

జలక్రీడావనక్రీడాగీతయః ॥ సురభివృత్తమ్ ॥

సమభిషేచితస్సారసేక్షణః

కమలధారయా కామినీకరైః ।
సుమనసాంసుమైస్సుష్ఠుపూజితో
రమయతి స్మతాం రంతుముత్సుకాః ॥ ౧ । ౧౩౨ ॥
సమదసామజస్సామజాంగనా
సముదయైర్వృథాసాధుసంగతః ।
సమచరత్ప్రియాస్సంప్రహర్షయన్
భ్రమరవిభ్రమైర్భాన్స్వరేవనే ॥ ౨ । ౧౩౩ ॥
శరదికౌముదీశుభ్రశర్వరీ
స్సరసకామినీసారగీతిభిః ।
సురతసాధనైస్సర్వవస్తుభి
స్సురభిజాతిభిస్సేవితోఽనిశమ్ ॥ ౩ । ౧౩౪ ॥

౪ ॥ అథ రాజా జగత్పతేర్విచిత్రచరిత్రశ్రవణాత్ విస్మితవివ షపృచ్ఛత్ ॥ ౧౩౫ ॥ —యస్సంబభూవ భగవాన్భువి ధర్మమూర్తి ర్గోప్తుం ప్రహాతుమపి ధర్మమధర్మమేషః । కర్మాణి కుత్సితతమాన్యత నొత్పరేషాం యోషాభిమర్శనముఖాని కథం మహాత్మన్ ॥ ౧౩౬ ॥ పృచ్ఛంతమిత్థమవనీంద్రమసౌ మునీంద్రః ఛింధన్ముముక్షుహృదిసంశయమేవమూచే । ధర్మవ్యతిక్రమకథాఖ్ఖలు నేశ్వరాణాం తత్కారణం శృణు వదామి చ సావధానం ॥ ౧౩౭ ॥ సంభక్షయత్యఖిలమేవ కిలాశ్రయాశస్తేజీయసస్స్పృశతి నైవ హి దోషలేశః । అన్యస్తదీయచరితం స్వయమాచరేచ్చేత్ మర్త్యస్స మృత్యుముపయాత్యతిపాపకృత్యః ॥ ౧౩౮ ॥ యస్సాహసాద్విషనిషేవణమీశ్వరేణ నిశ్శంకమాక్రియత కిం కురుతే తమన్యః । సర్వేశ్వరో యదిహ ధర్మమధర్మమూచే కర్తవ్యమేతదవిచారమనీశ్వరేణ ॥ ౧౩౯ ॥ నిత్యం యదీయచరణాంబుజభృంగచిత్తాః స్వాచ్ఛంద్యతోఽపి మునయో న హి పాపినస్తే । తస్య శ్రియః ప్రియతమస్య పరాత్పరస్య స్వేచ్ఛాగృహీతవపుషస్త్వను పాప వార్తా ॥ ౧౪౦ ॥ భూమామాను

షయోషిదాయితసురాసత్యంతకామోత్సుకాన్ సంతృప్తాన్ స్వనిషే
వణాత్ రచయితుం యోఽభూత్స్వయం మానుషః । సశ్రీమాన్ గుణవాన్
హితైకకృతిమాన్ కృష్ణస్స్వతృష్ణావతాం స్వాన్తా రామ ఇతి శ్రుతిస్మృతిశ
తై రామాభిరామోఽభవత్ ॥ ౧౮౧ ॥ యేయే విసృజ్యాత్మపతీనుపేత్యక్రీ
డావతాః కృష్ణపరా రజన్యామ్ । తన్మాయయా తానఖిలాన్ స్వదారాన్
స్వపార్శ్వేసుప్తాన్ దదృశుర్హి గోపాః ॥ ౧౮౨ ॥ యేశృణ్వంత్యనసూ
యయాధిషణయా శ్రీకృష్ణలీలామృతం సారం రాసమహోత్సవాత్మకమి
దం సంవర్ణయేయుర్మిథః । శ్రీమత్కృష్ణశుభాఙ్ఘ్రిసంగకలితానంగ
ప్రముగ్ధాంగనాహర్షోత్కర్షతయా చ మంగళకరం కృష్ణస్సపుష్ణాతి తాన్ ॥

ఇతి శ్రీకృష్ణలీలామృతే పంచమోల్లాసః

శ్రీకృష్ణాయనమః

శ్రీకృష్ణలీలామృతే షష్ఠోల్లాసః ప్రారభ్యతే

అథైకదా నందముఖాస్ససంభ్రమం శివం శివాంచాపి శివార్థమా
ర్చయన్ । నిశిప్రధాకశ్చిదహిర్దదంశతం నధ్యేశయానం భువినందము
చ్చకైః ॥ ౧ ॥ తదీయమాక్రందనమిష్టబాంధవాస్సర్వేసమాకర్ణ్య భు
జంగముల్ముకైః । ప్రవివ్యధుస్తం నతథాపి సోఽహ్యతం మహాహిమారాన్న
ధుభిత్వ మాస్పృశత్ ॥ ౨ ॥ యథైన రామాంఘ్రిసరోజరేణునా శిలా
భవత్సాప్యృషివర్యసుందరీ । విసృజ్య సార్పం సవపుర్హరేఃపద ప్రభా
వతః ప్రాపవపుస్సురార్చితం ॥ ౩ ॥ కృష్ణం జగౌ సాంజలిరేషహృష్టో
విద్యాధరం విద్ధి సుదర్శనం మామ్ । ఋషీన్ విరూపాన్ ప్రవిహస్య గ
ర్వాత్ శప్తో వపుస్సార్పమిదం సమాపం ॥ ౪ ॥ అభూత్స శాపో మదనుగ్ర
హార్థం యతః పదా తేభవభంజకేన । స్పృష్టోఽహమద్య ప్రవినష్టపాపః
స్వలోకమేతుం మమ దేహ్యనుజ్ఞామ్ ॥ ౫ ॥ యన్నామస్మరణాదశేష

జగతాంజన్మాదిజాతవ్యథాః జంతూనామపిపాపినాంప్రతిహతా స్తత్పా
దసంస్పర్శనాత్ । శాపోన్మోచనమాప్తవానయమిదంకించిత్రమిత్యే
వతే సర్వే గోకులవాసినః ప్రతిపదంకృష్ణంముదాతుష్టువుః ॥౬॥ తతస్సం
స్ఫారితశర్వరీకాస్సర్వే వ్రజౌకసో వ్రజమాజగ్ముః ॥ ౭ ॥ గోపాలో౽పి
బలస్సుగంధకుసుమైస్సంభూషితౌ భూషణైర్మణిశ్రీతల్లజసక్తమత్తమధు
పైర్మందానిలైర్మంజులే । నక్తంచంద్రికయాన్వితే ప్రవిలసత్క్రీ
డావనేమధ్యగౌ గోపీనాంవివిధైర్విహారవిధిభిర్వ్యాకీర్ణమిశ్రితౌ హర్షి
తౌ ॥౮॥ స్వరమండలమూర్ఛనయాయుగపజ్జగతుర్జగత్ప్రతిప్రథులం ॥
అవిరతమాకలయంతౌనిఖిలానామపిదకర్ణపియూషమ్ ॥౯॥ గోప్యో
నిశమ్యగీతం మూర్ఛాంద్రుతమేత్యనావిదన్స్వవశే । స్రస్తస్రజంచ
కేశాత్ మధ్యాత్స్రంసద్దుకూలమాత్మానమ్ ॥౧౦॥ తాదృక్తయోర్ముది
తమానసయోర్యథేష్టం చిక్రీడతోః ప్రమదయోః ప్రమదాభిరాభిః ।
సంపశ్యతోస్సరభసంసరసీరుహాక్షీః స్త్రాశ్శంఖచూడఇతికశ్చనసంజహార॥
వ్యాఘ్రేణఘోరేణవనేయథాగాః క్రాంతాఃకుబేరానుచరేణగోప్యః
దృష్ట్వాప్రలాపంచనిశమ్యతాసాం తమన్వధావన్మధుభిద్బలేన ॥౧౨॥
మాభైష్టేత్యభయప్రదానకుశలౌ వ్యస్మాల్యసాలద్వయం । ధావంతౌప్ర
ణిపేథతస్సరభసాత్ స్త్రీచోరనీచంద్రుధా । దృష్ట్వాసోప్యనుయాయి
నౌప్రకుపితౌ కల్పాంతమృత్యూపమౌ భీతస్తత్రవిసృజ్యతాస్సరభసం
ప్రాణేచ్ఛయాప్రాద్రవత్ ॥ ౧౩ ॥ అన్వధావదురువిక్రమోహరిఃయ
త్రయత్రసరయాత్సమధావత । తచ్ఛిరస్థమణిసంగ్రహేచ్ఛయా స్త్రైణ
రక్షణవిధౌస్థితోబలః ॥ ౧౪ ॥ హరిస్సచూడామణిమాత్తముష్టినా స
శంఖచూడస్యనికృత్యమస్తకమ్। జవాజ్జహారద్యుమణిద్యుతింమణిం స్త్రీ
ణాంపురోదాచ్చనిజాగ్రజాయతమ్ ॥ ౧౫ ॥ ఏవంకృష్ణేనసక్తమాక్రీడ
యాకామిన్యః కమనకమనీయక్రీడానుగీతైర్నైవాహోన్యతిదాహయాం
చక్రుః ॥ ౧౬ ॥ వామేబాహౌసాధుకృత్వాకపోలంధృత్వావేణుంస్వా

ధరేవక్షితభూమ్రిః । రంధ్రాణి ద్రాక్కోమలైరంగుళిభీరుద్ధ్వారుద్ధ్వా వాదయత్యేష కృష్ణః ॥ ౧౭॥ ఆకర్ణ్యైతద్వేణునాదం ప్రమోదాత్ ప్రేమోయుక్తాశ్చాపి సిద్ధాఙ్గనాస్తాః । సమ్యక్ క్షిప్తైః పుష్పబాణైః ప్రవిద్ధాస్స్రంసన్నీవ్యో వేపథుం ప్రాప్నువంతి ॥ ౧౮ ॥ శ్రుత్వా శ్రుత్వా కృష్ణవేణోర్నినాదానం దంతైర్దష్టగ్రాసవక్త్రాశ్చ గావః । తూష్ణీంతిష్ఠంత్యూర్ధ్వకర్ణాస్సవత్సాశ్చిత్రంచిత్రం చిత్రతుల్యాస్సమస్తాః॥౧౯॥ నానాసద్భిః పల్లవైః పుష్పగుచ్ఛైః పింఛైరంచద్వల్లవేషస్స కృష్ణః వేణోర్వాద్యాదాహ్వయత్యేవ వేగాద్గావోప్యేనం ప్రేమతః ప్రాప్నువంతి ॥ ౨౦ ॥ శ్రీకృష్ణపాదాబ్జరజోనిలేనసనీతం కదాస్మాన్ భజతీతి నద్యః । కిం వాతరంగైః పరివహంతి వేగాద్వయం యథా కృష్ణమవాప్తుకామాః ॥ ౨౧ ॥ అస్మాస్వపి ప్రఘురయం వసతీతి విష్ణువృక్షానిశమ్య మురళీమధురస్వనాని । హృష్టా ఇవ పరిణతసద్విటపైః ప్రణమ్య పుష్పైః ఫలైర్మధురసైశ్చ తమర్చయంతి ॥ ౨౨ ॥ కృష్ణకంఠతులసీమధుమత్తా వేణుగానకలితశ్రుతయో ద్రాక్ । ఝంకృతిం న కలయంత ఇహైతే చంచరీకనికరాః కృతమౌనాః ॥ ౨౩ ॥ సరస్సు హంసా అపి సారసాశ్చక్రవాకా విహంగా వరవేణుగానైః । మత్తాః స్థితాః కృష్ణముపేత్య తూష్ణీం నిమీలితాక్షాస్సహసా భవంతి ॥ ౨౪ ॥ తాపహారిణమముం భువి కృష్ణం కృష్ణమత్రిదివి కృష్ణపయోదః । మిత్రమర్చయతి శీకరపుష్పైశ్ఛత్రమాత్తవరగానవిధాయ ॥ ౨౫ ॥ అవన్యాం నధన్యాస్త్వదన్యా యశోదే యతస్తే సుపుత్రః ప్రవీణోపి వేణౌ । ముదా వాదయత్యేష వేణుం నిషాదాద్యనేకస్వరాలాపభేదైర్మనోజ్ఞైః ॥ ౨౬ ॥ స్వయంభూస్స శంభుస్స శక్రస్సురేశాస్సమాకర్ణ్య కృష్ణస్య వేణోస్సుగీతీః । నిషాదర్షభాదిస్వరాలాపభేదాన్ న జానంత ఏవాశు లజ్జాం వ్రజంతి ॥ ౨౭ ॥ దురంతం దినేశప్రతాపం దినాంతే సుధాంశుర్యథా న స్వధామ స్తథార్తిమ్ । హరన్మత్తమాతంగగామీ సరామస్సమాయాతి కృష్ణః ప్రసన్నేక్షణో

ద్య ॥ ౨౮ ॥ ఇత్థం కృష్ణమనస్కాస్తల్లీలా ఏవ గాయంత్యః । విరహావ్య
సనాసహనాః దివసేష్వపి సాధు రేమిరే రామాః ॥ ౨౯ ॥ — ॥

(లలితరగళే-దండకభేదః)

ఏవంముదా దేవగంధర్వవాదిత్ర పుష్పవ్రజైస్సాకం- సంసేవితం కృష్ణమాయాంతమాలోక్య గోష్ఠం తదారిష్ట సంజ్ఞోసురో దుష్ట భావస్సముత్తుంగ భాస్వత్కకుత్కాయ* కాడంగరీణేన వేషేణ రోషేణ కుర్వన్ ఖురాగ్రైర్భూమి- భాగం క్షతాం భూరిభిస్తీక్ష్ణైః ఖురైర్దీర్ఘఘుర్ఘము ద్వ్యస్య పుచ్ఛం చ సంభీషయన్ రంభమాణస్సమస్తాన్ సముత్కృత్యేవ ప్రాణి దీర్ఘేణ శృంగేణ కించిచ్చ కించిచ్చ మూత్రం శకృచ్చాపి భూమ్యాం సముత్సృజ్య గోష్ఠం యదాగాత్ తముద్వీక్ష్య తద్రంభ రావేణ భీత్యాశు గౌర్గోపికా గర్భసంస్రావవంత్యోపి తం తీక్ష్ణశృంగం స మీక్ష్య క్షణాదేవ సంత్యజ్య గోష్ఠమపి సంక్షుభవంత్యశ్చ యాదుద్రవూ రామ రామానుజేత్యఖిల గోపాశ్చ గోవిందమేవాగతాశ్శరణ మేతా స్తదా ధీర ధీరస్స కృష్ణోపి మా భైష్ట యూయమితి భూయస్సమాశ్వాస్య విశ్వద్రుహం వృషభ మాచేతినీచోసి బాలాన్ పశూంశ్చాపి కిం భీషయస్యేవ మత్యుద్ధతో మందబుద్ధే మరాత్తన్ సమాగచ్ఛ మామేవ దర్పాపహం సపది దర్పం ప్రదశ్యేహ లాభం లభస్వేతి తంగుష్టమాస్ఫోట్య శృంగే గృహీత్వాశు సంఘూర్ణయన్ భూమి భాగే ప్రతిక్షిప్య భూయస్సముత్థాయ సస్వేద గాత్రం సమాపన్న మన్యుం ప్రవేగాత్సమాక్రమ్య పాదేన వినిహత్య భూమావుపాస్సాధు నిష్పీడయన్నార్ద్ర వస్త్రం యథాతస్య శృంగం సముత్పాట్య తుంగం తమేతేన సంతాడయంశ్చాశిరక్తం వమంతం మూత్రం శకృత్సార ముత్సృజ్య పాదాన్ ప్రసార్యైవ సంచాల్య నేత్రంచ మృత్యుం పణీయ ప్రహర్షేణ పుష్పైః ప్రవృష్టైస్సమారాధితో భూరి బృందారకేంద్రైస్సగంధర్వసంఘైః ॥ 3౦ ॥ వ ॥

---

* వృషభసంమంధేన

వాలీపురామాహిషవేషధారిణం విషాణముద్గృహ్య విఘూర్ణయన్
యథా । హత్వానకృష్ణోద్యతథాకకుద్మినం వివశగోపీనయనోత్సవో
వ్రజమ్ ॥ ౩౧ ॥ ఏవమరిష్టేవినష్టేకృష్ణేనగోష్ఠేమునిశ్రేష్ఠోహరాదాగ
త్యమధురాంసనారదో దేవర్షిర్దేవకార్యధురంధరో భూభారాయమా
నాయభోజరాజాయవాచమేవంవ్యాజహార ॥ ౩౨ ॥ విజానీహికన్యాం
యశోదాసుతాంతాం సుతం దేవకీగర్భజాతంచకృష్ణమ్ । ససంకర్షణో
రోహిణేయోపిరాజన్ ప్రసూతోహితద్దేవకీగర్భవార్ధౌ ॥ ౩౩ ॥ బిభ్య
తావసుదేవేన న్యస్తౌతౌ రామమాధవౌ । స్వమిత్రేనందగోపేస్మిన్
యాభ్యాంత్వత్పురుషాహతాః ॥ ౩౪ ॥ శ్రుత్వైతద్వసుదేవమద్భుత
రుషాహంతుం దురాత్మాపునః । పుత్రోయస్యనివారితోథమునినాకా
రుణ్యపూర్ణాత్మనా తంశౌరింనిగళైర్బబంధకరిణో దేవీంచతాందే
వకీమ్ ॥ ౩౫ ॥ తతఃప్రతియాతేతస్మిన్దేవర్షౌకేశినంసంప్రేష్యఘో
షంరోషేణకృష్ణసంకర్షణౌహన్యేతాంత్వయేతిభోముష్టికచాణూ
రౌ మల్లతల్లజౌ భవద్భ్యాంనందవ్రజాత్సంప్రాప్తావిహరామకృష్ణౌ
మల్లలీలయైవవిలయముపనీయతామితిచ హస్తిపకైస్సమమమాత్యైఃకో
సలకాదయోపి మల్లరంగసంగతాస్సంతువిచిత్రమంచాస్సజ్జీక్రియంతాం
సర్వైస్స్వైరంసంయుగంసమాలోకయంతు పౌరజానపదాః కరివరఃకు
వలయాపీడోపి నిజకరారోపితముద్గరాయుధో ద్వారిరంగస్యసంస్థా
పనీయఇతిచమహామాత్రమాదిదేశకంసాసురః ॥ ౩౬ ॥ మిత్రాణ్య
మాత్యనివహాఃమయినైవదోషః సంశ్రూయతాంమమపురాతనశాపవృ
త్తం । యస్మాదుపైమిరిపుతాంనిజబాంధవేషు ప్రాహేతిపాపనిరతస్స
తుభోజరాజః ॥ ౩౭ ॥ దివ్యోద్యానవనేవసంతసమయేపుష్పైఃఫలైః
కోకిలైః కూజద్భిర్ద్విజచంచరీకనిచయైర్మందానిలైశ్శోభితే । మ
స్నాతాకమలేక్షణారుతుమతీస్నాతాచరంత్యేకదా భర్తారంసమచింతయ
త్సుమశరైస్సంతాడితాసుందరీ ॥ ౩౮ ॥ తత్రైవద్రవిడాభిధోవనతటె

సానందమంతర్హితా జ్ఞాత్వా తాం కుసుమేషుతప్తహృదయాం సర్వాం
గితజ్ఞస్తదా । బిభ్రద్ద్రాక్తనుముగ్రసేననృపతేః కామార్దితామాస్త
వాన్ రేమే తేన పతివ్రతేయమభయం తం మన్యమానా పతిమ్ ॥ ౩౯ ॥ జ్ఞా
త్వా తం రమణాంతరం తదను సా సాధ్వీ భృశం దుఃఖితా కస్త్వం రే కితవ త్వయా
కృతమిదం దౌరాత్మ్యమేవం కుతః । శీలం లీనమభూత్తతే న భవతే త్యా
త్తాం బ్రువీద్రోషతో గంధర్వస్స చ సుందరస్సమవదత్తాం సాంత్వయన్ స
త్వరమ్ ॥ ౪౦ ॥ శృణు రమణి మనోజ్ఞే దివ్యగంధర్వవంశ్యాః వయమమ
రసమానాః జన్మనా తేజసా చ । భువి ఖలు నిఖిలానాం దుర్లభాః మాను
షీణాం మహదిహ మనుజానామంతరం నిర్జరాణామ్ ॥ ౪౧ ॥ ఇతి బ్రువం
తం తమువాచ భూయః క్రోధాభిభూతైవ పతివ్రతేయం । త్వం సాధువ
త్సాంత్వయసే దురాత్మన్ దుశ్చేష్టిత కృత్రిమతో విధాయ ॥ ౪౨ ॥ యే
నాహం మలినీకృతాసు విమలా దుర్మానినా మానినీ మాతంగేన మదా
ద్యథైవ నళినీ హా రాజహంసోచితా । సత్వం మామిహ నిర్జరాధమ పున
ర్నిర్లజ్జమాభాషసే ధర్మాతిక్రమణం ధియా కలయతః కిం నాస్తి తే సాధ్వ
సమ్ ॥ ౪౩ ॥ భూయః ప్రాహ సశాపశంకితమనాస్త్రస్తశ్శనైర్మానినీం
దేవానాం మనుజాంగనాస్వపి రతిః ప్రోక్తానులోమా తథా । మర్త్యా
నాం ప్రతిలోమతాం భజతి సా స్వస్సుందరి హి ప్రియే నిర్దోషస్తదహం భ
వేన్న హి మహద్వీర్యం మదీయం ముధా ॥ ౪౪ ॥ మద్వీర్యేణ తవోదరేద్య
బలవాన్ పుత్రో ద్రుతం జాయతాం ధీమాంశ్చ ద్యుతిమాన్ మృషా న హి
భవేత్సుశ్రోణి వాణీ మమ ॥ ఏవం వాదినమబ్రవీత్ప్రకుపితా పుత్రోస్తు
తే పాపినో నానుగ్రాహ్యగుణోదయో ద్విజసురైః క్రూరః ఖలో నిర్ఘృ
ణః ॥ ౪౫ ॥ తస్యామిత్థముశంత్యాం సత్యాం తిచ్ఛాపశంకితస్సరయం
క్రుద్ధస్సాపి బభాషే శత్రుః పుత్రోస్తు తే త్వదీయానామ్ ॥ ౪౬ ॥ ఏవముదీ
ర్యతస్మిన్నంతర్హితే సతి సతీయం యశస్వినీ మజ్జనవనాదాగత్య కేనా
ప్యజ్ఞాతవృత్తాంతా స్వకీయనికేతనమవిందత ॥ ౪౭ ॥ జాతాతతో మజ్జన

సాతు గర్భిణీకాలేన మాం తద్వదసూత సువ్రతా । ఇత్యబ్రవీద్దేవమునిః పు
రైవ మాం మా జన్మనో ద్వేష్య హమాత్మబాంధవాన్ ॥౪౮॥ తస్మాత్తేపి చ మాం
ద్విషంత్యనుదినం దృష్టం భవద్భిశ్చ తత్ క్రూరాం స్తాన్ వసు దేవ దేవకము
ఖ్యాన్ తం చోగ్రసేనం శఠమ్ । హన్యాం తత్తదుపాశ్రయాంశ్చ మహతా
గంధర్వవీర్యేణ మే సంభూతస్య తథావిధేన శుచినా స్యాద్దోషలేశో నహి॥
౪౯॥ తస్మాద్ధ్రుతమారభ్యతాం ధనుర్యాగో మహాభాగాశ్చతురాశ్చతుర్ద
శ్యాం విశసంతు పశూన్ భూతరాజాయ రాజానో జానపదాస్సైన్యగంసం
యుగస్యాగచ్ఛంతు నిరీక్షణాయ తత్రోగ్రసేన వసు దేవ దేవక నందగోప
గోపాలాదయోపి ససంభ్రమమాలోకయంతు హన్యమానౌ నందనందనౌ
సంకర్షణవాసుదేవావిత్యాజ్ఞాప్య తద్దైవాహూయ యదుపుంగవమక్రూ
రం కార్యధురంధరం కంసో యం సంగృహ్య పాణిం పాణినా వాణీమేవ మభా
ణీత్ ॥౫౦॥ భో భో వాశవ తే త్వమద్య తను మే మిత్రస్య కృత్యం ముదా
త్వత్తోన్యో నహి విద్యతే హితతమో భోజేషు వా వృష్ణిషు । విష్ణుం జిష్ణురి
వాశ్రితోహమధునా త్వామర్థసంసిద్ధయే । గచ్ఛ త్వం వ్రజమాశు నంద
తనయౌ మత్స్యందనేనానయ ॥ ౫౧ ॥ విసృష్ట ఇహ దైవతైరితి శృణో
మి మృత్యుర్హి మే ద్రుతం ద్విపవరేణ తౌ బలబలానుజౌ * జీర్ణతాం
అశక్యౌ పమమల్లకైర్యుధి విమర్దయిష్యామి వా తత్రో వ్రజనివాసినస్త్స
విరముగ్రసేనం తథా ॥ ౫౨ ॥ మిత్రైర్జరాసంధముఖైర్నృపాలకై
ర్మయ్యేవయే నిత్యనిబద్ధసౌహృదాః । నిష్కంటయిష్యన్ సురపక్షపాతి
నో భోక్ష్యామి నిర్మూలితకంటకాం క్షితిమ్ ॥ ౫౩ ॥ తత త్వం యాగనిరీ
క్షణచ్ఛలాన్మమాంతికం నందసుతౌ మదంతికమ్ । సమానయ క్షిప్రమిహ
స్వయం వ్రజాన్నిమ్నత్యురేవాహమతో భవామి భోః ॥ ౫౪ ॥ ౪ ॥ ఏ
వమాకర్ణ్య కంసోపితమతి క్రూరమక్రూరః ప్రత్యువాచ దము మచ్యుత
మేవ చిత్తయన్ని జహృదయే ॥ ౫౫ ॥ ౫ ॥ మరణనివారణమధునా భ
వతో భవతో వినిశ్చితం విద్వన్ । న కిమత్ర సిద్ధ్యసిద్ధ్యోః కారణమస్తి

కకారణం కథయ ॥ ౫౬ ॥ భువ్యత్రరక్షణే స్యాన్మహిపప్రమాణం చ జీవితే
మరణే । ఏతత్త్వదితరవిషయం మత్వా మూర్ధ్నా నవహామి భవదాజ్ఞాం ॥
౫౭ ॥ గ ॥ ఏవం వాదినమప్యక్రూరమదసీయమాశయమవిదన్నేవ మ
దాంధో యమాదిశ్య విసృజ్య చ నిజమంత్రిణో మనాగేవ వివేశ సన్నిహిత
విలయో నిజనిలయమ్ ॥ ౫౮ ॥ వ ॥ అనక్షితిం తీక్ష్ణఖురైర్విదారితాం న
భో విధూతాభ్రచయం స్వకేసరైః । కుర్వన్ హయః ప్రేషితభీషితం జగ
త్కేశిసకంసప్రహితో మహాహయః ॥ ౫౯ ॥ క్రూరం కోటరఘోణకం
పృథుగళం నీలాద్రిదేహం హయం కతురంకం సహితం విఘూర్ణనయనం
ద్రాక్కుప్యంతం వ్రజమ్ । ఆత్మానం మృగయంతముగ్రనినదైర్వ్యద్ధా
యధీరాగ్రణీః కృష్ణస్తం సముపాహ్వయత్స తు పునస్సింహారవం వ్యాక
రోత్ ॥ ౬౦ ॥ తమభిముఖమభీతం కృష్ణమాలోక్య కేశీ గగనమివ పిబన్
ద్రాగ్ఘోరమాస్యం విసార్య । నరహరిమపి సమ్యక్ప్రాక్పదాభ్యాం జఘా
న ప్రజజనమపి రోషైర్భీషయన్ హేషితైస్తైః ॥ ౬౧ ॥ దోర్భ్యాం ప్ర
గృహ్య పదయోః పరిపీడ్య కృష్ణః క్ష్వోరగం విహగరాడివ తం సుదూరం
చిక్షేప భూరిపరిఘూర్ణ్యన సలబ్ధసంజ్ఞో దీర్ఘం ప్రసార్య లపనం పునర
భ్యుపాగాత్ ॥ ౬౨ ॥ ప్రసారితే తస్య ముఖే సురస్య ప్రవేశితః కేశవస్య
సవ్యబాహుః । పశ్యత్సు సర్వేషు విరాజతే స్మ బిలేశయో భీమబిలే యథైవ ॥
దయోర్దశంతైరదశత్స కేశవభుజం కేశీ ముహుః కోపతస్తే తప్తాయసదండవ
త్ర్పురివస్విన్నాస్సనంతః క్షితేర్వక్త్రే తస్య నివేశితో భగవతో బాహు
ర్న శం జృంభితో వాతాపూరితభోగభాక్ప్రతిపదోత్తుంగో భుజంగో
యథా ॥ ౬౩ ॥ విజృంభితేనాథ జనార్దనస్య భుజేన రుద్ధశ్వసనో సురో
సౌ । ప్రస్విన్నగాత్రో విసృజన్ పురీషం ప్రసారితాంఘ్రిర్న్యపతన్మృత
శ్చ ॥ ౬౪ ॥ తద్దేహపతితేక్షణాత్త్రితలదీర్ణో వికీర్ణో ముఖాత్ స్మేరా
స్యస్స మహాభుజో భుజమపాకృష్య న్యహంతారిహారిః । దైవైర్వర్షిత
కల్పపుష్పనికరస్తన్నతర్నైస్తోషితస్సంప్రాప్తైన సురర్షిణాధరహస్సి

ప్రోక్తో మృషామానుషః ॥ ౬౬ ॥ శ్రీకృష్ణకృష్ణవిష్ణో వసుదేవసుతాప్రమేయ విశ్వేశ । పురుషోత్తమేశ్వర స్త్వం సతతం గూఢో గుహాశయస్సాక్షీ ॥ ౬౭ ॥ అవతీర్ణో౽సి సతామవ్యసనాయ నవనాయ చాపి నిధనాయ । దుష్టో ఘోటకదైత్యో దిష్ట్యా పష్టో౽ద్య లీలయా భవతః ॥ ౬౮ ॥ త్వాం పశ్యామి వనష్టాన్ ముష్టికచాణూరకంసశంఖాదీన్ । తదను *ద్వాహమహం తే ద్రక్ష్యేహం షోడశసహస్రకల్యానామ్ ॥ ౬౯ ॥ అథ పారిజాతహణం జిష్ణోశ్చ రణే పరాజయం భవతామ్ । నృగశాపమోక్షణం చ శ్రీమత్యాం ద్వారకాపుర్యామ్ ॥ ౭౦ ॥ ఆదానం తదను స్యమంతకమణేః ‡ కన్యామణిశ్చాంజసా దానం చాపి మృతస్య భూసురసుతస్యానీయ ధామ్నో నిజాత్ । పాపిష్ఠస్య చ పౌండ్రకస్య నిధనం దాగ్ధ్వాంత వక్త్రస్య తత్కాశీదాహమమిత్ర చైద్యనృపతేస్సత్యే శిరశ్ఛేదనమ్ ॥ ౭౧ ॥ అన్యాని కార్యాణి మహాంతి యాని సంశృణ్వతాం సర్వఫలప్రదాని । శ్రీద్వారకాయాం కవిభిస్తుతాని కరోషి పశ్యామ్యహమద్య తాని ॥ ౭౨ ॥ ద్రక్ష్యామ్యర్జునసారథే స్తవ రణే పాహ్యేన కాలాత్మనో భూభారక్షపణం ధనంజయముఖైనాక్షౌహిణీనాం వధాత్ । తం త్వామీశ్వరమాశ్రయామి జగతాం సృష్టిస్థితిక్షోభణవ్యాపారం నిజలీలయా పరమయా స్వేచ్ఛావతారం భువి ॥ ౭౩ ॥ గ ॥ ఏవమనుభూతభగవత్సందర్శనసల్లాపసముల్లసదానంద, సాంద్రో మునీంద్రో తదీయచరణారవిందమభివంద్య తదనుజ్ఞయా యథాగతం ప్రయాతే స కేశవో౽పి కేశినం వినాశ్య పశూన్ పరిపాలయంశ్చ ససుఖం వ్రజ ఉవాస ॥ ౭౪ ॥ అథైకదా గోపాలబాలకా గోకులాన్యవికలం చాలయంతి పవాచలసానుషు ॥ నిలాయనక్రీడాడంబరం విడంబయంతో విజహ్రుః ॥ ౭౫ ॥ ప ॥ చోరాయితాశ్చ కతిచిత్ కతిచిత్తదీశాః మేషాయితాశ్చ కతిచిత్ కతిచిత్తదీశాః । క్రీడాతిలోలమనసస్సకలాన్ విమోహ్య ప్రాహర్షయన్మహురిమౌ బలరామకృష్ణౌ ॥ ౭౬ ॥ మేషాయితానథ బహూనపకృష్య చోర్యాచ్చోరాయితో మయసుతో ధృతగోపవేషః । వ్యోమాసురస్స విని

‡ జాంబవత్యాః ॥ కన్యాముచ్ఛే

వేశ్యగిరీంద్రదర్యాంతద్వారమాశు శిలయాపిదధే మురాత్మా ॥ ౭౭ ॥ త
తటేఽర్క విజ్ఞాయ స తాం శరణ్యో జగాత్రిహా కృష్ణః పశుపాన్నయంతమ్ । చో
భ్యేర్భం వృకం సింహ ఇవ ప్రగృహ్ణన్నమారయత్తం పశుమార్గవద్రాక్ ॥౭౮
విసృష్య కృచ్ఛ్రేణ శిలాపిధానం సంకృష్య గోపాన్ ససుఖం స కృష్ణః ।
గోపాలకైశ్చాపి సురాసురేంద్రైస్సంస్తూయమానో వ్రజమాజగామ ॥
ధీమాన్ దాశపతీ రమాపతిపదాంభోజద్వయీభక్తిమాంస్తాం రాత్రిం స్వ
గృహం సమేత్య మధురాపుర్యాముషిత్వోషసి । ఆస్థాయాథ రథం మనో
రథయుతః శ్రీకృష్ణపాదేక్షణే ప్రస్థాయాశు పథి ప్రహృష్టహృదయో హృ
ద్యేవమాలోచయత్ ॥ ౮౦ ॥ యత్పశ్యామ్యద్య నైవ మాధవమహం కిం
వా తపః ప్రాక్కృతం కిం వా కర్మ శుభం వ్యధాయి కిము వా సత్పాత్రదానం మ
యా । నో చేద్దుర్లభమప్యముష్య మమ తత్సందర్శనం స్యాత్కథం నిష్ఠా
తుగ్భగవత్కృపైవ ఫలితా మన్యే భవాసాం ప్రతి ॥౮౧॥ నమామి మూర్ధ్నా
మధుజిత్పదాబ్జే బ్రహ్మాదిదేవైరపి లోకమాత్రా । సమర్చితే సాధు సమం
చితే చ వ్రజాంగనానాం కుచకుంకుమాంకైః ॥౮౨॥ మమాశుభం నాశితమే
వ సర్వం శుభం ప్రవృద్ధం సఫలం చ జన్మ । భాగ్యోదయస్సంప్రతి సంభవేన్మే ప్ర
దక్షిణం యద్ధరిణాశ్చరంతి ॥౮౩ ॥ తస్యారవిందేక్షణయుగ్మమీక్షే ముఖారవి
న్దం జితపూర్ణచంద్రమ్ । ఇతి స్మరన్ వేదనమార్గదైర్ఘ్యం సోఽగాద్వ్ర
జం చాస్తగిరిం దినేశః ॥ ౮౪ ॥ ఆలోక్య పశ్యకమలాంకుశవజ్రచిహ్నై
స్సంశోభితాని నిఖిలామరవందితస్య । భూమౌ పదాని పులకాంకితసర్వగా
త్రస్తేష్వలుఠత్సపది సంభృతహర్షబాష్పః ॥౮౫॥ భూయో రథస్థో మృగ
యన్ క్వ వేతౌ నందాత్మజాతావితి గోపబాలాన్ । పృష్ట్వా విదిత్వా చ వి
వేశ గోష్ఠం శీఘ్రం రథాద్భక్తియుతోఽవతీర్య ॥ ౮౬ ॥ తత్రావలోక్య స
ఫలీకృతలోచనో భూద్గోదోహనక్షితితలం ప్రవిభూషయంతౌ । తౌ నీల
పీతవసనౌ శరదంబుజాక్షౌ శ్వేతాసితాంగరుచిరౌ విభశాబకాభౌ ॥౮౭॥
గంధానులిప్తసుకుమారతనూ మనోజ్ఞౌ వానందదౌ సపది నేత్రవతాం స్వ

కాంత్యా । క్రీడారతౌ మణివిభూషణభూషితాంగౌ మాంగళ్యరంగభర
ణీహరిరౌహిణేయౌ ॥ ౮౮ ॥ ప్రణమ్యసంకర్షణకృష్ణయోఃప్రా
క్పదాబ్జయోర్హర్షజబాష్పనేత్రః । అక్రూరఏషోఽహమితిప్రమో
దాత్సగద్గదత్వాద్గదితుంనశక్తః ॥ ౮౯ ॥ విదన్సభగవాంస్తదా త
ముపనీయవాత్సల్యతో నిజాంఘ్రివినతాత్మనా మభయకారిణాపాణినా ।
రథావయవధారిణా సుదృఢమాలిలింగప్రభుస్సమానయదముంగృహంస
సహాజోఽథకృష్ణాగ్రజః ॥ ౯౦ ॥ పృష్ట్వాస్వాగతమాసనంమృదునయన్
ప్రక్షాళ్యపాదద్వయం సంవాహ్యాతిథయేదదౌహరిరయంవర్యాం సప
ర్యాంప్రభుః । రామోధర్మవిదాంవరోవ్యతనుతప్రీతింపరాందర్శయన్
త్వస్మైభుక్తవతేముదంమృగమదామోదైస్స్రగంధైస్సుమైః ॥ ౯౧ ॥
అక్రూరంతమపృచ్ఛదాత్తవినయోనందోఽపికౌతూహలా ద్దాశార్హ
స్సుహృదద్యకిన్నుకుశలీ దేవీచసాదేవకీ । యఃకంసస్స్వసురేవగర్భ
జనితాఞ్శేషప్రజాహింసకః క్రోశంత్యాఃపునరప్యసౌకిమువృథాబంధూ
న్స్వకాన్హింసతి ॥ ౯౨ ॥ సర్వేషాంకుశలానుయోగవిధినాస్నేహేన
నందోదితం శ్రుత్వాశ్రోత్రసుధామయంమృదుహితంచోన్ముక్తమార్గ
శ్రమః । ఆరుహ్యైవతదాముదామృదుతరంపర్యంకమాశంకయా ప్యా
దేశాద్ధరిరామయోః కరుణయాక్రూరః పరంపూజితః ॥ ౯౩ ॥ లేభేత
దాసర్వమనోరథాంస్తాన్ యాన్మార్గమధ్యేవిదధేమహాత్మా । శ్రీ
శే ప్రసన్నేకిమువాప్యలభ్యం తస్మింస్తులభ్యంకిమువాప్రసన్నే ॥ ౯౪ ॥
ఏవమతిథిమేనమనుభూతమనోరథం విధాయవాచమేవమవోచదచ్యు
తః ॥ ౯౫ ॥ మత్పిత్రోరపిపుత్రశోకమసకృద్యోపాదసాధుర్వృథా
నిర్బంధానపిమన్నిమిత్తమతనోద్బంధువ్రజానామపి । మూర్ఖోఽద్య
మాతులశబ్దభాక్సకుశలీకంసాసురః కింసఖె దూరాదాగమకారణంచ
భవతోమహ్యంత్వయాభణ్యతామ్ ॥ ౯౬ ॥ సోఽప్యేవంకమలేక్షణేన క
రుణంపృష్టఃప్రహృష్టోఽబ్రవీత్ స్వామిన్స్వాంవసుదేవసూనురితి సత్రి

త్వాసురమేఘ్యముఖాత్ । ఆనేతుంసబలంభవంతమధునామాంగోకుల౦ ప్రాహిణో ద్వావ్రజాత్స్వయ్యధనుర్మఖాఖ్యక్షణవిధేః కంసస్సతాంహింసకః ॥ ౯౭ ॥ అక్రూరవాక్యమాకర్ణ్యసుస్థితస్సబలో హరిః । వ్యజజ్ఞపజ్జవాద్భోజరాజాజ్ఞాంజనకంముదా ॥ ౯౮ ॥ సమాదిశత్సోపిచసంభ్రమేణ సజ్జీక్రియంతాం శకటాఃభటాశ్చ । సంగృహ్యతాంగవ్యమగహర్ణీయం సోపాయనంస్వానితినందగోపః ॥ ౯౯ ॥ యాస్యామో మధురాంముకుందసహితా రాజ్ఞేశ్వ ఏవామృతందాతుంద్రష్టుముపాగతాంశ్చధనుషో యాగందిగంతాదితి । క్షత్రాఘోషనియంత్రి తేననిలయేష్వాఘోషయద్ఘోషరా డక్రూరస్యకృతింనిశమ్యనిఖిలాగోప్యస్తుదుఃఖాకులాః । ౧౦౦ ॥ కాశ్చిత్క్లాంతముఖాంబుజాస్సమభవ త్కృష్ణవిశ్లేషతస్స్రంసత్కోశమకూలపాణివలయాధ్యానాన్నిమీలద్దృశః కాశ్చిచ్ఛోకనివృత్తలోకచరితాః కాశ్చిత్స్వరార్తాహరే హాహేతీరితపల్లవాక్యనికరాః స్మృత్వాపచ్ఛమూర్చాంగతాః ॥ ౧౦౧ ॥ సంయోజ్యసంశ్లేషసుఖంప్రియస్యనో విశ్లేషదుఃఖంచజవాద్విధాయినా । కింవాఫలం లబ్ధమిహత్వయావిధే । విచేష్టితం తేర్భకచేష్టితంనకిం ॥ ౧౦౨ ॥ కృష్ణస్తుచక్షుఃఖలుయోషితాంనో దత్వాపునస్సంప్రతితస్యహర్తా ॥ క్రూరోనకింక్రూరకృతిస్త్వమద్య క్రూరాభిధానంభవతఃకథంవా ॥౧౦౩॥ వ్రజాంగనానాంరజనీప్రజాతా సాసుప్రభాతా మధురాంగనానాం । కృష్ణస్యసంశ్లేషసుఖంతుతాసాం విశ్లేషదుఃఖంఖలుగోపికానాం ॥౧౦౪॥ మనోజ్ఞమృదుభాషణైర్నగరసుందరీణాంపరంవశీకృతనిజాశయో హరిరయంరమేశోపిసన్ । శృణోతికథమేవవావశపయోషితాం శోచనంహతాహతవిధేవయంవదవిధేస్సకామోభవ ॥౧౦౫॥ ప్రవశ్యతసఖీజనాస్సహిసమారుహత్స్యందనం నివారయితుముద్యతః కఇహయోషితాంతోషకః । తమేత్యవయమేవవాఖలునివారయామోధునా । ఘృణీభవతినిర్ఘృణఃకిముభవేత్సరీక్షామహే ॥ ౧౦౬ ॥ నీలాంబుదేతుతటితశ్చలసౌ హృదా

స్తాః ప్రలోకితా భువిజనైర్విపరీతతాద్య । యస్మాత్తటిత్సుజలదశ్చల
సౌహృదోయం తస్మింస్తథాపిచ సదా స్థిరసౌహృదాస్తాః॥ ౧౦౭ ॥ అస్మి
న్నవో రథగతిస్సహసా నిరుద్ధా ధావద్ద్రుతం దయితకృష్ణరథం పురస్తాత్ । ఏ
వం శుచాం భుజదృశో రురుదుస్తదోచ్చైర్గోవింద కేశవ హరేచ్యుతమా
ధవేతి ॥ ౧౦౮ ॥ ఏవమధిక విధురహృదయానాం వ్రజాంగనానాం విలో
కయంతీనామేవ క్రూరహృదయ ఇవాక్రూరే కస్తావలోకనపరిపూర్ణ మ
నోరథేష్వత్ర వ్రజవతామేవాపహృత్య రథమారోప్య చ ద్రుతం ధావయతి
సతి సతీస్తాస్సంతతం సంతప్యమానాస్సకరుణమవలోకమానః కృష్ణస్తరు
ణీః కృపణమేవ మశోచనీయమచిరేణైవ సమేష్యామీతి దూతముఖేన సు
ముఖీచకార ॥ ౧౦౯ ॥ తాస్తథాపి రథరేణవో యావదవలోకితాస్తావత్త
త్రైవ చిత్రితా ఇవ చిరం సంస్థితాస్స్థిరసంకల్ప ప్రాణప్రియ ప్రయాణ నివ
ర్తన నిరాశాస్తైస్తైనైవ సమం స్వకీయ హృదయాని ప్రస్థాపయామాసుః ॥
తదైవ నందగోపోపి గోపైరపరిమితగోరసం సంభృతకుంభానానా
య్యానానోవాహయన్నైస్సంపూర్ణైస్స్యందనైస్సమం ప్రాగేవ సంప్రత
స్థే ॥ ౧౧౧ ॥ అక్రూరరామసహితస్సహరిస్సమేత్య తూర్ణం రథేనయ
మునాం పవనోపమేన । సంసేవ్య నిర్మలజలం బలరామయుక్తః శ్ఛా
యాంతరోరుపగతో రథమారురోహ ॥ ౧౧౨ ॥ అక్రూరో హరిరామ
యోరనుమతస్స్నాత్వాపగాయాం ముదా జప్త్వా మంత్రవరాన్ దద
ర్శ సలిలే తావేవ సాక్షాదిమౌ । కస్మాదేవముపాగతావిహ రథాచ్ఛ్రీకృ
ష్ణసంకర్షణావిత్యుత్తీర్య రథస్థితౌ స్థితయుతౌ దృష్ట్వా పునర్విస్మితః ॥ ౧౧౩
సందర్శనం మమ నయోరిహ కిం మృషా వా । పశ్యేయమాశ్వితి పునస్స జ
లం జగాహే । తత్రాపి పూర్వవదహో సఫలీకృతాక్షో భూయో దదర్శ ము
దితౌ రథమాస్థితౌ తౌ ॥ ౧౧౪ ॥ సౌద్రాక్షీత్సలిలే పునస్సురవరైస్సిద్ధై
శ్చ సంసేవితం । బ్రహ్మాద్యైరపి సేవ్యమానచరణం కృష్ణం జగత్కారణం ।
దేహంతం చ ఫణాసహస్రమణిభిర్భాస్వత్తనుం యస్సదా విష్ణోరంఘ్రి

నిషేవణైకకుశలశ్శయ్యాదిరూపైస్స్వయం ॥ ౧౧౫ ॥ చిత్రంచిత్రమి
దంజలేకథమిహాద్యదృష్టామయామజ్ఞతా । కింవైతత్ప్రతిబింబరూపమన
యోరతో౽దకేనిర్మలే । భ్రాన్తిర్వామనసోథవా ప్రతిపదంతద్భావ
నాయాబలాన్నిర్నేతుంనహిశక్యమేతదితి తన్నద్యాంమమజ్జాదరాత్
౧౧౬ ॥ భూయో సౌసలిలేదదర్శ పురుషం శ్యామంశశాంకాననం వి
భ్రాజద్వనమాలికామణిగణస్యూతస్రజంసుందరం । లక్ష్మీకౌస్తుభ * లా
ఞ్ఛనైశ్చభృతైస్సంశోభివక్షస్స్థలమ్ । దీవ్యద్దివ్యగదాబ్జచక్రజలజంభ్రా
న్తంచతుర్భిర్భుజైః ॥ ౧౧౭ ॥ నాభీపద్మమనోహరే కటితటే పీతా
మ్బరాలంకృతం కామంకామనిషంగనిర్జయపరాజ్జానుద్వయాదుజ్జ్వ
లమ్ । పాదాబ్జామృతపాలితానతజనవ్రాతాళిమాలోకయన్ నత్వో
త్ఫుల్లతనూరుహోముహురయంతుష్టావపుష్టాంజలిః ॥ ౧౧౮ ॥ నారా
యణంనౌమిసమద్ధురీణంవిశ్వేశ్వరంవిశ్వమయంమహేశమ్ । యన్నా
భిపద్మాదుదభూత్స్వయంభూస్తతశ్చశంభుర్భువనోద్భవశ్చ ॥ ౧౧౯
యత్పఞ్చభూతాదిసమష్టిరూపోవ్యష్టిశ్చచిచ్చాపితవాంగభూతా । ర
జస్తమస్సత్త్వగుణాభిభూతాః బ్రహ్మేన్ద్రరుద్రానవిదుస్స్వరూపమ్ ॥
త్వామేవనిత్యంసముపాశ్రయంతే ముముక్షవః కామపరాస్తుదేవాన్ ।
కామప్రదత్వంతుతవైవదేవ సర్వాత్మతాయత్త్వయినిత్యసక్తా ॥౨౧॥
నద్యోయథాద్రిప్రభవాస్సముద్రం త్వామేవ సర్వా నతయోవిశంతి ।
కింత్వన్యభక్త్యాహ్యవిధింప్రపన్నాస్తేషాంనలభ్యంభవదంఘ్రిపద్మం॥ ౨౨॥
నృదేవతిర్యక్షుగుణప్రవాహాఃప్రవర్తతేనిత్యమవిద్యయైవ । మాయా
మిమాంమాధవమాతరంతికృపామృతేతేమృతదానదీక్షామ్ ॥ ౨౩ ॥రూ
పంతుయద్యత్త్వముపైషిలోకేకరోషికార్యాణ్యధికాద్భుతాని । ధ్యా
యంతఏతానిముదామనుష్యాః నిష్కల్మషాశ్శాశ్వతశర్మయాంతి॥౧౨౪
మత్స్యాయాదిధరాయతేక్షితిభృతేసింహాయకుబ్జాకృతేరాంతోర్విభృ

* శ్రీవత్సమ్

సేనమః పరశుభృద్భ్రామాయరామాత్మనే । రామాయాద్యతు దేవకీతను
ఘువే శ్రీమద్యశోదాస్తన క్షీర [1] క్షీబహృదేము దేదివిషదాం శ్రీకృ
ష్ణభోవిష్ణవే ॥ ౧౨౫ ॥ అహమిహ ధనదారాపత్యసద్మాది కేషు ప్రతి
భవమనుబద్ధస్సంభ్రమామ్యస్థిరేషు । భవతిభవతిభక్తిరేవ దేహాత్మబు
ద్ధేఃకలయమమహితంయత్తత్స్వయం శ్రీపతే త్వమ్ ॥ ౧౨౬ ॥ ఏవం
ప్రదర్శ్యతస్మై స్తువతే సహరిస్స్వమంగళాంగమపి । భూయస్తదుప
హారాన్ ద్రాక్చటఇవనాట్యానికపటనాటకవాన్ ॥ ౧౨౭ ॥ గ ॥ ఏవ
మంతర్హితే భగవతిసంప్రత్యతితరవిస్మితాంతరో వ్యకూరఃకృతాత్మక
ర్తవ్యాని తదీయకైంకర్యరూపాణి కర్మాణి మణిమయరథమాగత్య
భగవన్తైవముదీరితో భూత్ ॥ ౧౨౮ ॥ ప ॥ కింకింద్యష్టమిహాద్భుతంవి
యతివాభూమాజలెవాత్వయాభోభోత్వన్ముఖపంకజంవికసితంత్వాంతా
దృశంశంసతి । శుభ్రైవతత్సజగాయదీయజఠరేజాగర్త్యనేకాద్భుతం త
స్మిన్ సన్నిహితేత్వయిప్రియతమే ప్రాప్యంతదేవెక్షితమ్ ॥ ౧౨౯ ॥
గ ॥ ఏవం విజ్ఞాప్యగాందినీనందనస్స్యందనమమందజవేన చోదయిత్వా
రజనీముఖే రామమాధనో మధురోపవననమీపమానయామాస ॥ ౧౩౦ ॥
ప॥ మార్గాగ్రమజనాఘూఃతతఇతఏవేత్యసంగతా రాజన్ దృష్ట్వా వ
సుదేవసుతౌ హర్షాచ్ఛక్షూంషినాదదుస్తాభ్యామ్ ॥ ౧౩౧ ॥ గ ॥ తా
వత్తత్రాగతాన్నందగోపప్రముఖవ్రజౌకసస్సమీక్ష్య భగవానకూ్రర
పాణిం పాణినాపరిగృహ్యహసన్నెవప్రశ్రితమేవం ప్రావోచత్ ॥ ౧౩౨
ప ॥ నరథఃప్రవిశతుతూర్ణం నగరీమగ్రభవాన్ముదైవాద్య। విశ్రా
మ్యేహవయంతు ప్రాతఃప్రవిశేమశోభితాంమధురామ్ ॥ ౧౩౩ ॥గ॥
ఏవమకూ్రరస్సమాకర్ణ్యకృష్ణోక్తిం విమనస్కో వినీతఏవం విజ్ఞాపయా
మాస ॥ ౧౩౪ ॥ ప ॥ నాహంవిశామినగరీంరహితోభవద్భ్యాం త్య
క్తుంభవాంస్తుభగవన్కథమర్హతీమం । స్వామిన్ సహాగ్రజభవత్పదప

[1] మత్త

ష్మభూళ్యాప్యేక్షిప్తా పునాతు శరణం శరణాగతస్య ॥ ౧౩౫ ॥ తృప్యంతు మేద్య పితరస్సమస్తదేవాస్తీర్థేన దేవఘటినీజనకస్య తేంఘ్రేః । యం దివ్యమబ్జమవనిజ్య బలిర్జగామ తాంచక్రవర్తిపదవీం పరమం పదంచ ॥ కించాపి తస్య రజసా రజసో విముక్తా సాధ్వీ శిలాపి రమణీ రమణీయమూర్తిః । కాళీయసర్పదమనాద్యమునా మునాసా హాలాహలేన విధురా మధురోదకాభూత్ ॥ ౧౩౬ ॥ తీర్థం చ యస్య విమలం సమలంకృతం ప్రాగ్ధృత్వా విశిష్య శిరసైవ శివశ్శివోఽభూత్ । భాగీరథీపదజుషాఖిలపావనేన యేనైవ నాకమభజన్సగరాత్మజాస్తే ॥ ౧౩౭ ॥ పీత్వా తత్తు కృపానిధిస్స భగవానక్రూరవాక్యామృతం సంతృప్తః పరిపూర్ణభక్తినిభృతం వాత్సల్యతస్తం జగౌ । ఆయాస్యే తవ గేహమార్య సహితో హత్వా యదుద్రోహిణం భోజం నైజపితృద్రుహం ద్రుతతరం దత్వా చ హర్షం సతామ్ ॥ ౧౩౯ ॥ ఏవమక్రూరో భగవదాజ్ఞప్తస్సంకుచితచిత్త ఇవ సమాసాద్య కంసాయ కృష్ణాగమనమావేద్య సద్యస్సదనమాససాద ॥ ౧౪౦ ॥ స గోవిందోపి గోపైః పరివృతస్సంకర్షణోపరాహ్ణసమయే సమావిశదమందానందసందానధురంధరాం మధురామ్ ॥ ౧౪౧ ॥ ప ॥ శుద్ధస్ఫాటికతుఙ్గగోపురవరైరత్యుజ్జ్వలత్తోరణైర్హర్మ్యై రమ్యగృహోత్తమైర్మణిగణభ్రాజత్కవాటాంచితైః । శుభ్రైర్భ్రాజితనిష్కుటైశ్చ మహితైర్వైడూర్యవేదివ్రజై రుద్యానోపవనైర్మనోహరతమాం తామాలులోకే హరిః ॥ ౧౪౨ ॥ సంసిక్తామితచత్వరామతితరాం సచ్చందనాంభః కణైస్సంకీర్ణాంకుసుమాక్షతైశ్శుభతరైర్లాజైశ్చ దీపాళిభిః । రంభాస్తంభరసాలపల్లవమహాపూగీఫలాలంకృత స్వర్ణస్తంభసహస్రభాసురగృహద్వారాం వరైర్వస్తుభిః ॥ ౧౪౩ ॥ నేత్రానందవిధేస్సదైవ మధురామన్వర్థసంజ్ఞామిమాం సంప్రాప్తౌ నృపవర్త్మనా నరవరా శ్రీనాసుదేవావిమౌ । సౌందర్యేణ వినిర్జితేందువదనౌ మూర్తిం భవన్మన్మథౌ హామ్యార్గణ్యౌరురుహౌర్వలోకితౌ మధో నీలాబ్జనేత్రా ద్రుతం ॥

కాచిత్త్వరాకృతవిపర్యయవస్త్రభూషా విస్మృత్యకంకణపదేంగదమా
దధార। ధృత్వైకమేవకటకంమణినూపురంచ కృత్వైకనేత్రమతిమం
జుళమంజనేన ॥ ౧౪౫ ॥ కాచిద్భ్రుగంతిలకయోంకరోల్లలాటె కాంచీం
గళేమణిసరంవిదధేవలగ్నే। అన్యాంత్యజివపరమాన్నమహాస్యరాశ్చిత్తై
లాభిషిక్తతనవోప్యజలాభిషేకాః ॥ ౧౪౬ ॥ శ్రీరామమాధవశుభా
గమనంనిశమ్య స్తన్యార్థపాయిశిశుమప్యపహాయమాతా । ఆచ్ఛాద
నంకుచయుగస్యచకంచుకేన విస్మృత్యతత్క్షణమగాద్బహిరేవసాధ్వీ ॥
సమ్యగ్విమోహితరమోరమణీమనూర్తిః స్సస్మేరదివ్యవదనో మదనప్ర
సూతిః। మత్తద్విపేంద్రగమనైస్సుభగైరపాంగై రాసాంమనాంసిసు
దృశాంతరసాజహార ॥ ౧౪౮ ॥ సౌందర్యసంశ్రవణతో బహుశోపియ
స్య యాసాంబభూవహృదయేమితమన్మథార్తిః। త్యక్త్వాస్తయాతమిహ
మన్మథమన్మథంతా నేత్రైర్నిగీర్యహృదితత్పరిరంభణేన ॥ ౧౪౯ ॥ హ
ర్మ్యాగ్రస్థాః పురయోషితఃప్రముదితాస్తావభ్యషించన్సుమైర్గంధైస్స్ర
గ్భిరుపాయనైర్ద్విజవరాశ్చానర్చురుచ్చావచైః। కింవాతత్తమహోత
పోవ్రజజనైర్యస్మాదముభ్యాంముహుస్తేషాం నేత్రమహోత్సవోభవదితి
ప్రోచుశ్చపౌరాః పరమ్ ॥ ౧౫౦ ॥ తదను రజకమేకం కంచిదాయాం
తమత్ర ప్రభురపిసవిలోక్యప్రశ్రితస్తంయయాచె। రుచిరవిమలవాసాం
స్యావయోరంగయోగ్యా న్యనఘదిశరయాత్రై శ్రేయసేభూయసేంగ ॥
సతుస్వపదిసమన్యుర్దుర్మదో రాజభృత్య స్తమపిచవరిపూర్ణం ప్రా
హసాక్షేపమేవమ్। కిముపిపినచరాణాంత్వాదృశామీదృశాని క్షితిపతి
వసనాని ప్రార్థనీయాన్యవాన్యమ్ ॥ ౧౫౨ ॥ కుపితనృపభటాస్తేతా
డయంతిద్రుతంత్వా మసుహృయదితవెచ్ఛాగచ్ఛగచ్ఛాచిరేణ। ఇతి క
టుతరవాచంజల్పత స్తస్యశీర్షం జడతరరజకస్యప్రాచ్ఛినత్కేశిహం
తా ॥ ౧౫౩ ॥ తస్యానుజీవినస్తే వాసఃకోశాన్ ప్రదుద్రువుస్త్యక్త్వా।
వాసాంస్యథజగృహెసౌ సాగ్రజసాహ్యోగదాగ్రజస్సహసా ॥ ౧౫౪ ॥

గ ॥ అథ స రామో రమాపతిరశేషైరాత్మధృతాపవిద్ధవసనైరశేషపరిసరవ
రిసరద్గోపానపి పరిధాపితాన్ విధాయ పునరాత్మనోఽపి విచిత్రైశ్శైలే
యైరాకల్పైరనుమాపరూపమాకల్పయత * స్తంతువాయస్య సుప్ర
సన్నస్సారూప్యరూపామాముష్మికీమమందసౌందర్యబలైశ్వర్య కీర్త్యర్థై
ర్యస్మృతీం ద్రియపాటవాద్యనేకామైహికీం శ్రియం చ ప్రసాదయన్ సుదా
నామ్నో మాలాకారస్య నికేతనమలంచకార నిబర్హితాశేషవృజినేన
నిజపదాంభోజేన ॥ ౧౫౫ ॥ ప ॥ దృష్ట్వా రామమాధవౌ సరభసం చో
త్థాయ మూర్ధ్నా నముదా నత్వానీయ వరాసనం మృదుతరం చార్ఘ్యేన
పాద్యేన చ । స్రక్తామ్బూలసుగంధలేపకుసుమైః పాదాభిషిక్తైః పరాం
పూజాం సానుగయోస్తయోః ప్రకలయన్ మాల్యోపజీవీ జగౌ ॥ ౧౫౬ ॥
దాసస్యాస్య గృహం ప్రసాదపరమౌ నాథావుపేతౌ యువాం త్రుమంతో
మమ జన్మ సార్థమభవద్వంశోప్యసౌ పావితః । సంతుష్టాః పితృదేవతా
అపి యతో యుష్మత్పదాబ్జద్వయీ ధూళ్యా పూతమిదం బభూవ భవనం
పూర్వం [1] నభం తత్స్ఫుటమ్ ॥ ౧౫౭ ॥ శిష్టానామవనాయ దుష్టనిధనా
యోర్వావ్యముదితౌ యువామ్ । మామాజ్ఞాపయతం స్వకింకరమిమం కైం
కర్యమేవాత్మనః । విజ్ఞాప్యైవమసౌ ముదశ్రునయనో జ్ఞాత్వా తయో రి
ంగితం ప్రాదాద్భక్తియుతో నవీనకుసుమైః స్వంశోభితా మాలికాః ॥ ౧౫౮
తాభిస్తౌ సమలంకృతౌ వ్యలసతాం మాలాభిరామోదినా విజ్ఞాయాథ తది
ఙ్గితం చ భగవాన్ భక్తాయ తస్మై దదౌ । భక్తిం భాగవతీం యథాత్మని స
దాభూతానుకంపాం పరాం లభ్యాం నాన్యజనైశ్శ్రియం చ వివిధాన్ మో
దాద్వదాన్యో వరాన్ ॥ ౧౫౯ ॥ గ ॥ తదను స మాధవోఽయం వ్రజన్
రాజపథేన గచ్ఛంతీం గృహీతాంగలేపనభాజనాం కుబ్జామాలోక్య ప్రే
హసన్నేవం వ్యాజహార ॥ ౧౬౦ ॥ ప ॥ కే రంభోరు కథయ కా త్వం కా నైకస్యాంగ
లేపసంకమితుః । తద్దిశనో యది ముదితా భవతి శ్రేయ స్తవాద్య నిరవద్యే ॥

[1] భకారశూన్యం భవనం పసమ్

ఏవం వదంతమవదన్మధురం మహాత్మా కంసస్య దాస్యహమియం వరచందనేషు । ధన్యాద్య దేవపదపద్మసమర్చనాత్తే కోऽన్యా హరేऽతీదమిహాసుందరమంతరాత్మా ॥ ౧౬౨ ॥ త్రివక్రనామ్నీయమితి త్రివిక్రమం విజ్ఞాపయంతీ ముదితైవ తద్వదా । సంభోగయోగ్యాంగవిలేపనోత్తమం సాకూతమందస్మితమంజులేక్షణా ॥ ౧౬౩ ॥ తావంగరాగేణ మనోహరేణ మనోహరౌ సంముదితావభూతాం । త్రివక్రకుబ్జాంజలజేక్షణస్తు ఋజ్వీం విధాతుం రచితోద్యమోऽభూత్ ॥ ౧౬౪ ॥ ఆపీడ్య తస్యాః ప్రపదే స్వపద్భ్యాం తాం ద్వ్యంగులోత్తానకరేణ కృష్ణః । ప్రగృహ్య కుబ్జాం చుబుకే తదంగం ప్రోన్నమ్య ఋజ్వీం విదధే తదైవ ॥ ౧౬౫ ॥ త్రివిక్రమస్పర్శవశాద్వవక్రా త్రివక్రకుబ్జా ఋజుతాముపేతా । అనంగవిష్టా హ చ సుందరాంగం తదుత్తరీయాగ్రమియం వికృష్య ॥ ౧౬౬ ॥ నత్వాం త్యక్తుమిహోత్సహే స్మరశరైస్సంతాడితా పీడితా ప్యేవం కామదభో భజామి శరణం త్వాం మన్మథోత్పాదకం । ఆర్తాయై విషమేషుసర్పవిషసంశోషైకదివ్యౌషధం మహ్యం దేహ్యధరామృతం తవ విభో ద్రాగేహి గేహం మమ ॥ ౧౬౭ ॥ ఏవం కామయమానయా వినయేన యాచ్యమానోऽచ్యుతోऽయం పశ్యతో బలదేవస్య వదనమాలోక్య సస్మితమేనాముదీరయామాస ॥ ౧౬౮ ॥ ఏష్యామి సాధు సుహృదామపి సాధితార్థస్సుభ్రూస్స్వయం తవ మనోరథపూరణాయ । పాంథానిమాన్ కృతదారపరిగ్రహాన్నః ప్రీత్యాభినందనకృతే త్వదృతే స్థితి కాన్యా ॥ ౧౬౯ ॥ ఏవం గిరం మధురయా సమాశ్వాస్య తామనుపదం పథి పౌరైర్వణిగ్భిర్వివిధోపాయనైరారాధితస్స రామో రమాపతిః ॥ ౧౭౦ ॥ శ్రీపతిదర్శనమాత్రాన్మన్మథమథనేన నావిదన్ వనితాః । విస్రస్తవస్త్రవలయం వపురపి లిఖితా మథాస్థితా నృపతే ॥ ౧౭౧ ॥ తతః పృచ్ఛ్యమానైరచ్యుతః పౌరైరావేద్యమానః ధనురాలయమాసాద్య ద్వాస్థైర్నివారితోऽపి ప్రవిశ్య తత్రస్థమర్చితమద్భుతతరధనుర్వరం వామకరేణ స

క్రీడంసముద్ధృత్య మౌర్వీమాకృష్య ప్రవశ్యతాం సర్వేషామనిమిషమిక్షు
దండంశుండాలదండేన దంతీవఖండయామాస ॥ ౧౭౨ ॥ శ్రీరామేణ
పురాపురారిధనుషో భగ్నస్య శబ్దో మహాన్ సీతాశ్రీసమవాప్తిమా
హజగతాం రక్షఃక్షితీశక్షతిమ్। శ్రీకృష్ణేనతుసంప్రతీహధనుషో భగ్న
స్య శబ్దో మహాన్ కంసస్యక్షతిముగ్రసేననృపతే రాజ్యశ్రియస్సంగతిం॥
ఇత్థమాపూరితరోదోంతరేణవిదళితకోదండదండోద్దండధ్వనినైవదళిత
భుజాంతరేణభోజేనసంప్రేషితైరశేషబలైస్సహాశరాసన రక్షిణస్తత్క్ష
ణం కృష్ణోగృహ్యతాంనిగృహ్యతామిత్యాజ్ఞప్తానఖిలానపి కార్ముకశక
లేనైవ సబలోజ్వలనముపగతశలభదశాందాశార్హోయమనీనయత్।
౧౭౪ ॥ తావపితస్మాచ్చాలాముఖాన్నిష్క్రమ్యపరిహృష్టౌ పురసంపద
మాలోకితుంగోపాలైస్సహస్వైరంసంచరమాణౌ శకట విమోచనస్థాన
మాసాద్య తత్రత్య నివేదితం దుగ్ధాన్నమాస్వాద్యతాం రాత్రిం త
త్రైవసుఖమూషతుః ॥ ౧౭౫ ॥ కంసోదుర్మతిరేషభగ్నధనుషశ్శబ్దా
త్స ససైన్యక్షతేరాలోకాదపిదుర్నిమిత్తవితతేరత్యంతశోకాకులః ।ఆ
దర్శేశిరసోప్యదర్శనమపిద్విత్వంవిధోరంబరే ఛాయాయాఃవివిధాకృ
తించతరుషు స్వర్ణప్రతీతింపునః ॥ ౧౭౬ ॥ ప్రేతానాంపరిరంభణం
ప్రతిపదం తైలాభిషిక్తాంగకం స్వప్నే గర్దభయానయానమభితః కా
లీసమాకర్షణం । తైలాన్నస్యచచర్వణంప్రలపనంశ్వభ్రేశకృత్పూరి
తే వ్యోమ్నస్సంపతనంముఖస్యనవనంద్రృష్ట్వాపరిభీతోభవత్ ॥ ౧౭౭॥
వ్యుష్టాయాంనిశిచోదితేదినపతౌ పూర్వాచలాద్భోజరాట్ రంగంసం
గతఏషతత్రనిఖిలాన్ మల్లాన్సమాజ్ఞాపయత్ । రంగేమంగళ తూ
ర్యముఖ్యనినదై రాఘుష్యతాంభూష్యతాం పుష్పైప్రక్షించసముచ్ఛ్రయ
స్సురిభిభిర్గంధైశ్చభూపైర్వరైః ॥ ౧౭౮ ॥ ఏవంరాజనిదేశతోమ
ణిగణప్రత్యుప్తసత్తోరణైః రంభాస్తంభసహస్రభాసురసభా మధ్యస్థ
మంచేష్వమీ । రాజానస్సహమంత్రిభిః పురజనైరాత్మోచితేషుస్థితాః

రాజాసోఽపిచ రాజమంచమగమత్కంసస్సకంపోహృది ॥ ౧౭౯ ॥ త
తోముష్టికకూటచాణూరాదిషు మల్లకేషు సముత్ఫుల్లహల్లకతల్లజనిజల
పనేషు వలువాద్యైరుల్లాసితేషు రంగస్థలముపాగతేషు నందగోపాద
యస్సవినయం నరపతిసమాహూతాస్సమర్పితోపాయనాస్సముపావిశ
న్నాత్మోచితేషు మంచేషు ॥ ౧౮౦ ॥ శ్రుత్వాసావ్యథమల్లదుందుభి
రవం కృష్ణస్సరామోముదా రంగంప్రాప్యవిలోక్యతత్రగజమప్య బ
ష్ఠసంచోదితం । రంగద్వారముపస్థితం కువలయాపీడంసమాహ్వాల
కాన్ బధ్వాయుద్ధసముద్ధతః పరికరం తంహస్తిపంచాబ్రవీత్ ॥౧౮౧॥
రేరేభ్రష్టాంబష్ఠద్రుతమిహమార్గం ప్రదేహ్యాహిత్వమ్ । నోచే
త్కుంజరసహితంనచిరాద్యమసాదనంనయామిత్వామ్ ॥ ౧౮౨ ॥ ని
భర్త్సితోఽపిదుష్టః కుపితోఽంబష్ఠఃప్రకోపయన్ద్విరదం । కాలేనచోది
తోఽయంసమచోదయదేనమాశుకృష్ణాయ ॥ ౧౮౩ ॥ తమభిద్రుత్య
కరీంద్రోజగృహేజవతః కరేణకమలాక్షమ్ । సతుకరగళితః కరిణం
సంతాడ్యాలీయతాస్యచరణేషు ॥ ౧౮౪ ॥ సఘ్రాణదృష్టిరభవద్రు
ష్టఃపశ్యన్హృషీకేశమ్ । అగృహీదథశుండాగ్రాత్ సోఽపిప్రసభంవిని
ర్గతోవేగాత్ ॥ ౧౮౫ ॥ పుచ్ఛేప్రగృహ్యకరిణంద్రుతమచ్యుతో
సౌ తంపంచవింశతిధనుఃప్రమితేప్రదేశే । సర్పంద్విజేంద్రఇవసాధు
చకర్షహర్షాజ్జాగ్రత్సుసత్స్వపిభటేష్వఖిలేషుతత్ర ॥ ౧౮౬ ॥ పు
చ్ఛగ్రాహిణమచ్యుతంకరివరస్తంసంగృహీతుంయదా తూర్ణందక్షి
ణతః ప్రసర్పతితదాసవ్యేనతంభ్రామయన్ । ఏవందక్షిణసవ్యతశ్చభగ
వాన్ బభ్రామబాలోయథా గోవత్సంసముహుర్ముహుస్సరభసం సం
సంమోహయన్పశ్యతః ॥ ౧౮౭ ॥ అభ్యేత్యాభిముఖంకరేణకరిణం సం
తాడ్యధావన్ద్రుతం భూయోభూమితలేనిపాత్యసహరి బాలస్యలీ
లాంవ్యధాత్ । ధావన్సోఽపిచపీడితః కువలయాపీడోజవాదుత్థితోమ
త్వాతంభువిపాతితంక్షితితలే దంతక్షతింవ్యాకరోత్ ॥ ౧౮౮ ॥ భూ

యోసౌ నిజవిక్రమేప్రతిహతె సంచోద్యమానో మహా మాత్రేణాధిక మన్యునాగజవరోప్యభ్యద్రవన్మాధవం। ఆసాద్యాథతమాపతంత మభయం హస్తేన హస్తం హరి ర్ధృత్వోత్పాటితదంతకుంతయుగళే నాతాడయద్ధస్తిపమ్ ॥ ౧౮౯ ॥ ధృత్వైకం రదనం కరేణ కరిణోప్యంసేపరం లీలయా తస్యాసృగ్దబిందుభిర్హరిరసౌ సంసిక్తసర్వాంగకః। కించిత్స్విన్నముఖాంబుజస్సహబలో గోపాలకై రావృతో రంగం ప్రావజయశ్శ్రియం వరయితుంవీరశ్రియాభాసురః ॥ ౧౯౦ ॥ మల్లానామశనిర్నృణాం నరవరస్త్రీణాం స్మరో మూర్తిమాన్ గోపానాంస్వజనోసతాంక్షితిభుజాంశాస్తాస్వపిత్రోశ్శిశుః। మృత్యుర్భోజపతేర్విరాడవిదుషాంతత్త్వం పరంయోగినాం * వృష్ణీనాంపరదేవతేతివిదితోరంగం గతస్సాగ్రజః ॥ ౧౯౧ ॥ దృష్ట్వాతథావిధకరీంద్రహరింబలాగ్ర్యంకంసోబభూవహరిణోప్యుదిజాతకంపః। రంగంగతౌనటవరావివచిత్రవేషౌ తౌ రేజతుర్జనమనోహరసుందరాంగౌ ॥ ౧౯౨ ॥ చక్షుర్భ్యాం యుగపత్పిబంతఇవతౌసంవీక్ష్యసర్వేజనా స్మృత్వానైవబభూవు రప్యధిగతాస్సర్వేంద్రియాణాంసుఖమ్। ఊచుశ్చాపిపరస్పరంప్రముదితా గోవర్ధనోద్ధారకః కృష్ణస్సాద్యదయమేవనూనమయమప్యస్యాగ్రజోదుర్జయః ॥ ౧౯౩ ॥ ఏవంవిధేష్వజనేషుతత్ర రంగేభిపూర్ణే సతితూర్యఘోషైః। చాణూరనామాభువిమల్లవర్యోధీరోబ్రవీత్తౌబలరామకృష్ణౌ ॥ ౧౯౪ ॥ శ్రుత్వానోనృపతిస్తునందతనయౌరామంచ కృష్ణంయువాం గోపాలేష్వపిమల్లయుద్ధనిపుణౌ ధీరౌరణేదుర్జయౌ ద్రష్టుంవాంఛతివాంనియుద్ధమధునా మల్లైనరంగేమయా రాజానందత ఏవవిందతిమహాసంపత్ప్రజౌఘోయది ॥ ౧౯౫ ॥ ఇతి చాణూరవచనమాకర్ణ్యాచ్యుతోప్యువాచమతిరుచిరామ్ ॥ ౧౯౬ ॥ త్వంచాణూరవిచక్షణోరణముఖేగాశ్చారంతోవయం బాలానాంబలిభిఃకథంసముచితా లీలాసమాలోచయ। అస్మాభిర్భవతోనియుద్ధమధునాస్యాచ్ఛేద

* వికలః అపర్యాప్తః

ధమోఽభవేత్ నూనంమల్లసభాసదాంసమబలైః క్రీడేమమల్లాధిప ॥
౧౯౭ ॥ ఆకర్ణ్యకృష్ణవచనంతమువాచమల్లో యల్లీలయైవ భవతేభవ
రోహతోఽసా । యోఽభూత్సహస్రగజసత్త్వభృదప్రమేయం తేజస్తు తే
బలిబలాపహరోఽస్యబాలః ॥౧౯౮॥ అస్మాభిరస్మాద్బలిభిర్భవద్భ్యాం
* యోద్ధవ్యమేవాంత్రిహీనానయస్స్యాత్ । నముష్టికోఽవిక్రమతాం
బలేన ద్విపేంద్రహంతాతుభవాన్మయైవ ॥ ౧౯౯ ॥ ఇతితన్నిశ్చ
యమేవనిశ్చితస్సకలోఽప్యనల్పబలోఽబలానుజోజవేన చాణూరం- రణచ
తురతరాచ్యుతాగ్రజోఽపి ముష్టికమప్యాసాద్యనియోద్ధుమేవ మారభే
తాం ॥ ౨౦౦ ॥ చాణూరకృష్ణౌబలముష్టికావప్యాస్ఫోట్యపాణ్యోరు
యుగేకరాభ్యామ్ । తతఃపరిక్రమ్యపరస్పరంతౌ విసృజ్యసంగృహ్య
పునఃపునశ్చ ॥ ౨౦౧ ॥ బధ్వాకరాభ్యాంకరయోశ్చపద్భ్యాంద్రా
క్పాదయోస్తావిచకర్షతుశ్చ । జిగీషయాఽన్యోన్యమరత్నియుగ్మాద ⌈
రత్నియుగ్మం హ్యభిజఘ్నతుర్ద్వౌ ॥ ౨౦౨ ॥ ఏవంపరిభ్రమణా
పభ్రమణైరుత్సర్పణాపసర్పణైర్విక్షేపణాపక్షేపణైః పరిరంభణావ
పాతనైరున్నయనైశ్చాలనైస్థాపనైరప్యన్యోన్యం జిగీషంతౌప్రత్యరుం
ధతామ్ ॥ ౨౦౩ ॥ శ్రీకృష్ణః కమలాక్షశ్చాణూరోదారుణారుణాక్షో
యం । రామఃకోమలకాయఃకరిణవపుః ముష్టికోఽయమతిరుష్టః॥౨౦౪
ఖలినామబలైర్యుద్ధం నహీనహిధర్మ్యోనిరీక్షణే రాజ్ఞామ్ । క్వచశైలోపమ
మల్లౌ బాలౌవేతౌక్వచాతిమృదులతనూ ॥ ౨౦౫ ॥ శతాభితస్స
తతం ద్రుతతరమపిధావతోఽస్యకృష్ణస్య । స్విన్నంవిలసతివదనం కంక
ణకలితంమనోజ్ఞకమలమివ ॥ ౨౦౬ ॥ పశ్యతపశ్యతసఖ్యోరామస్యా
తామ్రనేత్రవదనాబ్జమ్ ఇత్యబలాశ్చపలాక్ష్యః కంపితమనసశ్చసాను
కంపాశ్చ ॥ ౨౦౭ ॥ స్త్రీణాంనిశమ్యవాచస్తావపిపితరౌశుచాన్వితప్త్యా

---

* అసి - అబాలః

⌈ బాహుమూలాత్ - కనిష్ఠాంగుళివ్యతికరేణకృతముష్టిహస్తోఽరత్నిః

తామ్ । పుత్రస్నేహవిమోహాత్తద్బలమీశత్వమప్యజానానౌ ॥ ౨౦౮ ॥
చాణూరముష్టికరమాపతిరామభద్రాస్తత్ర నియుద్ధవిధిభిర్వ్యయుధన్ని
ఘస్తే । బాహ్వోర్నిగృహ్య స రమాపతిరాత్తశత్రుం సంభ్రామయన్ భు
విగతాసుమపోథయత్తమ్ ॥ ౨౦౯ ॥ తంముష్టికం కరతలేనచముష్టినా
చకృష్టాగ్రజస్తుబలినాంప్రవరః ప్రహృత్య ॥ చాణూరమల్లమపయన్న
చిరాన్మహాత్మా ధీరోదయాళురివతద్విరహాసహిష్ణుం ॥ ౨౧౦ ॥ కూటం
తదాగతమపి ప్రజఘానరామో వామేనవజ్రదృఢముష్టితలేనశీఘ్రం
లీలావశాత్తమపితోసలకాఖ్యమల్లం శీలాహతశ్చ శకటారిపదప్రహారైః
॥ ౨౧౧ ॥ హతేషుమల్లేష్వఖిలేషు సర్వే జనాజహర్షుః ప్రశశంసురే
తౌ । నివార్యకంసస్త్వథతూర్యఘోషాన్ దుష్టోఽతిరుష్టస్స్వభటాను
వాచ ॥ ౨౧౨ ॥ దుర్వృత్తౌ వసుదేవదుష్టతనయా వేతౌనృశంసావు
రాద్ద్రాగ్జిష్ణాస్సారయతాద్యదుర్మతి మిమం బధ్నీతనందంతథా ॥ గో
పానామఖిలంధనంహరతదుర్మేధాస్త్వసౌహన్యతాం దుష్టాత్మావసు
దేవనామకితవస్సాప్యుగ్రసేనఃపితా ॥ ౨౧౩ ॥ ఇత్థంవికత్థమానేకంసా
సురేసాసురాంతకస్సరభససమారుహదుత్తుంగం మంచమచ్యుతస్తత్రైవ
తంమృత్యుమాత్మనస్సమాపతంతంమన్యమానో మనాక్ ససాహసీస్వాస
నాదుత్థాయతరసాసిచర్మణీజగ్రాహ ॥ ౨౧౪ ॥ కంసంఖడ్గధరంచరంత
మభితస్సవ్యంతథాదక్షిణం సర్పంతార్క్ష్య ఇవప్రగృహ్యతరసా కేశేషు
తంకేశవః । తుంగాన్మంచవరాత్కిరీటమవనౌరంగేనిపాత్యస్వయం త
స్మాద్దైర్ణవపాతవిశ్వభృదయందంభోళిరద్రౌయథా ॥ ౨౧౫ ॥ తం
క్షోణ్యాంవిచకర్షకంసమసురం సింహోయథాసింధురం రంగేస్విన్న
విగతాసుమాశునృహరిర్విశ్వస్యసంపశ్యతః । హాహేత్యుచ్చరవైర్నృ
ణామతితరాంరోదోంతరంపూరితం భ్రాత్యాంస్రస్యసమాగతానపహర
ద్రామోవిరామోద్విషామ్ ॥ ౨౧౬ ॥ రమేశంయమేవస్వమృత్యుంవిచిం
త్యప్రబుధ్యైస్సపక్షా జగత్తన్మయంప్రాక్ । అపశ్యద్ద్యపక్షోద్యవీక్ష్యాగ్ర

తస్త్రం నచకార్యుధం ప్రాపరూపం తదీయమ్ ॥ ౨౧౭ ॥ నేదుర్దు
దుంభినివహాః వర్షాణ్యాసంశ్చసారకుసుమానాం । నర్తనమప్యప్స
రసాం కంసవిరామస్య సబలరామస్య ॥ ౨౧౮ ॥ శయ్యాయామవనౌ
నిమీల్య నయనాన్యాకీర్య కేశావలీ బాహ్వాంఘ్రీ ప్రవిసార్య దీర్ఘశో
యనాన్యాసేదుషాం యోషితః । నిఘ్నంత్యస్స్వశిరాంసి సాశ్రునయనా
హానాథనాథేతితా । నాలింగ్యాత్త పతీన్ విలేపురధికం దుఃఖేన దీనాననాః
౨౧౯ ॥ అనాగసాం కంసకృతాతిహింసా త్వామేవసా నం ప్రతిహింస
తిస్మ । భూతద్రుహాం శర్మ తు నైవ భూమౌ భూతాత్త నేద్రుహ్యత ఏవ
కింతే ॥ ౨౨౦ ॥ అయం ప్రభుస్సప్రభవో జగత్యా గోప్తారమేకోపిత
నైవదోషాత్ । అస్మాన్ విసస్మారవయం యదేవం మాంగళ్యసూత్రేణవి
నాకృతాస్థః ॥ ౨౨౧ ॥ అథభూతభావనో భగవానాశ్వాస్య ప్రముషి
తహర్షాః రాజయోషితస్సముపేయ సామంతకం కంసాదీనామంతిమక్రి
యాం సమకారయత్ ॥ ౨౨౨ ॥ తదను నిగళబంధాన్నాతరం తాతపా
దం భువి భవభయభారాద్భోజరాజం యథైవ । ద్రుతమయముచితజ్ఞ
స్సంచ్యుతో మ్మోచయిత్వా సవినయమథమూర్ధ్నా ప్రాణమత్తత్పదా
ని ॥ ౨౨౩ ॥ తదనువిరచయంతౌ వందనం నందనౌ స్వౌ । సకలజగదధీ
శౌ స్వాంతశంకమానౌ । నచఖలువసుదేవో దేవకీ సస్వజాతే జనితపర
మభక్తీసాంజలీతావభూతాం ॥ ౨౨౪ ॥ పితరౌ ప్రాప్తపరార్ధ్యజ్ఞా
త్వామాభూన్నయిహాతద్ధ్యానం । పుత్రవిమోహో భవతాదనయోరి
తితాంతతాననిజమాయాం ॥ ౨౨౫ ॥ పితరావుపేత్యమాయాసబలా
భిదధేముదాంబతాతేతి । బతభవదనుభవవిషయాః నాస్థత్రైశోరబా
ల్యలీలాద్యాః ॥ ౨౨౬ ॥ వాసోపిసన్నిధౌవాం పితరౌ సమభూన్న
దైవహతయోర్నౌ । పిత్రాలాలితబాలాః యాం విందంతేముదం నసా
పివిద్ధేః ॥ ౨౨౭ ॥ సర్వార్థసాధకోయం దేహోజనితశ్చపోషితో
యాభ్యాం । పితరోస్తయోస్తు పుత్రోసభవేదనృణశ్శతాయుః గహ్వఃనా ॥

యస్యకల్యాపిచపుత్రః పితరావపుష్టాధనైశ్చ నార్చయతి తంఖాదయంతి
యామ్యాః మాంసంశోణితకస్యసర్వస్వ స్మృతకః ॥ ౨౯ ॥ మోఘాఃగ
తాహిదివసాః కంసభియావామనర్పితౌర్నునసౌ । తత్త్వంతుమహార్ఘ
ధౌనౌ పితరౌకృపయానితాంతపరతంత్రౌ ॥ ౩౦ ॥ మాయామను
ష్యస్యహరేర్గిరైవంవిమోహితావా త్మతనూజబుధ్యా । నిశ్శంకమా
రోప్యనిజాంకమేతౌ దృఢంపరిష్వజ్యచబాష్పకంఠౌ ॥ ౩౧ ॥ ఏవం
తౌపితరౌహరిఃప్రియగిరైవాశ్వాసయన్ మోహయన్ స్వం మాతా
మహముగ్రసేననృపతింసింహాసనంప్రాపయన్ । పూర్వంయత్తుయ
యాతిశాపవిధినాసాహార్ంయదూనాంప్రభోప్రీత్యానఘపరిపాలయా
ద్యపరమామోదాదవాదీదితి ॥ ౩౨ ॥ రాజన్ భృత్యతయాస్థితే మ
యిసదాదేవాదయస్సాదరం నిత్యం తేబలిమర్పయంతిబహుధేత్యుక్త్వా
నతాంవత్సలః । ఆహూయాశుసమాదిదేశ పవనం జిష్ణోస్సుధర్మాంస
భామ్ రాజ్ఞేస్మైదుత్తమాహరేతి భగవాన్ మానుష్యవేషోప్యసౌ ॥
౩౩ ॥ ౫ ॥ అథ తత్రైవసాప్త్రమానుభావజ్ఞేనరాజ్ఞా దివిషదాంసంప్రే
షితాంసభాం సుధర్మాభిధాముగ్రసేననృపతయే నివేద్య నితరాంకం
సాదినౌ విద్రుతాన్ దిశిదిశిస్వజ్ఞాతిసంబంధాన్ యదువృష్ణ్యం
ధకమధుదాశార్హకుకురార్యకానఖిలానానాయ్యసప్రియమాశ్వాస్య
సంతర్ప్య స్వామీస్వకీయైరేవ స్వైస్వైర్గృహేష్వవాసయత్సర్వ
సఖస్సర్వేశ్వరః ॥ ౩౪ ॥ ౬ ॥ సంపూర్ణౌబలభద్రమాధవభుజైర్గు
ప్తాఇమేజ్ఞాతయస్సంలబ్ధసర్వమనోరథాః ప్రతిదినంశ్రీకృష్ణవక్త్రామ్బు
జమ్ । పశ్యంతస్సదయస్మితం ప్రవయసాప్యాసన్ యువానఘపరంప్రో
వాచాథహరిస్సరామసహితోనందంయశోదామపి ॥ ౩౫ ॥ సస్నం
తోషమావాంమహద్భాగ్యంయువాభ్యాంప్రయత్నేనతాతాంబపుత్రా
ద్విశేషమ్ । పరంపోషితౌసాధుసంలాలితౌచ క్షమాయాంగరీయోహి
వాత్సల్యమేతత్ ॥ ౩౬ ॥ అకస్మాత్ వ్యస్సవయంపాలనేలాలనేవావిస్మృ

ష్ఠాః ఖలైనైవ కేనాపి లోకే । అతః ప్రాణశక్తాః శిశూః యాహి హే
తస్తయోరేవ మాతాపితృత్వం కరీయః ॥ ౨౩౭ ॥ వ్రజం యాత యూయం
వయం సేవితుం వః పునశ్చాగమిష్యామ ఏవ క్వ చిన్తా । వరం క్లిశ్యమా
నాః స్వవిశ్లేషహేతోరిమాః బన్ధువర్గాంశ్చ సంతోషయ శీఘ్రమ్ ॥
౨౩౮ ॥ గ ॥ ఏవం కేశవేన సమాశ్వాసితోఽపి ప్రణయవిహ్వలస్సహ
సైవ వస్త్రాలంకారమణిమయకమనీయకుప్యప్రముఖాభిరర్హణాభి
స్సాదరమారాధితో వ్యశ్రుపూరితనయనద్వయో విదీర్ణహృదయో ను
ఘాతవినష్టమహానిధిరివ వ్యాకులో గోకులమాససాద నన్దగోపస్సగోపః ॥
౨౩౯ ॥ ప ॥ ద్విజేన్ద్రముఖ్యైర్ద్విజసంస్కృతిం తయోః పురోధసా
శూరసుతస్స్వపుత్రయోః । అకారయత్సాధు వితీర్య గోధనం స్వలంకృ
తం క్షౌమమణీన్ద్రభూషణమ్ ॥ ౨౪౦ ॥ సంతర్ప్య విప్రాన్ ధనధాన్య
వస్త్రైరదాదస్వదాన్యః పునరేవ ధేనూః । యాః కృష్ణరామోదయకార
ణాయాం సంకల్పితాః ప్రాగ్ హృది కంసభీత్యా ॥ ౨౪౧ ॥ ఏవం తౌ ద్వి
జతాముపేత్య విభవైః శ్రీకృష్ణసంకర్షణౌ [1] గాయత్రం వ్రతమాస్థితౌ
యదుగురోర్గర్గాద్గురూణాం గురుమ్ । స్వామిత్వం జగతాం మనుష్యచ
రిత్రైరాచ్ఛాదయన్తౌ జగచ్ఛిక్షార్థం స్వయమాపతుర్గురుకులావాసాయ
వారాణసీమ్ ॥ ౨౪౨ ॥ తస్యాం రామగదాగ్రజౌ జగృహతుస్సాన్దీ
పనాఖ్యాద్గురోస్సాంగైర్వేదచయైః క్రమేణ సకృదప్యుచ్చారణేనైవ
తౌ । సూత్రాద్యైశ్చ దినైర్ముదా భువి చతుష్షష్ట్యా కలాస్తావతీః కిం వా
స్యాద్గురుదక్షిణేతి వినయాద్విజ్ఞాపయామాసతుః ॥ ౨౪౩ ॥ ఆచార్యో
హ్యతిమానుషీం మతిమిమాం రాజంస్తయోశ్శ్రీమతోర్దృష్ట్వా తం మహి
మానమచ్యుతతరం హృష్టః పరం విస్మితః । సమ్మన్త్ర్య ప్రియయా సమం
సమేతి మాం వవ్రే స్వకీయార్భకం యః ప్రాగేవ మృతో మహోదధిజలే
క్షేత్రే ప్రభాసాహ్వయే ॥ ౨౪౪ ॥ ఆరుహ్య రథం తథేత్యుపగతౌ వే

[1] బ్రహ్మచర్యమ్

లాంచవారాంనిధేర్జ్ఞాత్వాతౌజగదీశ్వరౌజలనిధిస్సాప్యాజహారార్హ
ణామ్ । హృష్టఃకృష్ణఉవాచతంమమగురోఃపుత్రంప్రదేహిద్రుతంయః
పూర్వంమహతోర్మ్మిణైవవిదయం గ్రస్తస్త్వయాంభోనిధే ॥ ౪౫ ॥
శ్రుత్వాకృష్ణవచోవదత్సజలధిర్నాహార్షమేనంప్రభో నూనంపంచజ
నాభిధేనసహృతోదైత్యేనశంఖాత్మనా । తేనాంతర్జలచారిణాతిమన
వై [†] నారాయణత్వంజలంసంగాహ్యోద్యగృహాణతంగురుసుతంతందా
నవంసంహరన్ ॥ ౪౬ ॥ ఆవిశ్యాథజలంతథైవసహరిర్హత్వాజలావా
సినంతందైత్యంచవిదార్యతస్యజఠరంనాలోక్యతత్రార్భకమ్ । శంఖం
తద్వపురుద్భవంశశిసమంలబ్ధ్వాసరామఃపురీం యామీం సంయమినీము
పేత్యసహసాధీరంప్రదధ్మౌచతమ్ ॥ ౪౭ ॥ ఆకర్ణ్యశంఖనినదంసయ
మస్సరామం మత్వాగతంమధురిపుంవిదధేసపర్యామ్ । సప్రశ్రయం
తమవదచ్చకరోమికింవా క్రీడామనుష్యవపుషోర్యువయోశ్చవిష్ణోః॥
౪౮ ॥ ఆనీతంనిజకర్మబంధనవశాదత్రత్వయాధర్మరాడద్యత్వంమమ
శాసనాద్గురుసుతంద్రాగానయస్వేహతమ్ । ఇత్యాజ్ఞాం శిరసావహన్
నరహరేరైవస్వతస్తందదౌనీత్వాతౌగురుమూచతుశ్చకృపయా భూ
యోవరోవ్రియతామ్ ॥ ౪౯ ॥ ఏవంవదాన్యంవరదంమహాత్మా గురుర్గ
రీయాన్నిబగాదసమ్యక్ । లబ్ధాభవద్భ్యాంగురుదక్షిణైషానాన్యాస్తి
కామోనసమోభవద్భ్యామ్ ॥ ౫౦ ॥ సంపూర్ణకామోస్త్వగమః
ప్రతిష్ఠాం త్వంశాశ్వతీఃకృష్ణసమాస్సరామః । ఆర్తిర్జనానామప
హృత్యలోకేష్వక్షయ్యకీర్తిస్తవనృత్యతూచ్చైః ॥ ౫౧ ॥ ఆయా
తౌస్వపురంతతఃపరమనుజ్ఞాతౌతదాతేనతౌ ఘోషవత్స్వర్ణరథేన వా
యుజయినాపర్జన్యవద్గర్జతా । యాఃఖిన్నాబహుబహ్వాహానివిధినా
పశ్యంత్యపేతాఃప్రజాఃదృష్ట్వాతౌ ప్రవినష్టలబ్ధధనవన్మగ్నాముదంభోని
ధౌ ॥ ౫౨ ॥ ....

ఇతిశ్రీకృష్ణలీలామృతే షష్ఠోల్లాసః

[†] జలశాయిన్

సప్తమోల్లాసః ప్రారభ్యతే.

వృష్ణీనామపి మన్త్రిణం నిజసఖం భక్తం భృశైకాన్తినం శిష్యం చాపి బృహస్పతేరతితరం ప్రేమాస్పదం చాత్మనః । శ్రేష్ఠం బుద్ధిమతామథోద్ధవమసౌ పాణౌ ముదా పాణినా సంగృహ్య ప్రజగౌ ప్రపన్నజనతాతాపాపహారీ హరిః ॥ ౧ ॥ సఖ సపది గమ్యతాం వ్రజమిహైవ పిత్రోర్మమ త్వమావహ ముదం తయోరపి చ గోపికానాం హృద్రుజమ్ । విమోచయ వియోగజం మమ వచోభిరత్యాదరైర్యతో మయి కృతానవస్సతతభక్తిపూర్ణాశ్చ తాః ॥ ౨ ॥ దూరస్థితేపి మయి సన్నిహితాత్మభావాః మామేవ గోపవనితాస్సతతం స్మరన్త్యః । ప్రత్యాగమం కథయ మే మధురైర్వచోభిః ప్రాణానవన్త్వపి కథం చ న విశ్వసన్త్యః ॥ ౩ ॥ ౪ ॥ ఇత్థం మాధవేనోద్ధవస్సందిష్టస్సపది సమారుహ్య సైన్ధవసన్నద్ధస్యన్దనం సోదరం సంప్రయాతః పతంగేస్తంగతే పశుపాలకైస్సమం ప్రవిశంతీనాం పశూనాం పదపరాగైరాచ్ఛన్నయానః పునః ప్రవతీభిర్గోభిర్వ్యథ్యద్భిర్వత్తగోవ్యష్టైరూధోభరభరణవిహ్వలాభిరపి వత్సవాత్సల్యేన ధావన్తీభి[1]ర్వాశ్రాభిర్ధేనుభిర్నోహారం విలంఘుచ్ఛురితస్తతో గోవత్సైర్ముంచ ముంచ మామానయ నయ గృహాణ దేహీత్యాదినినదైస్సహ వేణూనాం నిస్వనైర్గోదోహనశబ్దైరప్యభిపూరితం సంకర్షణకృష్ణయోశ్శుభతరాణి కర్మాణి గాయన్తీభిస్స్వలంకృతాభిర్గోపికాభిర్గోపైరపి ప్రవిరాజమానం యాయజూకధనంజయనిర్జరమహీనిర్జరపితృవరగోవరపరిపూజనార్థం ధూపదీపగంధమాల్యైరవికలైరాకలితాలయైర్విలసితం వ్రజవరమాసాద్య నందగోపేన పరిష్వక్తః పాదసంవహనాదిభిః షడ్రసాభిపూరితైర్భోజనాన్నైస్సభాజితస్సుఖోపవిష్టో వసుదేవాది సమస్తబంధువర్గకు

[1] ధేనుధ్వనిః

శిలకథనేన కర్ణావానందయేత్యుదీరితస్తత్కథనేనానందయన్ పు
నరప్యేవముదీరితోఽభూత్ ॥ ౪ ॥ గోవిందస్స్మరతిహా కింగిరివరంగోవ
ర్ధనంగోత్రజం గోపాలాన్ సుహృదస్సఖీన్ వ్రజమిమాన్ బంధూంశ్చ బృ
న్దావనం । కింవాయాస్యతిమాంతరాంసకృదపిద్రష్టుంకదావా వయం ద్ర
క్ష్యామస్సదయేక్షణంస్మితయుతంతస్యాస్యపంకేరుహమ్ ॥ ౫ ॥ దురత్య
యేభ్యోహుతభుజ్ఝఖాభ్యో మృత్యుభ్యఏతే పశవశ్చవత్సాః । గోపావ
యంచాపిసురక్షితాస్స్థాధీరేణకృష్ణేనమహాత్మనైవ ॥ ౬ ॥ కృష్ణస్య కృ
త్యానిమనోహరాణికృపాకటాక్షాన్వితవీక్షితాని । మన్దస్మితాస్యాబ్జమ
పిస్మరంత్యోగోప్యోవపుశ్చాపిసువిస్మరంతి ॥ ౭ ॥ యాభ్యాంభోజవ
తిర్గజేంద్రనియతప్రాణశ్చ్యుతఃప్రాణతః కృష్ణఃకేశచయేకిరీటపతన
ప్రచ్ఛిన్నశీర్షఃక్షణాత్ । నష్టాముష్టికముఖ్యమల్లనికరాఃదంతీవిదంతః
కృతః కోదండోఽపిచఖండితోదృఢమిమౌమన్యేహమప్రాకృతౌ ॥౮॥
సంస్మృత్యసంస్మృత్యవిచిత్రచర్యాశ్చైవం యశోదాపిచనందగోపః ।
శ్రీకృష్ణసందర్శనపూర్ణతృష్ణౌ తూష్ణీంస్థితావశ్రుపరిప్లుతాక్షౌ ॥౯॥
X ॥ తయోరిత్థమత్యంతప్రేమభారంభగవత్యభివీక్ష్య స్వయముద్ధవో
భక్తాగ్రణీరేవమభాణీత్ ॥ ౧౦ ॥ ప ॥ నూనంయువాంధన్యతమౌ ద్రు
ఢవ్రతౌ నారాయణేస్మిన్నరతాన్వితేషియత్ । మత్వాశరణ్యంశరణంస
మీయుషాంసరామమేనంతవనందనందనమ్ ॥ ౧౧ ॥ యస్మాత్సత్త్వరజ
స్తమోభిరివయోబద్ధస్స్వయం క్రీడతి శ్రీశోయంనిజమాయయా కుమ
తయస్తంప్రాకృతంమన్వతే । హృద్దేశేనిఖిలాత్మనాంనివసతిస్వాతంత్ర్య
తోఽపీశ్వరేభ్రాంతానిత్యమహంధియాభ్రమరికా దృష్ట్యాపరం మోహి
తాః ॥ ౧౨ ॥ నైవాయంయువయోఃపరంతనుభవస్సర్వాంతరాత్మా హ
రిస్సర్వేషాంతనయఃపితాచజననీజాయాగురుశ్చేశ్వరః । సర్వం తన్మయ
మేవవస్తుచిదచిన్నాస్త్యచ్యుతాత్ప్రచ్యుతంయత్తస్మిన్ యువయోరనన్య
సులభాభక్తిశ్చభావ్యాస్సతామ్ ॥ ౧౩ ॥ X ॥ ఏవంభగవద్గుణానుభవమా

కుర్వతోరనయోర్మహాత్మనోర్నందోద్ధవయోర్వ్యతీతైవ నిశేయం సరభ
సమథసముత్థాయ గోప్యో నిరూప్య దీపాన్ దేహళ్యాదీన్ సంమార్జ్య
దధిమథితుమేవ సమారభంత ॥ ౧౪ ॥ వ ॥ కాంచీసంఖచిత్రైర్మణీంద్రని
చయైరజ్జ్వార్వికర్షద్భుజై ర్భాస్వత్కంకణకాంతిభిః ప్రవిచలత్తుంగైర్నిత
మ్బస్థలైః । హారైర్గుచ్ఛభిశరత్నవిద్రుమవరైశ్చంచత్కుచైరంచితాః
లోలత్కుండలమండితాశ్చ సుదృశో హర్షాన్మమంథుర్దధి ॥ ౧౫ ॥ గో
విందస్య గుణాభిగానభరితో గోపీజనోచ్చధ్వనిర్దధ్నో మంథననిస్వనప్ర
మిళితో వ్యోమస్వయంనిర్యయా । బ్రధ్నోద్బోధనబద్ధధీరివ దిశాంని
శ్శేషితుంచాశుభం నిద్రాంచాపి నృణాంద్విరేఫనిగళంపద్మేషుచోన్మూ
లితుం ॥ ౧౬ ॥ దృష్ట్వా వ్రజద్వారి సముజ్జ్వలంతం జాంబూనదస్యం
దనమబ్జనేత్రః । గోప్యస్తదావోచన్నతికౌతుకేన సమాగతః కోత్ర
కుతశ్చ సఖ్యః ॥ ౧౭ ॥ అక్రూరః పునరాగతోత్ర కిముఖా కంసార్థసం
సాధకో నీతః క్రూరహృదైవ యేన మధురామబ్జేక్షణో మాధవః ।
కంసస్యేహ హతస్య తేన విభునా ప్రేతస్య పిండాంశ్చనో మాంసై
ర్దాపయితుం నివాపసలిలం బ్రూహ్యేశ్చకింకథ్యతాం ॥ ౧౮ ॥ గ ॥
ఏవం విరహేణానరమాత్మనః పరస్పరం వదంతీషు వ్రజాంగనాసు సో
ద్ధవో బ్రధ్నోదయే నిర్వర్తితాహ్నికో బహిరాగాన్మహానుభావః ॥
౧౯ ॥ వ ॥ తం దృష్ట్వా వ్రజసుందరీ సముదయాః పద్మాస్యమబ్జేక్ష
ణం దివ్యత్కుండలమండితం స్మితయుతం పీతాంబరేణోజ్జ్వలం । వే
షైర్దివ్యవిభూషణైశ్చ నితరాం శ్రీకృష్ణవద్భాసతే కోయం కస్య కుత
స్సమాగత ఇతి ప్రాగ్వప్రిరత్యుత్సుకాః ॥ ౨౦ ॥ కృష్ణస్య సందేశహరం
విదిత్వా సవ్రీడహాసంచ నిరీక్ష్య వత్వా । సుసత్కృతం తంచ సుఖోపవి
ష్టం రహస్యపృచ్ఛన్ వనితా వినీతాః ॥ ౨౧ ॥ జానీమస్త్వముపాగతం
యదుపతేస్త్వాం పార్షదం ప్రేషితం పిత్రోః ప్రీతిచికీర్షయైవ నితరాం
తేనాధునానాన్యథా । కావాస్య స్మరణేపి భాజనమముష్యాత్ర వ్రజే

ఉత్సృజం పితరౌ ప్రేమవినాకృతజ్ఞపదవీం ప్రాప్తస్య సర్వాత్మ
నా ॥ ౨౨ ॥ మైత్రీ హ్యర్థకృతేతరే షు ధరణౌ యావద్ధనస్యాగ్రహణం
పుంశ్చస్త్రీషు యథా మధువ్రతచయైః పుష్పేషు శీర్ణే గతే । నిర్వి
త్తం గణికా త్యజంతి నృపతిం లబ్ధం నృశంసం ప్రజాః వృక్షం వీతఫలం వి
హంగమచయా జారోపి జీర్ణాంగనామ్ ॥ ౨౩ ॥ ఏవం గోప్యః కాస్తు గో
విందగతవాక్కాయమానసా స్వేతద్ధియముపాగతే తస్మిన్నుద్ధవే వ్రజమా
గతే పరిత్యక్తలౌకికకర్మాణ స్సునిస్త్ర్యాదం గాయంత్యో ముహుర్గోవిందకైశోర
బాల్యలీలాః కాచిత్కంచిన్మధుకరమాలోక్య కమలాపతిసంగమమంత
రంగముపనయంతీ నాయకప్రేరితముద్ధవమమ్ముం కల్పయంతీ కమనీయమే
వమగాయత ॥ ౨౪ ॥—భ్రమరగీతయః ॥ ఆర్యావృత్తమ్

మాస్పృశ మమాంఘ్రిమధుప నా శ్మశ్రుభిరభికుంకుమాంకితై ర్ధా
మ్నః । మధుపసపత్నీకుచయోః పరిచయమాప్తస్య కితవబంధుస్త్వం ॥
౧ । ౨౫ ॥ తత్కితవమమూనిస్సీనామనుసర చరణాంతమేవ తే శరణం । అస్త
త్సరణమిదానీం మృదుసదసి స్యాద్విడంబసంభవతః ॥ ౨ ॥ ౨౬ ॥ సు
మనస ఇవ సద్యస్త్వం సోయం తత్యాజనో హినిర్వ్యాజం । సకృదేవపా
యయన్ స్వాధరసుధామిహ మోహినీం జగతామ్ ॥ ౩, ౨౭ ॥ అహా
హారమపి చ తాదృక్కితవం పరిచరతి పాదయోస్తు కథం । విదితం తదిదం
పుణ్యశ్లోకమృషాకైత్వవిప్రలబ్ధేయమ్ ॥ ౪-౨౮ ॥ అగ్రేపి యోగినీ
నాం గాయసి బహుకిమ్మితికపటగోపాలం । షట్పద తస్య సఖీనాం కుచపిత
కుచరుజాం ప్రియతామగ్రే ॥ ౫-౨౯ ॥ దివిభువి రసాతలే వా కావా
వనితా వధాన్య సహి సులభా । రుచిరస్మితకుటిలభ్రూవిజృంభణే నైవజయ
తియస్సర్వాః ॥ ౬-౩౦ ॥ యస్యాంఘ్రిరజ ఉపాస్తే పద్మాప్యనిశం క్రియత్య
ఏవవయమ్ । అపితుకృపణానుకంపీ చెదుచితో భవతి చోత్తమశ్లోకః ॥ ౭-
౩౧ ॥ అంఘ్రివిసృజ షడంఘ్రే విదితం విదితం మయైవ తవ సర్వమ్ । అను
నయవిదుషో దౌత్యైశ్శిక్షాకృష్ణాదుపేయుష ష్చాటుభిః ॥ ౮, ౩౨ ॥ చం

* ప్రియవచనైః

చలచేతా వ్యసృజత్సఖీ కృతైవనితా విసృష్టపతిపుత్రాః । సంప్రతి
సంధాతవ్యం కింవాకితవే మృషానృశంస్యేఽస్మిన్ ॥ ౯-33 ॥ ప్లవగంమృ
గయురివాయం దుర్మతలలీనాలునాత్యైతైవనృథా । స్త్రియమపివిక్ర
తామక్షరోత్కృతకామాం కామజనకమాత్మానమ్ ॥ ౧౦, 3౪ ॥ బలిమ
పిబలిమత్వాయం బబంధకుబ్జో విజృంభితోద్ధజవాత్ । ధ్వాంక్ష
స్యాక్షస్యపహారీ హిరణ్యహారీ శ్రియా విహార్యహహ ॥ ౧౧- 3౫ ॥ తదలమ
లమసితసఖ్యై * దుస్త్యజమథాపి పిబామి కర్ణాభ్యామ్ ॥ లీలామృ
తమదసీయం సకృదపి పీతం ప్రణాశయత్యశుభమ్ ॥ ౧౨-3౬ ॥ కైతవవ
చనాద్వివశాః గీతాస్త్రగమోహారిణ్య ఇవహీనయం । యన్నఖరస్ప
శోణనః సకృదేవాస్వాద్యనవదనామాపి ॥ ౧౩-3౭ ॥ మధుపమమ
మానినీయస్త్వంచేత్సం ప్రేషితః ప్రియేణైవ ॥ నేతాస్మానివభాసి శ్రీధ
రముంసాకథన్నానయసీహ ॥ ౧౪-3౮ ॥ భుజంగప్రయాతమ్ ॥—॥
క్షమాస్తేసఖీపుర్యాం సవ్రీకారైర్యకథుర్యస్మరత్యాత్మపిత్రోర్గృహం గో
షగోష్ఠీః । అహోచత్కృచిన్నాన్దశామిద్యశింవాకరం కేశవో మూర్ధ్ని
ధాస్యత్యయంకిమ్ ॥ ౧౫-3౯ ॥—॥ అథోద్ధవో నిశమ్యైవ మాశ్వాస
యన్విశ్వేశ్వరదర్శనలాలసా వ్రజౌకస స్త్రియః ప్రియస్య సందేశైరే
వమానందయత్ ॥ ౪౦ ॥ అహో యూయమురావ్యంకృతార్థాశ్చ పూ
జ్యాః యతో వాసుదేవార్పితా వో మనీషా । తపో ధ్యానహోమవ్రతా
ద్యైశ్చసాధ్యా కృతాకృష్ణభక్తిర్హియుష్మాభిరేవమ్ ॥ ౪౧ ॥ పరం
భాగ్యపీశాంఘ్రి పద్మైకబద్ధాత్ భవత్సర్వభావాత్కృతో నుగ్రహో
మే । ముదాశ్రూయతాం భర్తురాదేశ ఏవం రహఃకార్యకర్తా భవత్తా
పహర్తా ॥ ౪౨ ॥ శ్వసనదహనతోయక్ష్మావియద్భూతసంఘాఃహ్యవిర
తమనసహాయా భూతజాతేష్వయిద్వత్ । అహమపి భవతీనామస్తి భావే ని
తాంతం జననమరణరక్షామాయయా మే భవంతి ॥ ౪౩ ॥ పత్యాయథా

* కప్పుబణ్ణె

మారగతే స్తిదిత్తం (స్త్రీ)ణాంతథా నైనసహి సన్నికృష్టే । తస్మాత్త్వరంత్య
స్సఖితం ప్రియం మామపేపవ్యథాత్యంతసుఖాయయమాయం ॥ ౪౪ ॥ క్రీ
డారతేనవిపినేపి మయారజన్యాం రాసోత్సవైకనిరతానసహికింభవత్యః
మత్కేళిలోలహృదయానవిలోక్యజంఘు నిర్బంధనంచ సరయం సము
పాగతామామ్ ॥ ౪౫ ॥ ఇతిప్రియతమం కేశవాదేశమశేషం నిశమ్య వ్ర
జయోషితస్సద్యస్సముచ్ఛ్రిత స్మృతయః ప్రవృద్ధప్రీతయః ప్రియతమ ఉ
ద్ధవమేవం వ్యాజహ్రుః ॥ ౪౬ ॥ కంసం హింసకమచ్యుతస్సకుశలీహ
త్వాకిమాస్తేభునా సర్వానైః పురయోషితామతితరాం ప్రీతిం ప్రియ
క్షేకృతీ । తాభిశ్చాప్యభిపూజితస్సతుచిరైరహోనైః ప్రియాలోకనై
స్తాసాం స్వైరకథాంతరే స్మరతి వాగ్రామ్యాః కదావామయాః ॥ ౪౭ ॥ క
థం రాజరాజో వ్రజం నో వ్రజేద్వా సముద్వాహ్య రాజేంద్రకన్యాస్సు
ధన్యాః । స సంపూర్ణకామః కిమస్మాభిరాభిస్స్వయం వల్లభస్యశ్రి
యోవల్లవీభిః ॥ ౪౮ ॥ క్వణన్మోహితివేణుసంచలితకుంచితేలోచనే వ
హద్వదనవారిజం సుమధురాధరం సుందరమ్ । యదీయమిహసంతతం
మనసినృత్యతి స్వేచ్ఛయా కథన్నిఖిలకామదం తమపి విస్మరేయం ప్రియం
॥ ౪౯ ॥ సశోకం పిశోకం వితన్వన్ వ్రజం త్వం కదాయాసి దాసీః సము
ల్లాసయసాధో । మురారే సురారే హరే నారకారే శ్రియః కాంతభూకా
న్తనిశాంత కాంత ॥ ౫౦ ॥ ఏవం వాసుదేవసందేశో వినాశితవిరహజ్వరా
భిర్వ్రజాంగనాభిరారాధితో యమధోక్షజబుద్ధ్యోద్ధవస్సదైవమాధవ
మధురకథాలాపైర్విలోపయన్ గోపికాశోకమశేషమువాసకతిచిన్మా
సాంస్తాసాం మంజీరసరోజానినమస్కృత్యసావ్యత్మన్యేవమచింతయత్ ॥
౫౧ ॥ వాంఛంత్యనన్యహృదయాయమినో నిశంయంగోవింద పవనిఖిలా
త్మనిబద్ధభావాః । గోప్యః పరం తనుభృతాం భువి భూరిభాగ్యాః కిం వాప
రైరపరమార్థశ్రియవైరిర్వర్మైః ॥ ౫౨ ॥ (ఆం)మమ ముకుందపదరేణు ఝ
షామమూషాం ఘోషేనిశంపదపరాగపవిత్రితేస్మిన్ ॥ బృందావనే

పి కమలాకమితుః కటాక్షైః స్యాజ్జన్మమేకమపి కీటతృణౌషధీషు ॥ ౫౩ ॥ వం దేరవిందనయనస్య కథామరన్దం తాపత్రయోపశమనం భువనత్రయస్య । యాభిః ప్రపీతమధికం వ్రజసున్దరీణాం తాసామనన్యశరణశ్చరణారవిన్దమ్ ॥ ౫౪ ॥ అథయశోదానందగోపగోపీరప్యనుజ్ఞాప్యతస్మిన్నుద్ధవే రథమారోహతి సతి ॥ ౫౫ ॥ తం నిర్గతం ద్రుతముపేత్య చ నన్దముఖ్యాస్స్నేహేన సాదరముపాయనపాణయస్తే । ఊచుర్విచిన్త్య సహగద్గదమచ్యుతాంఘ్రేర్యుగ్మం నిర్గళవినిర్గతబాష్పనేత్రాః ॥ ౫౬ ॥ శ్రీకృష్ణస్య పదాశ్రయే స్యురనిశం నానామనోవృత్తయ స్తన్నామ్నామనుకీర్తనే చ రసనా స్తస్య ప్రణామే శిరః । కర్మారణ్యపరిభ్రమజ్జనిజుషాం సత్కర్మభిః కారితైర్యత్ర క్వాపి యదిచ్ఛయైవ సుదృఢా స్యాత్తద్రమే శేరతిః ॥ ౫౭ ॥ ఏవం సంపూజితో వ్రజజనైర్విజృమ్భితానందో నందగోకులాదాగమ్య మధురాముద్ధవో మాధవమభివన్ద్య నందగోపగోపికానాం భక్త్యుద్రేకమవికలమవికలాశ్రుస్స్వయమపి విజ్ఞాప్య విభవేస్మై బలభద్రాయ రాజేంద్రాయ చోపాయనాని నందగోపసమర్పితాని సాదరం సమర్పయామాస ॥ ౫౮ ॥ స్నాత్వా రామతయా ప్రసిద్ధమహిమా సర్వాన్తరాత్మా హరి స్సర్వజ్ఞస్సులభః కృతీ కుశలవాక్ కర్తా కృతజ్ఞః ప్రభుః । (ప్రౌ)ఢాఢ్యాంగవిలేపనం హృదయభూసంభోగయోగ్యం పురా సైరంధ్ర్యాస్స్మరమార్గణార్తమనసః కర్తుం ప్రియం ద్రాగ్యయౌ ॥ ౫౯ ॥ జ్ఞాత్వా యాన్తమిమం మనోజజనకం మాయాధవం మానదం కామోద్దీపనకారిభిర్మృగమదైర్గన్ధైస్సుమైస్సౌరభైః । ధూపైర్దీపచయైర్మహార్హశయనైర్ముక్తావితానైర్వరై ర్మఞ్చైర్వాసకసజ్జికేవ సదనం సజ్జీకృతం సానయాత్ ॥ ౬౦ ॥ అథాగతం కృష్ణముపేత్య సంభ్రమాత్సా పూజయత్ స్నానసుఖాసనాదిభిః । నిశాన్తమేవాప నతావనప్రతీహానుష్యచర్యాం నితరామనువ్రతిః ॥ ౬౧ ॥ స్నాత్వాభ్యంజనతో విభూషణవరైరాత్తానమాభూష్య సా స్రక్తాంబూలవిలేపనైస్సురభితై

రోసాద్వ్యసాధ్వాసవమ్। లజ్జానన్యజమధ్యగా స్మరధనుర్విభ్రామయంతీ
దృశో లీలాస్మేరముఖీససారరమణం రంతుంహినారాయణమ్ ॥ ౬౨
సవ్రీడాంనవసంగమే ప్రముదితా మాహ్వాయతాంశంకితాం కాం
తాంకంకణభూషితేకరయుగె సంగృహ్యసత్కరః । తాంశయ్యామధి
వెశ్యమన్మథనయైరెమెరమణ్యాతయా ప్రాగ్భక్త్యాంగవిలేపనార్పణ
భువఃపుణ్యస్యతేశ్లాఘ్యయా ॥ ౬౩ ॥ శ్రీకృష్ణస్యపదాంబుజేన కుచ
యోస్స్వంమార్జయంతీరుజం తందోర్భ్యాంపరిరభ్యగాఢమనఘం కాం
తంకుచాగ్రింగతం। సంప్రాప్తాపిముకుందమాత్మసులభం తన్మాయయా
మోహితా సేయంకేవలకామసౌఖ్యకలనాద్ధన్యాంహిమేనేస్వయమ్ ॥
౬౪॥ కతిచిద్దినానిదాస్యాస్స్వామిన్నయారమస్వరసికమయా । కమ
లాకాంతభవంతంజనకంకామస్యానోత్సహేత్యక్తుమ్ ॥ ౬౫ ॥ ఇత్యర్థి
తస్తయాస స్మితవదనస్తామెవమానందయామాసనందనందనః ॥ ౬౬ ॥
మణిగణభూషణనికరైర్మానదపణోద్యమానయుక్తైస్తామ్ । అగమ
ద్ధామసరామోక్రూరస్యాథోద్ధవేనసహాసరయమ్ ॥ ౬౭ ॥ లక్ష్మీలా
లితపాదపద్మరజసాసంభూషయంతంగృహం కృష్ణంసోద్ధవరామభద్రమ
భిసంగమ్యప్రణమ్యాదరాత్। అక్రూరశ్శిరసావహన్సపదితత్పాదోద
కంచార్హణా మాధాయాహకిమస్యపారకృపయాకైంకర్య మాజ్ఞప్య
తామ్ ॥ ౬౮ ॥ ఏవమచ్యుతస్సమర్చితోభగవాన్భక్తమపితం మో
హయన్నివసస్మితమేవముదీరయామాస ॥ ౬౯ ॥ అక్రూరాస్యాయుసా
ష్యకమర్కలనాద్యస్మాత్పితృవ్యోగురు బంధుశ్లాఘ్యతరోయతస్త
వవయం రక్ష్యాశ్చపోష్యాఃప్రజాః । సంసేవ్యాహి భవాదృశోస్మ్రవ
జనైః శ్రేయోర్థిభిర్మాదృశైః దేవాభాగవతాభవంతినహియత్తే
స్వార్థలోలాఃపరమ్ ॥ ౭౦ ॥ తీర్థానిపుణ్యాన్యపినామ్మయానితెదె
వానమృల్లోపశిలామయాయితః । దీర్ఘేణకాలేనపునంతి తేతతస్సం
దర్శనాదేవసకృత్తుసాధవః ॥ ౭౧ ॥ సాధోత్వమస్మాకమతిప్రియఃపరం

ప్రీతింవిధాతుంప్రతిపాండివాన్ద్రుతమ్ । పితుశ్చ్యుతాన్మాతృయు
తాన్సుదుఃఖితా నాలోకితుంగచ్ఛగజాహ్వయంపురమ్ ॥ ౭౨ ॥ స
చాంధదృగ్భ్రాతృసుతేషునిర్ఘృణో దుష్పుత్రవశ్యఃపథితేనదర్శితే
రాజాంబికేయశ్చరతీతిశుశ్రుమోజానీహితత్సత్యమసత్యమేవవా॥ ౭౩ ॥
ఇత్యక్రూరమాజ్ఞాప్యభగవాన్బలభద్రోద్ధవాభ్యామభజతనిజభవనమ్॥
౭౪ ॥ అథహాస్తినపురమప్యక్రూరఃకురురాజవరయశోనిశాకరశోశుభ్య
మానమవిశంకమావిశ్యదృష్ట్వాచ ధృతరాష్ట్రమంధచక్షుషం సభీష్మం
విద్వజ్జనధురంధరందౌరాత్మ్యవిధురంవిదురం-దీనదశాప్రథితవ్యథాం
పృథాం- స్వాత్మజసోమదత్తసహితం బాహ్లీకంకౌరవపరికలితకృపంకృ
పం- సకర్ణద్రోణద్రౌణిందుర్యోధనంసదాంతరంగతరంగితరంగనా
థాంఘ్రితాండవాన్ పాండవానప్యమీభిరనుయుక్తః కుశలమదసీయసు
హృదాం స్వయమప్యాపృచ్ఛ్యతేషామనామయమల్పసారస్యాతి తు
చ్ఛాత్మజఛందానువర్తినః పరిపుష్టదౌష్ట్యస్యధృతరాష్ట్రస్యదుర్వృ
త్తదిదృక్షయాతత్రైవకతిచిన్మాసానువాసనంతతం సంస్మృతవాసుదే
వః ॥ ౭౫ ॥ ఓజస్తేజశ్చ వీర్యం బలమపి పరమంచానురాగం ప్రజా
సు ప్రహ్వీభావంద్విజేషుప్రథితపరసుఖాన్సద్గుణాన్పాండవేషు। దృ
ష్ట్వాసూయాపరాణామసురకృతిజుషాం కౌరవాణాంవిషాద్యైర్నా
నాహింసాంచికీర్షామపిచసమశృణోద్ద్రోహచింతాంచసాయమ్॥౭౬
కుంత్యక్రూరమువాచసాశ్రునయనా స్మృత్వాస్వజన్మాలయం భ్రాతర్నః
కిమువా స్మరంతిపితరావస్మద్భగిన్యస్తథా । సఖ్యోభ్రాతృసుతాస్సదా
ప్రియతమాస్తేస్వగ్రజాజామయో । * భ్రాత్రేయో భగవాన్ బలశ్చ
బలవాన్ పైతృష్వసేయానమూన్ ॥ ౭౭ ॥ వ్యాఘ్రీణామివహాయ
శైవహారిణీమ్మాంశత్రుమధ్యేనిశంశోచంతీం కిము సాంత్వయిష్యతి సకృ

* కులస్త్రియః —

ద్వావ్చాపివాసోచ్యుతః ॥ కృష్ణో క్లిష్టమనా విచిత్రచరితః పిత్రా ప్ర-
హీణాన్ శిశూన్ కస్మాన్న స్మరతి స్వయం స్వహృదయాన్ దీనాన్ దయా-
వారిధిః । ౭౮ ॥ శ్రీకృష్ణ కృష్ణ కృపయా పరిపాహ్యనాథాం పిత్రా
ప్రహీణశిశుభిర్భువి సీదతీం మామ్ । నాన్యస్తవాంఘ్రికమలాత్కమలా-
పతే స్యాన్ సంతారకః సపది సంసృతిఘోరసింధోః ॥ ౭౯ ॥ ఇత్యనుచిం-
త్య రమేశం జగతామీశం కృపాపయోరాశిమ్ । ప్రపితామహీ హా భవతో
రాజన్ ప్రరురోద దుఃఖితా నితరామ్ ॥ ౮౦ ॥ సమసుఖదుఃఖోఽక్రూర-
స్సహ విదురోఽయం రురోద మృదుహృదయః । తాభ్యామాశ్వస్తేయం ॥
తావాశ్వాస్య స్మరద్రమారమణమ్ ॥ ౮౧ ॥ అథ దుష్పుత్ర పరవశం వి-
షమం విశాంపతిం పరివృతం పరమసుహృద్భిర్బంధుభిర్బలబలాను జా-
త్యైస్సుహృద్భిరభిహితమవదద్వ్యంగమేనం వావమూకోఽయమక్రూ-
రః ॥ ౮౨ ॥ భో భో వైచిత్రవీర్య త్వమిహ కురుకులం రంజయన్ మంజుకీ-
ర్త్యా ధర్మాత్ ధర్మమూర్తే త్రిదివముపగతే భ్రాతరి ప్రాప్త-
రాజ్యః । నిర్వైషమ్యేణ రక్షాం కలయసి తవ చ భ్రాతురప్యాత్మజానాం
యస్మాత్తస్మాదశేషైర్దివి భువి చ జనైస్సాధు సంకీర్తితోఽసి ॥ ౮౩ ॥ రా-
జన్ కిన్ను నిజ ప్రజాః ప్రతిదినం సంరంజయన్ పోషయన్ నిర్వైష-
మ్యమివ స్వకీయతనయాన్ భ్రాతుస్సుతాన్ వర్తసే । రాజా రంజన-
తో భవేద్ధి జగతి శ్రేయో యశశ్చాప్నుయాత్ యద్యేవం న భవాన్ కుపు-
త్రవశగో దుఃఖం దురంతం ధ్రువమ్ ॥ ౮౪ ॥ న కేనాపి సాకం హి కస్యా-
ప్యవస్థాం నివాసో నిశం స్వేపి దేహే వినశ్యే । స్వదేహాదనిత్యాత్ప్ర-
సూతైస్సుతైః కిం కళత్రైః ప్రసూతైశ్చ కిం వాన్యదేహాత్ ॥ ౮౫ ॥ ప్ర-
సూయతే జంతురిహైక ఏవ ప్రలీయతే చాప్యవశోఽనుభుజ్య । సమార్జి-
తం జన్మసు కర్మజాలైర్దుఃఖం సుఖం సాధు స ఏక ఏవ ॥ ౮౬ ॥ అధర్మ-
సంపాదితవిత్తజాతం భుంక్త్యల్పబుద్ధేరిహ లోభభాజః ॥ పోష్యాపదేశా-

ధపరేహరంతి నాకుం ౧ పృథాసుః కిలకీటక్లిష్టం ॥ ౮౭॥ పుష్టాశ్రియా ఽ
యస్సతతం స్వబుద్ధ్యా * వృథాభిమానాత్తమపండితం తే । అప్రా
ప్తభోగం కృపణం త్యజంతి ప్రాణాశ్చ విత్తం తనుజాశ్చ దారాః ॥౮౮
అప్రాప్తశ్చ మనోరథం భువి హతాత్త్యక్తోఽధనైశ్చాత్మజై రాధాయ
స్స్వయమార్జితం హి వృజినం ప్రాప్నోతి సోరౌరవమ్ । భూభృత్త్వం
తు తథా న రంధ్ర సతతం సింహాసనస్థస్సుఖీ పార్థాంస్త్వం శరదాం శతం న
విష మోరక్ష స్వపుత్రానివ ॥ ౮౯॥ తృష్ణాదూషితమనసాం గంతు దుర్గ
రం దురంతమధ్వానం । ప్రాణప్రియాణ సయ్యయే కృష్ణాంఘ్రి స్మరణమే
వ పాథేయమ్ ॥౯౦॥ ఏవం దాసపతేరుదారవచనం రాజా నిశమ్యావ్యహో
తృప్తిం మర్త్య ఇవామృతాన్న కలయన్నూచే వచోనర్థకం । పుత్రప్రేష్వ
నుసదానురాగవిష మేచిత్తే మదీయే చలే మేఘే విద్యుదివ స్థిరం వసతి నో
కల్యాణవాణీ తవ ॥ ౯౧ ॥ భారావతారాయ భువోవతీర్ణో యస్తా
స్య కృష్ణస్య దురంతమాయామ్ । వినా వనౌ తత్కృపయా న కోపి తరత్యత
స్సాంజలిరస్మి తస్మై ॥ ౯౨ ॥ జ్ఞాత్వైవం రాజ్ఞోఽభిమతం స గాందినీసు
తస్స మనుజ్ఞాతస్సుహృద్భిర్యదుపురీమాగత్య కృష్ణకృష్ణాగ్రజాభ్యాం పాం
డవాన్ ప్రతి నష్టదృష్టిద్వయస్య ధృతరాష్ట్రస్య చేష్టితమశేషమభిశశం
స ॥ ౯౩ ॥ కంసే స్వస్మిన్ కృష్ణవీర్యాన్నిధనముపగతే జగ్మతుస్తన్మహిష్యా
వస్తిః ప్రాప్తిశ్చ దుఃఖార్తి తురథ సదనం ప్రోచతుశ్చాపితస్మై । వైధవ్య
స్యార్తనోస్తత్సకలమవికలం కారణం దేవరాణాం మల్లానాం మారణం చక్ష్రి
తిపతి నిచయే సంగతే చాపయజ్ఞే ॥ ౯౪ ॥ శ్రుత్వా యం మగధాధిపోప్రి
యమిదం శోకాదమర్షాద్భృశం ప్రాప్తో మోహమయాదవాం వసు
మతీం కర్తుం మనస్సందధే । వింశత్యా త్రిసృభిర్యుతోఽథ మథురామక్షౌ
హిణీభిర్బలైస్సర్వైః సామధికం భయం ప్రజనయన్ తద్యాదవానాం బ
లీ ॥ ౯౫ ॥ దృష్ట్వా ద్వాలమివార్ణవం బలమిదం భీతాన్ స్వకీయాన్ ...

 * స్వకీయ ఇతి బుద్ధ్యా ॥

భృశం కృష్ణః కారణమానుషః సరభసం స్వస్యావతారోచితం। కార్యం సం
ప్రతి భూమిభారహరణం దుష్టాత్మనాం మారణం దాంతత్రాణమపీచ్ఛ
తి స్మ ధరణౌ ధర్మస్య సంస్థాపకః ॥ ౯౬ ॥ హంతవ్యః ప్రథమం సమా
గధపతిః సైన్యం సముద్రోపమం భూయో వ్యానయతు స్వయం సరభసం
హన్యామిదానీం బలం। సంప్రాప్తం రథవాజికుంజరభటైరక్షౌహిణీ
భిస్త్రయోవింశత్యామితమిత్యచింత్య మహిమా సద్యస్స యుద్ధోద్యమః॥
౯౭॥ ధ్యాయత్యేవమధోక్షజే హ్యుదితదైవోపస్థితౌ స్యందనావాకాశా
ద్వివరచ్ఛసౌ స్వపురతశ్శ్వేతాశ్వసంశోభితౌ। దివ్యైర్వర్మనిషంగ
చాపవిశిఖైర్నానాయుధైరుజ్జ్వలౌ తావాలోక్య ససారథీ యదుపతి
స్సంకర్షణం సంజగౌ ॥ ౯౮ ॥ పశ్య ప్రభో వ్యసనమాప్తమిదం య
దూనాం జహ్యద్య సైన్యమఖిలం పరిపాలయేమాన్। ఆస్థాయ సా
యుధరథం సముపస్థితం తే జన్మావయోరిహ న కిం స్వజనావనాయ
॥ ౯౯ ॥ సమ్మంత్ర్యైవం సపది రథినౌ దంశితౌ స్వాల్పసైన్యౌ తౌ
దాశార్హౌ నిశితవిశిఖైశ్చాపతూణీరముక్తైః। ఖడ్గైశ్చాఢ్యా పట్టి
శకహాళీదుందుభిప్రేష్టఘోషైః రోషావేశాద్రిపుబలమిదం జగ్మతు
ర్భీషయంతౌ ॥ ౧౦౦ ॥ దధ్మౌ దారుకసారథిర్దరమథో దాద్ద్వేషిణాం
దారయన్ హృద్యుచ్చైర్ధరమప్యదాద్ధరమతిక్షోభంతథా వేపథుమ్ ।తత్రా
సంకర్షణమాధవౌ రణముఖే దృష్ట్వా ప్రరోషాన్వితః ప్రాహైవం మదమ
త్తధీస్స తు జరాసంధస్సతాం బాంధవౌ ॥ ౧౦౧ ॥ యోద్ధుం నాహమిహో
త్సహే * బలిభుజా గోపాలబాలత్వయా సాక్షాన్మాతులహింసకప్రియ
యతస్త్వన్యపదాసూదన। ప్రాప్య ప్రాప్య గృహం గృహం వ్రజజన
భూగవ్యాని ముష్ణన్ముహుస్సాధ్వీర్ధూర్తదిగంబరాః పరవధూః కు
ర్వన్నికృత్తత్రప ॥ ౧౦౨ ॥ ఏతావుభౌ హజానుహావ సుగుణౌ రామస్య రా
భూధునా సంగ్రామే యది లేమ రోషమపురస్స్తిత్వా బలం దర్శయ। స్వ

---

* పూజామభవతా

ర్వ్యాహృహా విహాయ దేహమపి వా మాం వా జహీహి దార్త్కృద్ధైరేమైర్భూస్త్వి
త్తరణశ్చపలాయనపరశ్చ రాగ్రిగణ్యాగ్రజ ॥ ౧౦౩ ॥ శ్రుత్వా వచ్యుతః ప
రుషమేవమువాచ రాజన్ శూరో న జల్పతి విదర్శయతి ప్రతాపమ్। గృష్ణాం
తి నైవ సుతరాం హి మూర్ఖాః పర్షత్ తస్తే దుఃఖాద్రితస్య చ వచో విజయైకతృ
ష్ణాః ॥ ౧౦౪ ॥ రాజా వృష్ణోదధ బలైర్బలరామకృష్ణావర్త్యాననలావని
లవర్ధనఘనాఘసఙ్ఘైః । రామం పమాధవమముం న విలోక్య రామాః హా
ర్త్యాశ్రితాముముహురేవ శుచాశ్రునేత్రాః ॥ ౧౦౫ ॥ అథ హరీరిపుసై
న్యపయోముచాంశితశరవ్రజవర్షపరివృతమ్ । నిజబలం ప్రసమీక్ష్య చ
పీడితం సపది శార్ఙ్గమసౌ సగుణం వ్యధాత్ ॥ ౧౦౬ ॥ శరాన్నిషంగా
త్పరికృష్య శార్ఙ్గే సంధాయ సంభ్రామ్య దలాతచక్రే । ముంచన్ ముర
రిర్నిజఘాన శీఘ్రం తురంగమాతంగశతాంగపత్తి ॥ ౧౦౭ ॥ తేజస్యసా
వహ్నాస మోముసలేన నిఘ్నన్ కృష్ణాగ్రజో మగధరాజభటానశేషాన్ ।
జ్ఞామాతృమారణసముద్భవదుఃఖతోఽపి (ప్రా) బాధ్రుతం యుధి రిపోర
ధికాగ్న్యధాంచ ॥ ౧౦౮ ॥ నిర్భిన్నకుంభకరిభిర్వినికృత్తకంఠైరశ్వై
ర్హతాశ్వరథికైర్ధ్వజసూతముఖ్యైః । చూర్ణీకృతైరథవరైర్వరరా
జభూమిర్భగ్నోత్తమాంగనికరైశ్చ పదాతివర్గైః ॥ ౧౦౯ ॥ సంభి
న్నద్విపకుంభపర్వతశతాచ్ఛోణాపగా నిర్గతాః నక్రైః కృత్తభటోత్త
మాంగనిచయైశ్శ్లిష్టైశ్చ ఫేనవ్రజైః । భిన్నైర్బాహుభుజంగమైర్మణిగ
ణైర్మీనైః పరం పూరితాః (ప్రా) పుర్వైతరణీం ప్రవిశ్య సరయాంతం ఘసం
యమినివ్యర్ణవమ్ ॥ ౧౧౦ ॥గ॥ అథ హతానీకమశేషితాసుం సంగృహ్య
విరథం జవేన జరాసంధం హరిరివ హరిణం గారుడైర్వారుణైర్నాపై
శ్చపాశైర్బద్ధుం కృతోద్యమే రామే మాగధేన తేనైవ భూయోఽపి భూమి
భారావతారకార్యచికీర్షయా ద్రుతం తం వారయామాస వాసుదేవః॥౧౧౧
సోఽపి బార్హద్రథో మహారథో భగవద్భ్యాం మేతాభ్యామేవం విముక్తోఽపి వి

* యమపురీ

రవరతయా విలజ్జితస్తపసే విపినమేవ జిగమిషుః క్షితిపతిభిః పథి పరమా
ర్తైరపరిమితైర్వచనవరైర్నివారితో దుర్మనా ఏవ నిరగాదగారమాత్మీ
యమ్ ॥ ౧౧౨ ॥ వ ॥ శ్రీకృష్ణస్సబలస్తదాక్షతబలాద్ద్వారిస్థైస్సై
టవీం స:కీర్ణః కుసుమైస్సురైస్సురభిభిర్హృష్టైర్విసృష్టైర్జయా
సంగమ్యాపి చ మాధురైః ప్రముదితైస్సూతైస్తథా వందిభిస్సంగీతాత్మయ।
శాపి వేశ మధురాం మాంగళ్యతూర్యైస్సమమ్ ॥ ౧౧౩ ॥ సంసిక్తాయ
తచత్వరాం మణిపతాకాద్యైః పరం శోభితాం వీణావేణుమృదంగశంఖప
ణవారావైః పురీం పూరితామ్ । ఆవిశ్యైవ మసౌ సుమైస్సుతనుభిస్సాధ్వ
ర్చితశ్చాచ్ఛయద్రాజానం రణభూవికీర్ణమణిభిర్దివ్యైర్ద్విషాం భూష
ణైః ॥ ౧౧౪ ॥ గ ॥ ఏవమేవ మసౌ మాగధో యాదవైః ప్రతిపదం సప్త
దశకృత్వః కృత్వా తావతీభిరక్షౌహిణీభిరాయోధనం తదైవ తదైవ సబల
భద్రేణ పద్మనాభేన నిశ్శేషిత నిజానీకో వ్యళీకమధికం చాగత్య దుష్టమన
స్కతయా హఠాత్పునరష్టాదశం సంగ్రామమపి చికీర్షితం చ కార ॥ ౧౧౫
వ ॥ అష్టాదశాదపి రణాదదసీయతః (ప్రా) గాగాదగాధయవనో ఽసమతు
ల్యవీర్యః । సంప్రేరితస్స మునినా కలహప్రియేణ మ్లేచ్ఛైస్త్రికోటిభిర
హో మధురాం రురోధ ॥ ౧౧౬ ॥ రామం సమాహ సరయం సరమాభిరా
మస్మాస్వదద్య చేద్యవనభీమబలే నయుద్ధమ్ । మన్యే పునర్మగధరాట్స
బలోద్యవాశ్వః (ప్రా) ప్తో యదూనపి హరేదథవా నిహన్యాత్ ॥ ౧౧౭ ॥
తస్మాద్ద్విషజ్జనసుదుర్గమమేవ దుర్గం నిర్మాయ నిస్సమమగాధసముద్రమ
ధ్యే । ఆధాయ తత్ర నిఖిలానపి యాదవాన్నః పశ్చాదముం యమగృహం
యవనం నయావః ॥ ౧౧౮ ॥ గ ॥ ఏవం రామేణ సమ్మంత్ర్య మంత్రవి
దగ్రేసరో హరిరపామనాఙ్మధ్యే సముద్రం ద్వాదశయోజనవిస్తీర్ణం వి
శ్వకర్మనిర్మాణనైపుణ్యరమణీయం విచిత్రచత్వరం సత్వరసంచరణాను
కూలం కల్పతరులతావితానైర్విరాజితైర్విచిత్రోపవనైః పరివృతం పరితః
స్ఫటికమయైర్మహామర్వైర్మహాసదనైర్మరకతస్తంభవిభ్రాజిత జాత

యూపవలభీభాసురైర్విబుధవరనీలోపలనిర్మాపితైరపరిమితైరంకణై రస
జ్జీకృతైస్సురపథస్పర్శనలాలసోత్తమాంగైర్మంగళగోపురైరష్టాపదఘ
టపటలసంఘట్టితైస్త్రివిష్టపపట్టణకృతాట్టహాసైరత్యద్భుతం దుర్గమంన
గరమేకమనేకవర్ణజనాకీర్ణం కారయామాస ॥ ౧౧౯ ॥ వ ॥ భక్త్యా
సోపి సురద్రుమాన్ సురపతిర్భాస్వత్సుధర్మాం సభాం శ్యామైకకర్ణాన్
హయాన్ స వరుణోప్యష్టౌ చకోశాన్ స్వకాన్ । అక్షయ్యానపి తైర్ధనై
ర్ధనపతిస్స్వస్యాపి దిక్పాలకాః యేన ప్రాక్ప్రతిపాదితాని కృపయా వస్తూ
ని తం ప్రాపయన్ ॥ ౧౨౦ ॥ మర్త్యానమర్త్యత్వముపైతి యైస్తానర్ఘా
నశేషానమరాస్సమర్ప్య । శ్రీశాయ తే సాధుకృతార్థతాం తాం సంపాద
యామాసురిదం విచిత్రమ్ ॥ ౧౨౧ ॥ గ ॥ సోపి యాదవేశ్వరో యోగీ
శ్వరస్స్వయోగప్రభావేన సర్వాన్ మాధురాన్ మనోహరనగరీమిమాం
స్మరణమాత్రేణ సమస్తకలుషనివారకాం ద్వారకాముపనీయ పునరా
గత్య మధురాం రామేణ సమ్మంత్ర్య నిర్జగామ పురద్వారాత్పద్మమాలీ
వనమాలీ ॥ ౧౨౨ ॥ వ ॥ శ్రీవత్సాంకితవక్షసం మణిగణస్రగ్భిర్లసత్కౌ
స్తుభం శ్యామం సుందరకంధరం స్మితయుతం ప్రోత్ఫుల్లపద్మాననమ్ । విద్యు
ద్భాసురదివ్యపీతవసనం దివ్యాంగరాగోజ్జ్వలం పద్మాక్షం సచతుర్భుజం
భుజకనత్కేయూరరత్నాంగదమ్ ॥ ౧౨౩ ॥ ఆగచ్ఛంతమివోడుపం
పురవరాన్నిష్క్రాంతమత్యుజ్జ్వలం ధావంతం చ నిరాయుధం స యవనో
స్సంలోక్య తిర్యఙ్ముఖమ్ । మత్వా నారదవర్ణితైర్విలసితైశ్చిహ్నైరయం
కృష్ణ ఇత్యత్యుత్సాహతయాన్వధావదపి తం యోగీశ్వరైర్దుర్గ్రహం ॥ ౧౨౪ ॥
ఆత్మానం క్షణతో యథా కరగతం సందర్శయన్ మోహయన్ నీత్వా తం య
వనం సుదూరమనయన్నాయిగిరేః కందరమ్ । యుక్తం చోరపలాయనం
యదుకులే జాతస్య కిం వేద్యృశం మా భైషీరితి మాషయన్ననుగతోప్యేషో
గ్రహీన్నైవ హరిమ్ ॥ ౧౨౫ ॥ తేనైవం స హరిః పునఃపునరధిక్షిప్తోప్య
గాత్కందరం సోపి ప్రావిశదేవ తత్ర దదృశే చాన్యం శయానం నరమ్ ।

దూరంమాముపనీయసాధురివసంశేతె త్రిమాయాన్యసావిత్యజ్ఞస్తమతా
డయన్నిజపదాహాపాత్మనామగ్రణీః ॥ ౧-౨౭ ॥సుప్తస్సోపిసుఖంతద్రై
వరభసాదుత్థాయచోన్మీలయన్ నేత్రేపార్శ్వగతందదర్శయవనంనిర్భా
న్తరాయంఖలమ్ । రుష్టస్యైవ మనుష్యదృష్టిపతనాదగ్నిస్స్ఫులిఙ్గాత్త
ణాత్ దగ్ధోభూద్ధురివాశనేస్సయవనో యోధిక్షిపన్నాథవమ్ ॥ ౧-౨౮ ॥
గ ॥ ఏవం దైవవ్యాపారమముమత్యద్భుతరూపమాకర్ణ్య స్వామిన్న
యంమహాన్ యవనార్దనః కో నామపుమాన్ కీదృశప్రభావవాన్ కింవీ
ర్యః కస్మాద్గుహాంగతశ్శేతే తద్వృత్తాన్తమశేషంశ్రోతుకామాయశిష్యా
యమహ్యమాజ్ఞప్యతామితిపరీక్షితితిపతినాసంప్రార్థితశ్శుకమునీంద్రః
కృపయైవమవోచత ॥ ౧-౨౯ ॥ ఘ ॥ మాంధాతుస్తనయోమహాన్మణి
రసావిక్ష్వాకువంశోద్భవఃప్రఖ్యాతో ముచుకుందఇత్యతితరాం వీరాగ్రణీ
ర్భూపతిః । దైత్యత్రస్తసురైర్మహేంద్రసహితైరభ్యర్థితస్సాదరం తద్ర
క్షామకరోచ్చిరంరిపువధాన్నిర్నిద్రఏవస్స్వయమ్ ॥ ౧-౨౯ ॥ లబ్ధ్వాతే
సురసత్తమానిజపురీసంరక్షకంషణ్ముఖం రాజానంముచుకుందమూచుర
ధికంసంరక్షకంచాత్మనామ్। రాజన్ బాహుపరాక్రమేణభవతో దైత్యా
స్సురద్వేషిణో ధావంతిస్మపరాజితాస్త్వమధునా శ్రాంతోసి విశ్రమ్య
తామ్ ॥ ౧-౩౦ ॥త్యక్త్వాప్పుత్రకళత్రబంధునిచయాన్ రాజ్యంచలోకంన్ని
జౌమస్మాన్ పాలయతో నసంతినృపతెతేబాంధవాస్తేధునా । త్వత్కా
ననమస్తవస్త్వపహృతంకృష్ణేనకాలాత్మనా లోకాన్ ॥ కాలయతేసలీ
లమిహయోగోపాలవద్గోవ్రజాన్ ॥౧-౩౦ ॥ కృతజ్ఞావయంతేవరాంస్త్వం
వృణీష్వ ప్రదద్యామతెమోక్షలక్ష్మీంవినాద్య। సఏవప్రభుస్త్వత్ప్రదాతా
ముకుందఃప్రఫుల్లారవిందాయతాక్షోరమేశః ॥౧-౩౧ ॥ సురైరేవముక్తో
మహాంస్తాన్ప్రణమ్యప్రహృష్టోశయిష్టప్రవిష్టోగుహాంతామ్ । చిరం
యుద్ధరంగేపరిగ్లాపితాంగస్సుఖం తైర్మునా దాదత్తనిద్రో నృపేంద్రః ॥

॥ ఇతి స్తతశ్చాలయతి

౧౩౩ ॥ అథాభస్తతాంధాత్రిణిరేతురుష్ణే జభాపుకరాక్షఃపుర
స్తాదముష్య । ముదాదర్శయన్ దివ్యమాంగళ్యమూర్తిం దురాపాం
యమీంద్రైరతంద్రైరపీత్థం ॥ ౧౩౪ ॥ మేఘశ్యామమతీవభాసురతటి
త్పీతాంబరంసుందరం । దృగ్భ్యామేవకృపామృతంప్రతిపదం సంవర్ష
యంతంసతామ్ । బిభ్రద్దివ్యచతుర్భుజంమణిమయైర్మంజుస్వనైర్భూ
షణైః దృష్ట్వాకృష్ణమగాద్భృశంనరపతేశ్చేతోమయూరోముదమ్ ॥
౧౩౫ ॥ ౫ ॥ ఏవమనురాగరంజితకంజనయనస్య సర్వజనానందకంద
స్యముకుందస్య ముచుకుందోయమవలోకనాదేవవిందన్నమందమాన
న్దమదసీయతేజోవిశేషధర్షితోవిశంకితశ్చశనైశ్శనైరేవంవ్యాజహార ॥
౧౩౬ ॥ కస్త్వంపద్మపలాశవన్మృదుపదఃకస్మాదిదంకాననం ప్రాప్తః
కంటకితంకఠోరమధునాఘోరైశ్శిలాసంచయైః । స్వామిన్ యేనతిర
స్కృతోఽస్మిశిరపివైశ్వానరోఽపిప్రభో తేనేత్థంతవతేజసాగిరిగుహాధ్వాం
తంప్రశాంతంపరమ్ ॥ ౧౩౭ ॥ మన్యేత్వాంపురుషోత్తమంద్యుతినిధేయ
ద్యన్యఏవాత్మనో గోత్రంజన్మచనామకర్మసపదిస్వామిన్ దయాళో
వద । ఐక్ష్వాకోముచుకుందఏషభగవన్ మాంధాతృపుత్రఃపరం శ్రాం
తోజాగరణాచ్చిరంగిరిగుహాం ప్రాప్తఃశయేకాననే ॥ ౧౩౮ ॥ నిశ్చే
ష్టంసుఖనిద్రయావిరమహంసుప్తస్సముత్థాపితో యేనాయంయవనా
ధమస్సవృజినాద్భస్మీకృతస్తత్క్షణాత్ । శ్రీమాంస్త్వంతదనంతరంమ
యికృపాపూర్ణఃప్రదృష్టఃప్రభోనేత్రానందమవింద మద్యభగవన్
పూజ్యోసిసర్వాత్మనా ॥ ౧౩౯ ॥ రాజ్ఞైవంవిజ్ఞాపితోభగవాన్ మేఘగం
భీరయావాణ్యాప్రహసన్నేవమభాణీత్ ॥ ౧౪౦ ॥ సంతిహిసహస్రశో
మే రాజన్ జన్మానినామకర్మాణి । నాలంగణయితుమమరాగణయం
త్యపివాగజాంసిభౌమాని ॥ ౧౪౧ ॥ మజ్జన్మకర్మమునయోప్యభితం
సంతఃప్రయాంతినైవాంతం । అద్యతనానితథాపి ప్రవదామ్యాకర్ణయన్
శ్రాంత్వమానృపతే ॥ ౧౪౨ ॥ దేవక్యాంవసుదేవతస్సమభవంబ్రహ్మా

దిభిః ప్రార్థితః కర్తుం రక్షణశిక్షణౌ సదసతాం ధర్మస్య సంస్థాపనం శంసంత్యేవ చ వాసుదేవమితి మాం ప్రాపంత వాహం ముదే రాజన్ద్రుగ్ధహానే వ తేద్య య వనం ప్రోద్దాహ్యాస ద్వేషిణమ్ ॥ ౧౪౩ ॥ పూర్వం త్వాభిలషితం మమ దర్శనం తే దత్తం మయాద్య సులభం హి కదాప్యభక్తైః భక్తః పి ప్రియో హమఖిలం ప్రదదామ్యభీష్టం శోచేన్న కోపి నియతం న్ప్రపమాం ప్రపన్నః ॥ ౧౪౪ ॥ ఏవం భగవతా సహ బహువిధనిహితసల్లాపనం పదాసముల్లాసితహృదయారవిందో ముచుకుందో నిజాంతరంగే గర్గార్యగిరమనుస్మృత్య మత్వైనం నారాయణం ప్రణమ్య చ ప్రత్యువాచ కృతాంజలిః ॥ ౧౪౫ ॥ ధన్యో హం తవ దర్శనాన్నరహరే త్వన్మాయయా మోహితో లోకే స్మిన్ పురుషోపి యోషిదపి వా యః ఖిలయేప్యాలయే । జాగ్రత్యేవ సుఖేచ్ఛయా నగణయన్ నారాయణం కారణం చార్తత్రాణపరాయణం శుభగుణం లక్ష్మీమనోహారిణమ్ ॥ ౧౪౬ ॥ కాలో యం మమ నిష్ఫలో భవదహో దేహాత్మబుద్ధేశ్చిరాత్ రాజ్యశ్రీసుతదారసక్తమనసస్తృష్ణార్ణవే మజ్జతః । జిత్వాపి క్షితిపాన్ రణే నిజగృహే పుష్టో పుణ్యైర్నిర్జితస్సంకృష్టో హమితస్తతః ఖలు యథా యోషిద్భిరీహామృగః ॥ ౧౪౭ ॥ సంసారార్ణవమజ్జనాచ్చిరతరం సంశోచినే మోచినే త్వం నిర్వాతుదయోదధాసి సుదృఢాం నౌకాం హి గుర్వాత్మికామ్। తీర్ణార్ణపారస్థవాబ్ధిరేష పురుషః ప్రాప్తః పదాబ్జే తవ ప్రీతిం చాప్యభిషేచితో భవతి తే కైంకర్యరాజ్యే సుఖీ ॥ ౧౪౮ ॥ అకించనోనన్యగతిస్సుదుఃఖీ కైంకర్యభాగ్యాన్న వృణే హమన్యత్ । వరం వదాన్యోసి హరే ముకుంద గోవింద నారాయణ మాధవ త్వమ్ ॥ ౧౪౯ ॥ కృష్ణో హృష్టమనా నరేంద్రవచనాదూచే కటాక్షామృతైః । భక్తం సాధ్వభిషిచ్య తం సమవదజ్జాతామతిస్సన్నతా । యత్నాత్తేంద్ర ప్రవిలోభితోపి చ వరైర్యస్సార్వభౌమో ప్యముం కామం కామయసే ముకుంద మధునా మామేవ సర్వాత్మనా ॥ ౧౫౦ మయ్యావేశితమానసో వసు మతీం త్వం సంచరస్వేచ్ఛయా భక్తిర్మయ్య

నహాయినీభవేషు తే రాజన్ ప్రసాదాన్మమ । భూత్వా సర్వసుహృత్తమో
ద్విజవరో భూయాం పరేజన్మని ప్రాప్స్యత్యేవ న సంశయో౽ంఘ్రికమలం
ప్రాప్యం పరం మామకం ॥ ౧౫౧ ॥ ఏవమాజ్ఞప్తో మ్యతేన ముచుకుందో
ముకుందమభివంద్య కందరాన్నిష్క్రమ్య నిశామ్య చ మహీమిమామాకు
లాం కలియుగేన జగామ స సంభ్రమం పరిముషితభవశ్రమం బదర్యాశ్ర
మం శ్రీశాంఘ్రిపరాయణో నరనారాయణమేవ తపసా సమారాధయం
స్తత్రైవ సుఖమువాస ॥ ౧౫౨ ॥ కృష్ణో౽పి పునస్సమేత్య మధురాం
రుద్ధాం బలైస్తస్య తైర్భీమైర్యో౽పి ముచుకుందచక్షురనలాద్భస్మీకృతస్త
త్క్షణాత్ । సేనాం తామపి యావనీం యమపురీం నీత్వైవ నిశ్శేషతస్తేషాం
సర్వవిభూషణాని చరయా దప్రేషయద్ద్వారకామ్ ॥ ౧౫౩ ॥ అథ సమా
పతంతం జరాసంధం సప్తవింశత్యక్షౌహిణీకమాలోక్య తదనీక
వర్గోద్రేకమపి భీతభీతావివ రామరామానుజౌ మనుజచేష్టామనుసరం
తౌ దుద్రుతుర్విహాయ విత్తమాత్మీయమశేషమపి పద్భ్యాం పద్మ
పలాశసదృశాభ్యాం బహుయోజనవర్త్మ తతః కంచిదేకాదశయోజనోన్న
తముత్తుంగశృంగసంగతం ప్రవర్షణాభిధం భూధరమారుహ్య చకాస్యాప్య
గోచరావభూతామ్ ॥ ౧౫౪ ॥ దృష్ట్వా తావప్రమేయౌ ద్రుతమతిచకి
తౌ మాగధో ధావమానౌ వేగేనైవాన్వధావన్నిఖిలబలయుతో నావి
దత్ తత్ప్రభావమ్ । నాలోక్యైవావిచిన్వన్నపి గహనగిరౌ మన్యమా
నః ప్రలీనౌ వహ్నిం క్షిప్త్వా సమంతాదచలమతిజవాదింధనైస్సందదాహ ॥
౧౫౫ ॥ అథోత్పత్య ద్రుతముభౌ పద్మనాభబలభద్రౌ భూధ్రాదస్మాదే
కాదశయోజనోత్తుంగాద్దహ్యమానాదధో భువి మాగధసంరుద్ధం దేశము
ల్లంఘనాదతిక్రమ్య చతురంగబలసమన్వితేన రిపుణాప్యలక్ష్యమాణౌ శీ
ఘ్రేణ శరధిపరిఘాం ద్వారకాం నిఖిలభయనివారకావపి స్వయం భీతావి
వ వివిశతుః ॥ ౧౫౬ ॥ ఏతౌ స్వయం మాగధ ఏష మందో దగ్ధౌ మృతావే
వ విదన్నమాత్యైః । ముధా జహాసాశు నివేశ్య సైన్యైర్జయీవ నైజాం

నగరీంపునస్తామ్ ॥ ౧౫౭ ॥ ఆవర్తాధిపరైవతస్స్వతనయాం శ్రీమతీం రేవతీం రామాయప్రదదౌవిరించివచసా ధాత్వాహోత్సవేసోత్సుకమ్॥ శ్రీకృష్ణోపిచరుక్మిణీం స్వరమణీం భైష్మీం ద్విషాం నిగ్రహాత్ గృహ్ణన్ తార్క్ష్య ఇవామృతం ప్రముదితాం ప్రెమ్ణాంపయేమేరమామ్ ॥ ౧౫౮ ॥ అథకృష్ణకథాపియూష సతృష్ణైవిష్ణురాతేకృష్ణస్యరుక్మిణీపాణిగ్రహణమంగళచరిత్రమశేషం శ్రోతుమిచ్ఛామీతిపృచ్ఛతిసతిసతు శుకమహర్షిర్హర్షావిష్టమనా ఏవం వ్యాజహార ॥ ౧౫౯ ॥

స్పంశూయతాం భీష్మకనామరాజా రాజన్ విదర్భాధిపతిర్మహాత్మా। ఆసీత్సుతాః పంచచకన్యకైకాయస్యాభవన్ స్త్రాక్ క్రమశోభిధాస్యే ॥ ౧౬౦ ॥ రుక్మీ రుక్మరథ స్తథాగుణయుతశ్శ్రీరుక్మబాహుర్మహాన్। శ్రీమాం స్తాదృశ వైభవో భవదపి శ్రీరుక్మకేశాహ్వయః। భ్రాతౄణాం గుణకర్మరూపసదృశశ్శ్రీరుక్మమాలీ స్వసా చైతేషాం తు జగత్త్రయస్యజననీ శ్రీరుక్మిణీస్త్రీమణీ॥ ౧౬౧ ॥ గ ॥ ఏవం సమ్ప్రాప్తపుత్రసమ్పత్సమ్భవాభీష్మోయముపశ్రుత్య గృహాగతైరనేకైరుపగీయమాన మాధవసౌందర్యశౌర్యవీర్యౌదార్యాదిసమ్పదో రుక్మిణీకృష్ణయోః పరస్పరానురూప్యతశ్శ్రీకృష్ణమేవవరం హృదయేనిశ్చిత్య నిశ్చింతో బభూవ॥ ౧౬౨ ॥ సకృష్ణోపి తామేవరుక్మిణీం రమణీయరూపౌదార్యశీలాదిగుణసంపూర్ణాం స్వాత్మనస్సదృశీం ప్రేయసీం సముద్వోఢుం దృఢీచకారనిజహృదయమ్ ॥ ౧౬౩ ॥ ఫ ॥ వైదేహీమసితేక్షణాం రఘువరస్తం చాహ తీయం సతీ వాణీమాదికవేరిమాం ప్రతిభవం సార్థాం విధాతుం కిల । పితోల్లోకపితామహస్యమహతోశ్శ్రీరుక్మిణీకృష్ణయోరన్యోన్యం మిళితే హృదీపరిణయేస్నేహోదభూత్తాంతదా ॥ ౧౬౪ ॥ కృష్ణంకృష్ణపయోధరం తటిదివప్రెమ్ణాద్యభీష్మాత్మజా సంయుక్తాయదిహర్షవర్షముదమేద్ధ్యావాపృథివ్యోర్నృణామ్ । ఏవం బంధుజనేమయూరనిచయే నృత్యత్యమూన్ వారయన్ రోషాచ్చైద్యమమన్యతైవవరమిత్యస్యాన్స

రుక్మీ ఖలః ॥ ౧౬౫ ॥ జ్ఞాత్వా భ్రాతురధర్మచింతనమిదం సాధ్వీ భృశం దుర్మనా భైష్మీ బ్రాహ్మణమాప్తమేకమనఘం కృష్ణాంతికం ప్రాహిణోత్ । ప్రాప్తస్యాప్యనివారితో ద్విజవరో ద్వాఃస్థైర్దురీతం ద్వారకాం దృష్ట్వా కృష్ణమమందసమ్మదమగాద్ధన్యః కటాక్షాచ్ఛ్రియః ॥ ౧౬౬ ॥ బ్రహ్మణ్యదేవస్స సమీక్ష్య తం ద్విజం నిజాసనాదాశ్వవరుహ్య సాదరం । చక్రేఽర్హణాం పూర్ణమనోరథో యథా స్వాత్మానమత్యంతముదోఢవాన్ సః ॥ ౧౬౭ ॥ తం భోజయిత్వా ద్విజమాదరాత్ప్రభుస్సంవాహయన్ తత్పదమాత్మపాణినా । జగాద మార్గం త్వమిహాగతః కుతః కరోమి కిం వా వద మే మహామతే ॥ ౧౬౮ ॥ ఏవం సమ్పృష్ట ఏషో వదదఖిలమిదం తన్నృపామానుషం తే పద్మాంఘ్రిచ్ఛంచరీకా యువతిజనమణీ రుక్మిణీ భీష్మకన్యా । సమ్ప్రత్యుద్వాహకార్యేకలితసకలసన్మంగళా మంగళాంగీ కించిద్విజ్ఞాపయంతీ రహసి తవ విభో పశ్య సందేశమస్యాః ॥ ౧౬౯ ॥ ఇతి తత్సందేశపత్రికామతివినయేన భగవత్కరారవిందే సమర్పయతి విప్రేంద్రే తస్మిన్ భగవతి తాం సాదరం సంగృహ్య పునరపి తం విప్రమేవ నయతి సతి సోఽపి భగవదాజ్ఞయైవం వాచయతి స్మ ॥ ౧౭౦ ॥

పఞ్చచామరవృత్తమ్.

మనోభవోమదాపహం మనోజ్ఞరూపమద్భుతం
దృశాం విశాం మహర్నిశం నవం నవం మహోత్సవమ్ ।
నిశమ్య తాపహారిణో గుణాంశ్చ తావకాన్ విభో
విశత్యదో మనో మనాఙ్మనోరమే త్వయీహ మే ॥ ౧ । ౧౭౧ ॥
న కా వృణీత కన్యకా కులాంగనా కలావిదం
కులాభిరామమాత్మనస్సమానసుందరం వరమ్ ।
తతో వృతస్త్వమేవ మే పతిర్మయాహమర్పితా
కృపానిధే కురు ప్రియాం ముదైవ మాం మనోరమామ్ ॥ ౨ । ౧౭౨ ॥
యథా సృగాలసన్నిభస్స్పృశేన్న చైద్యపశుమాం

రహస్తథాసమేత్యతం నిహత్య చ ద్విషో ద్రుతమ్ ।
శ్వ ఏవ దేవ తావకీం తనూం స్నుషాం గృహాణ మాం
మృగేంద్రభాగమర్హతి క్షితౌ స జమ్బుకః కథమ్ ॥ ౩।౧౭౩ ॥
నిగృహ్య తాన్ సబాన్ధవాన్ నిశాన్తరక్షితాం వధూం
కథం సముద్వహేయమిత్యపైహి నైవ సంశయమ్ ।
ఉపాయవిత్త్వమేవ తేప్యహం (స్త్రి)యా స్సుచాపలా
దపాయశూన్యమద్య సంవదామ్యుపాయముత్తమమ్ ॥౪।౧౭౪
బహిఃపురాదవస్థితాం నిషేవితుం ముదామ్బికాం
పురా వధూః కరగ్రహాదవశ్యమేతి సంభ్రమాత్ ।
ఇయం కులస్య పద్ధతిః కిలాద్య మాముపాగతా
ముపేయివాన్ త్వమాహర ప్రసహ్య తార్క్ష్యవత్సుధామ్ ॥౫।౧౭౫॥
యదంఘ్రిపద్మపాంసవః శివస్య శేషభూషణం
భవప్రశాన్తిశర్మదాః [*] మహర్షియోషితః ప్రసూః ॥
ప్రసాదమాశు తస్య తే లభేయ నాద్య చేదహం
త్యజామ్యసూన్ కృశాన్ వ్రతైస్తవాస్మి జన్మజన్మని ॥౬।౧౭౬ ॥
ఇతి ద్విజస్య పత్రికాం స రుక్మిణీసముద్రికాం
ముదైవ వాచయన్ జగౌ జగత్ప్రభుం ఘనప్రభమ్ ।
అటిన్మణిస్తు రుక్మిణీయదోః కులామ్బుధేర్మణౌ
తవ ప్రియాగమం ద్రుతం దయానిధే ద్వ్యయాచతే ॥ ౭। ౧౭౭ ॥

౫ ॥ ఏవం భీష్మసుతాసందేశమశేషం నిశమ్య హర్షేణ ప్రహసన్ ప్రగృహ్య చ పాణినా పాణిం విప్రవర్యస్య (ప్రా)వోచ దేవో వాసుదేవః ॥ ౧౭౮ ॥ ౬ ॥ మచ్చిత్తే యం నిశి న లభతే క్వాపి నిద్రాం ద్విజేన్ద్ర ప్రేష్ఠా యద్వత్పరమదయితా తద్వదేవాహమస్మి । ఉద్వాహో మే ప్రసభమధునా రుక్మిణా యేన రుద్ధస్తస్యాహం దార్క్షమితిమథనాన్మత్ప్రియామాన

[*] అహల్యాప్రధానాయకాః

యామి ॥ ౧౭౯ ॥ గ ॥ ఏవం సంకల్ప్య సిద్ధసంకల్పే శేషతల్పే విప్రే
న్ద్రపురతస్తదైవ సారథిసత్తమస్య దారుకస్య ముఖమీక్షమాణే తదిం
గితజ్ఞస్సోపి సైన్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకనామభిశ్శోభ్యమా
నైశ్చతుర్భిర్జవిభిర్విజయశాలిభిర్వాజిభిస్సంయోజ్య మణిమయరథం
స్వస్వామినో మనోరథపరిపూరణాయ తూర్ణమానీయ తస్య జయా
భిరామస్య రామానుజస్య సన్నిధౌ సాంజలిస్సన్నద్ధః ॥ ౧౮౦ ॥ ప ॥
జ్ఞాత్వా కల్యాణతారాం శ్వ ఇతి సరభసం చింతయన్ రుక్మిణీం తామారుహ్య
స్యన్దనం తం సరుచిరతురగం వాయువేగాతివేగమ్ । సన్నద్ధం దారుకేణ
ప్రచురమతిమతా క్షిప్రమారోప్య విప్రం చైకస్యామేవ రాత్ర్యాం రహసి
హరిరయం ప్రాప్తవాన్ స్త్రాక్ విదర్భాన్ ॥ ౧౮౧ ॥ గ ॥ తదను స చ
రాజవరైర్ద్విజవరైః పౌరవరైశ్చాపి మణ్డితః కుణ్డినపతిః పుత్రస్నే
హవశాచ్ఛిశుపాలాయ చైద్యాయ కన్యాప్రదానమాకలయితుముద్యు
క్తస్తదౌద్వాహసాధనాన్యశేషాణి కారయిత్వా పురమపి చతుష్పథం
చిత్రధ్వజపతాకాభిస్తోరణైస్స్రగ్గన్ధమాల్యాభరణైర్భూషితైస్త్రీపుర
షైరప్యలంకృత్య పితృదేవానపి సమభ్యర్చ్య విధాయ చ విప్రభోజనం
వైవాహికమంగళం యథాన్యాయం నిర్వర్తయితుముపాక్రమత ॥ ౧౮౨
॥ ప ॥ సుస్నాతాం మంగళాంగీం మణిగణఖచితైర్భూషణైర్భాస్వరైస్తై
ర్వస్త్రాభ్యాం నూతనాభ్యాం పరిమళకుసుమైర్భూషితాం భీష్మకన్యాం ।
చక్రుర్మన్త్రైశ్చ తన్త్రైర్ద్విజవరనిచయాః కౌతుకాలంకృతాం తాం ర
క్షార్థం యత్కటాక్షైస్సకలజగదిదం రక్ష్యతే బద్ధదీక్షైః ॥ ౧౮౩ ॥ చే
దీశ్వరస్సోపి నిజాత్మజస్య చైద్యస్య వైవాహికమంగళాని । ద్రాక్కార
యిత్వా చతురంగసైన్యైస్సైన్యైస్సేనాన్వితః కుణ్డినమాపమోదాత్ ॥ ౧౮౪ ॥
గ ॥ తదాఖిలు ॥ ౧౮౫ ॥ ప ॥ సాల్వస్సోపి విదూరథస్స చ జరాసన్ధ
స్తథా పౌణ్డ్రకో వన్యేద్దుర్మదదన్తవక్త్రసహితా యుద్ధాయ బద్ధాయు

ఘాః । ఆజగ్ముశ్చసహస్రశస్సరభసంయద్యాహరేత్కన్యకాంకృష్ణస్తం
వినివార్యచైద్యమధునాతాంనేతుమేవోద్యతాః ॥ ౧౮౮ ॥ శ్రుత్వాశ
త్రుదయోద్యమంస్వమనుజంచైకాకినంకుండినంప్రాప్తంహర్షముదా
రభీష్మతనయాంచైద్యాయవాచార్పితామ్ । అస్మాకంకలహోభవేదితిబ
లోనిశ్శంకమాశంకితోభ్రాతుఃప్రీతిచికీర్షయా ద్రుతమగాత్సైన్యైస్స్వ
న్వితస్తాంపురీమ్ ॥ ౧౮౯ ॥ x ॥ అథ సాపిభీష్మకకన్యకా కృష్ణాగమన
మేవనిరీక్షమాణాబ్రాహ్మణమప్యనిరీక్షమాణా సతిమణిఃకిమేవమహహ
మమోద్వాహోయామత్రియామాంతరితఏవనాద్యాపిపశ్యామి పద్మాక్షం
ప్రశ్రితజనరక్షణైకదీక్షంకమపివాజుగుప్సితమవాస్తవందోషమారోప్య
మత్పాణిగ్రహణాదముష్యమనఃకిమువానివర్తితంమందభాగ్యాయాః
మమమనోరథసమర్థనేనిరుద్యమఃకిముమహోసనుగ్రహోదైవస్యనా
పిసుముఖీపార్వతీప్రసాదోన్ముఖీకింకరోమి కింకర్యహమచ్యుతస్యచ
రణమేవశరణమితి నిమీలితనేత్రపద్మా, నిధ్యాయంతీతదైవవామోరు
భుజనేత్రపరిస్పందనం పరిపశ్యంతీనిమిత్తజ్ఞతయానసర్వజ్ఞస్యైశ్వర
స్సమాగతఏవేతి సంవిదంతీసద్యస్సముదితానందాశ్రుమరందతుందిల
నయనారవిందాబభూవ ॥ ౧౯౦ ॥ *హర్యాగమంప్రవదతోద్విజవా
తపోతాత్ ప్రోత్ఫుల్లహృత్సరసిజాభవదేవదేవీ । అస్మైప్రియంనహి
విలోక్యచదాతుమన్యత్తద్విప్రపాదమనమద్వినయేనసాధ్వీ ॥ ౧౯౧ ॥
ఉద్వాహప్రేక్షణార్థంనబలముపగతం కృష్ణమభ్యేత్యతూర్ణంభీ
ష్మోసాతూర్యఘోషైరపిచ శుభతరైర్వస్తుభిర్నిస్తులైస్తైః । ముక్తా
హారైరనేకైః పరిమళకుసుమైర్దివ్యపీతాంబరాద్యైర్జామాతుః
పూజనార్హైరివ మహితతరైఃపూజయామాసమోదాత్ ॥ ౧౯౨ ॥
౧౯౨ ॥ విదర్భజాఃప్రాప్తమవేత్యకృష్ణం వక్త్రభ్రువస్తస్య ముఖా
రవిందమ్ । పీత్వాక్షిభిర్భీష్మసుతార్హతీమం తామప్యయంచేత్యవదన్

* శ్రీకృష్ణస్సూర్యశ్చ

ప్రహృష్టాః ॥ ౯౩ ॥ యద్యస్తినఃకించనపూర్వపుణ్యం తేనైవతు
ష్టోయముదారకృష్ణః । ప్రాగ్రుక్మిణీపాణిమనన్యలభ్యం గృహ్ణాతు
పుష్ణాతుజగత్సమస్తమ్ ॥ ౯౪ ॥ ఏవంవదంతీషు వైదర్భీవనితాసుఖీ
ష్వసుతేయమంతఃపురాత్ప్రస్థాయపద్భ్యామేవమాతృభిర్వృద్ధద్విజ
వధూభిస్సఖీభిశ్చపరివారితారక్షితా చ రాజభటైరనేకైరుద్యతాయుధై
ర్మృదంగశంఖతూర్యాదిమంగళనినాదైర్గానోపహారైస్సుమంస్రగ్గం
ధవస్త్రాభరణైరంబికాలయమభిగమ్యతామభివంద్యసమభ్యర్చ్యచభగ
వానరవిందలోచనోచ్యుతఏవపతిర్గృహ్ణీయాత్పాణింమమేతి ప్రార్థ
యమానానవరత్నముద్రికోపశోభినాపాణినాపాణింబ్రాహ్మణ్యాః ప్రతి
గృహ్యపునరపిపద్భ్యామేవదేవాలయాన్నిష్క్రమ్యమందం మందం
బాహ్యాంకణమాజగామ మనసివిచింత్యాచ్యుతచరణారవిందమేవ దేవ
దేవాభివంద్యమ్ ॥ ౯౫ ॥ తాందేవీందేవమాయామివసకలజగన్మో
హినీంమానినీనా మప్యంభోజాయతాక్షీంనసిలసితమణిం చంద్రవత్సు
న్దరాస్యామ్ । శ్యామాంశోణాయమానద్విజమణినిచయాం చారుబిం
బాధరాఢ్యాం విభ్రాజద్రత్నకాంచీరుచిరకటితటాం పీతవస్త్రోజ్జ్వలాం
గీమ్ ॥ ౯౬ ॥ శింజన్నూపురధామశోభితపదాప్రస్పందతీమంగుళీ
ప్రాంతోత్సారితకుంతలాంప్రతిపదంద్విపైర్యైరపాంగైర్నిజైః । పశ్యం
తీంక్షితిపప్రజానుపగతాన్సంవిన్వతీమచ్యుతందృష్ట్వారాజచయానిపే
తురవనౌమూర్ధ్నారథేభ్యఃక్షణాత్ ॥ ౯౭ ॥ రాజ్ఞస్తాన్పతితాన్పురఃప్ర
ణమతోభక్త్యైవమత్వాస్వయంలోకానాం జననీమనోజజననీయాత్రా
చ్ఛలేనాగతా । స్వాంశోభాంశతపత్రనేత్రవిషయీకర్తుం నయత్నా
దృశోః । శౌరేర్లోకనతస్సుఖంకలయతీకాంతాననాకామినీ ॥ ౯౮ ॥
కృష్ణస్తామవలోక్యభీష్మతనయాంసంపశ్యతాంతద్విషాం ప్రాప్తస్తత్ర
జవాజ్జహారసయథాధీరస్సువర్ణస్సుధామ్ । ఆరోప్యాథరథం మనో
రథపతిందివ్యంసుపర్ణధ్వజం। మత్వాతాంస్తృణాయరాజనిచయాన్

రామాభిరామో౽యయా ॥ ౧౯౯ ॥ ఏవం స్వాభిభవం యశఃక్షయకరం దృష్ట్వా సహస్రశో రాజానో మగధాధిపప్రభృతయో హాహా హతం నో యశః ॥ గోపేనాల్పతరేణ సాధు బలినామిత్యుద్రవంతో హరిం రామాద్యైర్యుధి యాదవైర్వినిహతాశ్శేషా ముహుర్వ్రీడితాః ॥ ౨౦౦ ॥ ప్రోచుస్తే తు పరాజితా యదువరైస్సంప్రాప్య చైద్యం తదా ॥ శోచంతం చ హృతస్వదారమివ తం భో భో శుచం సంత్యజ । ధీరాత్మన్ శిశుపాల తే క్వ ను గతం స్థైర్యం న జానాసి కిం జీవానాం సుఖదుఃఖయోరనుభవః కర్మానుసారస్ఖలు ॥ ౨౦౧ ॥ యోషిద్దారుమయీ నటేన పటునా స్వైరం యథా నాట్యతే జీవో౽పి ప్రభుణా తథా భగవతా సర్వేశ్వరేణానిశమ్ । వింశత్యా త్రిసృభిర్నిరుధ్య మథురామక్షౌహిణీభిర్బలైః కృష్ణాత్సప్తదశాదనేష్వపి జితశ్శ్చామికిం వా విభో ॥ ౨౦౨ ॥ ఏవం జరాసంధప్రభృతిభీ రాజభిః ప్రబోధితాశ్చైద్యాదయో హతశేషాని రాజానః స్వస్వపురమేవ నిర్జగ్ముః ॥ ౨౦౩ ॥ సకృష్ణవైరీ రుక్మీ తు స్వస్వసూ రాక్షసాద్వాహమసహమానశ్శృణ్వతాం సర్వభూభుజామహమహత్వా హమత్స్వసుశ్చోరమచ్యుతమప్రమోచ్య చతామపి రుక్మిణీం స ప్రవేక్ష్యామి కుండినమితి ప్రతిజ్ఞాయ తత్క్షణమక్షౌహిణ్యా సంవృతః ప్రాణహారిణం మృత్యుమివక బంధకః కృష్ణం ప్రస్థత ఏవ హరాదన్వధావత ॥ ౨౦౪ ॥ ముష్ణన్ కృష్ణవధూం క్వ యాస్యసి బలాద్వచ్ఛ యిత్థాహ తో మన్దబుద్ధేర్భవితా వ దేవ భగినీముత్సృజ్య గచ్ఛ దుర్మతే । సంజల్పైవమముం జఘాన విశిఖైః కృష్ణం స కృష్ణో౽పి చ చ్ఛిత్వా తద్రథచాపసారథిహయాన్ ఖడ్గం కరేణాగ్రహీత్ ॥ ౨౦౫ ॥ కృష్ణం ఖడ్గధరం నిశామ్య కుపితం భ్రాతుర్వధే కోద్యమం భర్తారం సరయం ప్రణమ్య కరుణం ప్రోవాచ తం రుక్మిణీ హంతుం నార్హసి నాథ రుక్మిణమిమం మద్భ్రాతరం దుర్మదం కారుణ్యాంబునిధే క్షమస్వ నిఖిలం కల్యాణకాలో౽ధునా ॥ ౨౦౬ ॥ ఇత్థం తాం భయవిహ్వలాం కరుణయా సంవీక్ష్య రామానుజస్తం సంహృత్య స రుక్మిణం భుజ

---

¹ లక్ష్మ్యా బలరామేణ వా

యుగం బద్ధ్వాంసే కేన ధృతమ్ । ఖడ్గేనాథ విరూపమేనమకరోత్ సశ్మ
శ్రుకేశం వపన్ పూర్వం శూర్పనఖామివాక్రమగుణగ్రామాం సరా
మానుజః ॥ ౨౦౭ ॥ తావదేవయదుప్రవీరాః పరసైన్యమశేషం సమ
ర్దయంతో ద్విపేంద్రాః పద్మినీమివ పద్మాక్షపదపద్మాంతికముపేత్య వి
రూపిణం గతప్రాణమివ రుక్మిణం నిరీక్షమాణాః సస్మితముఖా బభూవుః
॥ ౨౦౮ ॥ స సంకర్షణస్తు కరుణయా ప్రవిముచ్య తస్య భుజబంధనం యదు
నందనమేవం వ్యాజహార ॥ ౨౦౯ ॥ కృష్ణ త్వయా విరచితాద్య విరూప
రూపమానక్షతిర్మరణమేవ హి మానినోఽస్య । బంధోర్వధార్హవృజిన
స్య వధో న సాధుః సాధో స్వయం స్వవృజినేన హతో యతోఽసౌ ॥ ౨౧౦ ॥
ధర్మోఽయం క్షత్రియాణాం నృపవరతనయే నిర్మితో బ్రహ్మణైవ భ్రా
తాపి భ్రాతరం నిష్కారణమిహ రణే సాధు హన్యాదమిత్రమ్ । భ్రాతుర్వై
రూప్యచింతాం త్యజ జగతి జనస్స్వస్వకర్మానురూపమ్ । భుఙ్క్తే దుఃఖం
సుఖం వా సతి తవ రమణో నైవ నింద్యో హి కృష్ణః ॥ ౨౧౧ ॥ ఏవమాశ్వా
సితాయాం రామేణ రుక్మిణీదేవ్యాం దైవహతకస్స రుక్మీ న్యక్కృతో వి
రూపకరణం మనోరథహరణం మరణోపమమాత్మప్రతిజ్ఞాభంగం చ సం
చింత్య సంచింత్య నిస్తేజస్కముఖాంబుజో భోజకటం నామ పురం ప్రవిశ్య
తత్రైవ చిరమువాస ॥ ౨౧౨ ॥ భైష్మ్యాలంకృతదివ్యమంగళతనుర్విద్యు
ద్యుతో వారిదో వర్షం లోకహితాయ వర్షతి యథా హర్షప్రవర్షః
సతామ్ । కృష్ణః ప్రాప్య పురీం పరం సురపురీగర్వాపహాం తీవ్రం భృశం సం
తోషం సమవాప తాం నృపసుతాముద్వాహ్య దివ్యోత్సవే ॥ ౨౧౩ ॥
ఖ్యాతః కామ ఇతి క్షితౌ క్షితిపతేః శ్రీవాసుదేవాంశతో దగ్ధస్త్ర్యంబక
లోచనేన సమభూదనంగసంజ్ఞః పురా । శ్రీకృష్ణాదధునా స ఏవ స
మభూత్సౌందర్యసాంద్రాంగకో రుక్మిణ్యామఖిలైర్గుణైః పితృసమః
ప్రద్యుమ్ననామా మహాన్ ॥ ౨౧౪ ॥ మత్వా తోకమనిర్దశం నిజరి
పుం మాయామయశ్శంబరో హృత్వాక్షిప్య పయోనిధౌ గృహమగాత్తం ని

జఠరాగారదుర్గతమ్ । మత్స్యస్సకశ్చిదసౌ హృతోఽప్యనిమిషైరన్యైస్సమం ధీవరైస్తైర్నీతోఽథ చ శంబరం సమనయత్తం సోఽపి సూదాంస్తదా ॥ ౨౧౫ ॥ నీత్వా తేఽపి మహానసం ఝషమముం శస్త్రైరకృంతంస్తదా దృష్ట్వా సుందరమర్భకం తదుదరే మాయావతీం చానయన్ । ఊచే తాం మతిశంకితాం సురమునిర్వృత్తాంతమేతచ్ఛిశోస్సర్వం సాఽపి చ కామమాత్మరమణం మత్వైనమత్యుత్సుకా ॥ ౨౧౬ ॥ ఇత్థమేవ రతిర్మాయావతీయమాత్మనః పత్యురనంగస్య పునరంగసముత్పత్తిం సమీక్షమాణా సంప్రత్యముం కామమేవ మన్యమానా మోదమానమానసా సాధ్వీ శంబరేణనజ్ఞాతనారదోక్తేన ససూపౌదనసాధనైస్సంరక్షయేతి నిరూపితా తథైవాచరంతీ తస్మిన్నర్భక ఏవానుకలం కామసుఖమనుబుభూషుర్నిరీక్షతే స్మ ॥ ౨౧౭ ॥ ఆరూఢస్తారుణ్యం కార్ష్ణిః కాలేన నాతిదీర్ఘేణ । అత్యంతమంగనానాం మోహం ప్రదదౌ స్వసుందరాంగేణ ॥ ౨౧౮ ॥ రతిరపి సా రతభావైర్హార్దైస్తైర్వ్రీడావలోకనైస్సతతమ్ । ఆజానుబాహుమభజత్ప్రతిమిమమబ్జాయతేక్షణం కార్ష్ణిమ్ ॥ ౨౧౯ ॥ తామాహ విస్మితోఽసౌ మాతుర్భావం త్వమద్య సంత్యజ్య । అహహా కిమేతన్మాతర్మహ్యం దర్శయసి కామినీభావం ౨౨౦ ॥ సాఽపి సస్మితం ప్రత్యువాచ తమేవమతిరుచిరమ్ ॥ ౨౨౧ ॥ ప ॥ జాతోఽస్యచ్యుతతనయః కామస్తవ కామినీ రతిశ్చాహమ్ । సురమునిరవదత్తస్మై తవ మత్స్యోదరనివేశనం వార్ధౌ ॥ ౨౨౨ ॥ తస్మాత్త్వం జహి శంబరాసురమిమం మాయావిదం దుర్మదం యస్త్వాం తోకమనిర్దశం సమహారచ్ఛిక్షేప చాంభోనిధౌ । ఉక్త్వైవం ప్రదదౌ విమోహకమహామాయాం చ మాయావతీ విద్యామన్యసుదుర్లభాం సరభసం కాంతాయ కామాత్మనే ॥ ౨౨౩ ॥ ప్రద్యుమ్నస్తీక్ష్ణధామా ద్యుమణిరివ రణే రౌక్మిణేయో మహాత్మా మాయాం తామేవ లబ్ధ్వా సరిపుముపగతశ్శంబరం సంభ్రమేణ । శస్త్రైరస్త్రైస్సుతీక్ష్ణైరపి పృథుగదయా మాయయా చాపి యోధ్వా ఛిత్వా తస్యోత్తమాంగం సురవరకుసుమైస్సాధుసంకీర్యమాణః ॥ ౨౨౪ ॥ ఏవం

విజయాభి రామగకాయోయంప్రద్యుమ్న నామానిజరమణ్యారత్యామా
యావత్యభిధానయాతయాతటి లెవతటీద్వార్ తదాత్వఏవవిహాయసా
సకలసుకృతద్వారకాం ద్వారకాము పేత్యతదంతఃపురవరంప ద్మలోచన
లలనాశతసంకులంసమనీయత ॥ ౨౨౫ ॥ మేఘశ్యామమనఘపీత వ
సనంపద్మాస్యమబ్జేక్షణం కార్ష్ణిం కృష్ణమ పెత్యలజ్జితతమామోహాన్ని
లీయు(స్త్రి)యః । వైలక్షణ్యలవా త్తదంతికమయుర్మాత్రైవ కృష్ణేతరం
మాతాతస్యతుసంస్నుత స్తనయుగాద్రాగుక్షిణీవి స్మితా॥ ౨౨౬॥ కో
యంమరకత కాంతిఃకౌస్తుభమివకలశార్ణవఃకుత్రా । కావాదధారసు
భగాము గళతనుమేనముం గనానంగమ్ ॥ ౨౨౭ ॥ శిశురప్య నిదర్శో
మేహంతాపహృత్తో దురాత్మనాకేన । యదిజీవేదపినస్యాదమునాస
దృశోనితాంతసౌందర్యాత్ ॥ ౨౨౮ ॥ అవయవసౌందర్యేణస్వరహా
సాకారగమనగామ్భీర్యైః । కథమమునాసంప్రాప్తం సారూప్యం
శార్జ్గధన్వనో స్మాకమ్ ॥ ౨౨౯ ॥ అయమివసఏవనూనం యోమేగ
ర్భాదితోర్భకఃపూర్వమ్ । వామస్స్ఫురతిచబాహుస్స్నేహోద స్తిక్
స్నుత స్తనో పిమమ॥ ౨౩౦ ॥ ఏవంభీ ష్మసుతాయాంస్వార్భకఇతిచిం
తాంసమానాయాంమావద్దేవకీసుతో పి దేవక్యానకదుందుభ్యా మభ్యే
త్యభగవానవిజ్ఞాతార్థఇవదదృశ్యమానస్తావదేవదేవర్షిరాగత్య స
ర్వమపిశంబరాహరణాదికమావేదయామాస ॥ ౨౩౧ ॥ శ్రుత్వాశ్చర్య
మిదంమహద్యువతయస్సర్వాశ్చభైష్మీతథా దేవక్యానకదుందుభి ప్ర
భృతయోప్యామోదమాపేదిరే । కార్ష్ణింకృష్ణసమంవిలోక్య హృద
యేసాధ్వ్యోపిమోహార్దితాః నలమోహోమదనే స్మ తె పికిముత ప్ర
త్యక్షఏవాధునా ॥ ౨౩౨ ॥ తదను ॥ ౨౩౩ ॥ కృష్ణాయా త్తసుతాం
స్యమంతకమణించాదాన్సు నాసౌద్యమం సత్రాజిత్కృతకిల్బిషోభగ
వతీత్యాకర్ణ్యసంపృష్టవాన్। రాజర్షిఋషిస త్తమంసవిదథేకృష్ణస్య
కింకిల్బిషం । ప్రా ప్తస్తేనకథంస్యమంతకమణిఃకీదృక్ప్రభావో ప్యసౌ

॥ ౩౪ ॥ సోఽపి ప్రాహ మహీపతే నృపతయే భక్త్యా య సత్రాజితే హ్యర్కేణాద్య మణేస్స్యమంతకమణిం ప్రాదాత్పరం ప్రేమతః । తం విభ్రత్స వర్గశ్శైలీ ధాదినమణిర్విభ్రాజమానస్స్వయం సజ్జాతస్స్వతు తేజసాఖిలజనైర్భేజే జవాద్ద్వారకామ్ ॥ ౩౫ ॥ దూరాత్తస్య చ తేజసా పురజనస్సంక్షుణ్ణదృష్టిస్తదా భ్రాజద్భాస్కరశంకయా ప్రియసఖైరక్షైర్ముదావాదీవ్యతే । కృష్ణాయ ప్రశశంస సాంజలిరహో ద్వారుకిణీనాయక స్వామిన్ సేవితుమాగతోఽత్ర భవతః పాదాంబుజం భానుమాన్ ॥ ౩౬ ॥ ఏవం భ్రాంతభాషితం నిశమ్య హృషీకేశే ప్రహస్య చ నాసౌ సవితా సత్రాజిత్ స్యమంతకమణినైవ సముజ్జ్వలతీతి కథయతి సోఽపి సత్రాజిత్స్వగృహం ప్రవిశ్య విప్రైస్తం మణిం దేవసదనమనీనయత్ ॥ ౩౭ ॥ *దినే దినే హ్యష్టసువర్ణభారానష్టౌ మణిస్సోఽధ దదాత్యుదారః । యత్రార్చితోఽసౌ న హి సంతి మాయా దుర్భిక్షరోగాద్యశుభాని తత్ర ॥ ౩౮ ॥ సత్రాజిద్యదుభూభృతే మణిమిమం నాదాదపి ప్రార్థితః ప్రాక్కృష్ణేన సురద్రుమార్థితవితరణేచ్ఛాహ్వర్ధతృష్ణోఽపి హి । ధృత్వా తం మణిమేకదాస్య సహజః ప్రాగాత్ప్రసేనో హయం ప్రారూఢో మృగయుర్వనం మృగపతిస్తం సాశ్వమేవాహనత్ ॥ ౩౯ ॥ తం హత్వా మృగరాట్ప్రగృహ్య చ మణిం ప్రాప్తః ప్రవేగాద్గుహాం హత్వా తం చ స జాంబవాన్ సమనయత్పుత్రం మణిం క్రీడితుమ్ । సత్రాజిన్మణిభూషితం స్వసహజం క్వాపి నాలోక్య తం కృష్ణేనైవ హతస్స ఇత్యమనుత మందస్సమందో ముధా ॥ ౪౦ ॥ కర్ణాకర్ణిజపం స్తత్పరమనృతవచస్సర్వపౌరాస్స్వజాతాః స్వాత్మన్యారోపితస్య ద్రుతమపయశసః క్షాళనార్థం స కృష్ణః ప్రస్థితః పౌరైరనేకైర్వనభువి హరిణా సంహృతం తం ప్రసేనం సాశ్వం

* చతుర్భిర్వ్రీహిభిర్గుంజమ్ । గుంజాః పంచ పణం । పణానష్టౌ ధరణమ్ । ధరణాష్టౌ చ కర్షమ్ । కర్షాంశ్చతురః పలం । తులాం పలశతం ప్రాహు । భారస్స్యాద్వింశతిస్తులా । యిరదుమణాచిల్లరేఆగుత్తె

సింహ్యాంచబుభుక్షాహతమథబుబుధేత త్తదంకై ర్విశఙ్కః ॥ ౨౪౧ ॥ అ
థభగవాం స్తత్రతత్రవిచిన్వన్ కించిత్కందరమంధకారావృతం విలో
క్య విన్యస్యబహిరేవపౌరాన్ స్వయమేక ఏవవిగాహ్యాబిలేవిపులేవిపు
లభయంకరేబాలకక్రీడనకీకృతం తంమణివరమవలోకయన్నపహర్తుకా
కామ స్తదర్భకాంతిక ఏవతూష్ణీమవతస్థే ॥ ౨౪౨ ॥ తందృష్ట్వాద్రాగ
పూర్వంనరమతిచకితాసాధుచుక్రోశధాత్రీ క్రోశాచ్ఛ్రుత్వైవతదభ్యద్ర
వదతిరథసాజాంబవానమ్బుజాక్షమ్ । రామంస్వస్వామినంతం కథమ
పినవిదన్ కృష్ణమేవావతీర్ణం చక్రే తేనైవయుద్ధంగ్రుమదృషదసిభిర్ము
ష్టినాచాపిదోర్భ్యామ్ ॥ ౨౪౩ ॥ అవిశ్రమమహర్నిశంసమరమష్టభి
ర్వింశకై ర్దినైస్సహరిణావ్యధాద్వ్యధితఏవబుభుక్షాధిపః । ప్రభగ్నని
ఖిలాంగకఃకరిణముష్టినిష్పాదనైర్హరేరశనిసన్నిభై స్తదనుసాంజలిస్సం
జగౌ ॥ ౨౪౪ ॥ ఈషద్రోషతఏవయస్యజలధి స్సద్యోదదౌపద్ధతిం
సంక్షుభ్యన్నతిమింగిలాద్యనిమిషాయేనాత్ర సేతుః కృతః । లఙ్కా
వహ్న్యశనీకృతావినిహతః పఙ్క్త్యాననస్సానుజో మన్యేత్వామిహ
మైథిలీప్రియతమం రామంతమేవప్రభో ॥ ౨౪౫ ॥ ఇత్యాత్తానంస్వ
స్వామినంజానంతంజాంబవంతంసాంబుజలోచనోభిమృశ్య భయకారి
ణాపాణినాకరుణయైవంబభాణ ॥ ౨౪౬ ॥ (ప్రా)ప్త్యై స్త్వహంబిలమిదం
నిఖిలైశ్చపౌరై ర్ద్వార్యస్థితై ర్మణిమిమంమృగయన్ వనేస్మిన్ । మి
థ్యాపవాదదహన స్త్వధునాప్రశాన్తః పశ్యంతియత్పురజనా స్తవవశ్య
మేనమ్ ॥ ౨౪౭ ॥ ఇత్యుక్తోజాంబవాం స్తన్మణిమపితనుజాంజాంబవ
త్యాఖ్యకన్యాం ప్రాదాత్కృష్ణాయహృష్టోమనసిరఘువరం మన్యమా
నోర్హణార్థమ్ । ఏవంసంపూజితోసౌపరమపదమధోజాంబవత్యా
భిరామోరామో* రామానుజస్సన్ సమనయదధునాజాంబవన్తం మ
హాన్తమ్ ॥ ౨౪౮ ॥ తేతుపౌరా స్తత్రద్వాదశదినానిస్థిత్వాపిబిలం ప్ర

---

* బలరామానుజః

విష్టస్యకృష్ణస్య పునర్నిర్గమమనాలోక్య దుఃఖితాః పురం ప్రయాతాః ప్రావోచన్నచ్యుతస్య బిలప్రవేశనమనిర్గమంచ తతో దేవక్యానకదుందుభిప్రభృతయశ్శ్వైత్రైవ తచ్ఛ్రుత్వా దంతురితాంతరాః కృష్ణోపలబ్ధయే దేవీం దుర్గాముపతస్థుః ॥ ౨౪౭ ॥ వ ॥ ఆగాత్తత్రైవ సహదారమణిస్సకృష్ణో హృష్టాన్ జనాన్ ప్రకలయన్నృపతెన్సభాయాం సత్రాజితే మణిమదాత్సముదీర్యతస్య ప్రాప్తింప్రసేననిధనంచ మృగాధిపేన ॥ ౨౪౮ ॥ సత్రాజిత్సతులజ్జితో గృహమగాద్వేగాద్గృహీత్వా మణింకృష్ణేకల్పితదుర్యశాస్సమభవంనింద్యోవృథాభూతలె । కింకృత్వా వృజినంసమార్జితమిదంసమ్మార్జయేయంకథంప్రాలోచ్యేతినిజాత్మజామపి మణింకృష్ణాయహృష్టోదదౌ ॥ ౨౪౯ ॥ తాంశీలరూపగుణైరభిరామరామాముద్వాహ్యశాస్త్రవిధినైవసత్యభామామ్। సత్రాజితంసమవదద్రమయాభిరామో నేచ్ఛామ్యహంమణిమముంనృపతేతవాహార్యమ్ ॥ ౨౫౦ ॥ X ॥ అథ బిలద్వారేణపాండవాన్ జతుగృహాన్నిర్గతాన్ సర్వజ్ఞైవిజ్ఞాయాపి కుంత్యాసమం దగ్ధానాకర్ణ్య భగవతిససంకర్షణకృష్ణే సకులోచితవ్యవహారేణ హస్తినపురమాలోక్య విదురం ధృతరాష్ట్రంగాంధారీం భీష్మంద్రోణంచవిలోక్య తైస్సమం సమానదుఃఖే తదంతరంలబ్ధ్వా సత్రాజితామణిః కస్మాన్నాగృహ్యతకన్యారత్నమస్మభ్యం సంప్రతిశుశ్రూత్య కృష్ణాయకస్మాద్దదౌ మృత్యుముపేతం సభ్రాతరంప్రసేనం కస్మాత్సత్రాజిన్నాన్వయాదితిచాక్రూరకృతవర్మాణౌ శతధన్వానమపృచ్ఛతామ్ ॥ ౨౫౧ ॥ సోప్యనత్తమస్తాభ్యామేవం భిన్నమతిఃకుమతిశ్శయానం సత్రాజితంసంహృత్య స్త్రీముసజ్ఞ్రాపిందమానాసుతం మణిమాదాయ పలాయమానో బభూవ ॥ ౨౫౨ ॥ తదా సత్యభామా పితరంసంహృతమాలోక్య భృశంశోచార్దితా విలప్య తత్పోషితప్రాణం తైలద్రోణ్యాం విన్యస్య సహసైవ స్వప్రాణనాథాయ నివేదయితుంహస్తినాపురమవిందత ॥ ౨౫౩ ॥ తావపిరా

మకృష్ణో నరలోకకృత్యమనుసృత్య సత్రాజితో మరణకారణశ్రవణేన
సముదీర్ణశోకః శుశ్రూలోచనావభూతామ్ ॥ ౨౫౪ ॥ తత్రైవ స సత్యభా
మం సరామం మాధవమముమనుగతోద్యమం హంతుమేనసో నిదా
నమాత్మానమితి విజ్ఞాయ శతధన్వా భృశం భీతో నిజాసు పరిరిక్షయాన
హాయకర్తృణ్యక్రూరకృతవర్మాణౌ యాచమానోఽపి తాభ్యాం విదితకృష్ణ
ప్రభావాభ్యాం ప్రత్యాఖ్యాతో మణిమిమమక్రూరే విన్యస్య సరయమ
శ్వమారుహ్య శతయోజనమత్యద్రవత్ ॥ ౨౫౫ ॥ స ॥ ఆరుహ్యాథ రథం
జనార్దనబలౌ తావన్వయాతామిమం భీతస్సోఽపి హయం విహాయ పతితం
పద్భ్యామధావత్పథి । కృష్ణస్తస్య శిరో నికృత్య తరసా చక్రేణ తస్యాంశు
కే నాలోక్యైవ మణిం నిజాగ్రజమథావాదీద్ధతోఽసౌ వృథా ॥ ౨౫౬ ॥
తం ప్రాహ రామశ్శతధన్వనా మణిః కస్మిన్నపరస్మిన్నిహితో భవేదయమ్
వ్రజాంజసాన్వేష్టుమముం మహామతే వైదేహమిచ్ఛామి విలోకితుం ప్రి
యమ్ ॥ ౨౫౭ ॥ గ ॥ అథ కృష్ణో ద్వారకామేత్య నిధనం శతధన్వనో
మణేరప్రాప్తించ నివేద్య సత్యభామాయై సాంపరాయికాః క్రియాః
పితుస్తస్యాః సత్రాజితస్సంహృతస్య సుహృద్భిః కారయామాస ॥ ౨౫౮
తావప్యక్రూరకృతవర్మాణౌ శతధన్వవధం నిశమ్య విసృజ్య ద్వారకాం
క్వాప్యపలాయేతామ్ ॥ ౨౫౯ ॥ ప ॥ ఆసంస్తదా దైవికభౌతికాశ్చ
శారీరకా మానసికాశ్చ తాపాః । కృష్ణేస్థితే మూలమజానతాం తదక్రూర
విశ్లేషత ఇత్యభూద్ధీః ॥ ౨౬౦ ॥ కాశీదేశేష్వవర్షేష్వథ నిజతనయాం
గాందినీం కాశిరాజాద్యస్మాన్నిత్యాశ్వఫల్కం తత ఇహ జలముగ్వారిధారాం
వవర్ష । తస్యాం జాతో మహాత్మాద్భుతతరమహిమా క్రూరఏషోఽస్తియ
త్రాక్రూరస్తాపో న తత్ర క్వ భవతి చ మహావగ్రహోద్యగ్రరోగః ॥ ౨౬౧ ॥
ఏవం వృద్ధా వదంతి ప్రతిపదమధునా నైవ తత్కారణం స్యాత్ దుష్టారిష్టో
దయోఽయం మణివరవిరహాదిత్యమన్యంత కేచిత్ । సర్వం మిథ్యైవ కృష్ణో
జ్జగదుదయలయోపాలనంచ ప్రజానామిష్టాప్తిం చ దుఃఖం సుఖమపి చ భ

వేదిత్యవోచన్నయమిన్యః ॥ ౯౬౨ ॥ లీలామానుషవేషవిశ్వరమణః కృ
ష్ణోఽనిశమ్యైద్యుశింవృద్ధానాంగిరమాశు దూతనివహైరశ్రీరమానాయ్య
చ । సంపృచ్ఛ్యైవమువాచసస్మితముఖోఽజానామ్యహం ప్రాక్త్వయి
న్యస్తోసౌశతధన్వనామణిరితిత్వయ్యేవతిష్ఠత్వసౌ ॥ ౯౬౩ ॥ సత్రాజి
ద్దుహితుస్సుతోమణిమిమంగృహ్ణాత్వవశ్యంనయాద్యస్తాత్సోఽయమపుత్రి
వాన్సదసితంత్వంసత్యవాగ్దర్శయ । బంధూనాంచమమాగ్రజస్యమణి
నానేనైవమయ్యుద్భవేద్విశ్వాసోభవతాన్మహాపయశసస్సమ్మార్జనం స
జ్జనైః ॥ ౯౬౪ ॥ గ ॥ ఏవంసామతోహృదయస్పర్శిభిర్వాక్యైరేవప
రవశశ్శ్వఫల్కతనయోఽయమక్రూరోనిజవాససాచ్ఛన్నంఛాయారమణ
సచ్ఛాయంస్యమంతకమణింతత్క్షణమాదాయ సదసికృష్ణార్పణం విత
తాన ॥ ౯౬౫ ॥ కృష్ణోఽపి తంతద్దైవదర్శయన్జ్ఞాతిభ్యస్తేనైవాత్మనో
రజోవిమృజ్యభూయస్తస్మై ప్రత్యర్పయామాస ॥ ౯౬౬ ॥ *****

వ ॥ ఏతద్వ్యగపరతిస్యమంతకమణేరాఖ్యానమత్యద్భుతం విష్ణోర్వీ
ర్యసమంచితంసురుచిరంమాంగళ్యమిష్టప్రదమ్ । సర్వారిష్టనివారణంభ
యహరంయోనుస్మరేద్వాన్ముదాదుష్కీర్త్యాప్రవిముచ్యతేచ సమయ
త్యంలేసకాంతఃశ్రియః ॥ ౯౬౭ ॥ఇంద్రప్రస్థమథైకదాప్రియతమాన్
పాండోస్సుతాన్ప్రేక్షితుంప్రాస్తంభక్తపరాయణాంసకరుణఃకృష్ణం
సకృష్ణస్తదా । గాండీవాక్షయసాయకాయుధవరైస్సంశోభితంస్యంద
నంనీత్వాతేనకపిధ్వజోవనమగాదాఖేటనార్థంముదా ॥ ౯౬౮ ॥తౌ
కృష్ణౌమృగయూమృగాన్బహువిధాన్మేధ్యాన్ సమావిధ్యతాన్ క
త్వార్హాన్నిజకింకరైరనయతాంధర్మాత్మజాతఃజవాత్ । బీభత్సుస్తృ
షితస్సమేత్యయమునాంపీత్వాజలంనిర్మలంతత్రైకాంకమనీయకాంతిలలి
తామాలోకయకన్యకాంప ॥ ౯౬౯ ॥ కల్యాణిత్వమిహాత్రతిష్ఠసికు
తఃకస్యాసికిన్నామతేమన్యేత్వాంపతికాంక్షిణీంయదితథాబ్రూహీత్యుదీ
ర్యార్జునస్సః । ప్రోక్తస్సాపితయాసుతాస్మిసవితుర్విష్ణుంవినావల్లభంనా

న్యంజాతువృణేవసామియమునాతిర్ధేతత్రకాళిన్ద్యహమ్ ॥ ౨౦ । ౫ ॥
అథైతన్నివేదయతి కేశవాయగుడాకేశే సోపి తామారోప్యరథం ధర్మ
జాతముపేత్య తత్రపార్థానాం విశ్వకర్మణా విచిత్రతరం పరమాద్భు
తం పురమారచయ్య తస్మిన్ కంచిత్కాలంనివసన్నాఖండలస్యఖాండవ
వన్యనామమహద్వనం ధనంజయాయధనంజయేనదాపయితుమిచ్ఛస్స్వ
యం తస్యసారధిర్బభూవ । ౨౧ । సంతృప్తస్సధనంజయస్సమనయా
త్పార్థంధనుస్స్యందనంశ్వేతాశ్వాంశ్చనిషంగమక్షయశరంవర్మాభ్య
భేద్యంమృధే । దివ్యాంసోపిసభాంమయస్సమసృజద్వహ్నేస్తదామో
చితఃప్రజ్ఞాదృష్టిభువోజలస్థలమతిభ్రాంతిశ్చయస్యామభూత్ । ౨౨ ।
కాళిందీమతిసంభ్రమైర్నిజపురీంనీత్వోపయేమేహరి శ్చావంతీపురభూ
భృతోశ్చభగినీంవిందానువిందాఖ్యయోః । స్వస్మిన్నస్తమనోరథా
మతితరాంతాంమిత్రవిందాంముదంనేష్యన్ సప్రసభంసమాహరదసౌ
సంపశ్యతాంభూభృతామ్ । ౨౩ । లేఖేనాగ్నజితీమథైషవృషజిల్లభ్యా
మలభ్యాంపరైర్బధ్వాసప్తవృషాన్సచాప్రకుపితాన్దామ్నైవదా
మోదరః । బాలోదారుమయానివక్షితితలేకర్షన్స్వయం సప్తధా భూ
త్వా తం నృపతిం విధాయ ముదితం పుష్పైస్సురైరర్చితః । ౨౪ ।
ఏవమయోధ్యాధిపతినగ్నజిన్నామరాజన్యస్స్వాత్మసుతాం సత్యాం
సత్యాయసత్త్వవతామగ్రగణ్యాయకృష్ణాయసమర్ప్యవివాహోత్సవమా
త్మసాత్కృత్వాకృతార్థఃపునరపిమహావదాన్యః పారిబర్హంధేనూనాం
శతసాహస్రంసున్దరీణాంనిష్కకంఠీనాంత్రిసహస్రంకరిణామపినవసహస్రా
ణి-తచ్ఛతగుణాన్ మణిమయరథాన్రథేభ్యశ్శతగుణానశ్వానశ్వేభ్యశ్శ
తగుణాన్సేవకజనానపివితీర్యతౌదంపతీజగతాం పతీరథమారోప్య సేన
యాసమం స్నేహపరిక్లిన్నహృదయోద్వారకాంప్రతిప్రేషయామాస
॥ ౨౫ ।శ్రీకృష్ణంరురుధుర్నృపాఃపథిమహాసూయాపరాదుర్మదాః పూ
ర్వంతద్వృషభాంఘ్రిభగ్నరదనాఃభ్వాగతంకన్యకామ్। దుష్టోదుష్టజనా

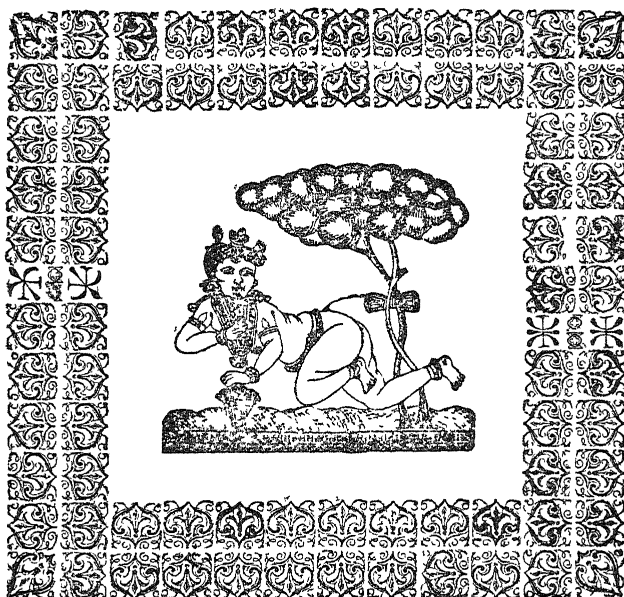
నమూన్ సునిశితైర్బాణైరణే ఫల్గుణస్సింహః క్షుద్రమృగాన్ యథా దశది
శో వ్యద్రావయన్నర్దయన్ ॥ ౨౭౬ ॥ శ్రీమాన్ స సత్యస్స్వపురీం సమేత్య
రమాపతిస్స్వైర్ముదితాన్ విధాయ । పితృష్వసేయీం చ ముదోపయే
మే భద్రాభిధాం భద్రగుణాభిసాంద్రామ్ ॥ ౨౭౭ ॥ సుతాం చ మద్రా
ధిపతేస్సులక్షణాం సలక్ష్మణాం క్షోణిభృతాం ప్రపశ్యతాం । జవాజ్జహార
పరిసభం స్వయంవరే సుధాం సుపర్ణస్సురరాట్పురే యథా ॥ ౨౭౮ ॥
అష్టాభిర్మహిషీభిరాభిరవనౌ కృష్ణః ప్రహృష్టః పరం రామాభిశ్చస
హస్రశో గుణగణా రామోఽభిరామో బభౌ । భౌమం భీమబలం ప్రమ
థ్య సమరే భూమ్యై చ దత్వాభయం । తద్రుద్ధాః వనితాశ్చ షోడశ సహ
స్రాణ్యాదరాదగ్రహీత్ ॥ ౨౭౯ ॥ శ్రీకృష్ణేన కుతో హతో యమ
సురో భౌమస్త్రియస్తాః పురా । సంరుద్ధాః ఖలు యేన తత్కథయ మే
స్వామిన్నితి ప్రార్థయన్ । ప్రోక్తస్తేన మహర్షిణా నరపతిః పార్థ
స్య పౌత్రో మహాన్ రాజర్షే శృణు తస్య వృత్తమనసా భౌమస్య దుశ్చే
ష్టితమ్ ॥ ౨౮౦ ॥ జిష్ణుః కృష్ణముపస్థితః ప్రముదితం శ్రీసత్యభామోజ్జ్వ
లం నత్వాంఘ్రౌ స తమువాచ సాంజలిరసౌ స్వామింస్త్వయా ప్రోష్య
తామ్ । భౌమో భీమపరాక్రమో మమ బలాన్మాతుర్దితేః కుండలే షే
యాత్తం మణిముత్తమం చ హృతవాన్ ఛత్రం మహద్వారుణమ్ ॥ ౨౮౧ ॥ ఏ
వమింద్రేణ విజ్ఞాపితస్స భగవాన్ భార్యయా సత్యభామయా సమం గరుడ
మారూఢో గిరివార్యగ్నిశస్త్రానిలైర్దుర్గైర్దుర్గమమతిఘోరదృఢ
తమమ్మురుపాశైరయుతైః పరితః పరివృతం ప్రాగ్జ్యోతిషపురం ప్రవిశ్య ప్రా
గేవ గదయా మార్గణగణేన రథాంగేన చ తాని గిరిశృంగముఖాని దుర్గా
ణ్యసినా మురపాశాన్ శంఖనాదేన దుర్యంత్రాణి యంత్రాణి చ మనాన్
దర్శయామాస ॥ ౨౮౨ ॥ సంభగ్నం చ గదాధరేణ గదయా ప్రాకార
మాలోకయన్ శ్రుత్వా శంఖనినాదముద్భయకరం కాలాశనేస్సన్నిభం ।
ఉత్తస్థౌ పరిఘాజలాత్సరభసం ఘోరశ్శయానో మురో దైత్యః పంచశిరా

స్త్రిశూలమమలంగృహ్ణన్ సుతీక్ష్ణం త్రిధా ॥ ౪౮౩ ॥ సముద్యమ్యోద్యస్య
మ్యముర స్త్రిశూలం సపంచభిర్ఘోరముఖైస్త్రిలోకమ్ । గ్రసన్ని
వాభ్యద్రవ దేవతార్క్ష్యం భూమ్యన్తరిక్షే నినదైః ప్రపూర్య ॥ ౪౮౪ ॥
త్రిధా విభిన్నం విశిఖైస్త్రిశూలం శ్రీశః పపూరేల పనాని తస్య । తస్యే
వ్యముం వక్త్రమురోగదాం తాం సహస్రధా ఖండయదాశు శౌరిః ॥ ౪౮౫ ॥
ఉద్యమ్య బాహూన్ పునరాగతస్య ద్రాగుజ్జహారైవ శిరాంసి చక్రీ । నికృ
త్తశీర్షః స్వజలేపపాత ప్రచ్ఛిన్నశృంగాద్రిరివాంద్రివజ్రాత్ ॥ ౪౮౬ ॥
సమాగతాస్తస్య సుతాశ్చ సప్తధృతాయుధాస్తాత వధాతిదుష్టాః ॥ నికృ
త్తశీర్షోరుభుజాజవేన జనార్దనస్యాశుగసంహృతాస్తే ॥ ౪౮౭ ॥ తతః
తస్సభౌమః కరిభిస్సుభీమైః నిర్గత్య సైన్యైర్నియుతైరవశ్యత్ । కృ
ష్ణం సభార్యం గరుడాధిరూఢం మేరౌ తటిత్వంతమివోజ్జ్వలంతమ్ ॥ ౪౮౮ ॥
కృష్ణం సకోపా ద్వ్యసృజచ్ఛతఘ్నీం ప్రావివ్యధుర్యోధవరాశ్చ సర్వే । ప
క్షద్వయేనవ్యకరోత్స తార్క్ష్యః క్షణాత్ప్రభగ్నం చతురంగసైన్యమ్ ॥
౪౮౯ ॥ సుపర్ణవిద్ధాన్ హతశేషయోధాన్ దృష్ట్వా గతానాగత ఏవ
భౌమః ॥ శక్త్యా సుపర్ణం వ్యధమత్స విద్ధో నాకంపతైవ ద్విపతాల్పస్రి
జేవ ॥ ౪౯౦ ॥ అథాచ్యుతం హంతుముపాత్తశూలాయుధస్య తస్యైవ శి
రశ్ఛినత్తస్య । ప్రాగేవ తచ్ఛూలసమాగమాద్ద్రాగ్జహార చక్రేణ శిరోచ్యు
తోసౌ ॥ ౪౯౧ ॥ శిరః పృథివ్యాం పతితం విలోక్య సకుండలం చారుకిరీ
టమండితం । హాహేత్యనోచ్చ ఋషయస్సురేంద్రాస్త్వావర్ష్చ శేనం కు
సుమైర్ముకుందమ్ ॥ ౪౯౨ ॥ భూదేవీ త్వథవాసుదేవమనఘా త్రైకుం
డలే మండితే మాణిక్యైః కనకాంచితే పిచ మహామేరోర్మణిం వారుణం ।
ఛత్రం చాంజలిసంయుతా సవినయం స్తుత్వా య యాచే భయాం భీతస్యాత్మ
తనూభువస్తనుభువో బాలస్య భక్తస్య చ ॥ ౪౯౩ ॥ భూమ్యైవం భగ
వాన్నుతో భయమదాద్భౌమస్య సూనోస్తదా తస్య ప్రావ్య గృహం
దదర్శ రమణీః రాజన్యకన్యామణీః । భౌమేనాపహృతాః పురాప్రవి

ష్టమఘనాసర్వాస్తమాలోక్యతాస్సాక్షాన్మన్మథమన్మథం సుమశరైస్సం
తాడితామోహితాః ॥ ౨౯౪ ॥ భూయాన్మహ్యమయం పతిర్నిరుపమోభూ
త్వాప్రార్థనాం మాధవ ప్రీణ్ణాద్రాగనుమోదయేతి హృదయే సంప్రా
ర్థయంతీః పృథక్ । కన్యాస్తాః కృపయైవ షోడశసహస్రాజ్ఞే క్షణాః
ప్రాహిణోచ్ఛ్రీకృష్ణశ్చతురంతయాననిచయైస్తాం ద్వారకాముత్సుకాః
॥ ౨౯౫ ॥ అథభవనాదపి భౌమస్య మహాకోశాన్ రథాశ్వాన్ మహాద్రి
విస్తారావణవంశజాన్ కుంజరాంశ్చతుర్దంతాం స్తరస్వినశ్శ్వేతాంశ్చ
తుష్షష్టిసంఖ్యాన్ సమ్ప్రేష్య ద్వారకాం నరకాసురపురాద్బృందారకే
న్ద్రసదనమాసాద్య దిత్యై దివ్యే దత్వా చ కుండలయుగమింద్రేంద్రాణీ
భ్యాం సభాజితస్సత్రాజిత్తనూజయా సమం సంచోదితస్తయా భావ్య
యాసముత్పాట్య పారిజాతం గరుత్మంతమారోప్య పురందరాదిబృందార
కసందోహమాజౌ విజిత్య నిజపురమానీయ సత్యభామాధామోద్యానధా
మ్నిస్థాపయామాస యదునాథః ॥ ౨౯౬ ॥ స్వర్గావనస్యగురాళి
భృంగనికరాః కల్పద్రుప్రసౌరభ్యతస్సంకృష్టాః ప్రసభం దాఙ్మంథసయన
స్స్వర్గాధిపో హ్యాగతః । ప్రాప్తార్థోఽపి కృతఘ్నతాముపగతో గీర్వా
ణభూమీరుహాన్ లజ్జాంచాపి విసృజ్య బుద్ధివిధురోఽగాయయాచేచ్యుతం
॥ ౨౯౭ ॥ అథోపయేమే హరిరేక ఏవ శ్రీమాన్ సమస్తా అపి కన్యకాస్తాః
తావత్తనూరేత్య గృహేషు తాసామేకాకృతిశ్చైకముహూర్త ఏవ ॥
౨౯౮ ॥ తాసాం గృహేష్వవిరతం కలయన్నివాసం వైషమ్యలేశవిధురో
ముదితో మహాత్మా । రేమే రమాంశరమణీభిరమూభిరేష శ్రీశోఽనుసృత్య
చ మనుష్యగృహస్థధర్మాన్ ॥ ౨౯౯ ॥ బ్రహ్మాద్యా ద్యావిదుర్యదీయపద
వీం పద్మాపతిం తం పతిం ప్రాప్తాస్తా నవసంగమాత్త్రికుతుకవ్రీడావలాకై
శ్రియః । చక్రుర్దాస్యమముష్య గంధకుసుమైః కశిప్రసారాసనై
స్తైలాభ్యంజనభోజనైశ్చ శయనైర్దాసీశతే సత్యపి ॥ ౩౦౦ ॥ *****

ఇతి శ్రీకృష్ణలీలామృతే సప్తమోల్లాసః.

శ్రీకృష్ణాయనమః.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామాయనమః.

శ్రీకృష్ణలీలామృతే చంపూప్రబంధే

*అష్టమోల్లాసప్రారంభః *

ఏకదా విలంబితముక్తాదామవితానవితతివిరాజమానే మనోహరమణిమయదీపసముపచితమహాప్రకాశే మల్లీతల్లజమాలికామకరందమందాస్వాదనసంముదితమిళిందబృందైస్సనాథితే పారిజాత పరిమళమిళితానిలమనోహరే గృహవరే పయఃఫేననిభపర్యంకే ప్రసాధితహంసతూలికాయాం సుఖమాసీనం వాసుదేవమాసాద్య సఖీకరకలితకనకతూణకపుంఖవ్యజనమాదాయ స్వయమాత్తరమణం వీజయంతీం క్వణన్మణిగణకంకణోర్మికాద్యఖిలభూషణభూషితాభ్యాం పాణిపంకజాభ్యాం పరిచలచ్చేలకుచకుంకుమశోణహారమనోహరాం, హరిమధ్యసంశోభిత రత్నకాంచీసమంచితాం- రాజీవలోచనామఖిలలోకదైన్యనివారణధురీణదివ్యకటాక్షశోభ్యమానాం సాక్షాన్మంగళదేవతాం దేవీ మాత్మనో నిత్యానపాయినీం నిరవద్యామాత్మానురూపామనన్యసాధారణసౌభాగ్యరూపిణీం రుక్మిణీం నిరీక్షమాణః కృష్ణో మామేవం వ్యాజహార ॥ ౧ ॥వ॥

త్యక్త్వా తాన్ శిశుపాలముఖ్యనృపతీన్ సౌభాగ్యసంపద్యుతాన్ వీరాన్ వైరినిబర్హణాన్ సురసమాన్ భ్రాతుర్హితానన్వహమ్ । కస్మాన్మామవృణోస్సముద్రశరణం భూభృద్భయాత్ప్రద్రుతం భీమైర్లబ్ధవిరోధమప్యరిజనైరప్రాప్తరాజాసనం ॥ ౨ ॥ ప్రియంచ నిష్కించనచేతనానాం నిష్కించనం మాం ప్రభజంతి నార్యాః। మైత్రీవివాహౌ సమయో

స్సమహార్ణవచోత్తమస్యాపి న చాధమస్య ॥ ౩ ॥ మామవిజ్ఞాయ గుణైర్వి
హీనమపి మాం న శ్రీసుతాదిస్పృహాం కస్మాత్త్వం భజసే విదర్భతనయే
మాం భిక్షుభిశ్శ్లాఘితమ్ । సందేశేన తవైవ శత్రునృపతివ్రాతాద్ధృతా
త్వం మయా సద్యోన్యం పురుషం భజస్వ గుణినం చాత్మానురూపం సతి ॥ ౪ ॥
వాక్యం ప్రియస్యాప్రియమాత్మనస్తన్నిశమ్య సాధ్వీం హృది జాతచింతాం
భువం లిఖంతీం ప్రపదేన బాష్పైస్సకుంకుమైశ్చారుకుచౌ మృజంతీమ్ ॥ ౫ ॥
శోకేన భీత్యా చ వినష్టబుద్ధిం శుష్యన్ముఖీం కంఠనిరుద్ధవాచమ్ । శ్లథత్సు
వర్ణవ్యజనాం కరాబ్జాద్భ్రామ్యద్యథా వాతహతాం సకంపామ్ ॥ ౬ ॥
కృపాపయోధిర్భగవాన్స కృష్ణో విలోక్య తామీదృశదీనభావాం । ప
ర్యంకవర్యాదవరుహ్య గాఢం సమాలిలింగ స్వచతుర్భుజైర్ద్రాక్ ॥ ౭ ॥
సమూహ్య తస్యాః ప్రవికీర్ణకేశాన్ స కేశవః ప్రామృజదాస్యపద్మం ॥
ప్రమృజ్య చాక్షిద్వయమశ్రుపూర్ణమజ్ఞాతహాస్యం ప్రహసన్ జగా
తామ్ ॥ ౮ ॥ మాసూయమేధా మనోజ్ఞే మృదుతరహృదయే త్వద్వచశ్శ్రో
తుకామం మామేవం నర్మణైవాచరితమిదమహో నావిదంతీం రుదంతీమ్
శోచంతీం పశ్యతస్త్వాం మమ హృదయమభూత్పుష్కరాక్షి ప్రశుష్కం ।
ఖిన్నాం మాం లక్ష్మి శీఘ్రం కురు తవ కరుణాపాంగపీయూషలక్ష్యం ॥ ౯ ॥ జా
నే త్వామనపాయినీం మమ మహాలాభోయమబ్జేక్షణే కాలో మే గృహ
మేధినో దయితయా నీతో హి నర్మోక్తిభిః । శ్రుత్వైవ తత్ప్రియభాషితం
ప్రముదితా ధైర్యాన్వదాతాంతరా । త్యక్త్వా త్యాగభయం ప్రియస్య కుపి
తా ప్రేమ్ణా బభాణ ప్రియమ్ ॥ ౧౦ ॥ యుక్తం యదుక్తమిహ మామరవిం
దనేత్ర త్ర్యక్షాత్మభూప్రభృతిభిః పరిపూజితాంఘ్రేః । నాహం తవేహ
సదృశీతి గుణస్వభావా భూర్యర్థలోలుపజనైరతిసేవ్యమానా ॥ ౧౧ ॥
సత్యం త్రివిక్రమ భవాన్ సదభావగాఢే శేతే భయం త్రిగుణదూషిత భావ
తిభ్యః । యుక్తః కదింద్రియగణైర్బలిభిర్విరోధో రాజాసనం వృజినహే
తురతో న లబ్ధమ్ ॥ ౧౨ ॥ యస్యాత్మభూముఖముఖాశనవర్గ్యవర్గాః స

ల్వేష్టదస్య భవతో బలిమావహంతి । నిష్కించనః కథమసౌ త్వమకించ
నానాం నూనం ప్రియోసి న భజంతి భవంతమాఢ్యాః ॥ ౧౩ ॥ త్వం మామ
నన్యసులభాం ప్రసభం జహర్థ నిర్జిత్య శార్ఙ్గనినదేన చ చైద్యముఖ్యాన్
సింహస్స్వభాగమివ సం ప్రణదన్ సృగాలాన్ క్షీరాబ్ధినాథ శరణం న క
థం పయోధిః ॥ ౧౪ ॥ దివ్యం మరందభరితే మధునారవిందే తృష్ణార్ది
తోపి కథమిక్షురకం భజేత । త్వత్పాదపంకజసుగంధమనన్యలభ్యమా
ఘ్రాయ కాన్యమిహ మర్త్యమహో శ్రయేత ॥ ౧౫ ॥ ఆస్తామిదం విదిత
మేనమయా సకృత్తే బాహ్యప్రవంచనమహో సహజం సదైవ వాక్యం త్వ
యా యదుదితం తవ రాఘవత్వే సంస్మారయేశ్శృణుత వాశుగతుల్యమేతత్

(పా) ప్తచారిత్రసందేహో మమ ప్రతిముఖస్థితా ।
దీపో నే(త్రా) తురస్యేవ ప్రతికూలాసి భామిని ॥ ౧ ॥

దీపస్య వాకిమధవానయనాతురస్య దోషస్స ఏవ వద మే మతి మన్మహా
త్మన్ । విద్రావితా వనమహం రజకస్య వాచా గర్భిణ్యపి క్షితితలే క్వ ను హృ
ణీనా త్వామ్ ॥ ౧౬ ॥ రాసోత్సవే వ్రజవధూభిరనేకమూర్తేః క్రీడా
రతస్య తవ దివ్యచరిత్రమేవ । ధూర్తత్వమప్యతితరాం కితవత్వముచ్చై
శ్చౌర్యం చ గీయత ఇహాఖిలవల్లవీభిః ॥ ౧౭ ॥ చైద్యాదికాన్ శశకరా
సభసన్నిభాంస్తాన్ వామాంఘ్రిణాపి సకృదప్యభిమర్శితుం వా । నే
చ్ఛాం విధాయ చరణం శరణం గతాం తే * గోవింద నిందసి వృథైవ నిరాగ
సీం మాం ॥ ౧౮ ॥ ఇత్యుక్తవత్యయం ప్రణయకలహోన్నిర్జితం లజ్జితం తం
ధూర్తం బద్ధ్వా స్వభుజలతయా క్షిప్యవక్షోజదుర్గే । శిక్షాం చ క్రి
నిశితవిశిఖైస్తాడయంతీ కటాక్షై రేవం బద్ధోప్యతను కలహైరంజసా
రంజయంత్యామ్ ॥ ౨౦ ॥ ఘనవత్తటిదివ రేజే జనకో జగతాం విదర్భజా
మాతా । అనయోస్సంశ్లేషోయం ప్రహర్షవర్షప్రవర్షణే హేతుః ॥ ౨౧
ఏవం పృథక్పృథగథో నిజసుందరీణాం తాసాం గృహే విహరతః పరమాత్మ

* పశుప

నోస్య । దాస్యం స్వయం విదధురంఘ్రిసరోజశౌచ తాంబూలగంధ కుసుమైస్నపనాదిభిస్తాః ॥ ౨౨ ॥ ఏకైకశో దశదశాత్మజసంపదాఢ్యాః కృష్ణస్య భీష్మతనయాప్రముఖాష్టభార్యాః । ఆసంశ్చ షోడశసహస్రసుదృగ్వరాణాం పుత్రాశ్చ పౌత్రవితతిర్బహుకోటిసంఖ్యాః ॥ ౨౩ ॥ ప్రద్యుమ్నస్యానిరుద్ధోభవదథతనయో రుక్మిపుత్ర్యాం మహాత్మా నామ్నాస్యాం రుక్మవత్యాం నిజసుతతనయాం రోచనాం రుక్మ్యముష్మై । ప్రాదాత్పపీస్వపౌత్రీం స్వదుహితృజనుషే సోదరీప్రీతిహేతో శ్శాస్త్రేఽప్యదుష్టం ప్రదానం తదిదమగణయన్ శ్రీయుతాంతత్ఫలంచ ॥ ౨౪ ॥ ఏతస్మిన్ననిరుద్ధోద్వాహమహాభ్యుదయే భోజకటాఖ్యపురవరే రామకృష్ణరుక్మిణీప్రద్యుమ్నాదిబన్ధువర్గసాన్నిధ్యే ససంభ్రమం సాధునిర్వర్తితే సతి సరుక్మికళింగప్రముఖాః కపటైర్నగపాలకైరతిదృప్తైరుద్బోధితః క్షుద్రస్స్వయం సంకర్షణమనక్షజ్ఞమక్షైః క్షణేన వినిర్జయేయమితి తేనైవందీవితుమారభత ॥ ౨౫ ॥ శతం సహస్రం త్వయుతం బలః పణం తత్రాదదే రుక్మ్యజయజ్జవేనతమ్ । కళింగరాజోథ జహాస నిర్జితం సందర్శయన్ స్వాం ద్విజపఙ్క్తిముద్ధతః ॥ ౨౬ ॥ నామృష్యత్తత్స రామస్తదనుపణమపి న్యక్షిపల్లక్షమేకం ధీమానేవాజయత్స త్వహమిహ జితవానిత్యవోచద్దురాత్మా । దృష్ట్వా తత్కైతవం చ ప్రకుపితహృదయో నిర్భయం న్యర్బుదం స్వం బధ్వా రామస్స భూయోప్యజయదపి చ తం ధూర్తతో ధూర్తమూర్తిమ్ ॥ ౨౭ ॥ తదనుకితవే స్మిన్రుక్మిణి జితం ఖల్విదం మయైవేతి వదంతు ప్రాశ్నికా ఇత్యుదీరయతి తస్యాభాషణం మృషైవ సంకర్షణేనైవ ధర్మేణ జితో గ్లహ ఇతి బభూవ నభోవాణీ ॥ ౨౮ ॥ తామపి నభోవాణీమనాదృత్య దుష్టరాజైః * ధర్మరాజేన చ సంచోదితో విదర్భరాజాత్మజో రుక్మీ కృష్ణాగ్రజం నిరీక్ష్య క్వ యూయం యమనక్షకోవిదాః కాననవిలయాః పశుపాలనపరాః క్వ చ వయం వీరవరా రాజాధిరాజాశ్శస్త్రవి

* యమేన

ద్వారదాః* పాశకప్రక్షేపణాక్షఖేలనకుశలాశ్చేత్యాత్మప్రశంసననిరపత్ర
పః పరంపాపీయమపాపేన పరిక్షేపక్షుభితేన సదక్షేణ తత్క్షణమేవ సము
ద్ధృతపరిఘేణ సంకర్షణేన నిషూదితోఽభూత్ ॥ ౨౯ ॥ తత్సదసిహాసం
శం దర్శితదశనావళిం కళింగరాజమపి దశమేవ దేజఘ్నేన గృహీత్వా
భాశాహర్నియం యదా తస్య దంతానపాతయత్తదైవాన్యేపి పరిఘా
దితా నిర్భిన్నబాహూరుశిరసోఽసృక్సముక్షితాః క్షితిపాలాః పలాయంతే
స్మ ॥ ౩౦ ॥ ప ॥ స్వస్యాలకైరుక్మిణీసంప్రాప్తేక్షణాద్ర్యామేణ కృష్ణస్తు
నసాధ్వసాధువా । భైష్మ్యాబలస్యాపిభియాబభాణతత్సైవహాస్యభంగేన
ఖబుద్ధిమార్గప్రభుః ॥ ౩౧ ॥ తత్రానిరుద్ధాంతరసానవోఢయాషాకం సమా
రోప్యరథం కుశస్థలీమ్ । రామాదయః కృష్ణసమాశ్రితాః పరం ప్రాపుః
ప్రహృష్టాః పరమార్థసిద్ధయః ॥ ౩౨ ॥ గ ॥ తతః పరం కదాచన బలి
చక్రవర్తినః పుత్రశతేజ్యేష్ఠస్య బలిష్ఠస్య సహస్రబాహోర్బాహుకం
డూత్యతిదృప్తయాత్మనో దోస్సహస్రప్రదేన త్రిపురాంతకేనైవ యు
యుత్స్వోః త్వదీయధ్వజభంజక ఏవ భవదీయదర్పఘ్న ఇతి తేనాభ్యుదీరి
తస్య బాణాసురస్యోషానామసుతాం ప్రాగర్భతదృష్టపూర్వేణ ప్రా
ద్యుమ్నినానిరుద్ధేన కాంతేన రతిం సంప్రాప్య స్వప్నే స్వప్నాదు
త్థాయ తం సుందరవరం కుత్రాప్యపశ్యంతీ తద్విరహవిహ్వలా స్వపితు
ర్మంత్రిణః కుంభాండస్య సుతయా స్వసఖ్యా చిత్రలేఖాఖ్యయా యో
గిన్యా గగనసంచారకుశలయా ద్వారకాం ప్రవిశ్య తత్రాంతఃపురవ
రే ప్రసుప్తం ప్రాద్యుమ్నిం యోగమాయయా సమానీతమాలోక్య లో
కసుందరం సమ్ముదితమానసా మనుష్యైరన్యైర్దుర్లక్ష్యే నిశాంతే
తేనాత్యంతకుతూహలేన రమమాణా తమపి శుశ్రూషమాణా చ కదాచి
ద్గూఢ్యాచ్ఛాదయితుమశక్యైర్వ్యక్తైస్తుభిన్నం దృష్టా రాజభటైస్తైరపి రాజ్ఞే స
మావేదితాత్మకన్యావ్రతభంగచరిత్రతయా కించిచ్చింతాధంతురాంతరి

* పగడెదాళ్ళ

తా బభూవ ॥ ౩౩ ॥ ప ॥ బాణస్సంశ్రుతదూషణోఽథ దుహితుర్నష్టవ్రతా
యాశ్చరైః ప్రాప్య ప్రవ్యథితో ద్రుతం గృహవరం తస్యాస్సమాలోక
యన్ । శ్యామం కామసుతం సరోజనయనం పీతాంబరం సుందరం కేయూ
రాంగదకుండలప్రభృతిభిస్సంభూషితం భూషణైః ॥ ౩౪ ॥ దీవ్యంతం
ప్రియయా తయా ముదితయా వ్యక్తైశ్చ నర్మోక్తిభిస్తస్యాః కుంభకుచాంక
కుంకుమనవవ్యాప్తస్రగుద్భాసురమ్ । లావణ్యోద్ధృతదంగసంగముదితం
దృష్ట్వా పరం విస్మితో యోద్ధుం తేన కృతోద్యమస్సమభవత్ప్రోద్యమ్య శ
స్త్రం శితమ్ ॥ ౩౫ ॥ దృష్ట్వా ప్రవిష్టం స సహస్రబాహుం భటైస్సమేతం
ధృతతీక్ష్ణశస్త్రైః । ప్రద్యుమ్నపుత్రః పరిఘం ప్రగృహ్య క్రుద్ధో యథా దం
డధరో రరాజ ॥ ౩౬ ॥ ప్రసహ్య తాన్ సోఽపరితో జఘాన శునో యథా సూక
రయూథపాగ్ర్యః । ప్రదుద్రువుస్తే భవనాత్ప్రభిన్నబాహూత్తమాంగా రు
ధిరాప్లుతాంగాః ॥ ౩౭ ॥ నిఘ్నంతమేవ నిజసైన్యమజో ప్రాద్యుమ్ని
మేనం బలినందనోఽసౌ । కృచ్ఛ్రాద్బబంధోల్బణనాగపాశైరుషా విషా
దం భృశమాప సాశ్రుః ॥ ౩౮ ॥ ఉషా విషణ్ణా సహసా స్మరంతీ ప్రా
ద్యుమ్నివిశ్లేషభృశార్దితేభ్యః । ప్రాహ ద్రుతం బంధనమస్య పాశైర్బ
త్రైర్బలిధ్వంసిముఖాయ యుక్తే ॥ ౩౯ ॥ కృష్ణోఽపి వృష్ణిభిరేత్య బాణనగరం
చాక్షౌహిణీభిః క్షణాద్యుక్తో ద్వాదశభీరురోధ సపది ప్రాప్య త్రిణేత్ర
స్స్వయమ్ । భీమైర్భూతగణైర్మురారిమహనద్బాణప్రియో మార్గణై
రస్త్రైశ్చాథ సజృంభకేన విదధే వృష్ణ్యంజయం మోహితమ్ ॥ ౪౦ ॥ తం మో
హయిత్వా పృతనాం చ చక్రీ చకర్తాసురస్య వ్యధితాం శరౌఘైః । విశీర్యమా
ణం స్వబలం ప్రపశ్యన్నభ్యద్రవత్తం రభసాత్స బాణః ॥ ౪౧ ॥ చాపానసౌ
పంచశతాని వికృష్య నీత్వా చ బాణద్వయమేకమేకమ్ । లక్ష్యం విధా
యాచ్యుతముజ్జఘానాప్యజయ్యమేనం న విదన్ జహాస ॥ ౪౨ ॥ చిచ్ఛే
ద చాపాని యుగపద్ధరిస్తాన్ రథం ధ్వజం సారథిముత్తమాశ్వాన్ । ఆపూ
రయామాస చ పాంచజన్యం పిదాంచకేద్ధృదయాద్రిముచ్చైః । ౪౩॥

పురం స దీనో విరథో వివేశ మాతాస్య నగ్నా పరికీర్ణకేశా । రిరక్షయా
పుత్రమగాత్పురస్తాం తిర్యఙ్ముఖోభూన్న విలోక్య కృష్ణః ॥ ౪౪ ॥ పిత్రా
వితే భూతగణే క్షణేన భూతేశసృష్టో జ్వర ఆవిరాసీత్ । హా రేః పురస్తాత్త్రి
శిరాస్త్రిపాదో ధ్వస్తత్రిలోకో బహుఘోరరూపః ॥ ౪౫ ॥ తం దృష్ట్వా
న్యసృజజ్జ్వరం స్వమచిరాన్నారాయణో వైష్ణవం ఘోరం యుద్ధమభూ
త్తయోరతితరాం మాహేశ్వరో వైష్ణవాత్ । ఆక్రాంతశ్శరణం త్వనన్యశ
రణో విష్ణోః పదాబ్జం యయావాక్రందద్భృశమర్దితస్స వినయం తుష్టా
వ కృష్ణం ప్రభుమ్ ॥ ౪౬ ॥ విష్ణో త్వాం ప్రణమామి భక్తసులభం శంభో
స్స్వయంభోరపి త్రైలోక్యాధిపతేరపీశ్వరమిదం విశ్వం యదీయోదరే।
సృష్టిస్థిత్యపవర్గకారణమిహ ప్రాప్తావతారం క్షితౌ క్షుద్రాణామపి శి
క్షణాయ చ సతాం త్రాణాయ నారాయణమ్ ॥ ౪౭ ॥ సంతాపో భువి తా
వ దేవ హి నృణాం యావన్న దాంఘ్రిశ్రియా సేవంతే నభవం ముత్తమగు
ణారామం చ కామప్రదమ్ । ఖద్యోతాయత సన్నిభ జ్వర జవాత్ ఖద్యో
త ఏవాభవం మాం మా మారయ ముగ్ధమతిర్భవతశ్శక్తిస్తు శైవాధికా ॥౪౮॥
సంతుష్టస్సమభిష్టుతః కృతనతిస్తేనైవ మజ్జేక్షణః కృష్ణః ప్రాహ హరజ్వరం
సపది తే మా భూద్భయం మజ్జ్వరాత్ । స్యాత్త్వత్తోఽప్యభయం నృణాం
ప్రపఠతాం సంవాదమేవావయో రాజ్ఞాం మే శిరసావహం స్త్వమపి నా
స్వాచ్ఛంద్యతస్సంచర ॥ ౪౯ ॥ ౫ ॥ ఏవమాజ్ఞాపితో యమచ్యుతమా
నమ్య మాహేశ్వరజ్వరో జవాదగోచరో బభూవ ॥ ౫౦ ॥ బాణస్తు భూ
యోఽపి భగవతా యుయుత్సూ రథమారూఢో మూఢమనీషతయా మేఘ ఇ
వ వర్షన్నైవాస్త్రశస్త్రాణి నిరగాద్వేగేన నగరాన్నిరపత్రపః ॥ ౫౧ ॥
వ॥ అస్త్రాణి ప్రహితాని తేన సమితౌ చిచ్ఛేద చక్రేణ తాన్యహ్నాయైవ హరి
స్తు బాహువిటపాన్ దీర్ఘాంస్తదీయాన్ దృఢాన్ । సంఛిన్నేష్వడసీ
యబాహుషు భవో భక్తానుకంప్యాగతో బాణప్రాణరిరక్షయా హతమదో
వ్యజ్ఞాపయచ్చక్రిణమ్ ॥ ౫౨ ॥ నభోనాభిరుర్వీపదం ద్యౌస్తు మూర్ధా

దిశశ్శ్రోత్రమగ్నిర్ముఖం తేఽమ్బు రేతః । మనశ్చన్ద్రమా బాహురిన్ద్రో ద్రృ గర్కః గవయో దాస్తు కేశాః గపయోధిః పిచణ్డః ॥ ౫౩ ॥ అహం శఙ్కరాత్మా స్వయంభూర్హృదబ్జం నియన్తా త్వమేవాన్తరాత్మా వయోశ్చ । వదాన్యత్వకీర్తిర్మృగాః పాకకీర్తిస్తథా మే యతస్త్వం పరిత్రాతా వరాణాం నరాణామ్ ॥ ౫౪ ॥ అహం చేశభావాత్పృథగ్బుద్ధిరర్వాక్కృతం తేఽపరాధం క్షమేశ క్షమస్వ । త్వయా దత్తభాగ్యో వ్యహంకారపూర్ణోఽఘపుణ్యాబ్ధిం భవన్తం ప్రపన్నశ్శరణ్యమ్ ॥ ౫౫ ॥ రమే రామ రామేతి యస్యైవ నామ్నా సహస్రత్రకేన ప్రభో దివ్యనామ్నామ్ । ఉమాయై మయోక్తేన తస్యైన మస్యైస రామస్త్వమేవాద్య * రామానుజోఽపి ॥ ౫౬ ॥ మమ ప్రాణభూతో గుణైరేష బాణో భయం దత్తమస్మై మయా మాధవ ప్రాక్ । తదర్థం కృతం యుద్ధమేతన్మదాగస్త్వయా క్షమ్యతాం తే త్వమేయా హి మాయా ॥ ౫౭ ॥ ప్రసాదస్తవాస్మిన్నవశ్యం దయాళో మయా యాచ్యతే భక్తబృన్దారకద్రో । ఇతి ప్రార్థితస్తేన శర్వేణ కృష్ణో బభాణ త్రిణేత్రం ప్రపన్నం ప్రసన్నః ॥ ౫౮ ॥ త్వం భవ యదాత్థ భగవన్ కరవాణి తేన ప్రియం ప్రసన్నోఽహమ్ । యద్వ్యవసితమిహ భవతా సమ్మతమేతన్మమాప్యుమారమణ ॥ ౫౯ ॥ మత్ప్రియతమబలితనుజో బాణో భవమేన జాతు వధ్యోఽయమ్ । ప్రాత్తవరగరిష్ఠోఽముత్రావధ్యో న కోఽపి తద్వంశే ॥ ౬౦ ॥ భిన్నా హి బాహవోఽస్య ప్రజ్ఞామాన్యస్య దర్పదళనాయ । యద్భారాయితమవనేస్తద్బలమస్యాపి సూదితం సరయమ్ ॥ ౬౧ ॥ చత్వారోఽస్య భుజాస్తు త్వత్ప్రీత్యై వావశేషితా హి మయా ॥ అజరామరోఽయమసురః పార్షదముఖ్యశ్చ తే భవత్వభయమ్ ॥ ౬౨ ॥ కృష్ణం హృష్టమనాః ప్రణమ్య శిరసా బాణోఽథ లబ్ధ్వాభయం ప్రద్యుమ్నిం సమలంకృతం ససుదృశం చారోప్య దివ్యం రథమ్ ॥ సైన్యైర్ద్రాక్స్వముపానయద్ధరిమసౌ ప్రావేశయద్ద్వారకాం రుద్రేణాప్యనుమోదితస్స విభవం వాద్యైరవైర్త్తై

---

* బలరామానుజః

దురామ్ ॥ ౬౩ ॥ ఏకేచ్ఛంకరసంస్తవంచవిజయంరాజన్రమేశస్యయః
ప్రాతర్భక్తియుతస్స్మరేదనుదినంమిత్రైస్సహతేద్యాసమమ్ । నాస్త్యే
వాస్యపరాభవోభువిపరేప్యేష్వైవపద్మేశితుర్యశ్శ్రీకృష్ణపరాఙ్ముఖస్స
వికలోమూకోవరాకశ్ఖరః ॥ ౬౪ ॥ గ ॥ అథైకదా యదుకుమారే
షు సాంబప్రద్యుమ్నప్రముఖేషు వినోదేనోద్యానవనేవిహరత్సు క
స్మింశ్చిదనుదకె కూపె పర్వతోపమమేకం కృకలాసమాలోక్య విస్మి
తేషు చర్మపాశైస్తంబద్ధ్వా సముద్ధర్తుమశక్నువత్సు భగవతి వాసుదే
వె విజ్ఞాపయత్స్వత్యంతమాత్సుక్యాత్సర్వజ్ఞస్స్వయమేవసమాగత్య
వామకరేణలీలయా తముజ్జహార ॥ ౬౫ ॥ అథ తస్యోత్తమశ్లోకస్యాభ
యంకరకరాభిమృష్టస్సకృకలాసస్తద్దేవవిహాయతద్రూపం తప్తసువర్ణ
వర్ణస్స్వర్ణాభరణాంబరమాలంకారభూషితః కృష్ణేన సంపృష్టః కిరీటె
నరవిరుచిరుచిరేణనమస్కృత్య స్వామిన్ స్వప్రశంసయాలజ్జితోపి భ
వదీయయాజ్ఞయావిజ్ఞాపయామీతి వక్తుమేవముపచక్రమే ॥ ౬౬ ॥ ప॥
ఐక్ష్వాకఃక్షితిపాలకోనృపఇతిఖ్యాతోస్మినామ్నాప్రభోయావత్యోదివి
తారకాశ్చసికతాభూమెరదాంతావతీః । పుష్టాంగీశ్చపయస్వినీశ్చ తరు
ణీస్సంభూషితాభూషణైరత్నాఢ్యైశ్శ్రుతిపారగేభ్యఉచితాఃధేనూర్ద్విజ
జేభ్యోప్యముదా ॥ ౬౭ ॥ దత్తాస్వాసుపురైకగౌః పునరపిప్రాప్తాద్విజేం
ద్రస్యమద్గోష్ఠంగోషుచసంయుతానవిదుషాదత్తాన్యవిప్రాయసా । త
త్స్వామీప్రవిలోక్యతాంపరభసంవిప్రంనయంతంపథి ప్రాహేయంద్వి
జగౌర్నృగేణఖలుమేదత్తాకుతోవాతవ ॥ ౬౮ ॥ ఇత్యన్యోన్యమిమా
వీధాయకలహంస్వార్థస్యసంసిద్ధయెమహ్యంమహ్యమిమామదాన్నృ
పఇతిక్రోశసురాహోచతుః । ఇత్యాకర్ణ్యసువిస్మితోవృజినతో భీతో
హామప్రార్థయందేహ్యస్యైత్వమిమాంద్విజేంద్రభవతేలక్షంగవాం
దీయతే ॥ ౬౯ ॥ ఇమాంవినాన్యాంనృపతేర్నృగాహం నేచ్ఛామి ల
క్షంచతతోధికంవా । ఉక్త్వేతివిప్రఃప్రయయాసమన్యుశ్చాన్యో య

యోగాంవిమానావిసృజ్య ॥ ౨౦ ॥ ఏతస్మింత్సమయేయమస్యసదనం నీ
తోస్మితత్కింకరైస్తైర్ణాభిహితశ్చభోభువిగవాందానం త్వమేయం
తవ । కింత్వస్తిత్వయితాదృగేకమశుభందత్తాపహారాత్మకం తస్మాత్ప్ర
గశుభంశుభంకిమథవాభోక్తుంత వేష్టంవద ॥ ౨౧ ॥ శ్రుత్వైవతదశుభం
పూర్వంభోక్తుకామోయమాజ్ఞయా । అభూవంకృకలాసోద్యముక్తస్త్వ
తే ॥ ౨౨ ॥ ॥ తోటకవృత్తమ్ ॥

భుజగేశశయంభుజగారిహయం
భృగుజాహృదయంభజతాంసదయమ్ ।
అసితాబ్జదృశాంశశినాసదృశం
నిజనామజుషాంనృజినౌఘముషమ్ ॥ ౨౩ ॥
ప్రణమామిముదాప్రణయామిసదా
హృదయంమమతేచరణంశరణమ్ ।
భవతశ్చరణస్మృతిరస్తువిభో
దివివాభువివానతకల్పతరో ॥ ౨౪ ॥
కృకలాసవపుస్సకలైఃకలుషై
ర్విగతాత్త్వరయాభవతఃకృపయా ।
అభయంకరతఃకరతోభవతో
భజమద్యదివంనభజామిభవమ్ ॥ ౨౫ ॥

గ ॥ ఏవంకృతనుతిర్నమస్కృత్య నమతాంశరణ్యమనన్యశరణోయ
మనేనసమనుజ్ఞాతోవిమానవరమారుహ్య పశ్యతాంసర్వేషాం హర్షే
ణ ప్రజగామత్రిదివంత్రివిక్రమదయాసాంద్రోనృగనృపేంద్రః ॥ ౨౬ ॥
ప ॥ కృష్ణోనుశిక్షయన్ రాజన్ రాజన్యానథసంజగౌ । ధర్మమూర్తిరి
దంధర్మసూక్ష్మందుర్జ్ఞేయమన్యతః ॥ ౨౭ ॥ తేజీయసోపి వినిపాతయతి
క్షణేనబ్రహ్మస్వమప్యవిదితంకలయాపిభుక్తమ్ । నిస్తేజసఃకిముతకామ

అన్యాయేన కుటుంబినామపహృతక్షేత్ర ప్రాణాం
రుదతాం నిరర్గళగళద్బాష్పాంబుబిందుర్నృపాః । పాంసూన్ సించ
తి యావతో హి నిరయే తిష్ఠావతోద్రాక్ ఖలాః పచ్యంతే భువి విప్రవస్తుహార
ణాన్నాస్త్యేవ పాపం పరమ్ ॥ ౭౯ ॥ తస్మాత్స్వదత్తామపి వాన్యదత్తాం
వృత్తిం హరేద్యః క్రిమిరేవ భూత్వా । వసన్ స ఘోరతమేంధకూపే ప
ష్టిర్బ్దసాహస్రిమసహ్యహింసః ॥ ౮౦ ॥ భో భో నిందత నో కృతాగస
మపి ప్రాయేణ విప్రం పరం ఘ్నంతం వాపి శపంతమప్యతితరాం తత్రాపి
భక్తం మమ । భక్త్యైవ ప్రణమామ్యహం ద్విజకులం కిం వేతరో భణ్యతాం
దుర్మానీ భువి యోన్యథా సహి భవేద్ద్రోహ్యేమయా సర్వథా ॥ ౮౧ ॥ ౫ ॥
ఏవం పరమపావనవిలోకనమహిమా మాధవో యః స్మరణమాత్ర నిరా
కృతనిఖిలమహాపాతకో మోచకో దుర్మోచభవపాశస్య విశ్వప్రియ విశ్వేశ్వ
రో విశ్వధర్మాత్మా విశ్వజనానవిశదాత్మసదనం ప్రహసితసురపతిసదన
॥ ౮౨ ॥ ౬ ॥ ఆస్థాయాథ రథం మనోరథయుతో రామస్సుహృద్దర్శనే
శ్రీమద్గోకులమాగతస్స్వపితరౌ నత్వాంకమారోపితః । ఆశీర్భిర్బహు
మానితో ముదితయోర్బాష్పాభిషిక్తస్తయోః స్సంపృష్టోయమనామ
యం మురరిపోర్నిత్యస్య సర్వాత్మనః ॥ ౮౩ ॥ అనామయేనాపి నిరామ
యస్య ప్రామోదయత్తాః ప్రమదాశ్చ తాభిః । అసౌ హసంతీభిరసుప్రి
యాభిః ప్రోక్తోచ్యుతస్యాంఘ్రినివిష్టహృద్భిః ॥ ౮౪ ॥ అపిస్మరతి కేశవ
కితవపట్టచూడామణిః కదాచిదపి వల్లవీర్నగరసుందరీవల్లభః । నిజాం
ఘ్రియుగమాశ్రితా అపి నిరస్తబంధుప్రజాస్త్వజన్మ ఇహ యః కృతీ కృతప
లాయనశ్చాపలాత్ ॥ ౮౫ ॥ హృది తుష్టితసౌహృదస్సుహృది వస్వయం
భాషతే కథం స బహుమానతో నిఖిలమానినీభిర్భువి ॥ అహో అపిపురా
గనాదుక్తిమనంగబాణాదికా ప్రజంతి తదధీనతాం స్మితముఖేక్షణో కే
వలమ్ ॥ ౮౬ ॥ అస్మాకం కిం కథయా గోప్యః కితవస్య కథయతాన్యకథాః
కాలో యాత్యభమేషామిహ నో గుణఖానతస్య సాఖ్యేన ॥ ౮౭ ॥ ఏవం

వినిన్ద్యవన్ద్యంస్మృత్వాగోప్యోచ్యుతస్యరుచిరాస్యమ్ । మధుకరఘు
షంభాషాంసంశ్లేషంచాపిసాశ్రుపోఘూర్ణన్ ॥ ౮౮ ॥ ౫ ॥ ఏవంమాని
నీనామసమానవిరహవేదనావచనమాకర్ణ్య కరుణయాకృష్ణసందేశైర
సదృశైరాశ్వాసయన్ననయవిశారదోవిశాలనయనానన్దగోకులాస్థి
న్దనన్దనమధురాగమనానన్తరసముదితాభిగోపతరుణీభిస్సమమవిర
తంరమమాణోరేవతీరమణోమాసద్వయంతత్రైవససుఖమువాస॥౮
౯ ॥ రాకాచన్ద్రికయామనోహరతమేతత్రాదృశేయామునే కూలేకం
జదృశాంవ్రజైరతితరాంరేమేసరామోముదా । వారుణ్యావరుణేనసం
ప్రహితయావృక్షాత్ప్రతంత్యావనే సర్వవ్యాపిసుగన్ధయా సురభితే పు
ష్పైస్సమంవానితైః ॥ ౯౦ ॥ ఆఘ్రాయాథసుగన్ధమత్రమధునోమ
న్దానిలాదాగతంగత్వాతత్రపపౌపయోజనయనాసంఘైస్సమంవారుణీం
రామోయంకరిణీగణైరివమహానైరావణో వారణంగానైస్తైస్స్వైరనుగీ
యమానచరితోరమేసురైరర్చితః ॥ ౯౧ ॥ కాళిన్దీంద్రుతమాజుహా
వసజలక్రీడార్థమజ్జేక్షణో మత్తోయంమధుసేవనాదితితదీయాజ్ఞామ
నాదృత్యతామ్ । నాయాన్తీంవిచకర్ష రోషకలుషోవేగాద్ధలాగ్రేణతాం
యోషిన్మణ్డలమణ్డితోనిలసఖీతామాత్రయిత్వాక్షణాత్ ॥ ౯౨ ॥ఆ
కృష్టాయదనాగతాసియమునేహన్యామతస్త్వామితిక్రుద్ధంతం బలదా
మమాహయమునాపాదాబ్జమానమ్యసా । అజ్ఞాతస్తవవిక్రమో యదు
పతేయేనైకతోంశాదిదంత్రైలోక్యంవిధృతంత్వమర్హసివిభో పాతుం
ప్రపన్నామిమామ్ ॥ ౯౩ ॥ కర్షాద్విముంచన్ సకళిన్దకన్యాం రా
మో విగాహ్యైశుబహుప్రమోదః । చిక్రీడరామాభిరిభఃకరేణుప్రజై
ర్యథా వారిణి వారితేస్యాః ॥ ౯౪ ॥ కామం విహృత్య సలిలే బ
హిరేత్యరామస్సంప్రేషితాని రమయా మణిభూషణాని । నీలాంబరే
పిపరిధాయసుగన్ధలిప్తః కైలాసవద్విరురుచేకమనీయవేషైః ॥ ౯౫ ॥
అద్యాపిసాతుయమునాభువికృష్టవర్త్మా రామస్యవీర్యమభిసూచయ

తీవభాతి । ఏకేవ తా బహ్వనిశాః రభసాత్ప్రియాత్తాః కైశోర్యవసంరమయ
తోరమణీమణీస్తాః ॥ ౯౬ ॥ గ॥ ఏవమేవ వ్రజే వసతి వనమాలి భ్రాతరి బ
లరామే రమమాణే రమణీభిస్సాకం తత్ర తు కశ్చిత్పౌండ్రకో నామకు
మతిః కరూశాధిపో బాలిశైర్బాలిశస్త్వమవన్యామవతీర్ణో భగవాన్
వాసుదేవో జగతి జగతీపతిరితి చ ప్రలోభితో భగవంతమేవాత్మానం
మన్యమానో దూతమేకం ద్వారకాం ప్రతి ప్రేషయన్ తన్ముఖేన వా
సుదేవోఽహమద్వితీయో ద్వితీయః కో భవాన్ అసాధారణోఽప్యస్మదసాధార
ణాని చిహ్నాన్యభీకో బిభర్షి సాంప్రతం సంత్యజన్ సర్వాణ్యమూని
శరణమేహి దేహి నో చేదాహవమిత్యతిసాహసేన సాక్షాద్వాసుదేవం
శ్రావయిష్యన్ శ్రవణదుస్సహవికత్థనమేతదాకర్ణ్య న్యగ్రముగ్రసే
నాద్యగ్రేసరసఖ్యమాచ్ఛక్తైర్హసన్ సుఖిషు పౌండ్రకత్వం ముఖం పి
ధాయాద్యైవ పంచత్వమాపన్నః కంకగృధ్రగోమాయుముఖైరనేకై రా
వృతపత్రికః పృథివ్యాం శయానశ్శరీరం శునామశనం కుర్వాణో మమశ
రణం గమిష్యసీతి కృష్ణేన ప్రతిశ్రావితస్తత్క్షణమక్షౌహిణీభ్యామక్షౌహి
ణీత్రితయసంయుతేన పార్ష్ణిపరిరక్షణపరేణ కాశీపతినా చ సనాథస్త
దానీమేవ కృష్ణేన కాశీముపగతేన మృత్యుచోదితో చిరాదేవ యుయు
త్సుః పురాత్సం ప్రతస్థే ॥ ౯౭ ॥ బిభ్రాణం దరచక్రనందకగదాః ప
ద్మం చ పీతాంబరం మాలిం కుండలకౌస్తుభాన్ రథమపి ప్రారుహ్య తా
ర్క్ష్యధ్వజం । రంగం కృత్రిమవేషతో నట ఇవాయాంతం పురః పౌండ్ర
కం ప్రాలోక్యాత్మసమం జహాస సహరిస్సర్వేపి చ ప్రోచ్చకైః ॥ ౯౮ ॥
కృష్ణః కృత్రిమవాసుదేవమవదద్యద్వత్పురస్థం రవే ఘూర్ణకం పౌండ్రక
నామకం స్మితముఖశ్శ్రీవాసుదేవస్స్వయం । మందాత్మన్ మదదూషి
తేన భవతా యజ్జల్పితం మాం పురా । సత్యం తే శరణాగతోఽస్మి మరణం నే
ష్యామి చ త్వాం రణే ॥ ౯౯ ॥ ఉక్త్వైవమాత్మానమనేకశస్త్రైర్ఘ్నంత
స్తయోః పౌండ్రక కాశిరాజ్ఞోః । సైన్యం చ చక్రేణ హరిర్దదాహ త

చాపికాలానలసన్నిభేన ॥ ౧౦౦ ॥ తతః కాశిరాజస్యసుతంసుదక్షిణం తే
నేరితంభూతమతీవభీషణం ॥ కాశీంచభస్మ్యకరోత్సుదర్శనం ద్రా
గ్గ్రీవ్యతోఽక్షైస్సుభిర్హార్ రేముర్ముదా ॥ ౧౦౧ ॥ దగ్ధ్వా స లంకాం హ
నుమానశంకం । ధీమాన్ పురేవారివిరామరామం ॥ సమాగమస్యాథ
వమాశుకాశీ మన్యాదృశీంభస్మవిధాయచక్రం ॥ ౧౦౨ ॥ తతస్సనంద
గోకులేనంతస్యానంతబలస్యాద్భుతకర్మాభిరామస్య రామస్య దుర్వార
వీర్యాణివిశేషతశ్శ్రోతుమిచ్ఛతిక్షితిపతౌ మునిపతిరేవ మవాదీత్ ॥
౧౦౩॥ రాజన్ పురాఖలుసుగ్రీవసచివో ద్వివిదో నామకశ్చిద్వానరస్సో
దరో మైందస్యనరకాసురస్య సంప్రతిసఖాచసఖ్యుః ప్రేతస్యప్రియచి
కీర్షుః కృతనిఖిలజనపదవిప్లవః పురగ్రామాగోవ్రజానప్యనలైరను
కలంనిర్దయంనిర్దహన్నచలనిచయముచ్చాల్యశతధాశకలీకుర్వన్ అ
పిచకవాటాదిద్వారకాయాం నరకాసురద్విషద్వసతిసముద్రమధ్యగస్త్ర
దీయపయాంసిసముద్ధృత్యబాహుభ్యామదసీయవేలానిలయానాలయా
నుత్ప్లావయన్ పునరపితపోధన పర్ణశాలానిర్మూలితపాదపాః వ
న్విధాయవైతానికవైశ్వానరాన్ శకృన్మూత్రైరపవిత్రయన్ ప్రక్షిపన్ ప్ర
వృత్తగుహాసుయోషితః పురుషానపివిషాదయన్ దృషద్భిరాచ్ఛాద్యప్ర
చ్ఛాయపరవశః పరేషాంయోషాభిమర్శనవిశారదో దురాత్మా తత్రత
త్రసంచరన్ సమాకర్ణ్యకర్ణమధురసంకర్షణసంగీతరామణీయకం
* రైవతకం సమాక్రమ్యవిలోకయామాసతం దేవంబలదేవమ్॥౧౦౪।
గాయంతంతమనంగసుందరతనుంగోపాంగనాసంవృతం రామంరక్తవి
లోచనంమదజుషంతద్వారుణీసేవనామ్ । దృష్ట్వాదుష్టమనావిపాట్య
విటపాన్ శాఖామృగశ్శాఖినః ప్రాకంప్యప్రహసన్ వ్యధాత్కిలకిలా
రావాన్ రదాన్ దర్శయన్ ॥ ౧౦౫ ॥ దృష్ట్వాధాష్ట్యమముష్యదుర్ధర
కపేర్జాత్యాశ్రయంచాపలం లీలాదోలలసాబలస్యజహాసుః హోవేతి

* పర్వతమ్

బహోర్వ్యముహుః । భ్రూక్షేపైస్స కపిః ప్రదర్శ్య చ గుదం తాసాం పు
రస్తాత్తలైః క్రుద్ధేనాథ బలేన సాధుదృష్టదాస - తాడితస్తర్జితః ॥ ౧౦౬ ॥
తాం మోఘయన్ వానరవిశలాఘువాత్తద్వారుణీపాత్రమపోథయత్క్రు
ధా । సంకృష్య చాసౌ సివయానచూర్ణయత్తం సంజిఘాంసుర్ముస
లం బలో గ్రహీత్ । ౧౦౭ ॥ స సాలముత్పాట్య కరేణ వానరః ప్రాతాడ
యన్మూర్ధ్ని బలస్య ధీమతః ॥ సునందనామ్నా ముసలేన సాలమప్యేత
స్య మూర్ధానమపాటయద్బలః ॥ ౧౦౮ ॥ గిరిర్యథా నిర్ఝరతో సృజా
ప్లుతో ప్యున్నుత్య చోత్ప్లుత్య కపిః ప్రకోపితః । ఉత్క్షిప్య వృక్షం పునరన్య
దున్నతం జఘాన తచ్చాచ్ఛినదేవ దుర్జయః ॥ ౧౦౯ ॥ భూయో భూ
యః క్షితిరుహాంశ్చ యే సాధు రామేణ భగ్నా నిర్వృక్షం తద్వన మిద మభూ
ద్వానరో థాతిరుష్టః । దుష్టో సౌ ద్రాగసృజదధికం ఘోరపాషాణవ
ర్షం రామో మహాన్నిశితముసలాచ్చూర్ణయామాస తం చ ॥ ౧౧౦
ముష్టికుర్వన్ కపిరథ బలీ సాలసంకాశబాహూ హత్వా కోపాదురసి రభ
సాచ్ఛౌర్యగ్రజస్య । హృష్టో దుష్టం తమథ స బలో లాంగలేనాజ్జ
ఘాన జత్రుణ్యుచ్చైరథ సరుధిరం ద్రాగ్వమన్ప్రాప మృత్యుం ॥ ౧౧౧
మృత్యుం ప్రాప్తేన తేన ద్రుతమభిపతతా పర్వతౌఘశ్చకంపే తత్రస్థా
స్త్రత్రపుష్టాముకుళితనయనా రామమేవాలిలింగుః । సిద్ధానాం చామ
రాణామరిజయనినదో దుందుభీనాం నినాదైః పుష్పౌఘైర్వృష్టిభిశ్చ
ద్వివిదనిధనతో హర్షతస్సాధు జజ్ఞే ॥ ౧౧౨ ॥ తదను దయాసాంద్రో
మునీంద్రో యుంజనేంద్ర రంజయ భవదీయహృదయాంబుజం బలభద్రవిక్ర
మోదయేనేత్యుదీరయామాస ॥ ౧౧౩ ॥ సాంబో జాంబవతీసుత
స్స్వరసమస్సారాగ్రణీస్సంయుగే సౌందర్యాంబునిధిస్సుయోధనసు
తాం సల్లక్షణాం లక్ష్మణామ్ । కల్యాణీమహరత్స్వయంస్వధిషణాం సంప
శ్యతాం భూభృతాం క్రుద్ధాస్తే త్వథ కౌరవాస్సమవదన్నాత్త్వావమానాదిజా
జాః ॥ ౧౧౪ ॥ భోభో పశ్యత బాలకోయమహరత్కన్యాం సుకామాంబ

లాత్ బధ్నీతైనమబుద్ధిముద్ధతమిమే కిం వా కరిష్యంతి నః । గోపాలాశ్రి
యయాదవా మదజుషో యే స్మత్ప్రదత్తాం మహీం మద్యాపి ప్రతిభుంజ
తే న వినయం తాంత్రాః కృతఘ్నాః పరమ్ ॥ ౧౧౫ ॥ ఇదానీం నిగృహీత
మాత్మజమాకర్ణ్య యద్వ్యేష వృంతీహ వృష్ణయో భగ్నదర్పా ఏవ భవిష్యం
తీతి కర్ణదుర్యోధనభూరియజ్ఞకేతుశలాష్టడ్రథాః క్రోధాత్ప్రజ్వలంతః
ప్రజల్పంతో భీష్మేణాప్యనుమోదితాస్సాంబమేనం బద్ధుమారభంత॥౧౧
ఆత్మానం సంవృతాంస్తాన్ సరభసమభితో ధార్తరాష్ట్రాన్ ప్రపశ్యన్
సాంబస్సింహో యథైవ ద్విపతతిభయయాంశ్చాపపాణిర్బభూవ॥ ధీరత్వం
తిష్ఠ తిష్ఠేత్యతితరపరుషాభాషిణః కర్ణముఖ్యాః బాణైస్తం తాడయంత
స్స్వయమపి యుగపత్తైర్విద్ధా భృశార్తాః ॥ ౧౧౭ ॥ బాణైశ్చతుర్భిశ్చ
తురస్తురంగానేకేన చైకేన రథాంశ్చ సూతాన్ । ఘ్నంతం ద్రుతం షడ్భి
రాంశ్చ శూరం శౌర్యాత్మజం తేపి చతుష్టవుస్తం ॥ ౧౧౮ ॥ చత్వార ఏత
స్య చతుర్హయాంశ్చ సూతం తథైకశ్చ శరాసమన్యః । హత్త్వైవ నమేకం
విరథం చకృత్తాక్కృచ్ఛ్రేణ బధ్వా చ పురం చ నిన్యుః ॥ ౧౧౯ ॥ ఏతద్వృ
త్తాంతమాకర్ణ్య నారదముఖాదుగ్రసేనప్రచోదితాన్ పరికోపాత్ప్రి
త్యుద్యమమాకలితుముద్యతాయుధాన్ ప్రయాణసన్నద్ధాన్ వృష్ణిశ్రే
ష్ఠాన్ సాంత్వయన్ సంకర్షణో యంకురాణాం వృష్ణీనాం చ కలహమనిచ్ఛన్
నిర్జితసమీరేణ స్యందనేన హస్తినపురబాహ్యోపవనమాసాద్య ధార్త
రాష్ట్రాద్యమజిజ్ఞాసయా స రయముద్ధవమధాపయత్ ॥ ౧౨౦ ॥ తే
తు ధృతరాష్ట్రతనయాస్తస్మాదుద్ధవాత్స్వహ్యాత్తమం రామం సంప్రా
ప్తమాకర్ణ్య కర్ణేన సమహార్ఘణార్హ్యవస్తుహస్తాస్సమేత్య సుగుణాభిరా
మం రామమభ్యర్చ్య పరస్పరమనామయప్రశ్నైః ప్రముదితాస్తేనైవ
ముదీరితా బభూవుః ॥౧౨౧॥ యామాజ్ఞాముగ్రసేనోఽఖిలధరణిభృతాం సా
ర్వభౌమః ప్రభుర్నః ప్రాజ్ఞానాం వో విధత్తే నిఖిలహితతమాం మాన
యధ్వం ద్రుతం తామ్ । యూయం మైత్రీం భజధ్వం యదిహ విరచితం బంధ

నంబాలకస్యాధర్మ్యాన్యష్టాభిరేవం తదహమపిసహే బాంధవస్నేహభారాత్ ॥ ౧౨ ॥ గ ॥ ఏవంవీర్యశౌర్యసత్త్వసన్నద్ధమాత్మశక్త్యనురూపముదీరితమస్య బలదేవస్యవచో నిశమ్య కౌరవాః ప్రకోపితాః ప్రత్యూచురేవంబలదేవమ్ ॥ ౧౩ ॥ ప ॥ శిరః ప్రారురుక్షన్త్యహో పాదరక్షాః కిరీటాహార్ణమస్మాభిరేవాత్తరక్షాః । ఇమే వృష్ణయః * వృష్ణిసంబంధతోస్మాకఙ్కిలాజ్ఞాపయన్త్యస్తదాత్తాధిపత్యాః ॥ ౧౪ ॥ అనాదృత్య చాస్మాకఁసితంచాతపత్రం తథాచాన్యచిహ్నాని యోగ్యాని రాజ్ఞామ్ । అభీతాశ్చభుఞ్జన్త్యహో స్వత్సమానాః కృతిః కీదృశీ కాలగత్యామహత్యాః ॥ ౧౫ ॥ అతో రాజచిహ్నైరలంగర్వభాజాంకథంవా భవేమ గ్రసేనో ద్యరాజా । మృగేంద్రైర్గృహీతం మృగం నిగ్రహార్హం క్షితౌ మోచయేదాత్తధైర్యోపికో వా ॥ ౧౬ ॥ ఇతి శ్రీమదాద్యంధుభావాదభీతాః ప్రమత్తాః ప్రజల్ప్య ప్రకామం వరాకాః । అసహ్యైః కదాపి నోక్తైశ్చ వాక్యైర్గిరాకృత్య రామంయయుః కౌరవాస్తే ॥ ౧౭ ॥ గ ॥ ఏవమవాచ్యాని వచనాని నీచకౌరవాణామాకర్ణ్య సంరక్తలోచనో భీషణస్సంకర్షణోయమేవమచింతయత్ ॥ ౧౮ ॥ ప ॥ దండః పరమప్రశమో హ్యనితరపరుషాభిభాషిణామేషామ్ । లగుడో దుష్టపశూనామివ తత్పృథివీమకౌరవాంకలయే ॥ ౧౯ ॥ ఇతి కుపితో గజనగరం స బలో విచకర్ష లాంగలాగ్రేణ । జలయానమివ స్ఫారాణం గంగాయా తద్ధి తదనుగళతీవ ॥ ౨౦ ॥ గ ॥ ఏవమాకృష్యమాణం నిజనగరం విలోక్య భగ్నకౌరవాస్సపుత్రమిత్రకళత్రాదయః కృష్ణాత్మజం సలక్ష్మణం తత్క్షణంపురస్కృత్య నమస్కృత్యచ సంకర్షణమేవ శరణముపేత్య సవినయమేవంవిజ్ఞాపయామాసుః ॥ ౨౧ ॥ స్వాగతవృత్తమ్ ॥

రామ రామభువి మత్తనిరామ
శ్రీమదాద్భుతగుణైరభిరామ ।

---

* కుంతీసమ్బంధాత్

పాహిపాహిపతనాదిహనద్యాం
త్వత్కుటుమ్బమవిలమ్బమవద్యాత్ ॥ ౧౩౨ ॥
త్వత్ప్రభావమమితంనహివిద్మో
మందబుద్ధిజనతాహతసద్మా ।
క్షంతుమర్హతిభవానపరాధం
నాథతాతతవవీర్యమగాధమ్ ॥ ౧౩౩ ॥

॥ ద్రుతవిలమ్బితవృత్తమ్ ॥

నయసినోద్యమదాంధజనాన్జలే
పతనరూపమిదంపరమాంజనమ్ ।
కృతిరియంమహతామతిమానుషై
ర్నవిభవైర్విభవైర్నభవాదృశః ॥ ౧౩౪ ॥
అయిసహస్రశిరాస్త్వమిదంజగ
న్మృదులమూర్ధ్నిబిభర్షిహిలీలయా ।
సుశయనంకమలాకమితుర్భవాం
స్తనహితాస్త్వహితానిహతావమమ్ ॥ ౧౩౫ ॥

నమోనమస్తేనమతాంశరణ్యనమోనమస్తేబలినాంవరేణ్య । నమోన
మస్తేయదుసార్వభౌమనమోమహాశక్త్యభిరామరామ ॥ ౧౩౬ ॥ ఏ
వంకౌరవవారిధేస్సముదితైస్తోత్రామృతైస్తత్క్షణంశాంతోభూద్బలభ
ద్రమన్యుదహనస్సోపిస్తవార్హఃప్రభుః। మాభైష్టేత్యభయందదౌతద
నుసప్రాదాచ్చదుర్యోధనోవాత్సల్యాద్దుహితుర్ద్విపాన్రథహయాన్
రత్నైశ్చదాసీజనైః ॥ ౧౩౭ ॥ X ॥ తతస్సభగవాన్ బలభద్రః ప్రతి
గృహ్య పారిబర్హంమహార్హంససుతస్సస్నుషశ్చ ప్రవిష్టస్స్వపురం
సర్వేభ్యోబాంధవేభ్యః కౌరవదుశ్చేష్టితం తేషాంస్వచేష్టితంచసర్వమశె
షమభిశశంస ॥ ౧౩౮ ॥ ప ॥ అద్యాపిరాజన్ ప్రవిభాతితత్పురం న
ద్యాంపరందక్షిణతస్సమున్నతమ్। సంసూచయద్రామపరాక్రమంక్షి

ణావనన్యలభ్యం స్మరణాం భయాపహమ్ ॥ ౧౩౯ ॥ X ॥ రాజన్నేతదను
జస్య దనుజారాతేరచ్యుతస్య చిత్రచరిత్రమాకర్ణ్యతామ్ ॥ ౧౪౦ ॥ ప ॥
శ్రీకృష్ణో యుగపత్పృథక్పృథగసౌ తత్తద్గృహేషు స్థితః స్త్రీణాం ద్వ్య
ష్టసహస్రమేకవపుషైకస్మిన్ముహూర్తే మహాన్ । సంప్రీతః పరిణీయ
తాస్వవిషమం నిత్యం కథం వర్తతే దృష్ట్వా తత్పరమాద్భుతం సుచరితం ధ
న్యో భవేయం భువి ॥ ౧౪౧ ॥ ఇత్యాలోచ్య కుతూహలాత్స మునిః ప్రా
గాద్ద్రుతం ద్వారకామారామద్విజనాదితాం పరివృతాం పద్మాఢ్యపద్మా
కరైః । కూజత్సారసహంససంఘసహితైః ప్రాసాదవర్యైర్యుతాం ల
క్షైస్స్ఫాటికరాజతైశ్చ నవభిర్గారుత్మతైర్మందిరైః ॥ ౧౪౨ ॥ సం
సిక్తాపణచత్వరామతితరాం సమ్మృష్టరథ్యాంతరాం స్వర్ణాఢ్యైర్మణి
తోరణైః ప్రతిగృహం దీవ్యత్పతాకాధ్వజైః । సంయుక్తాం సుమనోహ
రాం సురపురీం సత్యం చ లోకం తథా వైకుంఠం చ మహాద్భుతాస్పదతయా
ప్రోచ్చైర్హసంతీమివ ॥ ౧౪౩ ॥ తస్యామర్చితమీశ్వరైరపి దిశామం
తఃపురం శ్రీపతేస్త్వష్టుస్తాదృశకౌశలైర్విలసితం కార్త్స్న్యేన సర్వాత్మ
నా । శ్రీమద్వ్యష్టసహస్రమందిరవరైర్విభ్రాజమానం పరం పత్నీనాం
పరమాత్మనో విశదసౌతత్రైకమత్యాదరాత్ ॥ ౧౪౪ ॥ స్తంభైర్విద్రు
మనిర్మితైశ్చ ఫలకైర్వైడూర్యసంశోభితైః కుడ్యైరింద్రదృషన్మయై
ర్మణిగణైర్యుక్తైర్వితానైరపి । పర్యంకైశ్చ వరాసనైర్మృదుతరైర్దాం
తైర్మణీంద్రాంచితైర్దాసీభిర్మణిభూషణాంశుకవరైస్సంశోభితాభి
స్తథా ॥ ౧౪౫ ॥ పుంభిః కుండలమండితైస్సకవచైరుష్ణీషిభిర్భూషి
తైస్తస్మిన్నేత్రమనోహరే నిరుపమే విశ్వాత్మనోఽంతఃపురే । విద్యుత్పుం
జనిభాంగనాభిరభితస్త్రీభిర్వృతం శ్యామళం కృష్ణం వీక్ష్య మునేర్మనో
ఘనధియా నృత్యన్మయూరోఽముహుః ॥ ౧౪౬ ॥ ఆత్మానమత్ర వినయా
త్పరివీజయంత్యా భక్త్యా చ భీష్మసుతయా వ్యజనేన దేవ్యా । దాసీసహస్ర
యుతయా సహితస్స కృష్ణో దృష్ట్వాగతం మునివరం స్వయముత్థితో ద్రాక్ ॥

౧౪౭ ॥ ఆగత్య తస్య పదపంకజయోః ప్రణమ్య ప్రావేశయత్ప్రియతమో మునిం పరమాసనే స్వే । పత్న్యా చ నిజ్య పదయుగ్మమముష్య మోదాన్మూర్ధ్నా దధార తదపః పరమం పవిత్రాః ॥ ౧౪౮ ॥ వాణీం బభాణ వినయాదమృతాయమానాం నారాయణోఽథ భగవాన్ స మృషా మనుష్యః । పూర్ణస్య కిన్ను భవతః కరవాణ్యపూర్ణోఽవాణ్యా విధేహి సఫలం మమ జన్మ చైతత్ ॥ ౧౪౯ ॥ సంతుష్టోఽథ తమాహ నారదమునిః శ్లోకం విదిత్వాం ప్రభోః ప్రీతిశ్శ్రీశ కృపా చ తేఽంఘ్రికమలద్వంద్వే ద్విమిళిందే మయి । జానామ్యేవ తవావతారమవనౌ సర్వావనార్థం పరం పాదాబ్జే స్మృతిరస్తు తే ప్రతిపదం యుష్మత్ప్రసాదాన్మమ ॥ ౧౫౦ ॥ స్రగ్విణీవృత్తమ్ ॥—॥ కృష్ణపత్న్యా గృహాత్తతో గేహమన్యద్విశన్ తత్ర చాలోకయత్తం మునిస్సమ్మదాత్ । కృష్ణమక్షైస్తయా క్రీడనైకేక్షణం సాధునర్మోక్తిభిస్సౌహృదం సస్మితమ్ ॥ ౧౫౧ ॥ తేన సంమానితశ్చాసనాద్యైరర్ఘ్యైరీరితో నారదో జానతేవాదరాత్ । సర్వభావో భవానాగతోఽభూత్కదా దాస్యమాజ్ఞప్యతాం దాసభూతాయ మే ॥ ౧౫౨ ॥ విస్మితోఽమానతోఽన్యద్గృహం సంగతస్తత్ర చైక్షిష్టతం కృష్ణమత్యుత్సుకమ్ । లాలయంతం శిశూన్ లీలయా బాలకాన్ లాలమన్యాలయేఽప్యంగనాలింగనే ॥ ౧౫౩ ॥ పూజయిత్వాచ్యుతం భోజయంతం ద్విజాన్ శిష్టమేవ స్వయం భార్యయైవార్పితమ్ । సాధు భుంజానమంభోజపత్రేక్షణం పుత్రపౌత్రైస్సమం వీక్ష్య కృష్ణం యయౌ ॥ ౧౫౪ ॥ స్త్రీజనైస్స్థితం మజ్జనార్థం జవాత్ సోద్యమం సద్మని ప్రేక్ష్య సోఽన్యద్గృహమ్ । ప్రాప్య పత్న్యైవ సమం సుస్థితం చాసనే తత్ర జుహ్వంతమాలోకయత్పావకాన్ ॥ ౧౫౫ ॥ క్వాపి సంధ్యాముపాసీనమత్యాదరాత్తం జపంతం రహో మంత్రమాలోకయత్ । ప్రాప్య చాన్యత్ర చర్మాసిచాపాశుగాన్గం చరంతం మునిర్ధావమానోఽన్యతః ॥ ౧౫౬ ॥ తోటకవృత్తం గజవాజిరథైర్విచరంతమముం విశిఖైర్వరథాన్ కలయంతమరీన్ । క్వచిదుద్ధవసత్సచివస్య వచః ప్రవిచార్య హసంతమపశ్యదసౌ ॥ ౧౫౭ ॥ వరధీ

నుచర్యైర్ద్విజరాజచర్యానధికంముదితాః కలయంతమపి । ఇతిహాస
కథాశ్రవణాన్ముదితంకథయంతమపిస్వయమేనకథాః ॥ ౧౫౮ ॥ అన్య
స్మిన్ సదనేదదర్శససురానారాధయంతంమఖైః కూపారామతటాకపూ
ర్తకలనాత్కాలంనయంతంపరే । రామేణాపిచచింతయంతముచితం సా
ఖ్యంప్రజానాంతథాపుత్రాణాంచవివాహకర్మవిభవైః కుర్వంతమన్యా
లయే ॥ ౧౫౯ ॥ పశ్చాద్బలాచ్చపారిబర్హముచితంపుత్ర్యై దిశన్తం
ముదాత్తాంభర్తుర్భవనంధృతాశ్రునయనం ప్రస్థాపయంతంరథైః । ఉ
ద్యానేమృగయాంచరన్తమపితం శ్వేతాశ్వమారుహ్యతాన్ ఘ్నన్తంమే
ధ్యపశూన్ దదర్శ సమునిః కృష్ణం ప్రహృష్టో యయౌ ॥ ౧౬౦ ॥
వేషాంతరచ్ఛన్నమతీవగుప్తం తత్త్వం నో భావబుభుత్సయైవ । క్వచిచ్చ
రంతం సదనేసకృష్ణందృష్ట్వాసురర్షిః ప్రహసన్నువాచ ॥ ౧౬౧ ॥ ఇ
మాంయోగమాయాంత్వదీయామమేయాం పరంవేద్మివిష్ణో నతేముఖ్య
మర్థం ।భువివ్యక్తమేవంత్వమేవాంతరాత్మా యతస్సాధుసర్వత్ర దృ
ష్టో మయాద్య ॥ ౧౬౨ ॥ స్మరామిస్తేపవిత్రంచరిత్రంవిచిత్రం ప్ర
భో పర్యటామిక్షితింకీర్తయంశ్చ । ప్రసన్నో మనుజానీహి భక్తం మహా
త్మం త్వమేవాత్రచాముత్ర సంపత్ప్రదాతా ॥ ౧౬౩ ॥ ఇత్యనుజ్ఞా
ప్యకృష్ణంకృష్ణకృష్ణేతిహృష్టో విష్టరాదుత్థాయయయౌరయాన్మునీంద్రః॥
౧౬౪ ॥ ఏవంద్వ్యష్టసహస్రదివ్యసుదృశాం సవ్రీడహాసేక్షణై ర్జు
ష్టోహృష్టమనాస్సకృష్ణభగవాన్ లీలావతారో హరిః । రేమేరమ్యచరి
త్రమేతదవనౌ భక్తానుమోదేతయస్సోయంమోదతఏవమాధవపదోః కైం
కర్యసంపద్యుతః ॥ ౧౬౫ ॥ అథైతేషు షోడశసహస్రసదనేష్వపి స్వ
యమేకఏవయుగపత్పృథక్పృథగ్వసంతంవాసుదేవమాలింగ్యససుఖం
ప్రసుప్తాసు తాసుసుందరీమణీషు ॥ ౧౬౬ ॥ అలమలమితివాంఛతిభిః
కూజతఇవకుక్కుటాంస్తు నిష్కరుణాన్ । అశపత్కృష్ణమహిష్యోరో
షాత్సం శ్లేషవారణానుషసి ॥ ౧౬౭ ॥ అథబోధయంతిసూతభిర్వందినఇ

వనందనన్దనంమధురం । విహగాశ్చమూరువంస్తంగాయంత్యళయోనవా
మరున్మన్దమ్ ॥ ౧౬౮ ॥ కృష్ణంపరిష్వజంతీ నిజభుజయుగళేనరుక్మిణీర
మణీ । పరిరంభణవిశ్లేషాన్నామన్యతతంముహూర్తమిహ శుభదం ॥
౧౬౯ ॥ యావత్యఇహరమణ్యోస్యరమయతితావత్తనుశ్చయుగపత్తాః ।
యస్తేనవిష్ణునార్వాప్యంతుల్యఃకోవేతికుక్కుటారావః ॥ ౧౭౦ ॥ శ్రీ
కృష్ణఏవరమణోయాసాంషోడశసహస్రరమణీనామ్ । తాభ్యోన్యాభు
విసుభగాళావాస్తీతిచకాకరవోపిబభౌ ॥ ౧౭౧ ॥ శ్రుత్వాకోకేతిర
వావేవంకృకవాకుకాకనికరాణాం । సరభసముత్థితవంతౌశయనాత్క్రా
న్త్యౌరుక్మిణీకృష్ణౌ ॥ ౧౭౨ ॥ స్నాత్వోషస్యమలేజలేవిరచయన్ ని
త్యానికర్మాణ్యసౌ ముక్తాస్రగ్గళరుక్మశృంగచరణైస్సంశోభితానాంగ
వామ్ । విప్రేభ్యోనియుతంవితీర్యవివిధైఃకామైశ్చపౌరాన్హరిస్సం
తర్ప్యక్షితిదేవతాస్సురవిరైరన్నైస్తుతోషస్వయమ్ ॥ ౧౭౩ ॥ ఆత్మా
నంప్రవిభూషయన్సయుగపన్నిర్గత్యసద్వాలయా ద్భూత్వాకృష్ణ
చయోరథంమణిమయంప్రారుహ్యసూతార్పితం । సాత్యక్యుద్ధవసం
యుతోరవిరివప్రాగ్భూధరంభాసురం నానామూర్తిరపివ్యగాహత
సభాంభూత్యైకఏవస్వయమ్ ॥ ౧౭౪ ॥ ఏవంసుధర్మాంభాసమానాంబ
హుభిర్వృష్ణిభిః ప్రవిష్టంచోపవిష్టంవిష్టరేవరికృష్ణైశరీరశోభయాభా
సయంతందశదిశస్స్వయమప్యుడునికరైరాకాశశాంకమివశోశుభ్యమా
నమసమానమహిమానంమంత్రినివహవిహితనానాస్స్వరసైర్నటనర్త
కీనర్తనైర్మృదంగవేణువీణాదినినాదైర్వందిమాగధబృన్దోదితాభిరన
న్యాహ్యనుతిభిరభిష్టుతంభూసురనిచయవిరచితవిశేషాశీర్వచనైః ప్ర
హృష్టంకృష్ణంకశ్చిద్దూతఆగత్యనమస్కృత్యసాంజలిరేవం వ్యాజహార ॥
౧౭౫ ॥ పురాయస్త్వయానిర్జితస్సప్తకృత్వస్తథాపంచకృత్వః పునః
పంచకృత్వః । జరాసంధసంజ్ఞేనతేనాద్యరాజ్ఞానిరుద్ధైర్నృపాలైఃపరి
క్లిశ్యమానైః ॥ ౧౭౬ ॥ ప్రభోసావధానంసమాధేహివాణీంపరిణమ

ప్రణమ్య ప్రవిజ్ఞాపితాం తైః । త్వదీయావతారస్సతాం రక్షణార్థం తథైవాసతాం శిక్షణార్థం న కిం వా ॥ ౧౭౭ ॥ స్వపాయితం నృపసుఖం సకలం చిరాన్నో న నామ్నా నృపా వయమముష్య హి దాసభూతాః । మత్తద్విపాయుతబలో ఘనతః ప్రపన్నానస్మాన్ రుణద్ధి స గృహే మృగరాడివాజౌ ॥ ౧౭౮ ॥ దీనానిమాన్ ప్రణతశోకహరాంఘ్రిపద్మ క్షిప్రం సముద్ధర తదీయభయాత్సముద్రాత్ । నైవ ప్రణశ్యతి కదాపి మమ ప్రపన్న ఇత్యాత్థ వాక్యమధునా స దీనబంధో ॥ ౧౭౯ ॥ ఇతి బ్రువతి రాజదూతేతిదైవపరమద్యుతిం దేవర్షిం దివ్యజటాభారం భాస్కరమివావిర్భూతం భగవానాసనాజ్ఝడిత్యుత్థాయ మూర్ధ్నా నమస్కృత్య చ సానుగః స సభ్యస్ససంభ్రమమభ్యర్చ్య తమపృచ్ఛ దేవం వాసుదేవః ॥ ౧౮౦ ॥ లోకానామకుతోభయం కిము మహాయోగిన్ గుణోభూన్మహాన్ నస్తోకం భవతస్త్రిలోకమటతస్సందర్శనాత్తన్మహే । శ్రుత్వైవ తద్భగవద్వచశ్శుభమతిస్తస్యేంగితజ్ఞో మునిః పార్థానాం స్వచికీర్షితం వివిశదయన్ సర్వజ్ఞమాచష్టేఖిలం ॥ ౧౮౧ ॥ పైతృష్వసేయో భవతో యుధిష్ఠిరస్స్వం రాజసూయేన మఖేన వైభవైః । యష్టుం స కామోఖిలకామదస్య తే స పూర్ణకామోస్త్వచిరేణ దర్శనాత్ ॥ ౧౮౨ ॥ యజ్ఞేస్మిన్ సకుతూహలాస్సురవరా భూభృద్గణాశ్చర్షయో యుష్మన్మంగళవిగ్రహం యదుపతే ద్రష్టుం సమేష్యంత్యపి ॥ పూయంతే శ్వపచా అపి శ్రవణతో ధ్యానాచ్చ సంకీర్తనాత్ సాక్షాద్ద్రష్టురముష్య తే శుభతనో భాగ్యం కిమన్యద్భువి ॥ ౧౮౩ ॥ త్వత్పాదపద్మమకరందసరిత్ప్రసిద్ధా మందాకినీతి దివి భోగవతీతి చాధః గంగేతి చ క్షితితలే సరయం పునాతి ప్రాక్సంచితాదఘకులాదఘినోఘహారిణ్ ॥ ౧౮౪ ॥ తదను నారదేరితమాకర్ణ్య కృష్ణస్తత్క్షణముద్ధవం నిరీక్ష్య చక్షుః పరం నయ చక్షుష్మాం సుహృదాం సుహృత్తమోమం త్రిణాం మన్త్రివరో భవాన్ యన్మదనుష్ఠేయమిదానీముదాహరతి భావయామాస్త దేవేతి వదతి సతి సా వ్యదసీయసందేశమాధాయ శిరసి తరస్సైవముద్ధవా మాధ

వనారదయోస్సఖ్యానాంచేంగితజ్ఞాత్వైవంవిజ్ఞాపయామాస ॥౧౮౯॥
స్వామిన్ మిత్రమహోదయోయదిభవేద్ధ్వాస్తంనధావేత్కుతో ర
గాణామపిబన్ధమోచనకృతిస్స్యాద్వాతపోకేనభో । సంఘుల్లైః క
మలైశ్చసాధుయిజనంలక్ష్మీశతేంఘ్రిబయోస్తస్మాద్ధర్మభువో భవత్వతి
రయాద్యాచ్చేన్నవసాధ్వీచ్యుత ॥౧౯౦॥ గాయన్తిప్రమదాముదాక్షి
తిభృతాంకృష్ణత్వదీయాంకృపాం నిర్బద్ధాఃపతయోపి మాగధవధాత్తా
సాంస్మరత్యుత్సుకాః । నక్రగ్రస్తగజోదశాననహృతాసీతాచగోపాం
గనాః * కౌబేరావహృతాయథాప్రముదితాస్సర్వోధనత్త్వయా ॥
౧౯౧ ॥ ఇతిసర్వతోభద్రముద్ధవోదితమభినంద్యయదునందనో నందిత
ప్రయాణోనిర్గమయ్యనిజనందనానవరోధవధూజనానపి సపరిచ్ఛ
దాన్నగ్రజమనుజ్ఞాప్యానీతంయుత్నవరేణదారుకేణతాక్ష్యకేతనకేత
నంరథవరంగత్నమయిమయామారురోహ ॥౧౯౨॥ వేగేనానుయయా
భగీరథరథంచేవాపగాప్రాగ్యథా శ్రీకృష్ణస్యరథంవిధాయపురతస్సే
నాసరిత్సంతతా । మాతంగైస్తురగైరథైఃపటుభటైర్భేర్యానకాద్యైర్ధ్వ
జైస్తూర్యైర్మంగళనిస్వనైస్సురుచిరైర్వారాంగనానాం వ్రజైః ॥
౧౯౩ ॥ సహస్రశీర్షశ్చలితోభరేణసహస్రచక్షుశ్చకితః ॥ సశం
కః । సహస్రపాచ్ఛన్నఇహేతిభూశ్చ్యాప్రసర్పతి శ్రీపతిసైన్యసింధౌ ॥
ఏవందిగ్విజయార్థమింద్రప్రస్థంప్రతిసంప్రస్థితేయదుపతౌ మునిపతి
రయంతద్వ్యవసితేనసంతుష్టస్తదీయపదారవిందమభివంద్యజగామ వి
హాయసా ॥౧౯౪॥ తస్మిన్ రాజమార్గేప్యభయప్రదాననిర్భయే భగ
వంతంప్రణమ్య ప్రస్థాయచజవేనజరాసంధవధోద్యుక్తో భగవానితి
తాన్ భూపతీనుపబోధయిత్వా తేపిబంధాన్ముముక్షవో ముకుందావలోక
నమేవకాంక్షంతేస్మ ॥౧౯౫॥ వాత్సల్యాబ్ధిముపాగతంయదుపతింశ్రు
త్వాముదాధర్మరాట్ సోహాద్ధ్యామనుహృచ్ఛయస్సనిరగాన్నాంగ

* కుబేరానుచరశంఖచూడేన ॥ స్వాధిపత్యం ప్రతి

శ్యవాదిత్రకైః।బ్రాహ్మైర్ఘోషవరైరుపేత్యనృహరిం నత్వాచతైర్భ్రాతృ
భిర్దోర్భ్యాంమాశుముదశ్రునేత్రయుగళశ్చాశ్లేషయామాసతం॥౧౯౩
కృష్ణస్సోపియుధిష్ఠిరస్యచరణౌభీమస్యచప్రాణమత్ పార్థాలింగన
కౌతుకఃకృతనతిస్తాభ్యాంయమాభ్యాంస్వయమ్ । వీణావేణుమృదంగ
మంగళరవైస్తూర్యైఃకృతైర్వందిభిఃపుణ్యశ్లోకశిఖామణిఃపురవరంప్రా
పత్పురంభూషితమ్ ॥ ౧౯౪ ॥ సంప్రాప్తంధృతదివ్యమంగళతనుం చ
క్షుష్మతాంసమ్పదంత్రిలమంతంప్రవిలోకితుంయువతయస్సంత్యజ్యతల్పే
పతీన్ । స్తన్యాసక్తశిశూంశ్చవిశ్లథతమైః కేశాంశుకైస్సంజవాద్రాజ
బ్రాజపథంత్రుటన్మణిమయస్రగ్భిర్వ్యయుస్సంభ్రమాత్ ॥ ౧౯౫ ॥ మా
తంగాశ్వరథద్విపత్సముదయైర్గుప్తంరథస్థం ప్రభుంకృష్ణంద్వ్యష్టసహ
స్రసుందరసుదృగ్భాస్వన్మణిస్యందనైః । భైష్మ్యాద్యష్టమహిష్యలంకృత
రథైస్తారాభిరింధుంయథాసంయుక్తం కుసుమైర్వికీర్యసుదృశస్సంతుష్ట
చిత్తాస్తదా ॥ ౧౯౬ ॥ పౌరైస్సాంజలిభిర్ముదాప్రకలితాం వర్యాం
సపర్యాం ముహుస్సంగృహ్యస్వకటాక్షవీక్షణసుధాధారాభిరాసిచ్య
తాన్ । ఆయాంతంసరమాపతింగృహముపానీయప్రహర్షాదముం సా
మాత్యంససుతంసభార్యమనయత్పూజామనన్యోచితామ్ ॥ ౧౯౭ ॥ పి
తృష్వసురసౌవ్యధాత్సమభివాదనంవందితోహరిస్సహసుభద్రయానుప
దజాతయాశిస్స్వయమ్ । తతోష్టమహిషీమణేర్మహితరుక్మిణీ మండితాః
ప్రణామమకరోన్ముదాసహసుభద్రయాద్రౌపదీ ॥ ౧౯౮ ॥ యఃఖాం
డవస్యదహనాద్ధనంసుత్రాత్తంకృత్వామయంచదహనాదథమోచయి
త్వా । తస్మాన్మయాదపిసభాంసమవాపదివ్యాంకృష్ణైనతేనససుఖం న్యవ
సత్సకృష్ణః ॥ ౧౯౯ ॥ ౫ ॥ ఏకదాయుధిష్ఠిరోయంసభాయాంసత్రై
బ్రహ్మాభిర్బాహ్వాజ్ఞైస్సోదరజనైశ్చావృతస్సకృష్ణోపేతో మేతేషామభ్యుద్వి
షమేవమాబభాషే ॥ ౨౦౦ ॥ ప ॥ యష్టుంత్వానుయమీప్సేక్రతుం రాజ
నాద్యరాజసూయేన । ఏతన్మనోరథోమేకృపయాసఫలోసదంగ[illegible]

యతామ్ ॥ ౨౦౧ ॥ సద్యస్సర్వఫలప్రదస్సురతరుః కృష్ణస్సతృష్ణావతాం
క్షిప్త్వాథ ధర్మజవచస్తమాహ రుచిరం తన్మానసంతోషయన్ । ఏతత్సమ్యగి
హ త్వయా వ్యవసితం సత్సమ్మతం సంతతం నృత్యన్త్యేవ దిగన్తమేత్య మహతీ
కల్యాణకీర్తిస్తవ ॥ ౨౦౨ ॥ నిర్జిత్యాఖిలభూమిభుజో నిజవశే కృత్వా చ
సంపాదయన్ సంభారాన్ ద్రుతమాహరక్షితిపతే యజ్ఞం సమజ్ఞావహమ్ ।
భక్త్యా తేద్య జితోస్మ్యహం త్వదితరైర్దుష్టాత్మభిర్దుర్జయో జేతుం
చాన్యనృపాన్నియోజయ భవద్భ్రాతౄన్ సురేన్ద్రోపమాన్ ॥ ౨౦౩
గ ॥ ఏతద్భగవద్వాగమృతం నిపీయ శ్రవణాభ్యాం తదైవ హృదయారవి
న్దమపర్యాప్తమితి నయననలినాభ్యాం నిరర్గళవినిర్గతమధురమరన్దా
నన్దాశ్రుబన్ధురో యుధిష్ఠిరో విష్టరాదుత్థాయ యదుశ్రేష్ఠపదారవిం
దమభివంద్య దిగ్విజయాయ ధనంజయాదీనేవమన్వయుఙ్క్త ॥ ౨౦౪ ॥
ప ॥ స దక్షిణస్యాం సహదేవమాదిశత్ తతః ప్రతీచ్యాం నకులం మహాబలమ్ ।
తమప్యుదీచ్యాం దిశి సవ్యసాచినం బకద్విషం ప్రాగ్దిశి మారుతాత్మజమ్ ॥
౨౦౫ ॥ విజిత్య వీరాన్ నృపతీన్ స్వతేజసా సమాహరంస్తే సరయం మహా
ధనమ్ । వినా జరాసంధమిహాజితం జవాజ్జగావుపాయం నృపముద్ధవస్సు
ధీః ॥ ౨౦౬ ॥ యథోద్ధవవచో మరుత్తనుజకృష్ణకృష్ణాః క్షణాద్యయుస్స
రభసం గిరివ్రజపురం తు విప్రాయితాః । * బృహద్రథసుతే గృహే వస
తి సాధుభక్త్యాతిథిప్రపూజనపరే వచో జగురిదం తమేవాదరాత్ ॥ ౨౦౭
అస్మాన్విద్ధ్యతిథీన్ స్పృహేన్ద్రతనుజాత్సంపూర్ణకామానిమాన్ దూరా
దేవ సమాగతాన్ దృఢమతిం త్వామర్థినః కల్పద్రుమమ్ । యో నిత్యైనకశే
బరేణ న చినాత్యాశు స్వయం సద్యశ్శ్యో చ్యోసాధువనే బలిప్రభృతిభిస్తు
ల్యో వదాన్యైర్భవాన్ ॥ ౨౦౮ ॥ గ ॥ ఏతన్నిశమ్య కించిచ్ఛంకాతం
కః పురా ఖలు విప్రరూపిణం విష్ణుం విదన్నపి వైరోచనిః పురోహితేన
వార్యమాణోపి తస్మై వితీర్య మహీమశేషామకల్మషం శాశ్వతం యశస్స

* జరాసంధేన

మహాత్తవానిదానీమేతే బ్రహ్మలింగాని బిభ్రతోఽపి భూభృత ఏవ దృశ్య
న్తే తథాపి పతమానేన దేహేనోపలక్షితేన క్షత్రబంధునా మయా జీవన్తై
వద్విజార్థాయ నిజజీవమపి ప్రదాయ విపులం యశస్సంపాదనీయమితి మ
నసి నిశ్చిత్య తానేవం వ్యాజహార జరాసంధః ॥ ౨౦౯ ॥ ప ॥ భూదేవా
అపి యూయం భూభృత ఏవేత్యహం ప్రజానామి । ప్రియతాం తథాపి కా
మః కామం దాస్యామి వశ్శిరోఽపి మమ ॥ ౨౧౦ ॥ గ ॥ ఇత్యనేనోక్తః కృ
ష్ణోయమేవమాచచక్షే ॥ ౨౧౧ ॥ ప ॥ కృష్ణోఽహం స ధనంజయోయమని
లాజ్జాతో బకారిర్బలీ యుద్ధం దేహి గిరివ్రజేశ గిరిరాట్ ధైర్యేణ చేదేహి
నః । ఇత్యుక్తస్సహసంస్తమాహ నమనో యోద్ధుం త్వయా భీరుణా । పా
ర్థస్స్వల్పబలో మయా సమబలో భీమస్తు యోద్ధా భవేత్ ॥ ౨౧౨ ॥ గ ॥
ఇతి గర్వాదుదీర్య గదాం ప్రదాయ మహతీం భీమసేనాయ స్వయం ద్వితీ
యామన్యామాదాయ జవాజ్జగామ పురాద్బహిర్జరాసంధో యుద్ధస
న్నద్ధః ॥ ౨౧౩ ॥ ప ॥ ఆస్ఫోట్యాత్మభుజౌ జవాత్ప్రమిళితౌ రంగే చరం
తౌ యథా మల్లౌ మండలసవ్యదక్షిణగతీ తౌ దుర్మదౌ దుర్జయౌ । గు
ర్వ్యస్తద్గదయోర్ముహుశ్చటచటాశబ్దో భవద్దారుణో యద్వద్ఘోరర
ణే మిథః ప్రహరతోర్దుర్దంతినోర్దంతయోః ॥ ౨౧౪ ॥ స్పృష్టే
భుజేన కరిణేన మిథో దృఢేన చూర్ణీకృతే స్వయముదారగదాద్వయే స్వే
తౌ వజ్రముష్టిభిరతాడయతాం భుజే చ వక్షస్థలే శిరసి చాపి కపోలయుగ్మే ॥
౨౧౫ ॥ గ ॥ ఏవం తయోస్సమానబలయోర్భీమమాగధయోర్నిర్విశే
షం సంయుగే ప్రవర్తమానే సతి శత్రోరముష్య జన్మ మృతీ జరానామ
రాక్షసీకృతజీవితం చ విదన్ వాసుదేవస్తదా ప్రదత్తదర్శనో దర్శయామా
స భీమసేనాయ తన్మాగధవధోపాయం విటపం పాటయన్నేవ సంజ్ఞయా
న ప్రత్యభిజ్ఞో యథా ॥ ౨౧౬ ॥ ప ॥ తద్విజ్ఞాయ మహాబలస్య తనుభూ
ర్భీమో బలాఢ్యస్స్వయం తం శత్రుం తరసా ప్రగృహ్య పదయోస్సంభ్రా
మయన్ పాతయన్ । ఆక్రమ్యాత్మపదాతదేకపదమప్యన్యం చ దోర్భ్యాం భృశం

తదాగృహ్ణాత్తద్ధ్రుదన్నాదదారవిటపంమత్తద్విపేంద్రోయథా ॥ ౧౭
ఏకాంఘ్ర్యక్షికటిప్రదేశవృషణావప్యేకోరుకర్ణస్తనే చైకభ్రూభుజసం
యుతే చ శకలే ప్రాలోక్య సర్వాః ప్రజాః। సంతుష్టా మగధేశ్వరే వినిహ
తే కృష్ణార్జునౌ మారుతింసంశ్లిష్యాస్య సమవిక్రమం ప్రతిపదం సంపూజయా
మాసతుః ॥ ౧౮ ॥ వ ॥ తదాభ్యషించత్సహదేవనామకం తన్మాగధ
స్యాత్మజమేవమాధవః । రాజ్యే స తాజానమథప్రమోచయన్ రాజ్ఞో ని
రుద్ధాన్ ముదితస్సహార్జునః ॥ ౧౯ ॥ గ ॥ తేత్వష్టశతోత్తరద్వి
యుతసంఖ్యా రాజానో జరాసంధేనపురానిరుద్ధాగిరిద్రోణ్యాం సంప్ర
త్యచ్యుతేన విమోచితా మలినవసనాః క్షుత్క్షామాశ్శుష్కవదనాస్సంరో
ధపరికర్శితాస్సంఘశో నిర్గతాస్సంతో దదృశు రేవం వాసుదేవమ్॥ ౨౦
వ ॥ విద్యుత్పుంజనిభామ్బరంజలధరశ్యామంస్ఫురత్కుండలం శ్రీమ
చ్ఛంఖరథాంగపంకజగదాభాస్వత్కరాంభోరుహమ్ । బిభ్రాణం చతు
రో భుజాన్ స్మితయుతోత్పద్మాస్యమబ్జేక్షణం దీవ్యద్రత్న కిరీటకౌస్తుభమ
ణిం శ్రీవత్సచిహ్నోజ్జ్వలమ్ ॥ ౨౧ ॥ చక్షుర్భ్యాం ప్రపిబంత ఏవ సు
చిరం సర్వేపి తే భూమిపాః దృష్ట్వా మంగళవిగ్రహం ప్రముదితాస్సందగ్ధ
రోధక్లమాః । భక్త్యా ప్రాంజలయః ప్రణేమురసకృచ్ఛ్రీశం శరణ్యం తదా
స్తోత్రార్హం స్తుతిభిర్ముదశ్రునయనాస్సంతుష్టువుస్సాదరమ్॥ ౨౨
నమః ప్రపన్నార్తిహరాచ్యుత శ్రీమాధవ ప్రపన్నాన్ పరిపాలయాస్మాన్
నాన్య స్త్వదంఘ్రింతరణిం వినైతత్సంసారవార్ధిం తరితుం దయాళో ॥
౨౩ ॥ నైవాన్వహం యామ ఇమం మహాత్మన్ అస్మద్విషం చాపి గిరివ్రజే
శమ్ । యస్మాన్నిరోధోయమనేన జాత స్త్వద్దర్శనాయైవ బభూవ భూమన్॥
౨౪ ॥ సమాదిశోపాయముపాసితవ్యం యేనస్మృతిస్తే చరణారవిందే। య
థా న నశ్యేన్న కదాపి విష్ణో త్వదాశ్రితానాం సురభూరుహ స్త్వమ్॥ ౨౫॥
ఇత్యేవమేనామమభిష్టుత స్తాన్ని ముక్తబంధాన్ నృపతీన్ నృసింహః ।
స్మూహ భక్తిర్భవతాంభవస్య బంధాదనేమయ్య నపాయినీ స్యాత్ ॥

౨౬ ॥ లంకేశో నహుషో హిరణ్యకశిపుస్తత్కార్తవీర్యార్జునో వే
నో వానరవల్లభప్రభృతయో భూత్వాన్యయోషిత్స్పృహాః ॥ రాజ్య
శ్రీమదతో మదీయజనతాహింసాత్మకాః కుత్సితాస్త్యక్తైశ్వర్యనిజాసవ
శ్చ నిరయం ప్రాప్తా జనైర్నిందితాః ॥ ౨౭ ॥ జీవానాం వపురంతవద్ధ్రు
వమితి జ్ఞాత్వా తదీయం చ భో భూపా మామిహ నిత్యకర్తకలనైరారాధ
యంతో నిశం ॥ దైవాల్లబ్ధధనేన తృప్తమనసస్సంరంజయంతః ప్రజాః
పుత్రైః పౌత్రచయైర్వృతాశ్చ సుఖినో ముక్తేః పదం యాస్యథ ॥ ౨౮
ఏవమాదిశ్య దాశార్హో యమవనీశాన్ తేషామభ్యంగకర్మాణి కారయి
త్వా సుస్నాతాన్ తాన్ దివ్యభోజనైర్భోజయిత్వా తాంబూలాద్యైర్నృపాన్
విచిత్రైర్వస్త్రాభరణైః పూజయిత్వా సంముదితైస్తైరభివందితో రథాన్ స
దశ్వాన్ మణికాంచనరంజితాంస్తానారోప్య స్వస్వదేశాన్ ప్రతి ప్రే
షయామాస ॥ ౨౯ ॥ రాజ్ఞా మాగధసూనునా సరభసం సంపూజితా
స్సాదరం శ్రీకృష్ణార్జునవాయుజాస్సురవరప్రస్థం ప్రయాతా ద్రుతం
శంఖాన్ దధ్మురరేజయాత్ప్రముదితాస్సంమోదయంతః ప్రియాన్ న
త్వాథ ధర్మజమాదచక్షురఖిలం సోపి ప్రహృష్టో నృపః ॥ ౩౦ ॥ తుష్టా
వాథ యుధిష్ఠిరః ప్రముదితః కృష్ణం సతృష్ణం సదా భక్తానామఖిలేష్టమాక
లయితుం వాత్సల్యవారాంనిధే । దీనానామిహ నోనుశాసనమహో ధత్తే
భవాన్ యస్య తైర్లోకేశైస్సచతుర్ముఖైశ్చ శిరసా సంధార్యతే శా
సనమ్ ॥ ౩౧ ॥ ఏతల్లోకవిడంబనం హి భగవన్ చిత్రం చరిత్రం ప్ర
భో రాజ్ఞాధారణమాత్మదాస్యభజతాం విశ్వస్య చాజ్ఞాపనమ్ । ఏతాభ్యాం
తవ తేజసా న హి న హి హ్రాసశ్చ వృద్ధిశ్చ వా పూర్ణస్యాప్యసమాధికస్య చ
కృపా కార్యం న కిం కేవలమ్ ॥ ౩౨ ॥ ఇత్యుక్త్వా ద్రుతమృత్విజస్స వ్ర
తవాన్ కృష్ణాజ్ఞయా ధర్మరాట్ మంత్రజ్ఞాన్ శ్రుతిపారగాన్ ద్విజవ
రాన్ గర్గార్యముఖ్యాన్ ఋషీన్ । కాలే ప్రాప్తవతి క్రతోస్సముచి
తే తత్రావహూయాగమునా భీష్మద్రోణకృపాదయస్సవిదురాః పిత్రాయు

తాః కౌరవాః ॥ ౨౩౩ ॥ అన్యేపి భూమిసురనరవరోరుజపాదజప్రభృత
యస్స్వర్ణలాంగలైర్యాగభూమింసంకృష్య యుధిష్ఠిరం దీక్షితం చక్రుః
తేష్వపి తద్యజనదిదృక్షయా శంభుస్స్వయంభూప్రభృతిబృందారక బృం
దేష్వాగమ్య రమాధవభక్తస్య ధర్మరాజస్య రాజసూయాయజనం సూ
పపన్నమితి విస్మితేషు యాజకా మహారాజమయాజయన్ రాజసూ
యేన వరుణమివామరాస్ససంభ్రమమ్ ॥ ౨౩౪ ॥ ఏవం క్రతౌ సంపూర్ణ
తాముపగతే సోమాభిషవదినే యాజకాన్ సదసస్పతీన్నరపతిరయమా
రాధయామాస ॥ ౨౩౫ ॥ అగ్రార్హణార్హమిహ కంచన నాధ్యగచ్ఛన్
విద్వత్సు సత్సు బహుషు ప్రథితేషు సభ్యాః ॥ మాద్రీసుతోథ సహదేవ ఇతి
ప్రసిద్ధః కృష్ణోయమేవ స ఇతి ప్రజగాద ధీరః ॥ ౨౩౬ ॥ యస్మాదేష
వృషామనుష్యతనుమాన్ శ్రీమాంశ్చ ధీమాన్ స్వయం యజ్ఞో యజ్ఞభు
గగ్నిరాజ్యమపి తద్ధోతాహవీఋత్విజః । మంత్రస్తంత్రిచయన్చరా
చరమిదం సర్వాన్ సురేంద్రాదిమాన్ సర్వాత్మైవ సృజత్యవత్యపహ
రత్యర్హాత్యతో గ్రార్హణామ్ ॥ ౨౩౭ ॥ సత్యం తత్సహదేవవాక్య మ
మృతం శ్రుత్వా సతాం సమ్మతం సభ్యాస్సాధుచ సాధుసాధు సదసి ప్రోచు
స్తదోచ్చైరితి । సంతుష్టస్సమపూజయద్ధరిమిమం ధర్మాత్మజో భార్యయా
సాకం సాధ్వవనిజ్య తత్పదయుగం తీర్థం తతో మూర్ధ్న్యధాత్ ॥ ౨౩౮ ॥
ఏతత్తీర్థమనన్యలభ్యమనఘం సర్వత్ర సంజీవనం ధృత్వా మూర్ధ్ని స
హానుజస్స సచివో ధన్యో వదాన్యో నృపః । కౌశేయైః కనకాంకితైర్మ
ణిగణైశ్శ్రీభూషణం భూషయన్ సంతోషాశ్రుపరిప్లుతాక్షియుగళస్సం
వీక్షితుం న క్షమః ॥ ౨౩౯ ॥ ఇత్థం వీక్ష్య సుపూజితం శుభతనుం భూదేవ
భూభృచ్చయాస్సర్వే సాంజలయో జగుర్జయజయేత్యానమ్య పాదాబ్జ
యోః । దివ్యైర్మంగళతూర్యఘోషనివహైస్తం తేభ్యషించన్ సుమై
ర్దివ్యైర్మాగధవందిబృందనుతిభిర్వేదాంతవాక్యైర్యుతైః ॥ ౨౪౦ ॥
శ్రీకృష్ణస్తుతిఘోషపేశసమగాత్సంతప్తనారాచవచ్ఛ్రోత్రం సవంద

మఘోషసూనురచిరాద్దుష్టస్సరుష్టోహరాత్ । ఉత్క్షిప్యాత్మభుజౌ భుజం
గశయనం సంశ్రావయన్నిర్భయం పౌరుష్యాణ్యసురోంశతస్సదసినం
జల్పైకభావం యయౌ ॥ ౨౪౧ ॥ కస్మాత్కృష్ణస్సమత్రాగ్ర్యార్హణా
యాం నేత్థం సభ్యాః కథ్యతాం బాలభాషా । యూయం పాత్రాపాత్రవి
ద్భిః పరీక్ష్య బ్రూతేతి ప్రేష్ఠం హన్మి నో చేత్సమస్తాన్ ॥ ౨౪౨ ॥ ధర్మజ్ఞాన్
సదసస్పతీన్ శ్రుతివిదో దాంతాన్ విశుద్ధాత్మనః సాధూన్ నిత్యతపోధ
నాన్ శుభమతీన్ సర్వానతిక్రమ్య చ । సద్వంశాశ్రమధర్మకర్మవిధు
రః కాకః పురోడాశవద్గోపాలో నకులాధమో హంతి సతాం యోగ్యామి
మామర్హణామ్ ॥ ౨౪౩ ॥ సద్భిస్సాధుబహిష్కృతోఽశుభగుణైస్స్వే
చ్ఛావిహారీ పునశ్చాబాల్యాచ్చపరాంగనారతిరతశ్చోరాగ్రగణ్యోపి చ
శప్తో యస్య కులం యయాతినృపతిశ్రేష్ఠేన దేశానిమాంస్త్యక్త్వాబ్ధిం సమ
గాద్భియార్హతి కథం యోగ్యాం సతామర్హణామ్ ॥ ౨౪౩ ॥ ఏవమాదీ
న్యమంగళాని పరుషాణి ప్రజల్పతి నష్టమంగళే నీచతమే చైద్యే నిరవద్య స
ర్వమంగళాదిభిస్సంగీతనిజనామమంగళం మంగళదేవతారమణం దివ్య
మంగళవిగ్రహం యదూద్వహం ॥ ౨౪౫ ॥ అచ్యుతస్తదుపశ్రుత్య నీచం
నోవాచ కించన । మృగేంద్రో గురుగాంభీర్యః శివారవమివాశివమ్ ॥
౨౪౬ ॥ తదానీమేవ కర్ణకటూని రటనాని దుష్టోదితాని శ్రోత్రయోరసహ
మానా మానధనాస్తపోధనా మహాత్మానస్సభాసదః పిధాయ కర్ణయుగ
ళం కుత్సితమిమం నీచతమం కులపాంసనం చేదిపాలం శిశుపాలం ధిగ్ధిగితి నిం
దంత ఏవ నిందాం నందనందనస్య వాసుదేవస్య తదీయానామపి వాయశ్శ్రో
త్రపుటముపనీయ తత్క్షణమేవ బహిర్ననిర్గచ్ఛతి సుకృతాత్ప్రచ్యు
తః పతత్యధ ఇతి శాస్త్రపరమార్థమవధారయంతః సరయం నిర్జగ్ముః ॥
౨౪౭ ॥ సన్నద్ధాస్తదనుక్రోధాసరభసంభీమాదయః పాండవాః సద్య
శ్చైద్యజిఘాంసవః ప్రమిళితా ఘోరారవాస్సాయుధాః । నీచస్సోఽపి స
చర్మఖడ్గవిశిఖః సంభర్త్సయన్నుత్థితస్సభ్యాంస్తానపి కృష్ణపక్షనివ

హేణ హంతుం ప్రకోపాన్వితః ॥ ౨౪౮ ॥ చక్రం తావద ధావదచ్యుతకరా
జ్జాజ్వల్యమానం జవాచ్చైద్యస్యాస్యశిరో జహార చ హరిం ప్రాగాత్తు
తస్స్వామినమ్ । ఏతస్మిన్మహతేరి పౌరతిదిశం కోలాహలో ఘూర్ణదా
ఘుంపాః ప్రాణపరీప్సయా తదనుగాశ్చాకంపితాదుద్రువుః ॥ ౨౪౯ ॥ పూ
ర్వం మామవధీన్నృసింహనఖరైః శ్రీరామబాణైః పునః వైరం తత్త్వయి
మాధవాన్యఫలితం జన్మత్రయాదార్జితం । భూయః పార్షదతాం భజా
మి భవతః పశ్యేతి శబ్దచ్ఛలాజ్జ్యోతిశ్చైద్యతనోర్ముదైవ నిరగాద్ద్రాగా
వివేశాచ్యుతమ్ ॥ ౨౫౦ ॥ ఇత్థమేకచ్ఛత్రాధిపత్యసముచ్ఛ్రితోఽయ
మజాతశత్రూ రాజసూయామపూర్వవిస్తృతాం విస్తారదక్షిణాం దక్షిణే
భ్య ఋత్విగ్భ్యో యథావిధి సమ్ప్రదాయ సమ్ప్రదాయేన సభాజయన్
సభాజనాన్ భగవదనుగ్రహేణ బహులరుచిరమారచయ్య ససంభ్రమమవ
భృథం మధ్యేసభం జంభశాసన ఇవ సంభావితో ధర్మరాజో విరరాజ ॥ ౨౫౧
సర్వే తే సురభాసురాః క్షితిభృతో ధర్మేణ సంభావితాః యజ్ఞం యజ్ఞభు
జం చతుర్భుజమిమం సమ్యక్స్తువంతో హృది । నిర్జగ్ముర్ముదితాః కలిః
కురుకులవ్యాధిస్తు దుర్యోధనో దృష్ట్వా పాండుసుతశ్రియం న సుతరాం సే
హే మహాసూయయా ॥ ౨౫౨ ॥ తదను రాజానమనిచ్ఛంతమప్యను
జ్ఞాప్య విశ్వేశ్వరస్సభార్యస్సామాత్యస్సవిభవస్స్వపురవరం ప్రవివేశ ॥
౨౫౩ ॥ యః కీర్తయేదతివిచిత్రచరిత్రమేతచ్చైద్యక్షయక్రతువిస్రి
మ్భణరాజమోక్షం । ముక్తో భవేత్స నృజనైర్జలజాయతాక్షకైంకర్యసం
పదమపి ప్రభజేదపారామ్ ॥ ౨౫౪ ॥ అథ దుర్యోధనాసహనకారణం
పరిపృచ్ఛతి పరిక్షిద్రాజర్షౌ శుక మహర్షిరేవమభాషత ॥ ౨౫౫ ॥ రా
జన్ పితామహస్య తే మహత్తరో మహానసాధ్యక్షో భవనాధ్యక్షస్సుయోధ
నో నకులస్సామగ్రీసంపాదనే సహదేవస్సతామారాధనే శుశ్రూషణే జి
ష్ణుః కృష్ణః పాదావనేజనే పరివేషణే ద్రుపదాత్మజా దానే మహావదా
న్యః కర్ణో యుయుధానవికర్ణవిదురాదయో నానాకర్మస్వప్యేవం ప
రిచర్యాయాం ప్రేమబంధాద్బాంధవా ఏవ నస్స్వయం ప్రావర్తంత ॥ ౨౫౬

తస్మిన్ మహారాజే పారమైత్ర్యశ్రియా శ్రీమతా వాసుదేవేన సహ జై
శ్చాపి పరివృతే దైవైరివ దేవరాజే నిజకులక్రమాగతమణిమయసింహా
సనే పరంభాసమానే సమానే ॥ ౨౫౭ ॥ వ ॥ దుర్మానీ స సమేత్య త
త్రకుపితో దుర్యోధనో ఽసూయయా వస్త్రం ద్రాగ్గృహీత్వా స్థలే జలమితి
భ్రాంత్యా జలే చ స్థలమ్ । మత్వా గాధే పతన్ యస్య మహాతస్సంమోహి
తో మాయయా తం దృష్ట్వా జహసుః స్త్రియః పవనజః కృష్ణా సమక్షం స చ ॥
౨౫౮ ॥ వ్రీడావాజ్వదనో జ్వలన్నతిరుషా నిష్క్రమ్య తూష్ణీం యయా
సర్వేషామపి పశ్యతాం గజపురీం మానీ స దుర్యోధనః । సంతుష్టా యమజా
తశత్రుర్భవదుర్భాభారనాశాయ తద్భ్రాంతిబీజమభూదియం త్వితి త
దా కృష్ణః ప్రహృష్టో హృది ॥ ౨౫౯ ॥ గ ॥ రాజన్నిదానీం పునరపి సం
శ్రూయతామతిమనోహరచరిత్రమచ్యుతస్య సాల్వాఖ్యః శిశుపాలసఖో
రుక్మిణీకల్యాణకాలే జరాసంధాదిభిస్సంయుతో యాదవైర్యుధి నిర్జితో
లజ్జితో ఽప్యయాదవాముర్వీమహం కరిష్యే పశ్యత మమ పౌరుషమితి ప్రతి
జ్ఞాయ రాజ్ఞాం పురతః పాంసుముష్టిం ప్రత్యహం భక్షయన్ భూతేశమా
రాధ్య తదాజ్ఞయా మయేన వినిర్మితం దేవాసురగంధర్వోరగరక్షసామప్య
భేద్యం భయంకరం కామగం సౌభనామకమయోమయం యానముపల
భ్య భగవతి వాసుదేవే సతి వాసవప్రస్థే తద్విరోధితయా ద్వారకా
మేత్య బభంజ గోపురద్వారప్రాసాదాట్టాలకప్రతోళికాస్తయా
మాయయా విమానాగ్రాన్నిపేతుశ్శస్త్రవృష్టయశ్శిలాద్రుమాశ్చాశని
యశ్శర్కరాసారాః ప్రచండేన చక్రవాతేన సముద్ధూతరజసా తర
సైవ దశదిశోఽప్యాచ్ఛాదితాః క్షణేనైవం బాధ్యమానా నిజాః ప్రజాః సం
వీక్ష్య శూరాగ్రణీ రౌక్మిణేయః ప్రద్యుమ్నో ద్రుతం రథారూఢో మ
హారథః సమేత్య చతురంగబలేన సాల్వస్య సమస్తబలం నైశం తమ ఇవ
నో వినాశయామాస ॥ ౨౬౦ ॥ వ ॥ సాల్వస్య ధ్వజినీపతిం ధ్వజమపి ఛ
త్రం రథాన్ సారథీనశ్వానున్నతహస్తినః పటుభటాన్ సర్వాంశ్చ తీక్ష్ణా

శృఙ్గైః । ప్రద్యుమ్నో యుగపత్ప్రమథ్య తదనుక్షిప్రేణ సాల్వం చ తం కృత్వా మూర్ఛితమేవ సాధు విమతశ్చక్రే వ్యజైరవ్యహో ॥ ౭౬౧ ॥ తత్సౌభం భువి రూపమేత్య వివిధం ద్రాగేకరూపం పునః దృష్టం నైవ తతః క్వచిన్న యత్కృతం మాయామయం దృశ్యతే । భూయస్తద్ధురపస్థయా భువి జలే భూధే ప్రదృష్టం దివి భ్రామ్యద్భీమమలాతచక్రమివ సంక్షోభం క్షణేనాకరోత్ ॥ ౭౬౨ ॥ సౌభే నైవమతీవ తేన మథితాః ప్రాద్యుమ్న సేనాజనాః ధీరాలోకయ గంజగీషవ ఇమే నాయోధవం తత్యజుః । భూయస్సమ్మిళితాశ్శైత్యైశ్శరవర్షైర్సూర్యాగ్ని తేజోమయైశ్శత్రోస్సైన్యజనాన్ధృతాయుధవరాన్ద్రాగ్భస్మసాచ్చక్రిరే ॥ ౭౬౩ ॥ ప్రద్యుమ్నాభిహతో ద్యుమాఖ్యసచివస్సాల్వస్య సంపీడితః ప్రద్యుమ్నం గదయాప్యయః కలితయా హ్యాహత్య చుక్రోశసః । తం ఘోరం సువిశీర్ణవక్షసమపోవాహాన్యతస్సారథిః ధర్మజ్ఞస్సతు దారుకస్య తనయః స్వస్వామినం మూర్ఛితమ్ ॥ ౭౬౪ ॥ X ॥ తతో ముహూర్తమాత్రేణ లబ్ధసంజ్ఞేన తేన కార్ష్ణినా రణాన్నమాకర్షణమిదం యాదవకులభూషణం యోషిత్పరిషదపహాససఘోషకారణం క్లీబమివ మాం ప్రకాశయతా త్వయా కథమేవం కృతమిత్యాక్షిప్తః సూతస్స్వామిన్ కృచ్ఛ్రగతో రథికో యది న రక్షేత తర్హి మమ సూతధర్మః కథం రక్ష్యేతేతి నీతిం ప్రకాశ్య పరిసాంత్వయామాస ॥ ౭౬౫ ॥ అథ సోప్యుపస్పృశ్య సలిలం దంశితో ధృతకార్ముకశ్చ ప్రద్యుమ్నో ద్యుమతః పార్శ్వం నయ మామితి సూతం సందిశ్య సద్య ఏవ సమరభూమిమాజగామ ॥ ౭౬౬ ॥ వ ॥ బాణైశ్చతుర్భిశ్చతురస్తురంగానష్టాభిరాశు ద్యుమతశ్చ సూతమ్ । ద్వాభ్యాం ధనుస్సాధు విమథ్య కేతుమేకేన తస్యాపి శిరో జహార ॥ ౭౬౭ ॥ గదసాత్యకిసాంబాద్యైర్యదుభిస్సంభిన్నమంబుధౌ సౌభమ్ । సంభిన్నకంధరైస్తైస్తత్ర ద్విట్సైన్యైస్సహావపాతకృతశబ్దమ్ ॥ ౭౬౮ ॥ ఏవం సాల్వయదూనామతులం తుములం రణం త్రినవరాత్రం । జాతం జ్ఞాత్వా తదథో ప్యజ్ఞ ఇవ ద్వారకాం హరిః ప్రాయ

యా ॥ ౧౯ ॥ శ్రుత్వాప్సాకదనంమహద్యదువరస్యాన్వనాంచ సాల్వ
స్యచద్వారావత్యవనేనియుజ్యబలినంరామంరథేనాగతః । తంద్దృష్ట్వా
గరుడధ్వజంసరభసంస ర్వేపిసాల్వాదయోమత్వాకృష్ణముపాగతంప్రాది
భయభ్రాంతాబభూవు స్తదా ॥ ౨౦ ॥ సాల్వోబలీ సపది ధైర్యముపె
త్యశక్తిం సంప్రాహిణోత్సమహతీంయుధి దారుకాయ । చిచ్ఛేదతాం
తుశతధాశతధృత్యపత్యస్సాల్వంశరైరపిచషోడశభిర్జఘాన ॥ ౨౧ ॥
సాల్వశ్శార్ఙ్గిణఏవసవ్యమహనత్పాణింసశార్ఙ్గంశరైర్ద్రాక్శార్ఙ్గం
న్యపతత్క్షితౌసమభవద్ధాహేతిశబ్దోనృణామ్ । × గర్వేణాహ ససౌభ
రాడ్ఢరిమరేత్వంనేష్యసేంతం మయా యచ్చైద్యోనిహత స్త్వయాస్య
చహృదాపత్నీకృతాయాహృతా ॥ ౨౨ ॥ దాశార్హోగదయాతతాడ
కుమతింతంజత్రుదేశే జవాన్మందాత్మన్ స్త్వమిహాంతికాగతమముం నా
లోకయన్నంతకం వృథాజల్పసిదర్పయంతినితరాంశూరారణే పౌరు
షం నైవంజాత్వపిభాషిణ స్త్వమివతైప్రోక్త్వేతికోపాన్వితః ॥ ౨౩ ॥
తత్రైవాంతరధీయతాసృజమసౌ సాల్వోవమర్త్ క్షణాత్కశ్చిత్ప్రహ
హారింసమేత్యశిరసానత్వారుదర్దైన్యతః । స్వామిన్సంశృణు * సౌ
నికేనపశువద్బధ్వాపనీతోరుషాసాల్వేనాద్యభవత్పితాత్వమధికంయస్మి
న్సదావత్సలః ॥ ౨౪ ॥ కృష్ణోనిశమ్యాప్రియమేతదార్తోమర్త్యస్య
లీలానుగతోబభాషే । నీతఃపితామేకథమల్పసారసాల్వేన తూష్ణీంకథ
మాస్తరామః ॥ ౨౫ ॥ × ॥ ఇతిబ్రువాణే నారాయణేస్మిన్ ససౌభ
రాట్కృత్రిమవసుదేవమానీయసముపస్థితోబ్రవీదేవంనరదేవం॥ ౨౬
ప ॥ యదర్థమిహజీవసిత్వమతివత్సలోయస్యతంక్షణేన పితరంపురస్త
వముదావధిషే వ్యధునా । వదన్నితిపితుర్హరేస్సవినిహత్య మాయామ
యంశిరస్సునిశితాసినాసపదిసౌభమేవావిశత్ ॥ ౨౭ ॥ యశ్చిచ్ఛేద
పురాసినారణముఖేమాయామయీంమైథిలీంతంసుత్రామజితంయథాస

* పశుఘాతినా

మహానచ్ఛూరస్సరామానుజః । జ్ఞాత్వాసాల్వకృతంచకృత్రిమవిధింరా
మానుజో ఝుంతథావిచ్ఛేదాస్యశిరోమణించగదయాసౌభంధనుశ్చాంజ
సా ॥ ౨౭౮ ॥ శ్రీరామబాణేనపురానికృత్తంరక్షశ్శిరోయద్ధనిమిహాశు
భూమౌ । హతోపికృష్ణేనపునస్ససాల్వో గృహ్ణాన్ గదామాస్తగదా
గ్రజాగ్రే ॥ ౨౭౯ ॥ కృష్ణస్సచక్రేణమురాత్మనాస్య శిరోజహారైవకిరీ
టజుష్టమ్ । కృష్ణంవవర్షుర్బహుపుష్పవృష్టింహృష్టాస్సురాదుందుభి
దివ్యఘోషైః ॥ ౨౮౦ ॥ గ ॥ ఏవం పౌండ్రకే శిశుపాలసాల్వేషు ని
షూదితేషు తేషాంపరమమిత్రందంతవక్త్రనామానం పరలోకగతా
నాం పరోక్షసౌహృదంవిధాతుం రోషాత్తత్క్షణంతీక్ష్ణగదామాదాయప
ద్భ్యాంక్షితింప్రకంపయంతమివద్రుతమాగత్యాభిముఖమాయాన్తమాలో
క్య గదాగ్రజోయంరథాదవప్లుత్యవేలేవవారిధింవారయామాస ॥ ౨౮౧
ప ॥ ఉద్యమ్యాథగదాంగదాగ్రజమసౌద్రాగ్దంతవక్త్రోబ్రవీత్ దిష్ట్యా
దృష్టిపథంగతస్త్వమధునామత్పూర్వపుణ్యోదయాత్ । మిత్రాణాం
మథనాన్నకృత్తమభయంసద్యోజిఘాంసుంచమామాయాంతం గదయా
నయామివిదయంత్వామంతకస్యాంతికమ్ ॥ ౨౮౨ ॥ కృష్ణంరూక్షవచ
శ్చయైరితిరుదన్తోత్త్రైర్ద్విపేంద్రంయథా * కారూశః కుమతిర్జఘ
ఘానగదయామూర్ధ్నివ్యథాత్మ్యేవశీనమ్ । కృష్ణేనాథసమీరితాతుసమ
రేసామోదకౌమోదకీ వక్షస్తస్యరిపోర్విభేదసమృతశ్చాగాత్తదైవా
మృతమ్ ॥ ౨౮౩ ॥ గ ॥ తదను దంతవక్త్రస్యాపి శరీరాద్వినిర్గతే
జవేన జాజ్వల్యమానే జ్యోతిషి జనార్దనమావిశతి పశ్యతామశేషా
ణాం సోపిశిశుపాలఇవపరమాత్మని జన్మత్రయార్జిత వైరసాఫల్యత
యా తస్యవిష్ణోఃపార్షదతామవిందతేత్యఖిలబృందారక బృందమానం
దతుందిలహృదయారవిందం దుందుభిస్వనైరుద్ఘుష్యపుష్పవర్షేణకృ
ష్ణమారాధయామాస ॥ ౨౮౪ ॥ ప ॥ భ్రాతాతస్యవిదూరథోథతరసా

* దంతవక్త్రః

భ్రాతుర్వధాత్కుర్మితో గృహ్ణాన్ చర్మగదాసిచాపవిశిఖాన్ గోవిందమ
భ్యాగ్రహాత్ । మత్తో మూర్ధమతిజిఘాంసురగమత్తస్యాపి శౌరిశ్శిర
శ్ఛిచ్ఛేదైవ కిరీటకుండలధరంచ క్రీణదారుప్రభమ్ ॥ ౮౫ ॥ ఏవంహ
రన్ హరిరరీన్ బహూన్ భూమిభారాన్ సమ్యక్స్తుతస్సురవరైరపి భూసురై
శ్చ । తైర్వృష్ణిభిః పరివృతః పరితుష్టచిత్తైస్తాం ద్వారకాం మణిపతాక
యుతాం ప్రపేదే ॥ ౮౬ ॥ ౫ ॥ అథ సంకర్షణస్సమాకర్ణ్య కు
రూణాం పాండవైస్సమం యుద్ధోద్యమం స్వయం మధ్యస్థ ఏవ సద్య
స్తీర్థాభిషేకవ్యాజేన ప్రస్థాయ ప్రభాసే సుస్నాతస్సంతర్ప్య పిత్ర
దేవాన్ భూదేవానప్యనేకైర్దానై రాసాద్య సరస్వతీస్రోతసం మధూ
దకబిందుసరస్సుదర్శనతృణకులవిశాలబ్రహ్మతీర్థచక్రతీర్థానిచ ప్రా
చీంసరస్వతీం సముపగతానిసర్వతీర్థాని తరణితనూజాంనిర్జరతరంగి
ణీమపి ప్రజగామాథమునిజనశరణం నైమిశారణ్యమ్ ॥ ౮౭ ॥ తత్ర
సత్రవరేణ్యసముపాసకైస్సంయమివరైః కృతప్రణామాదిసమర్హణ
స్సంకర్షణోఽయం వ్యాసమహర్షేశ్శిష్యమాసీనం సూతం రోమహర్ష
ణనామానమాత్మనో ప్రత్యుత్థాయినమకృతప్రహ్వాంజలిం సంప్రేక్ష్య
సరోషమేవమభాషత ॥ ౮౮ ॥ ప॥ ఉచ్చాసనే విప్రచయాత్క్రమా
త్తైవిచారహీనో నకృతప్రణామః । అధీత్య శాస్త్రాణి విశేషవిద్వాన్
వ్యాసస్య శిష్యోయమహో మదాంధః ॥ ౮౯ ॥ మదాదదాంతస్య వ
దావదస్య సదాస్వయం పండితమానినోస్య। ✻భవంతి ధర్మధ్వజినః కథం
వా గుణాయ శాస్త్రాణ్యపి సాత్వికాని ॥ ౯౦ ॥ రామోవదన్నిత్యహ
నత్క్షణాత్తం క్రుద్ధః కుశాగ్రేణ కరస్థితేన । హాహేత్యవోచన్ ఋషయో వి
షాదాదధర్మ ఏతత్ఖలు రామరామ ॥ ౯౧ ॥ సమాప్యతే సత్రమిదం
తుయావదస్మాభిరస్మై భువితావదాయుః । అధ్యాసనం నశ్రమ అప్యము
ష్యదత్తం తథైవాస్తు చ తే ప్రసాదః ॥ ౯౨ ॥ విద్వాంస్త్వయావిరచి
తో యమజానతేనయస్మాద్వధోస్య భువి విప్రవధేన తుల్యః । తల్లోకసం

✻ బహుభాషి

గ్రహాకృతేద్రుతమాచరత్వంతన్నిష్కృతింపరమపావనపావనోఽపి॥ ౭౯-౩
రామస్తానసదస్మునీన్సవినయోయానిష్కృతిఃకథ్యతే లోకానుగ్రహ
కామ్యయైవతనవైశాంముఖ్యపక్షేఘునా। ఆశాస్యంభవతాం యదద్యత
దహందీర్ఘాయురస్తే బలం సత్వంచేంద్రియసంచయస్య రచయే మ
ద్యోగమాయాబలాత్ ॥ ౭౯-౪ ॥ ౧ ॥ ఆత్మైవపుత్ర ఇతివేవార్థా
నుసరణేన రోమహర్షణస్యాస్య సూతస్య భవేముగ్రశ్రవానామపుత్రో
దీర్ఘాయురింద్రియసత్త్వవాన్ వక్తాచపురాణానాం భవతామితః కా
మః కోవాపరో మునివరాబ్రూతేతిబ్రువతిబలభద్రే భద్రమస్తు భవతఇతి
మహర్షయోప్యేవమభిలషంతిస్మ ॥ ౭౯-౫ ॥ ౨ ॥ కశ్చిత్పర్వణిపర్వ
ణీల్వలసుతోదుర్దానవఃపల్వలఃసత్రంనఃపరిదూషయత్యతితరాం వి
ణ్మూత్రమాంసాదిభిః। జహ్యేనం బలభద్రభద్రముదయేద్బ్రహ్మణ్యదే
వప్రభోవర్షేభారతఏవవర్షమటనా తీర్థాభిషిక్తోభవ॥ ౭౯-౬ ॥ ౧ ॥ త
తఃపర్వణ్యుపావృత్తేసతిప్రచండపవనేనపాంసువర్షణేనపూతిగంధామే
ధ్యశోణితైశ్చబుష్పాశ్రమం భృశందూషయిత్వాస్వయమప్యాకాశమా
ర్గేణ సమాగతం బృహత్ప్రతీకంభిన్నాంజనచయోపమముత్తప్తతామ్రశి
ఖాశ్మశ్రుంశోణితాక్షందంష్ట్రోగ్రభ్రుకుటీతటభయంకరం దుర్గపవనంపల్వ
లంసమాలోక్యతదున్మూలనకుతూహలీ హలీబలాన్ముసలేన మూర్ధ్నిము
సీంద్రద్విషంనిషూదయామాస॥ ౭౯-౭ ॥ సోఽపితదైవపల్వలః పరిలూనలలా
టదేశశ్శోణితముత్సృజన్ విముంచన్నార్తస్వరంసురేంద్రవజ్రవిశీర్ణః
శైలఇవధరణ్యాంనిపపాత॥ ౭౯-౮ ॥ ౨ ॥ ఏతచ్ఛత్రువిరామరామమనఘం
హర్షాదృషీంద్రాస్తదాసంయోజ్యావితథాశిషోహరిమివ ప్రేమ్ణాభ్య
షించ్యామరాః। తస్మై స్వర్ణవిభూషణాన్యపిదదుర్దివ్యాని వాసాం
సితామప్యమానసరోరుహైః ప్రగుణితాంశ్రీవైజయంతీస్రజం॥ ౭౯-౯
రామోఽథప్రణామభూషితతనుర్హర్షాదృషీంద్రాన్ క్రమం ప్ర
ష్టామద్విజసంచయైస్సురుచిరాం ప్రాప్యాపగాంకౌశికీమ్। స్నాత్వాత

త్ర సరోవరం చ సరయూం వ్యతారీదితా శరద్దా తాం సంసేవ్య తతః ప్రయా
గమగమత్తత్ర భక్త్యాపి తృప్యన్ ॥ ౩౦౦ ॥ సంప్రాప్తః పులహాశ్ర
మం శ్రీమహరం తాం గోమతీం గండకీం మాసేవ్యాథ విపాశశోణసరితశ్చ
స్నాత్వా గయాయాం పితౄన్ । గంగాసాగరసంగమం చ గతవాన్ ‡ రామం
మహేంద్రాచలే నత్వా భక్తియుతస్తతస్స మభజద్రాక్ప్రగోదావరీం ॥
౩౦౧ ॥ వేణీం వ్యాధినివారిణీం విరహిణాం కందర్పదర్పోపమాం పంపాం
భీమరథీం సమేత్య మహతీం స్కందం చ సంపూజయన్ । శ్రీశైలం గిరిశా
లయం సరభసం శ్రీవేంకటాద్రిం ప్రభుం తత్ర శ్రీరమణం ప్రణమ్య చ
పురీం తాం పుణ్యకోటీం తతః ॥ ౩౦౨ ॥ కాంచీం సాంజలిరంజసా వృజిని
నాం సంజీవినీమాశ్రయన్ కావేరీం కలినాశినీమనుపమాం పూర్వాగళ్యారంగ
స్థలమ్ । శ్రీరంగం శ్రితదివ్యమంగళమణిశ్శ్రీశోస్తి యత్రానిశం సంభ్రా
జద్విధుపుష్కరిణ్యాపి తథా సీతాపతిస్సానుజః ॥ ౩౦౩ ॥ ప్రస్థాయాథ స
దక్షిణాం చ మధురామాసాద్య సీతాపతేః పాదన్యాసపవిత్రపాంసుమహి
తం సేతుం చ హేతుం నృణామ్ । బ్రహ్మద్రోహముఖైనసాం ప్రశమనే సీ
తామనోల్లాసనే నక్తంచరరాజరావణశిరశ్ఛేదే చ ముక్త్యాప్తయే ॥ ౩౦౪
తత్రాదాదయుతం గవాం రఘుపతేః ప్రీత్యై ద్విజేభ్యస్తతో ధన్యాయం
కృతమాలయా చ సరితా తాం తామ్రపర్ణీం నదీమ్ । భూమీధ్రం మలయం
కులాచలమగాద్యత్రాస్త్యగస్త్యో మహాం స్తస్యాశీభిరవాప్య హర్షమగ
మత్తద్దక్షిణం చార్ణవమ్ ॥ ౩౦౫ ॥ కన్యాఖ్యాం స దదర్శ తత్ర ముదితో
దుర్గాం చ దేవీం తతస్తత్పం చాప్సరసశ్చ * ఫాల్గునమగాచ్ఛ్రీశోస్తియ
స్మింస్సదా । ధేనూనామయుతం పతిర్వ్యనయాద్విప్రాన్ముదా మోద
యన్ గత్వా కేరళసోమగర్తనగరీం గోకర్ణముగ్రాలయమ్ ॥ ౩౦౬ ॥
సహ్యాద్రిం వ్యమగమత్తతో యదుపతిర్ద్వైపాయనీం దండకాం మాహిష్మత్యు
పకంరతీర్థవితతీస్తాపీం పయోష్ణీమయా । రేవాం చాపి పునః ప్రభా

‡ పరశురామం * అనంతశయనమ్

సమవిశచ్ఛ్రుత్వావధంభూభృతాంయుద్ధేపాండవకౌరవైః ప్రకలితేష్వే నేహ్యాతంభూఘరమ్ ॥ ౩౦౭ ॥ సభీమదుర్యోధనయోరవార్యం నివారయిష్యన్కదనంసుఘోరమ్ । యయౌకురుక్షేత్రమిమం ప్రణమ్య సకృష్ణపార్థాస్తత్రభవన్ప్రహృష్టాః ॥ ౩౦౮ ॥ రామస్తతో భీమసుయోధనౌ తావూచే గదాభ్యామభితాడయంతౌ । మాన్యేయువాంతుల్యబలౌ బలాఢ్యౌ ప్రాణప్రియామేతదలంరణేన ॥ ౩౦౯ ॥ పరస్పరంసంస్మరతౌ మత్సరంతౌ దుష్టందురుక్తంముహురాత్తమన్యూ । రామస్య వాక్యంనహిరోచతేస్మ జయైషిణౌ దుర్మదయోరణాగ్రే॥ ౩౧౦ ॥ X ॥ రామస్తవనయోరనుల్లంఘనీయాంయుద్ధప్రవృత్తిం ప్రాచీనకర్మణాబభూవేతితర్కయన్నుదర్కమపి న్యక్కృతతదవలోకో విముఖో ద్వారకాభిముఖమాగమ్యతానుగ్రసేనాదీనవలోక్య భూయోపిసమ్ప్రాప్తనైమిశారణ్యః ప్రహర్షితేభ్యో ఋషిభ్యో యజ్ఞమూర్తిర్మాత్మానమేవ యాజయద్భ్యో వితీర్యవిశుద్ధంవిజ్ఞానంవిస్తృతసమజ్ఞో నిజజాయయా సమమనుభావితావభృథో బంధుభిఃపరివృతో భూషణవసనవిభూషితశ్శశాఙ్క ఇవ సకౌముదీకో విరరాజ ॥ ౩౧౧ ॥ ప ॥ కర్మాణ్యనంతస్యమహాద్భుతానిదివ్యాన్యనంతాన్యపిచేద్దృశాని । మాయామనుష్యస్య భువిస్మరేద్యోభక్త్యాభవేదేషరమేశభక్తః ॥ ౩౧౨ ॥ ************

ఇతి శ్రీకృష్ణలీలామృతేఽష్టమోల్లాసః

అథనవమోల్లాసప్రారంభః

భూయశ్శ్రోతుమయాచతైషచరితంశ్రోత్రామృతంశ్రీపతేః శ్రోణీంద్రస్తముపేంద్రదివ్యకరుణాసాంద్రంమునీంద్రంమహః । పుణ్యశ్లోకశిఖామణేః ప్రతిపదంపీత్వాపిచర్యామృతంసారజ్ఞో విరమేతకో నుభగవద్భృంగస్తదంఘ్రిద్వయంభజే ॥ ౧ ॥ జీవేనాచరతావిచిత్రచరితం

నిత్యంభవైర్భాగ్యవతాస్వర్యాతేనసుధాస్యధాయిబహుధారంభాధరః
ఖండితః । మృద్వీకారసితాసితానమశితాక్షీరంచపీతంక్షితౌమన్యేమాధ
వసత్కథామధురిమానక్వాప్యహోలక్షితః ॥ ౨ ॥ కృష్ణేత్యక్షయమప్ర
మేయమమృతంజీవాత్మనాజిహ్వయా పూర్వంజాతుయదృచ్ఛయాపిచ
సకృత్స్వప్నేపినాస్వాదితమ్ । తస్మాత్తస్యపునఃపునశ్చజననం దుఃఖా
స్పదంజాయతేస్వామిన్దత్తమహోమృతప్రదమిదంకర్ణామృతం మే
త్వయా ॥ ౩ ॥ గుణాన్గృణీతేహిసకృద్ధరేర్యాస్సైవేహజిహ్వాప్రణమే
తయస్తమ్ । మూర్ధాశ్శృణోత్యేవసఏవకర్ణస్తదీయకైంకర్యకరౌ క
రౌతౌ ॥ ౪ ॥ యత్ప్రాపకంప్రాప్యమదఃపదాబ్జం స్మరేత్కదాపా
పిమనస్తదేవ । సేవేతతన్మంగళవిగ్రహంయన్ముదశ్రుపాత్రంచ తదేవనే
త్రమ్ ॥ ౫ ॥ సంపృష్టస్త్వితివిష్ణురాతనృపతిశ్రేష్ఠేన వైయాసికిః ప్రా
హైవంపృథివీపతేయదుపతేర్మాహాత్మ్యమేతచ్ఛృణు । ఆసీత్కృష్ణస
ఖఃప్రశాంతహృదయఃకశ్చిత్కుచేలాభిధఃక్షుత్క్షామోపి యదృచ్ఛయా
ప్తిముదితోదాంతోద్విజేంద్రోగృహీ ॥ ౬ ॥ పత్నీతస్యపతివ్రతాతమ
వదద్దారిద్ర్యసమ్మర్దితాదీనాసంకుచితాననాసవినయంబ్రహ్మన్పరబ్ర
హ్మణః । కృష్ణస్యాస్యరమాసఖస్యహిసఖాత్వం ద్వారకానాయకం తం
సంసేవితుమర్హసీహవిబుధైర్మాన్యంవదాన్యంవిభుమ్ ॥ ౭ ॥ యః
పాదాబ్జయుగంసకృత్ప్రభజతామాత్మానమప్యర్పయన్భక్తానాంచపరా
యణస్తవసఖాకృష్ణస్సనారాయణః । తుభ్యంభూరికుటుంబినేప్రతిదినం
దారిద్ర్యతస్సీదతేశీఘ్రంద్రవిణందదాతి ముదితో బ్రహ్మణ్యదేవోబ
హు ॥ ౮ ॥ గ ॥ ఏవంవినీతయావనితయాతిదయితయాసోయమత్యంత
మభ్యర్థితః పరమోలాభః ఖలూత్తమశ్లోకవిలోకనమితిసత్వరంసము
పగతగమనమతిశ్శుభమతింతామబ్రవీదేవంభూదేవః ॥ ౯ ॥ వ ॥ అ
ప్యస్త్యుపాయనంకించిత్కృష్ణాయాద్యప్రదేహికల్యాణి । శ్రుత్వేతిసాసరభసం
సదనేనాలోక్యకిమపికృతచింతా ॥ ౧౦ ॥ అథపృథుకతండులాన్సాము

ష్టీర్ణచతరోచిరేణయాచిత్వా। లబ్ధ్వాన్యమానినీభ్యోబహ్వాఖండాంశుకే
నథజీర్ణదాత్ ॥ ౧౧॥ తానాదాయ స విప్రః ప్రియయా పథి పద్మనాభ
పదపద్మమ్ । ధ్యాత్వాగాద్ద్వారవతీం వ్యచినోత్తత్రాచ్యుతస్య శుభసద
నమ్ ॥ ౧౨ ॥ గుల్మానిత్రీణ్యతీత్య ప్రీతమతికుతుకాత్తత్రకక్ష్యాశ్చతస్ర
స్సద్మైకం ప్రాప విప్రో యదుపతిమహితప్రేయసీనాం గృహేషు । శ్రీ
మచ్ఛ్రీశస్సుమారాద్ద్విజకులతిలకం తం విలోక్యావతీర్య ద్రాక్పర్యంకా
త్ప్రియాయాః ప్రముదితహృదయః ప్రాలిలింగ స్వదోర్భ్యామ్ ॥ ౧౩ ॥
ఉపవేశ్య స్వయమాసనం స్వం సమర్హణాం సంవిదధే సఖ్యుః । ద
ధావనిజ్యాంఘ్రియుగం చ మూర్ధ్నా తీర్థం సుపూజ్యం జగదేకపూజ్యః
॥ ౧౪ ॥ గ ॥ తదను చందనాగరుకుంకుమపంకేనానుకమ్పయా తమ
నుకమ్పితమాకలయ్య ధూపదీపాద్యైరారాధ్య యథావిధి మధుపర్క
మాదాయ చ వినయాత్స్వాగతమచ్యుతో యం పృచ్ఛతిస్మ ॥ ౧౫ ॥ ప॥
విప్రం పర్యచరత్కుచేలమచిరాత్తం చామరాద్యైరమాక్షుత్తాపం మలి
నం * సిరాభిరభితస్సంగుప్తజీర్ణాంగకమ్ । రుక్మిణ్యా సహ కృష్ణయా
కృతమిదం తాదృగ్ద్విజారాధనం తత్రాంతఃపురసుందరీ సముదయో దృ
ష్ట్వాభవద్విస్మితః ॥ ౧౬ ॥ కృతం కిమమునా పురా సుకృతమక్షతం భి
క్షుణా మహామలినవాససా సితమృదూర్ధ్వపుండ్రేణ చ । యమేష పరి
షస్వజే సమవరుహ్య పర్యంకతో నిజాగ్రజమివాధునా ముదితమానసో
మాధవః ॥ ౧౭ ॥ గ ॥ ఏవమతితరవిస్మితే వనితాజనసమాజే తావపి కు
చేలాచ్యుతౌ పరస్పరం పరిగృహీతపాణిపంకేరుహౌ ప్రాగ్గురుకులావాస
సముదితసమ్మదస్మరణతయా సముల్లాసితమానసౌ తదానీం తనకథాః కథ
యామాసతుః ॥ ౧౮ ॥ తదాత్వ ఏవ సప్రత్యభిజ్ఞం భగవానేవం బభాణ ॥
౧౯ ॥ గ ॥ బ్రహ్మన్ లబ్ధదక్షిణాద్గురుకులాన్నివృత్య విహితవ్రతసమావర్తనే
న భవతా పరిణీతా కిము రమణీ ప్రాయేణ భవదీయమానసం న కామవిహ

* నంగళు

తం తత ఏవ ధనకనకవస్త్రవాహనాదిష్వపి విశేషవిముఖమితి విదితమే
వమయాఖలు లోకే హి లోకనాథభక్తాః కేచిత్తదీయమాయావిరచితవిష
యవాసనాః విసృజంతో న కామహతచేతసో లోకసంగ్రహార్థమేవా
హమివ కుర్వంత్యఖిలకర్మాణి ॥ ౨౦ ॥ ప ॥ తరంతి సోప్యేన భవార్ణవం
తె జ్ఞానప్రదం యే గురుమాశ్రయంతె । మయైశ్వరేణాపి సమాశ్రితో సౌనా
స్త్యేవ తస్మాదధికస్త్రిలోకే ॥ ౨౧ ॥ సంస్మర్యతె కిం గురుదారవాక్యైశ్చ
ర్యేనం గతానాం క్వచిదింధనార్థమ్ । అస్మాకమత్యుల్బణవాతవర్షైస్స
మ్పీడితానామతిఘోరవృత్తమ్ ॥ ౨౨ ॥ అస్తంగతస్తావదనంతరశ్శ్రిశ
స్సమస్తాస్తమసావృతాశ్చ । పరస్పరం పాణితలం ప్రగృహ్య పారంగతాస్స
స్సరితో మహత్యాః ॥ ౨౩ ॥ వాత్సల్యపూర్ణో గురురాగతోస్మా౯ శి
ష్యా౯ విచిన్వన్నదితే దినేశే । దృష్ట్వా బ్రవీమ్యాయమహో మదర్థం స
మ్పీడితా వర్షమరుత్తమిస్రైః ॥ ౨౪ ॥ శిష్యాః ప్రషాత్వియమేవ సన్న
తగుణైశ్శిష్యైర్విధేయా గురోర్హ్యత్సర్వస్వసమర్పణం త్రికరణైర్నాలో
చ్య దేహాశ్రమమ్ । సంతుష్టోస్మి గురుప్రియాః ప్రియతమాస్సర్వాభిలా
షాః పరం సంతు వాక్సఫలా భవంతు వివిధా విద్యాశ్చ సంపూర్ణతామ్ ॥
౨౫ ॥ గ ॥ ఏవం విధాన్యనేకాని కార్యాణి సంజాతాన్యస్మాకం నివస
తాం గురుసన్నిధౌ తాని సర్వాణి స్మర్యంతే భవతా కిము మహామతే గు
రోరనుగ్రహేణైవ పూర్ణమనోరథో భవతీతి భగవత్యుదీరయతి
సతి సోప్యేవం విజ్ఞాపయామాస ॥ ౨౬ ॥ ప ॥ జగతాం గురుణా భవతా
యేషాం సమభూద్రమేణ సహవాసః । కిమసంపన్నమభూన్నో వసతాం
గురుసన్నిధౌ ము ద్దేవవిభో ॥ ౨౭ ॥ మాయామానుషమూర్తేర్మంగ
ళమూర్తేశ్చ నిగమమూర్తేశ్చ । భువనవిడంబనమేతద్గురుకులవాస
స్తు వా సుదేవస్య ॥ ౨౮ ॥ గ ॥ ఏవమతివినోదేన ద్విజముఖ్యేన విరచిత
సల్లాపశ్లేషతల్పో నిఖిలమనోభిజ్ఞో భగవా౯ బ్రహ్మణ్యదేవో బ్రాహ్మణ
మేనమనన్యసులభైర్దివ్యకటాక్షామృతైరభిషిచ్య సస్మితమేవమవాదీ

త్ ॥ ౨౯ ॥ ప ॥ కిముపాయనమానీతం బ్రహ్మన్ భవనాదభీప్సితం భవ
తా । అణ్వప్యుపహృతమస్మై మహ్యం భక్త్యా భవేద్ధి భూర్యేవ ॥ ౩౦ ॥
భూర్యప్యభక్తదత్తం నాణోరణుతాముపైతి నాపి ముదే । తస్మాత్ప్రదే
హి తూర్ణం ప్రేమ్ణానీతం యదప్యతవపత్న్యాః ॥ ౩౧ ॥ ఇత్యుక్తోఽపి స వి
ప్రః పృథుకప్రసృతిం కథం శ్రియః పతయే । దాస్యామీతి త్రపయా సంకుచి
తమనా యయావవాఙ్ముఖితామ్ ॥ ౩౨ ॥ సర్వజ్ఞోఽథ స కృష్ణో విజ్ఞాయాగ
మనకారణం తస్య । ప్రాగయమపూజయన్మాం ముకుందకామో న సంప
దాం కామీ ॥ ౩౩ ॥ పత్న్యాః పతివ్రతాయాః దారుణదారిద్ర్యదోషదీ
నాయాః । దైన్యనివారణహృదయస్సుహృదం సమగాత్సురద్రుమం ఖ
లు మామ్ ॥ ౩౪ ॥ దాస్యామి సమ్పదోఽస్మై దగ్ధ్వా దారిద్ర్యభీతిమస్యా
ద్య । అభయం సర్వజనేభ్యో దాతుం వ్రతమేవ మామకం న కిము ॥ ౩౫ ॥
ఏవం విచిన్త్య చ సఖా కిమిదమితి జవాత్స్వయం జహారైవ । బహుజీర్ణచీ
రబద్ధాం పృథుకప్రసృతిం ద్విజస్య కక్షగతామ్ ॥ ౩౬ ॥ మాం తోషయం
తి విశ్వం విశ్వేశం పృథుకతండులా ఏతే । భక్త్యానీతా భవతా భక్తేనాతి ప్రి
యాః కృతార్థోఽస్మి ॥ ౩౭ ॥ ఏవం వదన్ స కృష్ణో ముష్టిం జగ్ధ్వా సకృత్పు
నర్జగ్ధుం । యావద్విరచితయత్నస్తావజ్జగృహే స్వహస్తమబ్జభవా ॥ ౩౮
అలమలమేతత్స్వామిన్నభజదయం సర్వసమ్పదాం సిద్ధిమ్ । భూయో ము
ష్ట్యదనాన్మాం మాకురు కృపయా వదాన్యతదధీనామ్ ॥ ౩౯ ॥ ౫ ॥ ఏవం
రుక్మిణీవాణీమాకర్ణ్య కరుణార్ణవస్తావదేవ ద్వితీయముష్ట్యదనం విహా
య విప్రవర్యమాలింగ్య తస్యాం రజన్యాం రుచిరభోజనైస్సాదరమారాధ
యామాస ॥ ౪౦ ॥ సోఽప్యపూర్వానుభూతసుఖానుభవైస్స్వర్గవాసి
నమాత్మానం మన్యమానో దినేశోదయే విశ్వేశ్వరేణ వందితః పథ్యనువ్రజ
నవినయోక్తిభిశ్చాభినందితస్స్వభవనాభిముఖో భూత్వైవం మనసి చిం
తయామాస ॥ ౪౧ ॥ ప ॥ బ్రహ్మణ్యదేవస్య మయాద్య దృష్టా బ్రహ్మణ్య

త్రాపేమచలోకమాతుః । యస్మాత్ప్రణీతశ్శివవన్ననోజ్ఞం మంచం సు
పూజ్యం పరిపీజితోఽస్మి ॥ ౪౨ ॥ సర్వశ్రియామపిచయచ్చరణం నిదానం
సంవాహనైశ్చరణయోర్మమసోఽపి దేవః । సంపూజయేత్ పరమదైవ
మివాదరాన్మాం నాథాద్ధనం ఖలు విదన్నపి దుర్దశాం మే ॥ ౪౩ ॥ లక్ష్మీ
పదాబ్జాంకితవక్షసాహం సంశ్లేషితోఽప్యాశ్రితవత్సలేన । దారిద్ర్యలక్ష్మీ
ర్న జహాతి మాం యత్ప్రాఙ్మమప్రదత్వేన న పూజితోఽయమ్ ॥ ౪౪ ॥ పాపేప
యోధింప్రవిశత్యముష్య సజానుదఘ్నో భవతీతి వార్తా । స్పష్టాదృద్ద
ష్టేఽపి రమాపతౌ యత్పశ్యామి పత్నీం ఖలు రిక్తహస్తః ॥ ౪౫ ॥ అయం
దరిద్రోఽధనమద్య లబ్ధ్వా న మాం స్మరేన్నూక్రిదముష్మదేన । మత్వేతి దేవో
దయయైవ నాదాన్నస్యేనజానే న్యదహం నిదానమ్ ॥ ౪౬ ॥ సంచింతయ
న్నేవమసౌ కుచేలస్స్వస్యాలయస్యాంతికమాపపశ్యన్ । సూర్యప్రభాన్
దివ్యవిమానవర్గానుద్యానవర్గాన్ ద్విజనాదరమ్యాన్ ॥ ౪౭ ॥ ప
ద్మాకరైః ఫుల్లమనోజ్ఞపద్మైః పద్మానాభిస్స్వగృహం మనోజ్ఞమ్ । వి
చిత్రవేషైః పరిచారశీలైర్జుష్టం యథా సద్మ ధనాధిపస్య ॥ ౪౮ ॥ కిమిదం
కస్య కథం వా హాటకమభవద్ఘటాత్కుటీరమిదమ్ । ప్రాపం పునరపి కిం
వా కమలాకాంతస్య సద్మ కమనీయమ్ ॥ ౪౯ ॥ మీమాంసమానమేవం ప్రా
పుః ప్రమదాస్సురోపమాః పురుషాః । అభిముఖముపాయనాద్యైర్మం
గళసంగీతదివ్యవాదిత్రైః ॥ ౫౦ ॥ పతిమాగతమాకర్ణ్య ద్రుతమతిభ
క్త్యాన్యసంభ్రమాద్భార్యా । భవనాదభిముఖమాగాత్తరుణీరమణీవ రు
క్మిణీకృష్ణమ్ ॥ ౫౧ ॥ పతివ్రతాలోక్య పతిం ప్రమోదాత్ప్రణమ్య చిత్తేప
రిషస్వజే సా । వ్యభాచ్చ తస్యాస్సముదశ్రునేత్రద్వయం యథా పూర్ణమ
రందపద్మమ్ ॥ ౫౨ ॥ బృందారకస్త్రీమివ ప్రవిరాజమానాం సంభూ
షితాం మణిగణైః ప్రవిలోక్య భార్యామ్ । దాసీజనైః పరివృతాం సమలం
కృతైశ్చ ప్రీతః పరం గృహమగాత్స తు విస్మితాత్మా ॥ ౫౩ ॥ మాహేంద్ర
సదనం యథా మణిమయస్తంభైర్భృశం శోభితం వేశ్మ శ్రీమదనుప్రవిశ్య చ

పయఃఫేనాభశయ్యాః పున । పర్యఙ్కాః కనకాఙ్కితాః మణిగణైర్బాలాంత
చ్ఛదైరంచితాః సద్వాలవ్యజనాని చామరచయాన్ దివ్యాసనానాంశతం
॥ ౫౮ ॥ ముక్తాదామవితానసంకులమపి స్వర్ణోర్ధ్వరత్నాంచితస్వచ్ఛ
స్ఫాటికకుడ్యసంతతిలసద్రత్నప్రదీపావలీః । ప్రాలోక్య ద్విజసత్తమో
యమఖిలాం సంపత్సమృద్ధిః కుతః సంప్రాప్తేయమహో తు కీర్తిహృదయో సంత
ర్క్యయామాసచ ॥ ౫౫ ॥ శ్రీశస్య సందర్శనమేవ హేతుస్సంపత్సమృద్ధే
రితి సాధు మన్యే । మమాశనాచ్ఛాదననిర్గతేచ్ఛ నాహార్నస్యతస్యాః ప్రవి
లోకనేపి ॥ ౫౬ ॥ వదాన్యః పర్జన్యో నిజవితరణం బహ్వపి భువి కృపది
స్సత్వాల్పం తన్నిశితమపి లజ్జాన్వితమనాః । యథావర్షత్యేవ ప్రభురయ
మదాద్భాగ్యమతులం తథామాంనోక్త్వైవ స్వసుహృదమపి శ్రీపతిరహో
॥ ౫౭ ॥ భూర్యేవ కించిదపి భక్తకృతం స మత్వా ప్రత్యగ్రహీత్సరభసం పృ
థుకైకముష్టిమ్ । మత్వా స్వదత్తమిహ భూర్యపి కంచిదేవ సంప్రాప్తల
జ్జ ఇవ యో మదదన్న కించిత్ ॥ ౫౮ ॥ ఏతద్విచిత్రం పరివర్తనం తు న దృష్ట
పూర్వం భువి న శ్రుతం వా । ఆదానదానద్వితయేపి హేతుర్జ్ఞాన్యా వినా
తస్య కృపామపారామ్ ॥ ౫౯ ॥ యథా సమృద్ధ్యా న మదస్పృశేన్మాం
తథైవ దేవోద్యస ఏవ పాతు । దాసస్య మే జన్మని జన్మనిస్యాత్ తదీయదా
స్యం చ సహా తదీయమ్ ॥ ౬౦ ॥ ఏవం విచింత్య రుచిరాన్ విషయాన్ సమ
స్తాన్ శ్రీశే సమర్ప్య మతిమాన్ సుచిరం సభార్యః । భుక్త్వా స కృష్ణపదప
ద్మమరందతృష్ణః పద్మాకరస్య పరమం పదమాప భృంగః ॥ ౬౧ ॥ ఏతత్కు
చేలాచ్యుతయోశ్చరితం యే చిత్రమత్యాదరతః పఠంతి । భుక్త్వావనౌ సంత
తిసంపదస్తే యాంత్యేవ లేశం తత సమ్పదశ్చ ॥ ౬౨ ॥ ౫ ॥ అథైకదా
ద్వారవత్యాం వసతోర్వాసుదేవసంకర్షణయో రాసీత్సూర్యోపరాగ
స్సంపూర్ణగ్రాసస్తస్మిన్ పుణ్యకాలే తీర్థనిషేవణపితృతర్పణాదికర్మా
ణ్యాచరితుకామా యత్ర నిఃక్షత్రియాం క్షితిమాకలయన్ మహానుభావస్స
పరశురామో నృపాణాం రుధిరౌఘేణ పంచహ్రదాన్ నిర్మాయ కర్మభిర

స్వప్నేష్టో౽పిస్వయమవిద్వానివలోకసంగ్రహార్థమఘౌఘాపనుత్తయే
మహాక్రతుంకృతవాంస్తత్స్యమంతపంచకంనామక్షేత్రోత్తమమాసాద్య
రామకృష్ణాదయస్స్వవృష్ణిసముదయా రథతురగగజపదాతిభిరమరసన్ని
భైరంగనాజనైరుపోష్యస్నానతర్పణాద్యఖిలకర్మాణ్యాచరంతో భోజ
నానంతరమనాతపపాదపపదేషు సంతోషేణోపవిశ్య సమిత్రబాంధ
వాస్సనందగోపయశోదాదిగోపాంగనాఃపరస్పరసందర్శనహర్షసం
ఫుల్లహృదయవదనసరోరుహాగాఢాలింగనేనకుచకుంభకుంకుమమకరికా
పత్రలేఖాపరివర్తనమాతన్వంతో నయననళిననిస్సరదానందరసపూరం
దాస్తదైవారవిందలోచనసులోచనామణిరుక్మిణ్యాద్యష్టమహిషీణాం
స్వయంవరమహావైభవమాకర్ణ్య వరంప్రముదితాయాంసువిస్మితాయాం
ద్రౌపదీదేవ్యాం స్వీయమపి స్వయంవరవృత్తాంతమావేదయంత్యాం తా
స్వపి షోడశసహస్రమహిషీషు నరకాంతకకరగ్రహణమంగళమేకము
హూర్త ఏవ పృథక్పృథఙ్మందిరేతరంగితపరిణయమద్భుతంసంవర్ణయ
న్తీషు గోపాంగనాస్తాఅప్యేవంవ్యాజహ్రుః ॥ ౬౩ ॥ ప ॥ గోవశ్చా
రయతశ్చిరంక్వణయతో వేణుంత్రిభంగ్యాకృతేస్త్వర్థం శ్రీకుచకుంకు
మస్యరజసాశ్రీమత్పదాబ్జంవినా । నేచ్ఛామః పరమేష్ఠినో౽పిపదవీం
వైరాగ్యమత్యుచ్ఛ్రితంస్వారాజ్యంపరమంపదంచకిముతక్ష్మాభృత్పదంకిం
పదమ్ ॥ ౬౪ ॥ హేదేవదేవమహిషీపదపూర్ణకామాః కామంశృణు
ధ్వమిహగోకులవాసినీనామ్ । బృందావనే చ్యుతపదాబ్జనిషేవణశ్రీ
ర్బృందారకేంద్రసుదృశామపిదుర్లభాహి ॥ ౬౫ ॥ స్త్రీభిఃస్త్రీషుమన్య
భిర్నృప్రముదితైస్సంభాషమాణాస్స్వతిప్రాజగ్ముర్మునయఃపులస్త్య
పులహవ్యాసాత్రిరామాదయః । ఏతాన్భాగవతాన్ప్రణమ్యభగవాన్
దారైస్సాగ్రజఃపాండవైః పాద్యార్ఘ్యాసనదివ్యగంధకుసుమైరారాధ
యంత్సంజగౌ ॥ ౬౬ ॥ సాఫల్యంసమభూదిహాక్షితితలేస్మాకంనృణాంజ
న్మనో దేవానామపిదుర్లభంయదభవత్సందర్శనంశ్రీమతామ్ । తీర్థా

నామవగాహనైః కిమథవాప్యర్చాసమర్చాదిభిర్వృద్ధిఘర్షణ పునంతి తే
నవిశయస్సద్య స్త్విమే సాధవః ॥ ౬౭ ॥ ఆకర్ణ్యేదమిమే మహర్షినివ
హాః ప్రోచుః పరం విస్మితాః స్వామిం స్తత్త్వవిదో విమోహయతి నో హ్యేవం
భవన్మాయయా । జ్ఞానీ మోహి జగద్విడంబనమిదం భూమావుదీర్యేస్య
తేలక్ష్మీశ స్వమనీషయా సదసతః సంరక్షితుం శిక్షితుమ్ ॥ ౬౮ ॥ అస్మాకమే
వసఫలం నయనం చ జన్మ త్వద్దివ్యమంగళతనోరిహ దర్శనేన । సంభాషణేన
భవతాభవభంజకేన సంవీక్షణేన చ కృపామృతవర్షణేన ॥ ౬౯ ॥ గ ॥ ఇ
త్థం హర్షేణ సంస్తూయ దాశార్హః యుధిష్ఠిరాదీననుజ్ఞాప్య స్వస్వా
శ్రమాన్ గంతుకామాన్ మహర్షీన్ నమస్కృత్య వసుదేవస్స ప్రశ్రి
యమేవం విజ్ఞాపయామాస ॥ ౭౦ ॥ వ ॥ నమో నమో వః పరతత్త్వవిద్భ్యో
దేవాత్మకేభ్యః కరుణానిధిభ్యః । అజ్ఞస్య విజ్ఞాపనమర్హథాద్య శ్రోతుం
మమేదం ఋషిసార్వభౌమాః ॥ ౭౧ ॥ అనాదికాలార్జిత ఘోరకర్మణాం
సంసారవారాశినిమగ్నజీవినాం । మోక్షః కథం స్యాదిహ కేన కర్మణా త
త్త్వమాజ్ఞాపయతైతమాశ్రితమ్ ॥ ౭౨ ॥ గ ॥ ఏతదాకర్ణ్య తత్క్షణం
తదృషిమండలమండనాయమానో మహర్షిర్నారదస్తానేవ మహర్షీ
నేవమభాషత ॥ ౭3 ॥ వ ॥ అనాదరణకారణం జగతి సన్నికర్షో నృ
ణాం వసన్ సురసరిత్తటే ప్యటతి తీర్థమన్యద్యథా । అపృచ్ఛదయమద్య
నః కిమితి కర్మ ముక్తిప్రదం నిజాత్మజధియాచ్యుతం శిశుధియా చ సంత్యజ్య
తమ్ ॥ ౭౪ ॥ సురర్షివచనం మహత్స్వమనుమోదయంతస్తథా హరేః
పితరమప్యముం పరమమాయయా మోహితమ్ । విలోక్య పరమర్షయ
స్తమతి విస్మితాస్సంజగుస్త్వదీయతనుజం వినా న హి న హీతి మోక్షప్రదః
౭౫ ॥ సంశ్రూయతాం మతిమతా భవతాద్య శౌరేః యోఽమన్యసే స్వసుతమి
త్యము మేవ కృష్ణమ్ । యజ్ఞాత్మకం యదిహ యజ్ఞభుజం చ యజ్ఞైః ప్రాజ్ఞో
యజేత నిరభిసంధియుతస్స ధన్యః ॥ ౭౬ ॥ కృష్ణప్రపన్నస్య మనః ప్ర
సన్నం మోక్షప్రదస్తస్య స కృష్ణ ఏవ । యః కీర్తితశ్శాస్త్రవిదాం వరిష్ఠై
రుపాయభూతస్స్వయమేవ హ్యుపేయః ॥ ౭౭ ॥ ఋణత్రయమపిత్యజన్

పితృమునీంద్రదేవాన్ ద్విజః సుతాధ్యయనయజ్ఞతస్సమభితోషయన్
మోక్షధీః । భవేత్త్వమిహ పైతృకం ఋణమపోహ్య చార్షం పరంప్రభోప్ర
భాసిభువి దైవతం ఋణమపాస్య పూర్ణోఽభవ ॥ ౭౮ ॥ ౯ ॥ ఏవమన్వ
హోదయార్ణవమణోఽధిజారమణమనన్యశరణశ్శరణం వ్రజేత్యాజ్ఞప్తో
వసుదేవస్తానేవద్విజవరాన్ వృత్వా ఋత్విజస్తేషాం తత్క్షేత్రఏవ దీక్షి
తశ్శంఖభేర్యానకమృదంగాదిమంగళారావగీతవాదిత్రైరుత్తమ
కల్పమారాధ్య మాధవం మణిగణభూషితాభిః పత్నీభిరష్టాదశభిర్నిష్ట
ప్తాష్టాపదసంకాశశరీరాభిర్ద్విజరాజవధూభిర్విరాజమానో రా
మహ్రదే ముదావభృథైస్స్నాతస్సర్వాన్ క్షితిసురానతోషయత్ ॥
౭౯ ॥ ప ॥ యయురథ ముదితాస్తేస్వస్వదేశాన్ ద్విజేంద్రాః ప్రణుత
నృపతివృందానందగోపాదయశ్చ । శ్రితసురతరుకృష్ణా వృష్ణయశ్చాపి
చిత్తేహరిపరిచరణపరశ్రీతాండవాః పాండవాశ్చ ॥ ౮౦॥ అథైకదానం
దకరౌకుమారౌ పాదాబ్జయోర్వందనమాచరంతౌ । ప్రీత్యాభినంద్య
ప్రజగౌ ప్రశాంతశ్శౌరిఋషీంద్రైశ్చ స తత్ప్రభావః ॥ ౮౧ ॥ శ్రీ
కృష్ణకృష్ణ భజతామవనైకతృష్ణ మాంగళ్యధామ బలరామగుణాభిరామ
జానేయువాం ప్రకృతిపూరుషయోరపీశౌ లోకే మనుష్యవపుషావపిచి
త్రచర్యౌ ॥ ౮౨ ॥ అస్మత్సుతావితి విమోహయసీమమజ్ఞం కృష్ణ త్వమే
వ జగతాం నియతం నియంతా । నారాయణోఽనిఖిలదేహభృదంతరాత్మా
ముక్తిప్రదశ్చ భజతాం భవతోంఘ్రిపద్మమ్ ॥ ౮౩ ॥ ఆత్మాభిమానిపురు
షోవపుషి ప్రణశ్యన్నంతాస్వతంత్ర ఇతి యశ్చ భవాబ్ధిమగ్నః । తస్మాద
పారజలధేః కథమేవ కృష్ణ తీర్ణోఽభవేత్ తరణిం చరణౌ వినా తే ॥ ౮౪ ॥
యస్స్వాతికాగృహవరేహరిరావిరాసీత్ పీతాంబరోదరరథాంగధరస్సు
తస్తే । కృష్ణస్స ఏవ శరణం త్వమిమం వ్రజేతి సంస్మారితోఽస్మి మునిభిశ్చ మ
హానుభావైః ॥ ౮౫ ॥ అలమలమిహ విష్ణో తృష్ణయా హీంద్రియార్థేష్వ
ఋమమాసుతబుద్ధేశ్చాపి దేహాత్మబుద్ధేః । భవభయహరణం తే శ్రీశపా

దాబ్జయుగ్మం శరణముపగతోఽస్మి త్రాహి మామార్తబంధో ॥ ౮౬ ॥
ట ॥ ఇతి భగవాన్ వాసుదేవో వసుదేవవాక్యమాకర్ణ్య స్వయమప్యే
వం వ్యాజహార ॥ ౮౭ ॥ ప ॥ మా భావయాత్మతనుజం త్వమధోక్షజం
చ సంయాహి ముక్తిపదవీమితి యన్మయోక్తమ్ । తత్స్మారయేహమపి తాత
తతోఽపి సర్వబ్రహ్మేతి మామనువిభావ్య భజంతు ముక్తిమ్ ॥ ౮౮ ॥ త్రా
తావధేహి వచనం మమ రాఘవత్వేప్యేవం వ్రతం ధృతమనేన మయాధునా
పి । యో యాచతీతి చ తవాస్మి సకృత్ప్రపన్నస్తస్మై దదామ్యభయమిత్య
తిపాపినేపి ॥ ౮౯ ॥ గ ॥ ఏవమభయప్రదానమాకర్ణ్య కృష్ణస్య వి
నష్టవిశిష్టవిషయోష్ణః ప్రహృష్టఏవ తూష్ణీం బభూవ వసుదేవః ॥ ౯౦ ॥ ప ॥
శ్రుత్వా సా త్వథ దేవకీ గురుసుతో నీతః కృతాంతాలయాత్ పుత్రాభ్యా
మితి విస్మితా నిజసుతాన్ కంసేన తాన్ హింసితాన్ । స్మృత్వా సాశ్రువి
లోచనాచ్యుతబలావూచే భృశం చాపలాద్ద్రష్టుం తానిహ కామయే కలయ
తాం కామో మమాప్యాత్మజౌ ॥ ౯౧ ॥ మాతుర్వాక్యమిదం నిశమ్య క
రుణాంతౌ రామకృష్ణౌ తదా ప్రస్థాయ ప్రవివేశతుస్సుతలముల్లాసాద్ధ్రు
తం మాయయా । తత్రాలోక్య బలిర్మహాన్ ప్రముదితస్సంపూజయన్
భ్రాతరౌ ధృత్వా మూర్ధ్ని తదంఘ్రితీర్థమమలం తస్థౌ పురస్సాంజలిః ॥
౯౨ ॥ గ ॥ తదను భగవాన్ బలిమేవమభాణీత్ ॥ ౯౩ ॥ ఊర్ణాయా
జ్ఞని తా మరీచితనుజాస్స్వాయంభువే షట్సురాః బ్రహ్మాణం * యభితుం
నిజామపి సుతాముద్యుక్తముద్వీక్ష్య తమ్ । నిర్భీతా జహసుః ప్రరుష్టమ
నసా తేనాభిశప్తాః క్షణాత్సంజాతా వృజినాద్ధిరణ్యకశిపోః పుత్రాః పరం
మాయయా ॥ ౯౪ ॥ దేవక్యా జఠరే పునశ్చ జనితాః కంసేన తే హింసితాః
శోచంత్యా మమ మాతురాత్మతనుజాంస్తాన్ ద్రష్టుముత్కంఠయా । త
స్యాః కర్తుమభీష్టమద్య సఫలం ప్రాప్తాస్స్మహం తేంతికం లబ్ధ్వా తాన్ భ
వతః ప్రశీయజననీం కుర్యాం విముక్తాన్ జనేః ॥ ౯౫ ॥ గ ॥ ఏవముదీ

* క్రీడితుమ్

ర్యమధుసూదనస్తదిందిరాసేనసకాశాత్స్మరఉద్గీథః పరిష్వంగః పతంగః
క్షుద్రభృద్ఘృణిరితి చ విరచితనామధేయాన్ షడేతాన్ దారకాన్ స
మాదాయ ద్వారకామాసాద్య మాత్రే సమర్పయామాస ॥ ౯౬ ॥ వ ॥
దృష్ట్వా తానథ దేవకీ స్మితముఖీ పుత్రాన్ పరిష్వజ్య సా మూర్ధ్న్యాఘ్రా
య ముహుర్ముహుః ప్రముదితా స్వాంకం సమారోప్య చ । పుత్రస్పర్శ
పరిస్నుతం స్తనపయో మాయావిముగ్ధా హరేస్సస్నేహం సమపాయయ
త్ప్రీతిపదం మోదాశ్రుధారాప్లుతా ॥ ౯౭ ॥ పీత్వా తే హరిపీతశేషమ
మృతం తస్యాః స్తనస్య క్షణాల్లక్ష్మీవల్లభదివ్యమంగళతనుస్పర్శప్రభావా
త్తదా । భక్త్యా రామరమాధవౌ చ పితరౌ నత్వా నభోమార్గతః ప్రా
పుర్లబ్ధనిజస్వరూపమతయో మోక్షం నృణాం పశ్యతామ్ ॥ ౯౮ ॥ మృ
తాగమననిర్గమం నిజతనూభువాం దేవకీ విలోక్య బహువిస్మితా మనుత
కృష్ణమాయామిమామ్ । అనంతచరితాన్యహో భువి విభాంత్యనంతస్య భో
శ్శృణోతి య ఇదం ముదాచ్యుతచరిత్రమేత్యచ్యుతమ్ ॥ ౯౯ ॥ గ ॥ అ
థ పునః పృథ్వీపతౌ పరమాత్మనో రమాపతేర్భగిన్యాస్సుభద్రాదేవ్యా మ
దీయపితామహ్యాః మహోద్వాహమహమహమత్యంతకుతూహలేన
శ్రోతుమిచ్ఛామీత్యభిహితవతి మహర్షిరేవం వ్యాజహార ॥ ౧౦౦ ॥ వ ॥
పార్థః పార్థివపర్యటన్ స పృథివీం తీర్థస్య యాత్రాచ్ఛలాత్సంప్రా
ప్తస్తరసా ప్రభాసమశృణోద్భద్రోద్యమం స్వాప్రియమ్ । దాతుం
దుష్టసుయోధనాయ భగినీం భావే హరిం భావయన్ సద్యస్సంగతతద్గిరా స
మభవన్మాయాయతిస్తాం స్మరన్ ॥ ౧౦౧ ॥ యతిస్స కాషాయపటత్రి
దండీ కమండలూన్మండితబాహుదండః । స్మరన్ స్మరంస్తాం స్మరబాణవి
ద్ధో ద్వారావతీమాప నిజేష్టసిద్ధ్యై ॥ ౧౦౨ ॥ సభాజితస్తత్ర జనైరశే
షైః పీయూషకల్పం బుభుజే స భైక్షమ్ । కృష్ణాగ్రజః కృష్ణనివారితోఽపి శ్ర
ద్ధాన్వితస్తం స్వగృహం నినాయ ॥ ౧౦౩ ॥ నిమీల్య నేత్రే బకవన్నితాం
తం మానసస్థామీక్ష్యాతివిరక్తముర్వ్యగ్రమ్ । సపర్యయాముష్య భవామిథ

న్యామ త్వేత్యుక్త్వా చానుజమేష హర్షాత్ ॥ ౧౦౪ ॥ భోభోః కృష్ణవి
తృష్ణమేనమనఘం యోగీంద్రమాలోకయ బ్రూతే నైవ సకృచ్ఛ్ర కించిదస
కృత్పృష్టోప్యతివాదరాత్ । ఏతాదృఙ్మునిసత్తమో న హి పురా దృష్టోఽతి
నిష్ఠాన్వితః పుణ్యో నైన పురాతనేన మన వైలబ్ధాస్య సేవాద్య నః ॥ ౧౦౫ ॥
చాతుర్మాస్యమహావ్రతస్య సమయస్సంప్రత్యతస్సంయమి శ్రేష్ఠస్యాస్య
గుహాప్రవేశ ఉచితో హ్యస్మద్గృహాంతఃపురే । శుశ్రూషార్థమసౌ స్వసా
సముచితా కన్యేతి మన్యేఽపి చ సాస్ప్రస్యాః ప్రియభర్తృసంపదధునై తస్య
ప్రభావాద్యతేః ॥ ౧౦౬ ॥ గ ॥ ఏతదాకర్ణ్య కృష్ణోఽసౌ సశిరఃకం
పమనుకంపయా సస్మితమేవం వ్యాజహార ॥ ౧౦౭ ॥ ప ॥ యద్యప్యసౌ
పూజ్యతమో యతీంద్రో మన్మాననే సంశయ ఏవ భాతి । యతోఽయువాయ
స్తుయువత్య ఏతాః చాస్య స్సకన్యాశ్చ నరేంద్రగేహే ॥ ౧౦౮ ॥ శ్రీకేశ
వాంశోఽపి పరాశరః ప్రాక్కైవర్తకన్యామగృహీత్స్వరాతః । భో
క్తుం స్వయంభూస్స్వసుతామథావస్తునీంద్రకన్యాం సురరాట్సురేమే ॥
౧౦౯ ॥ ఆకర్ణ్య కృష్ణోదితవాక్యమేతత్ప్రామోబ్రవీద్వత్స భవాదృశా
నీ। జానాసి న త్వం తు యతేః ప్రభావం యోగీ విరాగీ కథమేవ భోగీ ॥ ౧౧౦
అస్మాకం యతివర్యాణాం దూషణం నైవ భూషణమ్ । భద్రమస్తు సుభద్రా
యాస్సేనయాన్యతపస్వినః ॥ ౧౧౧ ॥ గ ॥ ఇత్యుక్త్వా పాణౌ ప్రగృ
హ్య గోవిందమన్యత్రానీయ హర్షేణ మృషాయతీంద్రస్య శుశ్రూ
షార్థం సుభద్రాం బలభద్రః ప్రేషయామాస ॥ ౧౧౨ ॥ ప ॥ తమా
హ కృష్ణః ప్రియతాం యథేష్టం భవద్భిరార్యైరఖిలార్థవిద్భిః । సత్యా
గ్రసేన ప్రముఖేషు సత్సు మతం మదీయం కథమేవ సిద్ధ్యేత్ ॥ ౧౧౩ ॥ తం
తస్కరం మస్కరిణం హి రావణం సంస్మారయాత్యేష మృషాయతిః ప్రభో ।
అనేన కిం కిం భవితా మనస్వినా భవేద్వ ఏవ ప్రథితం ఫలం పురః ॥ ౧౧౪ ॥
తతస్సమాగతా సాధ్వీ సుభద్రా భద్రదర్శనా । పుష్పాదీన్ సముపాదా
య శుశ్రూషార్థం మృషామునేః ॥ ౧౧౫ ॥ భైక్షార్థే భక్ష్యభోజ్యా

నీరాజనార్హాణి ప్రగృహ్యసా । పున్నర్థోద్దీపకాన్యాగాత్సుప్రియం మన్మ
థదీపికా ॥ ౧౧౬ ॥ కృతాంజలిః కృష్ణముపాచకృష్ణః పద్మాసనస్థం ముని
వర్యవేషమ్ । భో భో భవంతో భువనేకృతార్థాః కిరాతమైక చింతాః సతతం
యతో వః ॥ ౧౧౭ ॥ దృష్ట్వా సుహర్షనిమీలితాక్షీ యుగళం మౌనవ్రతం మా
యినం మాయాపి స్వయమిప్సితస్య సదృశం సంతుష్య సంసాధనమ్ । ఊహే
చేన్నాహ్ని జమార్యపశ్యతు భవాన్ యోగీంద్ర మన్యాదృశం ధ్యానారూఢ
మిమం ద్రఢేన మనసా పారార్థ్యచింతంపరమ్ ॥ ౧౧౮ ॥ గ ॥ ఏవమే
వమతికాంతేషు కతిచిద్దినేషు కదాచిద్యతేరంతికమాగతేయం సుభద్రా
భద్రరూపమేనమాలోక్య లోకైకవీరమర్జునం శంకమానా ప్రణమ్య
సస్మితమేవమాబభాషే ॥ ౧౧౯ ॥ ప ॥ యోగీంద్రాఖిలపుణ్యభూమి
షు భవాన్ సంచారశీలస్సదా తీర్థస్నానమిషేణ పుణ్యనిలయాన్ ప్రా
ప్తస్స పార్థోత్తమాన్ । దృష్టః కిం భవతా కదాపి విపినే యత్రాపి కుత్రా
పి వా సౌందర్యాంబునిధేస ఏవహి భవాన్ యద్వత్స్థితస్యాద్భవన్ ॥ ౧౨౦
శ్రుత్వేదం రుచిరం వచస్స యతిరాట్చక్షుస్సముస్మీలయం స్తస్యా రూపము
నుత్తమం మునిమనో మోహప్రదం వీక్షయన్ । మత్వా ధన్యతమం స్వ
యం సమవదత్సోహంహి యం మన్యసే యోగీంద్రస్తవ సంగమార్థమభ
వం భద్రే సుభద్రే ధునా ॥ ౧౨౧ ॥ తద్వాక్యం మధురం నిశమ్య సరయం
సర్వాంగరోమాంచితా చంద్రాస్యాలికుచ స్తనీస్మితయుతాస్నిగ్ధం బభా
షే వచః । కామం కామశరాభితప్తహృదయామృద్వాహ్య మాం రక్షి
తుం యత్నః కః కలితోర్థ భామ్యృతమ్యతే జీవామి తేన క్షణమ్ ॥ ౧౨౨ ॥
రామాద్యాస్తు సుయోధనాయనచిరాన్మాం దాతుముద్యుంజతే త్వామే
వాహమతిప్రియం హృది వృణే నాన్యం పతిం కామయే । ప్రీతిస్తే మయి చే
దుపాయముచితం సంచింత్య మత్ప్రాప్తయే మహ్యం దేహ్యభయం మనో
జ్ఞ భవతాద్ధైర్యావదాతం మనః ॥ ౧౨౩ ॥ పీత్వా తద్వచనామృతం శ్రీ
మణాతస్సాంచర్యదివ్యామృతం నేత్రాభ్యామమృతాంధసుం సమనుతస్సా

త్తాన మేవార్జునః । తాం మూచేపి చ భద్రమస్తు సుభగేత్యుక్త్వైవ మగ్నం
మనః సంప్రాప్తాస్మితత్రోద్యసిద్ధివిషయే సంచింత్య తామచ్యుతః ॥ ౧౨౪ ॥
ఇత్యుక్త్వా త్వరయా సమేత్య జననీం లజ్జాన్వితా వర్ణయత్స్వేష్టం సర్వమశే
షమస్య యమినోభీష్టం చ జిష్ణోః పరమ్ । మాతా హృష్టమనాస్స్వయంవ
రవిధేర్లబ్ధార్జునే శ్యాత్మజా జానంతం నిఖిలం నిజాత్మజమిదం ప్రాబో
ధయన్నాథవమ్ ॥ ౧౨౫ ॥ మాతుర్వాక్యమిదం నిశమ్య స హరిర్మందస్మి
తో మోహయంస్తామాహాంబ మనోరథం న సులభం మన్యే భగిన్యా మమ ।
ఆర్యా రామముఖా యతోత్ర విముఖాః కార్యే తు నిస్సంశయో మామాశ్రి
త్య న కోపి శోచతి జనో జాయేత కిం తే ప్రియమ్ ॥ ౧౨౬ ॥ ౫ ॥ ఇత్యభయ
మభిధాయ తావదేవ తీర్థయాత్రాపదేశాదంభోధితీరముపగమ్య పిత
రౌ వినైవ సంయుక్తో రామాదిభిర్యాదవైస్సహ సైవ తత్ర ప్రవర్తితప్ర
త్యూహావికృత్యః కృత్యవిదాంకకుదో మదోపహా తైష్వేవ స్వమాయ
యా యామిన్యాముపయాతస్స్వేష్వశేషేషు నిశీథ ఏక ఏవ ససంభ్ర
మం సమారూఢస్యందనో యదునందనో మందీభూతరథారవో రయాదేవ
ద్వారవతీమాససాద ॥ ౧౨౭ ॥ దృష్ట్వా కృష్ణముపాగతం ప్రముదితో
భక్తిప్రియం ఫల్గునస్తస్యోక్త్యైవ సదారమింద్రమధిక ప్రేమాస్పదం సం
స్మరన్ । సద్యః ప్రాప్తమిమం ననామ శిరసా సప్తర్షిభిస్సంయుతం సం
శ్లిష్యాత్మజమర్జునం భుజయుగాత్ప్రియుక్త్యాసోప్యాశిషమ్ ॥ ౧౨౮ ॥
జిష్ణుః కృష్ణపదాబ్జయుగ్మనమన్మాభ్యర్ణకిరీటోజ్వలన్మాణిక్యైరమర
దుప్రుష ఏనికరైరర్చి రాజమున్నర్చయన్ । సప్తర్షీన్ ప్రణనామ వి
ష్ణురపి తాన్ పృష్ట్వాపి చ స్వాగతం సర్వేభ్యో మధుపర్కమప్యతనుత శ్రీ
పుష్కరాక్షః ప్రభుః ॥ ౧౨౯ ॥ ౫ ॥ తేపి ఋషయో హర్షగద్గద
యా గిరా గీర్భిః పురాతనీభిరభిష్టూయ కృష్ణం ప్రణయ్యాచ తన్నిదేశే
న ప్రశస్తం నిశ్చిత్య ముహూర్తం ముదితేన మరుత్వతా మణిఖచితభూష
ణైర్భూషితం కౌంతేయం సకౌతుకం కృతకౌతుకమంగళమారచయ్య క

ల్పకకుసుమనికరైః కస్తూరికాకుంకుమహరిద్రాదిభద్రితమైద్రవైర్వి
వ్యవస్త్రాభరణైస్సుభద్రామింద్రాణ్యరుంధతీభ్యామపి ప్రసాధయా
మాసుః ॥ ౧౩౦ ॥ వ ॥ శ్యామం స్వర్ణమయైర్మణీంద్రఖచితైస్సంభూ
షితాంభూషణైర్మందస్మేరముఖీం మనోహరతనుం దేవీం సుభద్రాం వ
ధూమ్ । జిష్ణోర్దక్షిణపార్శ్వమాశు మహితే పీఠే మణీంద్రాంచితే లబ్ధ్వా
స్వాత్మజసమ్మతిం సమనయన్మాతా తయోర్దేవకీ ॥ ౧౩౧ ॥ ధనంజయోజ్జ
హ్వాతిజాతహర్షే ధనంజయే ప్యానకదుందుభిస్తు । ముదాంకమారో
ప్య నిజాత్మజాతాం తస్మై సభార్యః ప్రదదౌ సుభద్రామ్ ॥ ౧౩౨ ॥ మ
హోత్సవేస్మిన్విభవైరనేకైస్తరంగితే మంగళవాద్యఘోషైః । దివౌక
సాం దుందుభయః ప్రణేదుర్నృత్యంతి చైవాప్సరసాం ప్రసక్తమ్॥౧౩౩॥
కృత్వార్జునో మంజుళలాజహోమం సంగృహ్య పాణిం సహరేర్భగిన్యాః॥
ప్రీత్యా పరిక్రమ్య తతోత్రిరగ్నిం తస్యా వ్యధాదశ్మనిదక్షిణాంఘ్రిమ్ ॥౧౩౪।
లాజా విరేజుర్గళితా లతాంగ్యాః రత్నాంగదాలంకృతబాహువేణ్యోః ।
కీర్ణా మణీంద్రా ఇవ మంగళాగ్నౌ సమంతతః పార్థకరాభిమర్శాత్
॥ ౧౩౫ ॥ అన్యోన్యవీక్షణసమ్మదాత్పులకితౌ పాదాంబుజం ప్రాపతుస్స
ప్తర్షేః పితరౌ ప్రణేమతురిమౌ శ్వశ్రూం చ శౌరిం తథా । హర్షే
ణాశిషముత్తమాం విదధిరేసుసర్వసుర్వేశ్వరాః జగ్ముస్సాధుసభాజితా నిజ
పురీం స్రగ్గంధరత్నాంశుకైః ॥ ౧౩౬ ॥ రాత్రావేవ వివాహమంగళమి
దం నిర్వర్త్య వార్ధిం గతో మధ్యేతత్సుహృదా సవార్ధిశయనశ్శేతే స్మ
పూర్వం యథా । తస్యానుగ్రహతస్స పాండుతనయో లబ్ధ్వా సుభద్రాం
సుధాం దేవానామధిపో యథా ప్రముదితో రేమేభిరామామిమాం॥౧౩౭
౫ ॥ తదను బీభత్సః ప్రభాతే భాస్వంతమివ భాసురస్యందనమారోప్య
భార్యాం బాహుదండపరిమండితమహోద్దండగాండీవఘోషేణ దశాపి
దిశః ప్రకంపయన్ ప్రస్థితే సతి సతీమణిరియం సారథ్యం స్వయమక
రోత్పార్థసారథిభగినీ భర్తుర్మనోహారిణీ ॥ ౧౩౮ ॥ వ ॥ శ్రుత్వా

ఘోరధనుర్ధ్వనిం సరభసం భీత్యా ప్రబుద్ధా భటాః సంక్రుద్ధాః పురపా
లకా యతిపతిం దృష్ట్వా సుభద్రామపి । కస్త్వం తస్కరమస్కరిన్నప
హారకన్యాం పలాయస్యహో తిష్ఠేత్యూచురపి ప్రకృష్టవిశిఖైర్జఘ్ను
శ్చురథ్యారథమ్ ॥ ౧౩౯ ॥ ఏవం ద్వారవతీభటైః పథి సముద్భూతే రణే దా
రుణే బాణైస్తన్యహతా యత్రైవమశకా స్సర్వే ద్రుతం విద్రుతాః । దృష్ట్వా
థాజ్జనలాంఛితాన్ శరవరాన్ సంకేతభేరీం భియా జఘ్నుస్తే భువి యోజ
నత్రయమపి వ్యాఘ్నోతి యస్యాః ధ్వనిః ॥ ౧౪౦ ॥ తానేవం జితవంత
మాత్మరమణం దోర్భ్యాం పరిరభ్య సా సంస్పృశన్త్స్తనయోశ్శరవ్రణత
తిం సంశామ్య హర్షం గతా । తస్యాస్సోన్వభవత్సుఖం స్తనయుగస్పర్శా
దితం దుర్లభం సామ్రాజ్యాత్పరమేష్ఠినోపి చ సుఖాన్ముక్తాత్మనాం చాధి
కమ్ ॥ ౧౪౧ ॥ సంకేతభేర్యాః ప్రవిశేష ఘోషో యావచ్ఛ్రుతి నామ
శనైరమీషామ్ । రామాదిమానామపి యాదవానాం కిం వేతి తావద్ధృది సం
భ్రమో భూత్ ॥ ౧౪౨ ॥ రుంధంతి సూనో రిపవః పురీం నస్సర్వేశ్చ శూ
న్యాం యదుభిః ప్రవీరైః । రాత్రౌ వ్యం పరిహీణ ద్యుమణిప్రభాయాం
యత్రైవస్థూలకాః కృతమస్తకాస్తే ॥ ౧౩౩ ॥ పురస్య రక్షాం న విధాయ స
ర్వైరస్మాభిరత్రాగతమేవ తూష్ణీమ్ । బుద్ధిం ధిగస్మద్భ్రువికల్పితాస్మిన్
కులైకకలంకః ప్రహసంతి సూరాః ॥ ౧౪౪ ॥ అద్యైవ గత్వాహమరీన్
హనిష్యే శనైస్త్వమాగచ్ఛ సమస్తసైన్యైః । ఏవం వదన్నేవ రథీ స కృ
ష్ణం కృష్ణాగ్రజో గ్రే రథః ప్రతస్థే ॥ ౧౪౫ ॥ గ ॥ ఏవం నిగద్యాగ్రగా
మిన మగ్రజం గదాగ్రజో యమాలోక్య లోకత్రయేప్యస్తోకమూర్ధ్వనవిద్య
స్తే ఖలు శత్రవశ్శకోపి వా శక్తః కిము నిరీక్షితుమస్మత్పురీం భేరీతాడనం త్వి
దానీం న శత్రువిషయం యత్కించిదత్యాహితమివాభాతి తద్విదీర్య పున
ర్విఘ్నం వ్యాజహార ॥ ౧౪౬ ॥ ప ॥ యోగీంద్రం యువతీయువానమసి
శం సాస్మత్స్వసా సేవితుం సందిష్టా ఖలు పూర్వమేవ నిఖిలై రస్మద్గృహాంతః
పురే । యత్కించిచ్చరితం విచిత్రమభవన్నన్యేస్తి నాన్యద్ధ్రువం బ్రూతే
ధూర్తశ్శతధం యాతో వ్యశకునం పశ్చాచ్ఛుభం చ ప్రభో ॥ ౧౪౭ ॥ గత్వా

హామేవపురమద్యవిచార్యసర్వం కాలోచితం శుభకరం కలయామి కా
ర్యం । కథమేనం సమస్తముచితం మయి వర్తమానే కస్మాదిహార్య భవతాం
గమనం త్రమశ్చ ॥ ౧౪౮ ॥ క్షుద్రస్సభిక్షురథవాయమిమస్త్వథార్తో
మత్తస్సఎవ శేతుకమతిరద్య చ మనస్వసారమ్ । తం శిక్షయామ్యహమి
హైవ కృతాపరాధ మాస్తాం తిదీయగుణశీలతపోవిశేషః ॥ ౧౪౯ ॥

గ ॥ శీతత్కృష్ణభాషితం భేరీనినాదకారణం సంకర్షణోన
సంతుష్యసమభాషత భూయోప్యేవం వాసుదేవమ్ ॥ ౧౫౦ ॥

ప ॥ యతాపవశం శాకుతస్తేతిశాంతే మహాంద్వైరమాభాతి వస్సహిశస్త్రే ।
యతః పూర్వమారభ్య భాషాత్వదీయా భృశం దూషణైతస్య సత్యవ్రతస్య
౧౫౧ ॥ క్వ కన్యాతిబాలా క్వ చాయం తపస్వీ క్వ భేర్యాశ్చ ఘోషః క్వ తే
బాలభాషా । త్వమద్యాపి బాలో న జానాసి కించిద్ధ్రువం యుద్ధమేవ ప్ర
సక్తం బలిష్ఠైః ॥ ౧౫౨ ॥ ఉదీర్యైవమానాయ సైన్యం స రామో పో
యాద్ద్వారకాద్ద్రాగ్దహంస్తానివారీ । తదైవాత్యకిశ్చిద్ధపోజ్ఞవి
న్యాం శరం యేన యోధాః ప్రవిద్ధాశ్చ యుద్ధే ॥ ౧౫౩ ॥ పార్థాంకం
విశిఖం సమీక్ష్య సహసా కుత్రాగతః సోఽర్జునః కస్మాద్యుద్ధమభూదభ
క్తైర్మమ పురేతస్యేత్యముం విస్మితమ్ । రామం ప్రాహ స గద్గదం స
పురుషో యోఽత్రాగతస్సోఽర్జునః స్వామిన్ తస్కరమస్కరీ స సరయం
హృత్వాసుభద్రాం యయౌ ॥ ౧౫౪ ॥ తం దేవ్యా సహితం రథస్థమభయం
సన్యాసివేషం రుషా యుధ్వా యుద్ధమపి వ్యధుశ్చ నిహతాః యోధాస్తదీయా
శస్త్రైః । తం కోపేతి వివిత్సవశ్చితశరం పార్థాంకమాలోక్య తే భీతాస్స
న్నిధిమేవతత్ర భవతోఽర్థాంక్షి ప్రమాపేషయన్ ॥ ౧౫౫ ॥ శుభమ
శుభమితీదం మన్యమానం సరోషం బలమనలసమాక్షం భిక్షుశిక్షైకదీక్షం ।
స్వపరిజనపవనాశానిశ్వసన్ యాదవేశో హృదయకలితహర్షః ప్రా
హ హృష్టోయమస్మైస ॥ ౧౫౬ ॥ కిం వోచితం కార్యమితః పరం నస్సంపాది
తాస్మాభిరనర్థ ఏవ । మయైవనోక్తం కిము పూర్వమార్య హ్యనాదృతం

బాలవచో వృథేతి ॥ ౧౫౭ ॥ యోగీంద్రోపిజితేంద్రియోపిజగతిశ్రేష్ఠ్యం
తనిష్ఠోపివా సాన్నిధ్యేయువతీజనస్యసరయేంమోహోత్సరాత్రోభవే
త్ । పార్థస్యాపిమృషాయతిఃపరవశస్తస్యాఃకటాక్షాశుగై రేకస్యా
స్యశతస్యకల్మషవశాద్ధన్యైవతాఃపాండవాః ॥ ౧౫౮ ॥

గ॥ ఏవమాభాష్యరోషేణతీక్ష్ణేక్షణఃకృష్ణస్తత్క్షణమాత్తమనో
రథపూరణార్థంరథస్సంయుజ్యతామితిసారథిమన్వయుఙ్క్త ॥౧౫౯

ప॥ కృష్ణోద్యమంతీక్ష్ణమవేక్ష్యరామఃప్రోవాచకింకృష్ణచికీర్షితంతే
కింవైకపార్థేసతిపాపవృత్తౌపార్థాస్తదన్యైఃకృతమత్రసద్భిః ॥౧౬౦॥
హంతవ్యస్స్మతపకఏవనపరేపాపిపురారావణో నిష్పాపఃసవిభీషణః కి
ముహతోరామేణధర్మాత్మనా । ప్రహ్లాదోమహితోహిరణ్యకశిపోర్జ్యాం
త్రాహతఃకింపురా గోపాలానహివేత్తిధర్మమితిభోమం ద్వైర్వినిం
ద్యోభవేః ॥ ౧౬౧ ॥

గ॥ ఇత్యభిధాయకృతాపరాధమర్జునమేకమేవ వధిష్యామీతి
స్వయంసముత్థితంసముత్థితక్రోధహాలాహలంహాలయుధం మా
ధవోయం మాయావిదగ్రేసరస్సాధ్వసఇవ సాంజలిరంజసైవ
చ్ఛమితరోషంవిధాయకిమప్యార్యనాలోకయసి లౌకికసంగ్ర
హంభావ్యర్థంనావేక్ష్యవ్యర్థమాగ్రహంకలయసినలిలేసర
తిసేతుబంధఇవ-యథాతథావాప్యస్తత్పిత్రోరిదానీం ధనంజ
యోజామాతైవజాతఃఖలుతయోర్వ్యలీకకరణేకింవాప్రయోజ
నంజగతిరామఃక్షమావానితిఖ్యాతింసంపాదితుమర్హసీతి విజ్ఞా
ప్యపునరప్యేవం వ్యాజహార ॥ ౧౬౨ ॥

ప॥యతేర్వేషధారీసుభద్రాపహారీహత శ్చేదిదానీంసపార్థోదురాత్మా
తతఃకీదృశీయం స్వసాస్యాన్మహోత్రాః కథంవీక్షసేసాశ్రునేత్రాంభృ
శార్తామ్ ॥౧౬౩॥ స్వపిత్రోస్సురాణామనుజ్ఞాంచలబ్ధ్వా స్వయంపా
ర్థపాణిగ్రహేణైవధన్యామ్ । ప్రతీపంపరాకృత్యపశ్యేమమోదా

దిమాంపశ్యతాంప్రేమభాజాంపురస్తాత్ ॥ ౧౬౪ ॥ ఇతికృష్ణస్యయుక్తియుక్తంవాక్యమాకర్ణ్య సంకర్షణస్సర్వఇవమంత్రాహతో మాయామోహితస్తంభీభూతఃపునరాలోచ్య సాభిమానమిదమవాదీత్ ॥ ౧౬౫ ॥ వేషైశ్చైవజనోజనానతిజవాత్కుర్వత్యహో మోహితాన్ జానాత్యన్యమనోగతంసుకుటిలంకో వారుజుస్సజ్జనః। ఏతత్సర్వమభూత్త్వయైవమనసా మాయాత్వదీయాధునా మోహం మహ్యమపివ్యధాదతితరాంకింప్రాకృతేభ్యఃపునః॥ ౧౬౬ ॥

గ॥ ఏతద్వాణీమాకర్ణ్య కథమేవ మార్యేణభణితమహోబాలస్యమేమాయయైవసర్వమిదంసంజాతమితి- విదితసర్వభావేనాపి భవతా-మామనభిజ్ఞమగ్ర్యకంభవద్దాసభూతఇతి జానాత్యేవ భవాంస్తథాప్యఖిలభూతనివాసశ్శ్రీనివాసఏవ సాక్షీఖలు- వక్ష్యామికింహంహంతశాంతం పాపంశాంతం పాపమితి పిధాయకర్ణౌయుగళమనగళంరామ రా మేతి రామానుజోయం న కించిద్వ్యాజహార ॥ ౧౬౭ ॥

ప॥ మత్వామన్యువశోమమానుజఇతి ప్రేమ్ణాసరామోవదత్కొప్పేనాలమహంమనోవ్యసనతః ప్రావోచముచ్చావచమ్। పితోర్హర్షకరంకిమద్యవదమే కార్యంప్రియంకుర్వహో యేనాస్తధృగినీభవేచ్చముదితానింద్యోచనావాంభువి ॥ ౧౬౮ ॥ సుధాసమమిదంవచస్సతునిశమ్య రామానుజః పునఃపరమమాయయాప్యధితివంచకస్సంజగౌ। భవత్క్రముచితంవచోమమభవన్మనస్సంమతం భజామిభగవంస్తతఃకలహశూన్యమానవ్రతమ్ ॥ ౧౬౯ ॥ మాభూత్తథావత్సవదత్వదిష్టం తుష్టిం చపిత్రోఃకరవాణితూర్ణమ్। ఇతీరయంతంతమువాచకృష్ణోయుక్తం మతంచేన్మమవచ్మివాచమ్ ॥ ౧౭౦ ॥ తుష్ట్యైతాంపితరోయథాయదుపతేకార్యంతథాకల్ప్యతాం తస్మాదస్తదశేషబాంధవచయైస్సంభారతఃసమ్భృతైః। ఇంద్రప్రస్థముపేత్యపాండుతనయాన్ దృష్ట్వార్జునంభా

సురం భద్రైస్సాంద్రైస్సుభద్రా హాసరసను సంయోజ్య భాగ్యైశ్వర్యై శిష్టైః ॥
౧౭౨ ॥ ఆరోప్యానపశోణ్డ్రపటమమలం సౌధం ప్రపదేశే మండితా కౌశే
యైస్తాదృశభూషణైర్ద్విజవరాశీర్భిస్సువాదిత్రకైః । స్త్రీణాంమంగళగీ
తిభిశ్చకలయోస్సాంగ ప్యమారాత్రికం యత్నాప్రాగేవతిరంగితం ద్విజసు
తైర్వివాహితం మంగళమ్ ॥ ౧౭౨ ॥ ఆర్యాష్టకమ్బుల ఘూషణంభృగు
సుతాసా దేవయానీపురా రాజానం నహుషాత్మజం యయాతిమవృణోత్తాస్వయం
ముదా స్వేచ్ఛయా । దుష్యన్తంచ శకున్తలాపి సుభగసుతా మహత్తుప్రభావా
భూసానం పోషకోర్వ్యవహారమఖిలదపి వాసార్ధానకింపావనః ॥౧౭౩॥ త
స్యాపత్య తలగర్భజస్సతి దస్త్వద్వంశజాః పాండవాః దేవీం దేవతరంగిణీ
మనుపమాముద్వాహ్యతాం పావనీమ్ । తస్యాంభీష్మమకల్మషం సుతవ
రం సంప్రాప్తవాన్ శంతనుః సోద్యాపిక్షితిమండలేవిజయతే భీష్మశ్చ
భక్తాగ్రణీః ॥ ౧౭౪ ॥ కిమిహోక్తేనచ బహునాదృష్టాంతౌ ప్రాహ
మేవనకిము విభ్రో । న్యకర్తుల్యేకపక్షే కృత్యం కిం మామవృణోన్న రుక్మిణీర
మణీ ॥ ౧౭౫ ॥

గ॥ ఏవం సర్వలోకసుభద్రం సుభద్రా కన్యాం కృష్ణ ప్రేరితం స్వోద్వాహ్య గర్భ
సేనాధియాదవవరోమద్దైవప్రశస్య వరమేశ్వరం తదీయశాసన
మనుస్మృత్య నవైస్సహసాదరమిందప్రస్థముపస్థాయ యుధి
ష్ఠిరాదీనభివంద్య సానందం సన్నివేశ్య భద్రాసనే సుభద్రామ
పిభీభత్సుం సముత్సుకం వివ్యస్తలవాదత్రైర రారాత్రికమంగళం
మంగళాధిదేవతాగారమణ్డాసనం యుక్తః కారయామాస సంక
షణః ॥ ౧౭౬ ॥

వ ॥ రామస్సోపిరమాపతిః ప్రముదితో ధన్యావధాన్యో భృశంస్వస్రే
సన్నుతయాతుకంచదదు తుర్యాణక్యభూషావళీః । సావర్ణాండ శకోటి
సంఖ్యమపితత్ద్య గ్రద్వయం రాజతం నాగానామయుతం తురంగ నియు
తకోటింరథానాం తథా ॥ ౧౭౭ ॥ పత్రీనాంవసుష్టి పత్న్యకోటిమపిచ

---

[1] అశీతికోటి

క్ష్మాభృత్స్వసీనామపి శ్యామానాం త్రిసహస్రికం మణిమయస్రగ్భిశ్చ సం
భూషితమ్ । హారస్సర్వమనోహరో మణిమయో రామః చంద్రోత్స
వే దత్తో జాంబవతే దదావిహ ముదా తం జాంబవత్యాదరాత్ ॥ ౧౭౮॥
సంభావ్యైవమిమాం స్వసారమపి తం పార్థం కృతార్థం ముదా దివ్యై
స్సర్వవిభూషణైరథ రథయాత్రా ద్వారకాం ప్రస్థితౌ । దృష్ట్వా రామర
మాధవౌ సపది తద్విశ్లేషబాష్పేక్షణాం కుంతీం కాంతతమైర్వచోభిరుది
తై రాశ్వాస్య తామూచతుః ॥ ౧౭౯ ॥ స్థలం వ్యావయమంబ పూర్ణ
కృపయా పోష్యాస్త్వదీయాస్సదా కల్యాణం చ భవిష్యతి ప్రతిపదం
ప్రాప్స్యత్యమేవ స్వయమ్ । బాలా భ్రాతృసుతా స్నుషా తవ మహాప్రే
మాస్పదం మత్స్వసా సంరక్ష్యా త్వసుతేవ నిత్యమితి తామాభాష్య బాష్పై
ర్వృతౌ ॥ ౧౮౦ ॥ అథ కృష్ణామపి రామకృష్ణావేవమభాషిష్టామ్॥౧౮౧॥
సాధ్వి ద్రౌపది వేత్సి సర్వమనఘే కల్యాణి యల్లౌకికం వక్తవ్యం కిము తేఽధు
నాస్మదనుజా జాతా సపత్నీ తవ । హృద్రోగో హి సపత్నతా తు జగతి ఖ్యా
తా నిశం యోషితాం । దేవి త్వం భగినీతి భావయ భృశం భద్రాం సుభద్రా
మిమామ్ ॥ ౧౮౨ ॥ మద్భాషామనసూయయా శృణు ముదా దేవిత్వ
యైవాధునా సంరక్ష్యా జనతా త్వమేవ జననీ త్వత్సన్నిధౌ జీవినాం । ప్రే
మ్ణా పాలయ బాలికాం తవ సదా శుశ్రూషణైకోత్సుకా మస్మాకం భగినీం
విహాయ జననీం త్వామాశ్రితాం మానినీమ్ ॥ ౧౮౩ ॥ ఏవం మృదుమధుర
వాణీమాకర్ణ్య కృష్ణైనం రామకృష్ణావభాణ ॥౧౮౪॥(౧)విషధరరమ
ణీం వా విశ్వసేన్నైవ నారీర్యదతికఠినచిత్తాశ్చంచలా వంచకాస్తాః । మ
మ తు హృదయమధ్యవర్తినో యద్భవంతౌ తదిహ శుభమతిస్స్యాత్సాధి
తుం యుష్మదాజ్ఞామ్ ॥ ౧౮౫ ॥ ఏవం విజ్ఞాపితో యాజ్ఞసేన్యా సర్వజ్ఞ
స్సం ప్రహృష్టస్సుభద్రాం భద్రతరబుద్ధివాదానేవమవాదీత్ ॥౧౮౬॥
రత్నం వృష్ణికులాబ్ధిజం త్వమధునా వత్సే సుభద్రే స్వయం పాండోర్వంశ

(౧) భుజంగీం

సముద్భవేనమణినా పార్థేనసంగుంభితమ్ । తత్త్వంసాప్యుభయాన్వ
యస్యమహతోజాతామహాభూషణంభద్రేభద్రమిదంసదానిజయుతాం
జాజ్వల్యమానంభువి ॥ ౧౮౭ ॥ పత్యుర్యాప్రతికూలమాచరతిదుర్వ్యా
ధిస్సాపిత్రోశ్చసా సాధ్వీచేత్ప్రియభాషిణీప్రతిదినంభర్తుర్మనో
ల్లాసినీ । భాస్వత్కీర్తికులద్వయస్యచసదాసంపత్ప్రదేవస్యయంభా
త్యేవత్రిదశేశ్వరస్యరమణీవోత్తుంగభాగ్యాప్యహో ॥ ౧౮౮ ॥ కోహి
న్వితాబ్రూహీనదుష్టవాక్యం క్రుద్ధాపిపత్యాభజమానమేవ । సపత్ని
తాంమాసురతేసపత్నైత్వంపిత్రోర్గృహంమాస్వరజాస్తువత్సే ॥ ౧౮౯
పతివ్రతాయాఃపతిరేవబంధుర్ధనంచధర్మోపిమహత్ప్రపత్త్యా । సర్వప్ర
దందైవతమేవయస్యాస్తస్యైభవేచ్ఛ్రీరమణఃప్రసన్నః ॥ ౧౯౦ ॥ ప
తేత్సుఘోరేనరకేస్వభర్తుర్నిందాపరాతీర్థపరాపినారీ । స్వయం
భువాసైవకలౌతుసృష్టామత్స్యస్యమ్పృత్యుత్పహిమృత్యరన్యా ॥౧౯౧
అవాచ్యవాచముచ్చార్య లక్ష్మణంశుభలక్షణమ్ । జగన్మాతాపిసాసీతా
రాక్షసీభిర్విహింసితా ॥ ౧౯౨ ॥ లోకానామవనార్థమేవమకరో
త్సందర్శయంతీస్వయం లీలామానుషరూపిణీజనకజాస్త్రీణాంచ యుష్మి
లతాన్ । దుఃఖానామజితేందిరాయస్యనివహాన్స్త్రీలోలచిత్తస్యచ
శ్రీరామోప్యటవీపటుశ్చనిలయాన్ప్రాదర్శయత్ప్రాక్ప్రభుః ॥౧౯౩
తస్మాన్నాపయుఘ [illegible] ప్రేమ్ణావదన్నశ్రుణా కృష్ణస్సాశ్రు వి
లోచనామతితరామాశ్వాసయత్సోదరీమ్ । తాన్నత్వాథయుధిష్ఠిరా
దిసుహృదస్సాహోదనానాంప్రహారి స్సరైవరాత్తసుదృగ్జనైర్నిజపురీం
రామాభిరామోయయా ॥ ౧౯౪ ॥ ఏతాంపుణ్యకథాంపఠేత్ పురహ
రఃప్రాప్తగపునఃపార్వతీభూయోభర్తృమతిరతిశ్చసమభూద్ధస్తేభవా
ద్భుతేనరి । భార్యాంభద్రతమాంనుపైతిసముదాయశ్చకప్రవారేపరేత్సం
తత్యాయురుదారసంపదమపిశ్రీకాంతకాంతాలయమ్ ॥ ౧౯౫ ॥ **

ఇతి శ్రీకృష్ణలీలామృతే నవమోల్లాసః ॥

శ్రీరామాయనమః.

శ్రీకృష్ణలీలామృతే దశమోల్లాసః ప్రారభ్యతే

వాత్సల్యమాత్తచరణాశ్రయజీవజాతేష్వస్తోకం కృష్ణస్య సంశృణుతు నః పరమం నృపేంద్ర । యత్స్వాత్మస్వపదయుగముపగాఢగృహమాశ్రితానాం వత్సస్య ధాతుమివ గౌరిప్రబింముద్రైవ ॥ ౧ ॥ కశ్చిత్కృష్ణసఖః ప్రశాంతహృదయః కృష్ణైకభక్త్యానిశం పూర్ణోఽర్దశ్శ్రీతిదేవనామమహితో లబ్ధార్థతృప్తస్స్వయమ్ । నిష్కామో మిథిలాపురేప్రముదితశ్చాసీద్గృహస్థాశ్రమీ నిత్యం కృష్ణగుణామృతేన నిభృత శ్రోత్రద్వయస్తత్ప్రియః ॥ ౨ ॥ తత్తుల్యో బహులాశ్వసంజ్ఞమిథిలాధీశోరమేశప్రియో భక్త్యావేవముభౌ భృశం భగవతో ధ్యానావధానాంతరౌ । భక్తానామభయప్రదానకుశలః కృష్ణః ప్రసన్నస్తయోస్సంయుక్తో మునిభిర్యయావపి మిథిలామాగాద్రథస్థో ముదా ॥ ౩ ॥ దృష్ట్వా సూర్యమివోదితం యదుపతిం పౌరాః ప్రఫుల్లాననాః సంతోషాశ్రుమరందపూర్ణనయనాః ధన్యాస్సమస్త్యార్హణామ్ । స్త్రీపుంలోచనచక్రవాకనికరాశ్చాత్యంతహృష్టా బభుశ్శ్రీమత్సుందరమందహాసవదనశ్రీకృష్ణసందర్శనాత్ ॥ ౪ ॥ ఆత్మావలోకనవిజృంభితభక్తిహృద్భిర్వీస్తతోఽవపదేశమకరోజ్జగతాం గురుస్సః । శృణ్వన్సురైః క్షితిసురైరభిగీత ముచ్చైః పాపాపహం నిజయశశ్శనకైర్జగామ ॥ ౫ ॥ స్వామనుగ్రహాయ సముపాగత ఇత్యవేత్య శ్రీశంఋషిప్రవరసంతతిశోభమానం । తౌ మైథిలశ్చ మహితశ్శ్రుతదేవనామా భక్త్యాప్రణమ్య పదయోః కలితాంజలీ స్తః ॥ ౬ ॥ సంప్రార్థయేతాం యుగపద్వినీతా వాతిథ్యతస్తావథనిత్యతృప్తమ్ । కుక్షిస్థలోకం కలయంతముచ్చైస్త్రపానమత్యర్థ సమృతాంధసోఽపి ॥ ౭ ॥ అంగీచకార కృపయా పరమాం సపర్యాం భక్తప్రియః ప్రియచికీర్షురగాన్నృసింహైః । తద్భక్తయుగ్మసదనం యుగప

* శుకమహర్షిణా

న్మహాత్మా కృష్ణద్వయస్సవియమహో మునయోపి భూత్వా ॥ ౮ ॥ మమై
వ గేహే వసతీతి కృష్ణో హ్యష్టాయథా ద్వ్యష్టసహస్రనార్యః । తథాగతో
యం మమ గేహమేవైత్య తౌ విభూ సంముదితౌ వసాతామ్ ॥ ౯ ॥ సం
ప్రాప్తానథ మైథిలో మునివరానానందబాష్పేక్షణః కృష్ణంచ ప్రియ
తః ప్రణమ్య చ పదాంస్తేషాం పరం పావనాన్ । సంప్రక్షాళ్య ముదా ద
ధార తదపో మూర్ధ్నా సభార్యస్తతః । సంతృప్తానకరోచ్చ భోజనవ
రైస్స్రగ్గంధవస్త్రాదిభిః ॥ ౧౦॥ పాదావంకమసౌ ప్రణీయ నృహరేస్సం
స్పృశ్య సపత్రీయం సానందాశ్రురువాచ తం త్వమసి భో సర్వాంత
రాత్మా ప్రభుః । పాదాబ్జం త్వంతాంతవేహాకృపయా స్వాకం దృశాం గో
చరః పద్మాపద్మభవాదయోపి నితరాం ధన్యా హి యత్సేవయా ॥౧౧॥ ని
ష్కించనానామపి నిర్గతీనా మాత్మానమప్యాశు దదాసి నూనమ్ । శర
ణ్యతేంఘ్రిస్తరణిర్భవాబ్ధేర్భూమావతీర్ణోసి నతావనాయ ॥ ౧౨ ॥
ప్రేమప్రకర్షాన్నతవత్సల త్వం వసన్ గృహే స్మిన్ కతిచిద్దినాని ॥ ధ
న్యం నిమేర్వంశమిమం పునీహి । ద్విజైస్సమేతో రజసా త్వదంఘ్రేః
॥౧౩ ॥ విజ్ఞాపితో భక్తిభరేణ రాజ్ఞా విప్రైస్సమేతో భగవానువాస ।
కుర్వన్ సకల్యాణమతీవ నిత్యం సపూరుషాణాం పుంసుందరీణామ్ ॥౧౪ ॥
మనోమయూరశ్శ్రుతదేవనామ్నో ప్యాలోక్య కృష్ణాంబుద ముజ్జ్వలం
తం । రత్నాళిభూషా తటితా కటాక్షపీయూషవర్షేణ భృశం ననర్త ॥
౧౫ ॥ నత్వా మునీంద్రాంశ్చ ననర్త భూయో వాసాంసి ధున్వన్ సము
దా సభార్యః । సమర్ప్య తేభ్యస్తృణపీఠమంఘ్రీన్ ప్రక్షాళ్య మూర్ధ్నా
తదపో దధార ॥ ౧౬ ॥

గ ॥ ఏవం సంలబ్ధ సర్వమనోరథశ్శ్రుతదేవస్సంప్రహృష్టతనూ
రుహో మహాత్మనస్తాంస్తథావిధఫలమూలకందకందళితైః పరిమ
ళితపానీయైః పవిత్రితైస్సత్వసంపాదకైః పరమాన్నైస్స
న్నితామోదకస్తూరికాకుంకుమసంకలితగంధైర్మకరందరసభ

రితకుసుమనికరైః కమనీయతరతులసీదళవిలసితైర్విశేషతస్స
మారాధ్యసమారాధ్యాన్ స్వహృదయేప్యవంధ్యాయితి స్మ ॥౧౭

వ॥ కథంమమాసీదతికిల్బిషస్య శ్రోత్రియస్యోదుర్విషయైషిణోస్య । హా
రేః పదాబ్జద్వయదర్శనం హియేపవనౌర్విస్తరితుంభవాబ్ధిమ్ ॥ ౧౮॥ అ
ద్వేషంచాభిముఖ్యంతదనుభగవతో దివ్యలీలామృతస్య ప్రీత్యానిత్యంపి
పాసాంస్వయమపిదిశతాం సంగమంసాత్వికానామ్ । దేహాత్మభ్రాంతి
మోహప్రశమనకుశలం దేశికంచప్రదాతుం నిర్హేతుర్వ్యానిదా
నంమయిలసతికృపాశ్రీపతేస్సైవమన్యే ॥ ౧౯ ॥ ఏవంవిచింత్యమనసా
తరసాచ్యుతస్య పాదాభిమగ్నపరస్సుతస్సదారః । వాత్సల్యపూర్ణ
మనిశం శరణాగతేషు ప్రోవాచతంసవినయంశ్రుతదేవనామా ॥ ౨౦॥
సృష్ట్వాసర్వమనుప్రవిశ్యచజగత్తస్యాంతరాత్మాపిచస్వామిన్ కేవలక
ర్మమార్గనిరతాందూరస్థితస్త్వంధ్రువమ్ । విష్ణోస్తేసతతంతనుశ్చిద
చిదామోక్షప్రదాతేతిచ త్వాంజ్ఞాత్వాతవశేషతైకమనసాం భాసి
ప్రసన్నోంతికే ॥ ౨౧ ॥ యావత్త్వంస్మృతిగోచరోననృహరే క్లేశో
స్థితావన్నృణాం సాక్షాద్దర్శనమద్యమేనయనయో ర్దత్తైవధన్యంవ్య
ధాః । శ్రుత్వైతద్భగవాన్ ప్రగృహ్యకృపయాపాణింస్మితాస్యోవదత్సం
ప్రాప్తాంస్త్వదనుగ్రహాయసదయం సంభావయైతాన్ ద్విజాన్ ॥ ౨౨
ఇమేద్విజకులోత్తమానిజపదాబ్జధూళ్యానిశం పునంతిపృథివీమిమాం
మనసియత్సదామత్పరాః । అపేహినచతుర్భుజంప్రియమిదంకదాపి
ద్విజాదహంశ్రుతిమయోయతస్సతతమస్మయాశ్రోత్రియాః ॥ ౨౩॥
చరాచరమిదంజగన్మమతనుర్ద్విజాస్తుస్వయం సభాజనసుభాజనంజ
డజనోవజానాత్యమూన్ । సమర్చయతుమన్మనాహృదిభవాన్ముదా
సర్వదా భవామిముదితఃపరంమమపదంమయానేష్యసే ॥ ౨౪ ॥ కృ
ష్ణాదేశమిమంవహన్ నశిరసాహృష్టస్సకృష్ణాన్ ద్విజాన్ భక్త్యారాధ్య
చధన్యతాంసమభజన్నాన్యోయథామైథిలః । ఏవంమోక్షపదేభిషిచ్య

కృపయాభక్తాముకుందో ముదా ప్రాగాద్వారవతీమశేషవిభవైర్భక్తా
మరద్రుర్విభుః ॥ ౨౫ ॥ * * * * *

నారాయణమహర్షిణా నారదాయోపదిష్టశ్రుతిగీతే వ్యాఖ్యాప్రారమ్భః.

అథ రాజర్షిర్మహర్షిమేవమభాషత ॥ ౨౬ ॥ ప ॥ బ్రహ్మన్బ్రహ్మణినిర్గుణేపి చిదచిద్విహీనతాభ్యాం పరే నిర్దేశ్యే గుణవృత్తయః కథమిమే వేదాః ప్రవృత్తాస్స్వయమ్। ఏవం తేనమహీభృతా మతిమతా పృష్టః ప్రహృష్టః పరం ప్రోవాచేత్థమథోచ్చకైస్స మునిరాట్చిత్తే విచిన్త్యాచ్యుతమ్ ॥ ౨౭ ॥ జీవానామసృజత్కృపానిధిరయం సంఛిన్నపక్షాండజ ప్రాయాణాం కరణం కళేబరమపి స్వారాధనార్థం తథా। భోక్తుం కర్మఫలం చ లబ్ధుమచిరాన్ముక్తైరుపాయం పరం శ్రీశో వాప్తసమస్తకామ విభవో ప్యాక్రీడనాయ ప్రభుః ॥ ౨౮ ॥ పూర్వేషామపి పూర్వజైరుప*నిషద్బ్రహ్మధృతా భారతీయా యస్తామిహ ధారయేదతితరశ్శ్రద్ధాయుతః పూరుషః। ప్రాప్నోత్యేవ న సంశయః క్షితిపతే క్షేమం స సర్వాధికం లోకే దుర్లభమన్యమార్గసరతాం సంసారదుఃఖచ్ఛిదమ్ ॥ ౨౯ ॥ శ్రీమద్బదర్యాశ్రమవాసినశ్శ్రీనారాయణర్షేరపి నారదస్య। సంవాదరూపామతిపావనీం చ గాథాం ప్రవక్ష్యామి శృణు త్వమత్ర ॥ ౩౦ ॥ నారాయణాశ్రమమగాత్స ఋషిర్దిదృక్షుర్నారాయణం ఋషివరం పరమం పురాణం। కల్పావధిస్థిరతపః కలయన్తమేషాం క్షేమాయ మోక్షకలనాయ చ దేహభాజామ్ ॥ ౩౧ ॥ తత్రోపవిష్టం ఋషిభిః పురాణైః ప్రదీపమారాత్ప్రణిపత్య భక్త్యా। తం నారదర్షిర్భగవాన్మహీంద్ర ప్రశ్నం తవైవేమమసావకార్షీత్ ॥ ౩౨ ॥ మునిర్మునీనాం హరిరేవ తేషాం ప్రపశ్యతాం సర్వఋషిప్రజానామ్। యో బ్రహ్మవాదో జనలోకభాగ్భిస్సనందముఖ్యైస్తమముం సమాహ ॥ ౩౩ ॥ శ్వేతద్వీపరమాపతే

---

* బ్రహ్మసంబంధి

స్త్వయిగతేసందర్శనైకాదరే బ్రహ్మన్బ్రహ్మసునోద్భవైర్మునిగణై
శ్శాంతైస్సనందాదిభిః । సత్రందివ్యగుణానువాదముదితైస్సాక్షాత్పర
బ్రహ్మణోపద్వద్భిర్జనలోకవాసరసికైః సర్వశ్రుతీనాంహితమ్ ॥ ౩౪ ॥
ప్రశ్నోయమేవహిబభూవతదీయగోష్ఠ్యాంయన్మాంత్వమద్యపరిపృచ్ఛ
సిసాధుబుద్ధే । తస్యోత్తరంచగదితంపరిహృత్యదోషాన్ వక్ష్యామితే
శృణుతదేవవివిచ్యసర్వమ్ ॥ ౩౫ ॥ సర్వేతుల్యతపశ్శ్రుతా ఋషివరా
స్తేతుల్యశీలాస్తథా మిత్రా మిత్రతటస్థతుల్యమతయోభక్త్యామతుల్యా
అపి । ఏకంస్వేషుసనందనంవిదధిరే వక్తారమేవాపరే శ్రోతారస్సన
కాదయస్సమభవన్ జ్ఞానాబ్ధయోపిస్వయమ్ ॥ ౩౬ ॥ తదనుతస్మిన్నని
ర్దేశ్యేనిర్గుణేపరబ్రహ్మణిగుణవృత్తయశ్శ్రుతయస్సాక్షాత్కథం ప్ర
వృత్తా ఇతిప్రశ్నస్య సనందనస్సోత్తరమిత్థముద్భావయామాస ॥౩౭॥
సృష్టంస్వేనజగచ్చరాచరమిదంసంహృత్యపశ్చాత్స్వయం సూక్ష్మప్రా
కృతతత్త్వపూరుషతతిర్నిక్షిప్యకుక్షౌస్వకే । సానందంప్రళయేశయానము
దధౌనారాయణంకారణం వేదాబోధయితుంప్రతుష్టువురమీసూతా
నృపేంద్రయథా ॥ ౩౮ ॥

గ॥ ఏవమఖిలహేయప్రత్యనీకానేకకల్యాణగుణగణైర్విభ్రా
జమానం దివ్యమంగళవిగ్రహం హరిమిమంతదీయనిశ్శ్వసితస్వ
రూపామూర్తిమత్యోగుణవృత్తయస్సమస్తశ్రుతయఏవంసం
తుష్టువుః ॥ ౩౯ ॥

శ్రుతిగీతివ్యాఖ్యానమ్

ప ॥ యామాయాజగతింజయత్యతితరాంనత్వంతయానిర్జితస్స్వామిన్
సాంద్రశుభైర్గుణైరిహన్నృణాంజ్ఞానస్యసంబోధక । హేవిష్ణోచిదచి
చ్ఛరీరజగతామాధారభూతప్రభో తాందుష్టాంజహిదుర్జయాంజయ
జయశ్రీమన్ కృపాంభోనిధే ॥౧-౪౦॥ యత్సృష్టంభగవంస్త్వయాత్వ
యిలయేలీలంసమస్తంజగత్తస్యాపిప్రవదంతిమందమతయోనాస్తీతిభ్రే

దస్తవ । కల్పాంతేత్వవశేషితస్య చిదచిద్వ్రాహస్య భూమీతలే స్యసంతి
ష్ఠతి వస్తుషేతు గళితం హ్యాధారభూతో స్యతః ॥ ౨-౪౧॥ సంగాహ్యాఖిల
పావకృంతనకథాదివ్యాప్త తాబ్ధింతన స్వామిన్ సన్మతయ స్త్వజంతి నిత
రాంతావ త్ర యంతాదృశమ్ । సృష్టిస్థిత్యుపహారకారణభవధ్యానావదా
తాంతరాః జిత్వాసంసృతి మృత్యుమాశుభవతస్సాక్షాత్పదం చాప్నుయుః
॥౩-౪౨॥ స్రష్టేత్యాత్మ ప్రకృతిశ్చ సర్వజగతాం భోక్తృత్వ హేతో
స్తథా జీవశ్చ ప్రవదంతి బోధవిధురాః ప్రోతిమోహాకులాః । తద్యుగ
గ్మాత్మకమేతయోరపి పునర్హేతుం భవంతం సదానందం యే న విదంతి తే
* దృతిసమానిశ్వాసయుక్తాశ్నవాః ॥ ౪-౪౩॥ త్వాం కేచిత్సముపాసతే సు
మతయస్త్వాకాశరూపం స్థితం హృత్పద్మేపి చ జాఠరాగ్నివపుషం కేచి
త్సుషుమ్నాస్థితమ్ । భ్రూమధ్యే శిరసి స్థితం చ సతతం కేచిత్తథోపాసకా
స్సర్వే దుఃఖమయే పతంతి న పునస్సంసార మృత్యూర్మిషు ॥ ౫-౪౪ ॥
అంతర్యామితయా విశన్నపి సదా మర్త్యాదితుచ్ఛాత్మనాం జ్ఞానస్యాల్ప
మహత్వతస్తరతమైర్భాగైశ్చ దేహేషు చ । ఉత్పత్త్యాద్యనుకార్యపి
స్వయముపాదానస్వరూపో హ్యహో కాష్ఠోపేననుసార్యపి జ్వలనవన్ని
ష్కల్మషో భాససే ॥ ౬-౪౫ ॥ తేషాం మాం సతతం ముదైవ భజతాం తం
బుద్ధియోగం నృణాం మోక్షో యేన భవేద్దదామ్యహమితి ప్రోక్తాం త్వ
యాభారతీమ్। కేచిద్విశ్వసితాశ్చ యోగి హృదయే౦గుష్ఠప్రమాణం విభుం
ప్రాణాయామపరాశ్చ మంగళతనుం త్వాం మాధవోపాసతే ॥ ౭-౪౬॥
సుశ్లోకయా త్తమహత్వబోధనకృతే శ్రీరామకృష్ణాత్మనా దివ్యం మంగళ
విగ్రహం ప్రభజతస్తే చారుచర్యామృతమ్ । పీత్వా కేచిదపాస్తతాపని
కరా మోక్షేప్యకాంక్షాస్సదా త్వత్పాదాబ్జవిలోలహంససవిధే నృత్య
న్త్యనన్యాశయాః ॥ ౮-౪౭ ॥ స్వామిన్ మత్యర్క శరీరమర్పితమిదం నీ
డం సుపర్ణస్య తే సేవార్థం యది సార్థమేవ నియతం జీవోపి ముక్తో భ
వేత్ । దత్తం నశ్వరతుచ్ఛవైషికతతేరోభిగాయఘూకాముచేత్ భూ

---

* తిత్తి

యస్సంసృతివారిధౌ సనిపతేద్గాత్రఘ్న ఏవ స్వయమ్ ॥ ౯-౪౮ ॥ దగ్ధప్రాణచయేంద్రియవ్రజమునిశ్శేషాః ద్విషంతోఽపి వాభీతా వాపి వయం చ భక్తిభరితాశ్శర్వ్యామృతాస్వాదినః । స్వామిన్ స్వస్య జగేంద్రభోగభుజసంశ్లేషాశయాశ్చ శ్రియో నిత్యం సంస్మరణాత్సమాస్సమదృశో నిర్వ్యాజబంధో స్తవ ॥ ౧౦-౪౯ ॥ ప్రాంచం త్వాం ప్రవిదంతి కేహ్యవరజా జాతా భవత్తో విధిర్యాత్తేశస్సనకాదయోపి చ మరీచ్యాద్యాశ్చ శాస్త్రం వినా । అర్వాంచః కిముత ప్రభో శ్రుతతతీరాకృష్య శేషే ముధా శిష్టస్త్వం చిదచిత్తనుస్సదసతీ నాస్త్యంతవా కేశవ ॥ ౧౧-౫౦ ॥

౪ ॥ అసద్రూపస్య జగతో జననం-సద్రూపస్య జీవస్య మరణం చాభివదతామసద్రూపోత్పత్తివాదినాం తార్కికాణాం - జీవాత్మన్యేవ స్థూలత్వకృశత్వవృద్ధ్యాదిమత్వరూపేణ భేదం వదతాం దేహాత్మవాదినాం చార్వాకాణాం-జ్యోతిష్టోమాదికర్మఫలం దేవమనుష్యయోః పరస్పరోపకారరూపవాణిజ్యవన్నిత్యమితి వదతాం కర్మఫలనిత్యత్వవాదినాం మీమాంసకానాం- జీవ ఏవ సత్వరజస్తమోగుణమయతయా స్వయమేవేశ్వరో నాన్య ఇతి వదతాం నిరీశ్వరవాదినాం సాంఖ్యానామప్యేవమారోపితయుక్త్యాభాసైర్భిన్నభిన్నదుర్మతిదుర్వాదాః భగవన్ భవత్కటాక్ష విధురాణాం భవదీయస్వరూపయాథాత్మ్యజ్ఞానవైధుర్యేణ జీవస్వరూపజ్ఞానవైధుర్యేణ చ సముత్పన్నాః - తవ కరుణావరుణాలయస్య నారాయణస్య కటాక్షవీక్షణవీక్షితానాం తు *సత ఏవ తత్సూక్ష్మచిదచిద్విశిష్ట దివ్యమంగళవిగ్రహస్య జగదాకారస్థూలావస్థారూపకార్యతాసంబంధతో జనిమత్త్వమితి- పూర్వపూర్వావస్థాశ్లిష్టిత్యాగాత్మకం మరణమితి చ బోధః ప్రజాయతే తస్మాదసద్రూపోత్పత్తివాదినాం తార్కికాణాం వాదో నిరస్తః- ప్రత్యక్షస్య

---

* సద్రూపస్య

స్థూలత్వకృశత్వాదిమతో దేహస్య చైతన్యవైధుర్యం చైతన్యవ
తో జీవాత్మనో నిత్యత్వం స్థూలత్వకృశత్వాదివికారవైధుర్యంచ
శ్రుతిప్రమాణతోనుభూతతయా దేహాత్మవాదినాంచార్వాకా
ణాం వాదవ్యుదాసః- కర్మఫలతారతమ్యాదేవతదనిత్యత్వం బ్ర
హ్మవిద్బ్రహ్మైవభవతీతి బ్రహ్మజ్ఞానఫలస్యైవనిత్యత్వం జాయ
తేతి స్మాత్కర్మఫలనిత్యత్వవాదినాం మీమాంసకానామపి వా
దో నిరాకృతః ఆత్మన్యవిద్యమానసత్వరజస్తమోగుణత్వ సర్వ
జ్ఞత్వ సత్యసంకల్పత్వ సర్వేంద్రియనియామకత్వ సర్వాధి
ష్ఠానత్వ సర్వాద్భుతశక్తిమత్వ అఘటనాఘటనసమర్థత్వా
దిగుణైర్జీవాన్నేశ్వరః తజ్జీవభిన్నో హేయగుణరహితః కల్యా
ణగుణైకతానః పరమాత్మైవ సర్వేశ్వర ఇతి శ్రుతిశతసముద్ఘు
ష్యమాణతయా నిరీశ్వరవాదినాం సాంఖ్యానాంవాదోపి దు
ర్వాద ఇతి మారీకృతః ॥ ౧౨-౫౧ ॥ భగవన్ భవద్విముఖా
నాం త్రిగుణాత్మకమిదం మానసం సకలుషమకార్యకారితయా భ
వత్ప్రభవశక్తివిరహాత్తైవాసదివభాసతే; అవికలమాకలిత భవ
దుపాసనానాం నిష్కల్మషమానసం తు భవత్ప్రభవశక్తతయై
వ సదేవ-స్వామిన్ సకలచేతనాచేతనశరీరిన్ జగత్స్రష్టృత్వ
వ్యష్టత్వ తదనుప్రవిష్టత్వ- అపరిణామిత్వ నిఖిలప్రశాస్తృత్వాద్య
నంతకల్యాణగుణైకతానస్య సూక్ష్మచిదచిద్విశిష్టస్య కార్యస్యజ
గతో మైతైక్య-తాదృశవైశిష్ట్యాదిగుణశూన్యస్య అచేతనస్య క
నకస్య తద్వికృతకటకమకుటాదేరివోద్ఘుష్యమాణమైక్యం కు
తో వా-న; గగనకుసుమాయేత ॥ ౧౩-౫౨ ॥

వ ॥ త్వాం భక్త్యా ప్రభజంతి యే త్రికరణైర్నారాయణం కారణం క్షిప్త్వా
సంసృతిమృత్యుపూర్వాధ్విని చరణౌ మోక్షం వ్రజంత్యేవ తే । యదా వేద
మజానతామపి యదిత్వద్భక్తిభక్తిస్స్యావెన్నుక్తిస్తద్భజనేపి భాగ్యరహితాః

కాన్తాంతకహాస్పదాః ॥ ౧౪-౫౩ ॥ సాహ్యం నేంద్రియసంచయైస్త
వపిభోగ్యమస్తాన్స్వరాడ్త్వం స్వయం బ్రహ్మాద్యాస్తవపారతంత్ర్య నిరతా
స్త్వద్దత్తభాగ్యోత్తరాః । సర్వోత్పాదనశక్తిమన్నమనిశం భీతా యథా
భూభుజ స్సంరాజే బలి మావహంతి భవతో తుష్యంతి పుష్యంతి చ ॥౧౫-౫౪
సంఖ్యావత్త్వయి సద్గుణాననుతరాం హేయాహరే జీవినాం ప్రాక్కర్మా
నుగుణం ఫలం ప్రదిశతో వైషమ్యదోషః క్వతే । నిర్దోషోసి యద్యద్దై
వమిదం విశ్వం గాఢలీలారతో ప్యంభోజాక్ష భవత్కటాక్షవిషయా స్తేయా
న్నిర్మోక్షం ధ్రువమ్ ॥ ౧౬-౫౫ ॥ నియామకో నేకశరీరిణాం త్వం స
ర్వాంతరాత్మా ఖలు శాశ్వతానామ్ । ఇత్థం విదామేవ మహాత్మనాం యన్న
తం మతస్త్వద్భగవన్ మహాత్మన్ ॥౧౭-౫౬॥ ఉత్పత్తిప్రళయాఖ్యవాచిద
చితో ర్వాత్మాప్యసంసర్గతస్సంభూతా ఇవ బుద్బుదాజనిమృతీ కార్య
స్య దేహస్య తు । సంతీనా మధునీవ సర్వకుసుమాంభో మరందాయ
ఖానద్యశ్చాపి నదీపతౌ విదచిత స్త్వయ్యేవ నారాయణ ॥ ౧౮-౫౭ ॥దే
హాత్మభ్రమ ఏవ సంస్మృతికరస్స్వాతంత్ర్యబుద్ధిస్తథా జాతో యం తవమా
యయైవ భగవన్ సంసారసంతారకమ్ । సిద్ధోపాయము పేయమిత్యతిదృ
ఢం సంశ్రిత్య తేంఘ్రిద్వయం ధీరాయాంతి ముదైవ మోక్షపదవీం త్వాం
సేవితుం శ్రీపతిమ్ ॥ ౧౯-౫౮ ॥ నోపాయో హి గురోరుపాసనమృతే
జిత్వా మనో దుర్జయం త్వత్పాదాబ్జముపాసితుం తదపరే నశ్రేయసే పా
యో ధ్రువమ్ । త్యక్త్వా దేశికమస్య సాధనపరా భూయోపి భూయో భవే
మగ్నా ద్రాగివకర్ణధారవిధురా వార్ధౌ వణిక్సంచయాః ॥ ౨౦-౫౯ ॥
నిత్యానందమయం స్మృతే పరవశం సాంద్రం సమస్తైర్గుణై ర్వాత్సల్యా
దభయప్రదానకుశలం శ్రీశం స్వముక్తిప్రదమ్ । భోక్తుం కేవలమల్ప
మైహికసుఖం త్వామాశ్రితానాం నృణాం భూయోబంధకమేకమేవ భవ
తి త్రైవర్గికం కిం పరమ్ ॥ ౨౧-౬౦ ॥ దేవత్వత్పదపంకజైకభజనాః
పాపఘ్నపాదోదకాః జ్ఞాతారః స్వపరస్వరూపమమలా స్త్వత్కీర్తిసం

హాస్స్వద్మని । పుణ్యక్షేత్రసరిత్సరోవరజుషస్సర్వాత్మనాం సంశ్రయాః మేతీర్థాన్యపితీర్థయంతిగురవోనోత్తారకాస్తైర్వినా ॥ ౨౨-౬౧ ॥ యథాహిరణ్యాత్కటకంహిరణ్యం సతోహరేస్సృష్టమిదంసదేవ । వాచశ్శ్రుతీనాంభ్రమయంత్యజస్రంమిథ్యాధియాపాపినఏవదేవ॥ ౨౩-౬౨ ఆసృష్టిప్రళయంజగత్స్థితమపిభ్రాంతాఃభవద్ద్వేషిణో మిథ్యేతిప్రవదంతితస్యవిలయే బ్రహ్మైకశేషభ్రమాత్ । తత్సాక్షంత్వయిలీనమేవభవతిబ్రహ్మాణ్యదస్సత్యతాం స్వర్ణస్యేవవిదంతిసూక్ష్మమతయోరూపాంతరేప్యన్యథా ॥ ౨౪-౬౩ ॥ జ్ఞానానందపిధానకారణతయా వ్యాపత్ప్రదాత్సంతతం సంమంధాంధచితశ్చితోజనిమృతీజాతేజగన్మాయతే ।త్వాగస్థ్వాలతనోస్సదావ్యయతయాసర్వాత్మనాభాసతే త్వత్త్యాగోభగవన్నహేరివమహాసరదస్తుతేశాశ్వతః ॥ ౨౫-౬౪ ॥ ఏవంతస్యతిరోహితస్యసహజజ్ఞానస్యలబ్ధ్యైపునః ర్నోపాయఃపదయోరుపాసనమృతేకారుణ్యవార్ధేస్తవ । ధ్యాత్వాపీంద్రియతర్పణైకహృదయాఃపశ్యంతి న త్వాంవిభో హృత్పద్మస్థమపిప్రయాంతిబహుధాదుఃఖానిలోకద్వయే ॥ ౨౬-౬౫ ॥ యేతుత్వదంఘ్రిశరణాఃపరమార్థదృష్ట్యాలోకద్వయేపి భజంత్యతిసౌఖ్యమేతే । ప్రాక్కర్మజంనగణయంతిఫలంప్రబుద్ధాః పీత్వాతవాద్భుతగుణామృతమేవముక్తాః ॥ ౨౭-౬౬ ॥ వేత్తుంత్వన్మహిమావధింనకుశలాబ్రహ్మాదయశ్శ్రీపతే త్వంచాప్యజ్ఞతిమస్తథాపిభవతోజాగర్తిసర్వజ్ఞతా । యస్మాత్త్వేవతదజ్ఞతాసముచితా యద్రోమకూపాంతరే బ్రహ్మాండాఃప్రలురంతితం కథమలం త్వాం స్తోతుమజ్ఞా వయమ్ ॥ ౨౮-౬౭ ॥

౫ ॥ ఏవంబ్రహ్మపుత్రాస్సనకాదయస్స్వకీయప్రశ్నోత్తరరూపాంశ్రుతిగీతిమిమాం సర్వశ్రుతిపురాణోపనిషత్తాత్పర్య భూతాంపరమాత్మనస్స్వరూపయాథాత్మ్యసందాయినీం సనందనసమీరితాంసమభినంద్యపవందిరేతమేవసనందనంసానందం॥౬౮॥

ప॥ బ్రహ్మాత్మజత్వమపి నారదసాధుబుద్ధేర్దివ్యం శ్రుతిస్తవమముం పరమం పవిత్రమ్ । ఆత్మానుశాసనమపాయహరం విధాయ శ్రద్ధాన్వితస్స విహృతిసంచరకామముర్వ్యామ్ ॥ ౬౯ ॥ ఏవం తద్బదరీమహర్షిమణినా నారాయణేన స్వయం లోకానాం గురుణోపదిష్టమనఘం తత్వం తదీయం విదన్ । దేవర్షిస్సనివృత్తసంశయతయా సంపూర్ణకామో మహాన్ రాజన్నిర్జితదుర్జయేంద్రియచయస్తుష్టావ హృష్టో గురుం॥౭౦॥ నమో నమో మంగళవిగ్రహాయ స్వాంఘ్రిశ్రితేభ్యః కృతమంగళాయ మాంగళ్యచారిత్రపవిత్రకీర్తేః క్షిత్యాముదీర్ణాచ్యుతకృష్ణవిష్ణో॥౭౧

ఏవం సంస్తూయ సుమనా మహర్షిర్మహర్షిచూడామణిం
నారాయణం తచ్ఛిష్యసంఘానమలాంతఃకరణానప్యామంత్ర్య
మదీయతాతపాదద్వైపాయనాశ్రమమాజగామ ॥ ౭౨ ॥

ప॥ సభాజితస్తేన సుఖాసనాద్యైస్తదా ముదైవోపదిదేశ తస్మై । యద్వేదవేద్యస్య ముఖాచ్ఛ్రుతం తద్వేదాంతసారం వృజినాపహారమ్ ॥౭౩॥ యత్తేన మహ్యముపదిష్టమిదం నృపేంద్ర ప్రశ్నస్య తే కథితమద్య మయోత్తరం చ । తద్దివ్యమంగళగుణైః శ్రుతయశ్చరేయు బ్రహ్మణ్యసంశయమమీ గుణవృత్తయో హి ॥౭౪॥ ధ్యాయేచ్ఛ్రీపతిమేవ సంతతమతో హర్తారమప్యాపదాం దాతారం స్థిరసంపదాం జగతాం సర్గాదిహేతుం ప్రభుమ్। యద్ధ్యానాదఘినోఽపి యాంతి జహతో దేహం హి విష్ణోః పదం సంసుప్తశ్శకునిర్విసృజ్య జవతో నీడం యథోడ్డీయతే ॥ ౭౫ ॥

గ॥ శ్రుత్వైవం శ్రుతిగీతిమిమామమందమానందపూర్ణః పరీక్షిద
పృచ్ఛత్పునరప్యేవం వైయ్యాసికిమ్ ॥ ౭౬ ॥

ప॥ యే బ్రహ్మన్ శివం శివం క్షితితలే భక్త్యా భజంత్యంజసా ప్రాయస్తే ధనినో భవంతి న తథా యే శ్రీధరం సంశ్రితాః । ఏవం స్వానురూపశీలవిలసద్దేవాశ్రయం కుర్వతాం భోస్స్వామిన్ కథయస్వ మే కథమిదం జా

తం ప్రదీపం ఫలమ్ ॥ ౭౭ ॥ ఏతచ్ఛ్రుత్వామతీవకౌతుకవతా రాజ్ఞా స విజ్ఞా
పితః ప్రాజ్ఞః ప్రాహ మహర్షిరుత్సుకతయా రాజం స్త్వయా శ్రూయతాం
త్రైగుణ్యేన యుతశ్శివో యమశివః శీఘ్రేణ కామప్రదో విష్ణుస్సంతతశు
ద్ధసత్వగుణభాఙ్మోక్షప్రదానైకధీః ॥ ౭౮ ॥ స శ్రీధరస్సర్వఫలప్రదోఽపి
శ్రియం ముకుందో బహుశో న దత్తే। అల్పస్థిరత్వాన్మదహేతుకత్వాద్భక్తో
న నశ్యేదితి సత్కృపాళుః ॥ ౭౯ ॥ నిర్వృత్తేశ్వమఖే పురాచ్యుతముఖా
చ్ఛ్రీణ్వన్ స ధర్మాత్మజో ధర్మాన్ భాగవతానపృచ్ఛదిహ యత్పృష్టం
త్వయైతత్తతః। శ్రీకృష్ణోఽపి యుధిష్ఠిరం తమవదద్యం వాను గృహ్ణామ్య
హం విత్తం తస్య హరామ్యహంకృతికరం మద్భక్తిసంవృద్ధయే ॥౮౦॥ ప
శ్చాత్తం స్వజనాశ్చ విత్తవిధురం దీనం త్యజత్యంజసా తేషాం ప్రీతిము
పైతుమేవ యతతే భూయోఽపి విత్తార్జనే। తత్ప్రాప్తౌ వితథోద్యమో
సకృదథో నిర్విణ్ణచిత్తోఽపి మద్భక్తానామనుపాశ్రయాత్ప్రతిపదం ప్రైత్యే
తి దేవాంతరమ్ ॥ ౮౧ ॥ దుర్బుద్ధిస్సులభం వరాన్యమదురారాధ్యం వి
సృజ్య ప్రభుం ప్రాయస్సంమాం పరమం భజత్యపరమానల్పాస్థిరేష్టప్రదాన్
తేభ్యో లబ్ధనశ్వరఫలశ్శీఘ్రం మదాంధీకృతో విస్మృత్యాత్త్వవరప్ర
దానపి పతేత్సంసారవార్ధౌ పునః ॥ ౮౨ ॥

గ ॥ ఏవం భగవన్ముఖేన స్వకీయప్రశ్నస్య సాధుతమం సంశయప
రిహారకం ప్రతివాక్యమాకర్ణ్య తుష్టో బభూవ యుధిష్ఠిరః ॥ ౮౩

వ ॥ హరిహరహైరణ్యగర్భాస్స్వయమిహ శాపప్రసాదయోరీశాః ।
సద్యఃకుశలావంత్యావాద్యోనతథానమీక్ష్యకారితయా ॥ ౮౪ ॥ రాజ
న్నితిహాసమిమం శృణ్వత్రోదాహరత్యయం స్పష్టమ్ । గిరిశోవృకాసు
రాయ ప్రాదాద్వరమిష్టమాపకష్టమపి ॥ ౮౫ ॥ వృక ఇతి శకునేః పు
త్రో దుర్మతిరసురోఽతిసాహసీ శూరః। తమపృచ్ఛద్దేవర్షిం త్రిషు దేవే
ష్వాశుతోషక ఇహాక ఇతి ॥ ౮౬ ॥ స దిదేశాశుభమసురం సరయం శర్వం
సమాశ్రయేత్యశివమ్ । యోయద్గుణదోషాభ్యామల్పాభ్యామాశుతోష

రోషశ్చ ॥ ౮౭ ॥ రావణబాణాసురయోస్త్వవతోరివవందినోస్తుసవ ధాన్యః । ఐశ్వర్యమతులమీశోదత్వాతతఆపసంకటంస్థాణుః ॥ ౮౮ ॥ ఇత్యాదిష్టస్సదుష్టఃపశుపతిమభజద్వ్యాజయుక్తాత్తదేహ దుత్కృత్యత్రకత్రి వ్యపిండైస్తదపిచనభజన్ వామదేవాదభీష్టమ్ । నిర్వేదాత్స్వస్థమేహా న్యథనవదిశిరశ్ఛేత్తుమేవోద్యతంతం బాహుభ్యాందాత్రిజ్ఞివార్యవ్యత నుతకృపయాపూర్ణదేహంమహేశః ॥ ౮౯ ॥ హస్తస్పర్శాద్విధా యావ్రణమిమమసురంధూర్జటిర్వ్యాజహార క్షిప్రంప్రీతోభవేయం సకృదపిభజతామల్పతోయేనవాపి । కామంకామాన్వృణీష్వ ప్రము దితమనసాభూరిదాస్యామితుభ్యం మూర్ధ్నస్తేఛేదదార్ఢ్యైరలమలమ ధునానుప్రసన్నేమయీత్థమ్ ॥ ౯౦ ॥ వవ్రేవరంస దేవాదథదుర్బుర ద్ధిర్భయావహంజగతామ్ । సమ్రియతామితిశీఘ్రం ధాస్యేహంయస్య యస్యశిరసిశయమ్ ॥ ౯౧ ॥ వరమిదమవరమనర్హం దాతుంశ్రుత్వై వదుర్జనాః ప్రహసన్ । ఓమితిదదౌవదాన్యశ్శంభుస్తస్మైపయోయ థాఫణినే ॥ ౯౨ ॥ మూర్ధ్న్యేవాథశివస్యసోయమసురోధాతుంస్వకీ యంకరం ప్రారేభేమతిర్విత్తద్వరపరీక్షార్థం కృతఘ్నఃఖలః ।భీ తేశస్స్వకృతాద్భియాదశదిశోధావన్ధరణ్యాంద్రుతం తేనానుద్రుత ఏవవేపథుయుతఃప్రాయాచ్చరోదోంతరమ్ ॥ ౯౩ ॥ తూష్ణీమాసన్ విధాతుంప్రతివిధిమమరాస్తేప్యజానంతఏవ శ్వేతద్వీపంపురారిఃపర మథతమసోభాస్వరంప్రాపపశ్చాత్ । యత్రశ్రీపద్మనాభఃప్రవిలస తికృపావారిధిర్నిర్గతీనా మాతానామార్తిహంతాసకృదపిచరణౌ ధ్యాయతాంశర్మదాతా ॥ ౯౪ ॥ దూరాదేవవిలోక్యదానవమి మం తేనార్దితంచేశ్వరం భూత్వాతత్క్షణముజ్జ్వలోజ్జ్వలనవస్త్రాయావ టుఃప్రాగ్యథా । ప్రత్యాగాదసురస్యతస్యపురతస్సప్రశ్రయంశ్రీపతిః ప్రోచేమౌంజ్యజినాద్యలంకృతతనుఃపీతాంబరస్సంభ్రమాత్ ॥ ౯౫ ॥ జానేత్వాంశాకునేయంచిరమురుతపసాశ్రాంతచిత్తోసినూనం కిందూ

రాదాగతో౽త్ర క్షణమిహ ముదితస్సాధు విశ్రామ్యతాం తే । స్వార్థస్సం
భణ్యతాం మే సపది యది మనస్సాధితుం మత్సకాశాత్ దేవం పృష్టో౽సురారే
ర్మృదు మధురగిరా సత్వమావేదయత్సః ॥ ౯౬ ॥

గ॥ తదను కపటనటః కైటభారిః కేశవో౽యం స్వయం సర్వజ్ఞో
పి సర్వజ్ఞ సంపాదిత మహాద్భుత వరవృత్తాంతమశేషం తేన దాన
వేనైవేరితమాకర్ణ్య తమేనం వ్యాజహార ॥ ౯౭ ॥ గ॥ ఏవం త
థ్యాసురేంద్ర తస్య త్రిపురాంతకస్య వచనమతివంచనం కే
నాపి నైవానవా విశ్వసనీయమితి జ్ఞాత్వైవ నవయం నిస్పృహాః త
సవిస్రబ్ధో యది వంచకస్య వచనే తవైవ మూర్ధ్ని హస్తం ని
ధాయ పరీక్ష్యతాం తద్వచసమసత్యం యది జహ్యాచిరేణ తం క్షుహ
స్సంకపదీనమ్ ॥ ౯౮ ॥

శ॥ ఇత్థం చారుచరిత్రచిత్రవచనైస్సద్గైః ప్రముగ్ధాశయో హస్తం స్వ
స్య శిరస్యధాత్స రభసం దగ్ధో౽పతద్భూతలే । సద్యోభిన్నశిరా యథా క్షి
తిధరో౽వజ్రాహతస్సో౽సురశ్శబ్దో౽భూచ్చ దిశౌకసాం జయజయేత్యా
మోదపుష్పవృష్టైః ॥ ౯౯ ॥ పాపే హతే సిపరపురరారేః పురో౽
సురారేరిహ చాధువాచా । దేవర్షిగంధర్వపితృత్రినేత్రాః స్తోత్రేసురా
శ్చాం చ శుచో హతా ద్రాక్ ॥ ౧౦౦ ॥ ముక్తం మృత్యుభయాద్భవాన్ భ
వాన్ శమ్భో మహాదేవ భో పాపో౽యం నిజపాప్మనైవ నిహతో౽బోధీహం
మహాత్మా స్వచరన్ । క్షేమీస్యాత్క ఇహ ప్రభో త్వయి జగన్నాథైకకృత్యా
గాఖిలః ప్రాయేణ ప్రహతాస్స్వయం స్వవృజినాచ్ఛ్వాః కృతఘ్నాః
క్షితౌ ॥ ౧౦౧ ॥ * రాజన్నేవముపాయతో౽సురవధాద్భూతేశహర్ష
ప్రదం భక్తత్రాణధురీణకృష్ణచరితం శృణ్వంతి యే సాదరం । నస్తార
శ్చలిఖంతి వా స్ఫుటతరం తేనిస్సమాని ర్గమాలబ్ధ్వా సంతతి సంపదో రిపు
జయం దాన్యం త్యుత్తమం చామృతమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ పునరప్యపరమితిహాసం
శృణ్వితి రాజర్షిం వ్యాజహార మహర్షిః ॥ ౧౦౩ ॥

---

* హే పరీక్షిత్

సరస్వతీతీరముపేత్య సత్రం సమాశ్రితానామృషిసత్తమానామ్ ।
త్రిష్వేష్వధీశేష్విహ కో మహాత్మేత్యుచ్చైశ్చర్చితతర్కస్సమభూన్నృపేం
ద్ర ॥ ౧౦౪ ॥ జిజ్ఞాసయా తస్య తదా మునీంద్రాస్సంప్రేషయామాసు
రిమే మునీంద్రమ్ । భృగుం స్వయంభూర్భువమీడ్యభావం సభాముపాగా
త్స చ తస్య హర్షాత్ ॥ ౧౦౫ ॥ స్తోత్రం న తస్మై విదధే విధాత్రే కౌ
తూహలాత్సత్త్వపరీక్షయాసౌ । క్రుద్ధోపి స క్రోధమవారయత్స్వం స్వ
యం స్వపుత్రోయమితి స్వయంభూః ॥ ౧౦౬ ॥ తతస్స కైలాసముపే
త్య వేగాదాత్మానమాలింగితుముద్యతం తమ్ । స్పృష్టుం తదైచ్ఛన్న శి
వం శివం స క్రుద్ధస్త్రిశూలీ స్తమభూజ్జిగాంసుః ॥ ౧౦౭ ॥ గౌర్యైనం గిరి
శం ప్రణమ్య పదయోర్దేవీ సురంతాగ్రహం చిచ్ఛేదాదర్గిరా భృగుః
ప్రహరతో ముక్తోగమద్వైష్ణవమ్ । లోకం సత్త్వపరీక్షయైవ సుఖముత్సం
గే శయానం శ్రియో వైకుంఠం ప్రతతాడ వక్షసి పదా నిష్కంటకో నిర్భయః
॥ ౧౦౮ ॥ ఝడిత్యథ సహ శ్రియా స భగవాన్ సముత్థాయ తం ప్రణమ్య శి
రసా మునిం సమవదత్కిము స్వాగతమ్ । తవాగమమజానతా కృతమిదం
మయాఽగోఽధునా క్షమస్వ కృపయా ప్రభో క్షణమిహాసనం భూష్యతామ్
॥ ౧౦౯ ॥ పునీహి పదపాథసా ప్రథితతీర్థకీర్త్యైన మాం స లోకమిహ మద్గ
తానఖిలలోకపాలానపి । భవత్పదహతాంహసో వసతి వక్షసి శ్రీర్మమ
ప్రభోద్య సుఖభాజనం సమభవం హి యస్యాః ధ్రువమ్ ॥ ౧౧౦ ॥ ఘన
గంభీరగిరైవం ప్రవదతి పీతాంబరే కృపావశే । తం సత్త్వమూర్తిమన
ఘం మేఘం మత్వా ననర్త స మయూరః ॥ ౧౧౧ ॥ పునరపి సమేత్య స
త్రం బ్రహ్మర్షిభ్యో భృగుర్జగౌ భగవాన్ । స్వయమనుభూతమశే
షం చరితం చతురాస్యరుద్రవిష్ణూనామ్ ॥ ౧౧౨ ॥ రాజసతామససా
త్త్వికదేవా ఇతి పద్మజాగ్రపద్మేశాః । నిశ్చితవంతస్సర్వే సాత్త్వికమూర్తే
స్సమాశ్రయాన్ముక్తాః ॥ ౧౧౩ ॥ ఇత్యేతచ్చరితామృతం సురుచిరం సంసా
రరోగాపహం పుణ్యశ్లోకశిఖామణేర్యదుమణేః క్షీరాబ్ధికన్యామణేః

భర్తుర్భర్గాదితమం పిబంతి ముదితాశ్శ్రోత్రేంద్రియైర్యే నరాస్తే తే నైవ భజంత్యనన్యసులభం శ్రీవల్లభేనాభయమ్ ॥ ౧౧౪ ॥

పునరప్యాఖ్యానాంతరమాహ మహారాజం మహర్షిః ॥ ౧౧౫ ॥

తత్పూర్వ్యామేకదైకద్విజవరతనుజో జాతమాత్రో మమార క్షోణీస్పర్శక్షణాత్తం మృతకమతిజవాత్తత్పితా సంగృహీత్వా । రాజద్వారం ప్రణీయ వ్యలపదతితరాం దోషతః క్షత్రబన్ధో రాజ్ఞోऽస్య బ్రహ్మశత్రో రభజదిహ మనాక్పంచతామర్భకో మే ॥ ౧౧౬ ॥ నిత్యం హింసావిహారం విషయపరవశం నిర్ఘృణం దుష్టశీలం రాజానం యే భజంతే న విశయమిహ తే భూరిదుఃఖం భజంతే । ఏవం విప్రో ద్వితీయం నరపతిసదనద్వారి సంక్షిప్య పుత్రం దుఃఖాక్రాంతస్తృతీయం పునరపి మృతమాచష్ట తామేవ గాథామ్ ॥ ౧౧౭ ॥ శ్రుత్వా తామర్జునోऽసౌ మృతవతి నవమే ప్రాగ్యథా విప్రపుత్రే తం విప్రం ప్రాహ పత్న్యా యుతమతికరుణః పశ్యతః కేశవస్య । కిం వా బ్రహ్మన్న గర్భ్యం న వసతి భవనే ధన్వివర్యో నృపేంద్రో యజ్వానో బ్రాహ్మణా వా శ్రుతిశతకుశలా నాస తే ధర్మశీలాః ॥ ౧౧౮ ॥ పత్నీపుత్రైర్వియుక్తా వ్రజినవిరహితా యత్ర శోచంతి విప్రాః వ్యర్థం తత్క్షత్రభారాస్తే నటపటలసమాస్తత్ర రాజన్యవేషాః । రక్షిష్యేऽహం ప్రజావామలమలమిహ సంరోదనైర్దైన్యతో వా నాహం తీర్ణప్రతిజ్ఞో యది కలుషహా తేస్సం ప్రవేక్ష్యే హుతాశమ్ ॥ ౧౧౯ ॥

ఏవం ధనంజయస్య ధైర్యముద్వీక్ష్య ద్విజవరోऽయం వ్యాజహార ॥ ౧౨౦ ॥

న త్రాతుం శక్నువంతి త్రిభువనపతయో యద్ధరీ రోహిణేయః ప్రద్యుమ్నో ధన్వివర్యో రణభువి యమరాడ్దుర్జయశ్చానిరుద్ధః । తత్కృత్యం దుష్కరం తైరపి చ సురవరైస్త్వం కథం కర్తుమీశో నైవ శ్రద్ధాం దధేऽహం వచసి తవ పరం బాలిశం త్వామవైమి ॥ ౧౨౧ ॥

ఇతి విప్రేణ విప్రధర్షితో విజయో వ్యాజగాద ॥ ౧౨౨ ॥

అయి మహామనిరుద్ధో నాపి రామో రమేశో ద్విజవర న చ కార్ష్ణిః కృష్ణవి

వాస్తిపార్థః । ప్రథితతరమపవ్యాంయస్య గాండీవమేతత్ప్రతిభట హృదయానాంకంపకృత్కార్ముకంచ ॥ ౧౨౩ ॥ క్షితిసురమమవీర్యం మావమంస్థావృథాత్వంత్రిణయనహృదయాబ్జోల్లాసనేలబ్ధశీలమ్ ।దురితమిహాయుధిమృత్యుంచాపిజిత్వానయేయం కలయమనసిధైర్యంతాః ప్రజాస్తేసజీవాః ॥ ౧౨౪ ॥

గ ॥ ఏవంఫల్గునవల్గువచనేన విప్రోయం విస్రంభితాత్యన్త ప్రీతమానసో దశమపుత్ర ప్రసవసమయే సవ్యసాచినశ్శౌర్యమేవ నిశామయన్ స్వనివేశనమావివేశ ॥ ౧౨౫ ॥

ప ॥ ప్రసూతికాలేథసమాగతేస్యద్విజస్యపత్న్యాస్సుతసంభ్రమేణ । పార్థంప్రపద్యప్రజగామహాత్మన్ మృత్యోరిమంవాపరిపాహి పుత్రమ్ ॥ ౧౨౬ ॥ అపేక్షయైవంద్విజసత్తమస్య జవాదుపస్పృశ్యజలం సజిష్ణుః । విస్మృత్యకృష్ణంగిరిశంప్రణమ్య స్మరన్ మహాస్త్రాణిధనుర్ధరశ్చ ॥ ౧౨౭ ॥ ససూతికాగారమథావృణోద్ద్రాక్ఛగైశ్చశస్త్రైరపితిర్యగూర్ధ్వమ్ । అథశ్చచక్రేశరపంజరఞ్చజాతశ్చశిశుఃఖంప్రజగామ సద్యః ॥ ౧౨౮ ॥ ద్విజోవినిందన్విజయంతదాజగామ రుదన్సభార్యస్సరమేశసన్నిధౌ । యశ్శ్రద్ధధేక్లీబవికత్థనంద్వృథం మూఢ్యంమమాభాగ్యవతః ప్రపశ్యభో ॥ ౧౨౯ ॥ స్వామిన్నశేషస్తనుజాన్ మృతాన్మేత్రాతుంసకార్ష్ణిశ్చసచానిరుద్ధః । సంకర్షణశ్చాప్యధునాస్తికోన్యస్త్రాతామృతానామనివార్యమృత్యోః ॥ ౧౩౦॥ ధిగ్ధిగ్ధనంజయత్వాం మిథ్యాలాపంత్వదీయమపిచాపమ్ । దైవోపసృష్టమాత్మశ్లాఘీయఃకర్తుమన్యథాయతసే ॥ ౧౩౧ ॥

గ ॥ ఏవంవిప్రఘోషణశపతిఫల్గునస్సద్యోవిద్యామాస్థాయప్రస్థాయచసంయమినీమమరావతీమాగ్నేయీం నైఋతీం సౌమ్యాం వాయవ్యాం వారుణీమపి పురీంరసాతలంనాకపృష్ఠంధిష్ణ్యాన్యన్యాన్యదృదాయుధస్సమాసాద్యకుత్రాప్యలబ్ధవిప్ర

పుత్రస్త్రసాన్వితః ప్రభగ్నప్రతిజ్ఞతయా తత్క్షణమాశుశుక్షి
ణిం వివిక్షుః ప్రతిషేధతా కృష్ణేన స్వాశ్రితావహానలేశమప్యస
హిష్ణునైవం ప్రత్యుక్తః ॥ ౧౩౨ ॥

ఛ ॥ ధనంజయ జవాదిహ ద్విజసుతానహం త్వద్దృశౌ నయామి భవధీరధీ
ర్మనసి వైకృతం మా కృథాః । శుచార్దితజనాగపరం సదసి నో వినిందంతి
యే తపవవిపులం యశో భువి విజృంభయంతి స్థిరమ్ ॥ ౧౩౩ ॥ ఉక్త్వైవం జ
గదీశ్వరస్స భగవాన్నాస్థాయ దివ్యం రథం పార్థేన ప్రవివేశ సప్తశరధీన్
ద్వీపాంశ్చ సప్తాచలాన్ । లోకాలోకమతీత్య తత్ర తమసా వ్యాప్తప్ర
దేశం గతః సుగ్రీవాదిహయాః ప్రణష్టగతయ స్తస్థుం ధభృశాంధాస్తదా ॥
౧౩౪ ॥ నిరీక్ష్య చతురో హయాన్ స చతురోచ్యుతో నిశ్చలాన్ స్వచక్ర
మచిరాత్పురో రవిసహస్రతేజోధికమ్ । అచోదయదిదం పునః ప్రకృ
తిమండలం భేదయ చ్ఛమూమివ ధనుశ్చ్యుతో రఘువరాశుగః ఖంయ
యథా ॥ ౧౩౫ ॥ ద్వారేణాథ సుదర్శనానుసరతా సంవీక్ష్య పార్థః పరం
జ్యోతిస్తత్తమసః పరం స పదధే పాణిద్వయేనాక్షిణీ । శ్రీకృష్ణోథ విగా
హ్య తత్ర సలిలే సాంద్రమహోర్మిప్రజైర్భాస్వత్తద్భవనోత్తమం
మణిగణస్తమ్భైర్భృశం శోభితమ్ ॥ ౧౪౬ ॥ తస్మిన్ దివ్యఫణాసహ
స్రవిలసద్రత్నావళిభిర్మండితం నేత్రాణాం ద్విసహస్రసంయుతసితక్షో
ణీధరేంద్రోపమం । భోగీంద్రం శితకంఠజిహ్వమపి తద్భోగస్ఫురచ్ఛ్రీ
ధరం పద్మాక్షం ప్రవిఫుల్లపద్మవదనం పీతాంబరోద్భాసితమ్ ॥ ౧౩౭ ॥
మేఘశ్యామమనంగకోటిసదృశం శ్రీవైజయంతీయుత శ్రీవత్సాంకితకౌ
స్తుభోజ్జ్వలమహాలక్ష్మీలసద్వక్షసమ్ । కేయూరాంగదభూషణైర్మణిగణై
స్సంశోభిబాహ్వష్టకం మూర్ధ్నా సంధృతరత్నసానుసదృశభ్రాజత్కి
రీటోజ్జ్వలమ్ ॥ ౧౩౮ ॥ ఆస్యాంభోజమరందలోలుపమహాలోలంబ
లీలానుగైరాలోలాసితకుంతలైః ప్రవిలసత్ఫాలం ప్రఫుల్లేక్షణం । మూ
ర్తీభూతరథాంగముఖ్యవివిధైర్దివ్యాయుధై రమ్యకైర్నిత్యైశ్చాపి సు

సునందనందకుముదైరాసేవితంపార్షదైః ॥ ౧౩౯ ॥ దృష్ట్వైవం పరమే
ష్ఠినాంప్రభుమసౌ స్వాత్మానమేవద్రుతం తంనత్వాసధనంజయస్త్విత
ముఖస్తద్దర్శనాద్విస్మితః । కృష్ణోసావపిచహృష్టహృత్సరసిజోబద్ధాంజ
లిస్సంజగావానీతాద్విజదారకాఃపదమిదం యుష్మత్సమీక్షేచ్ఛయా ॥
౧౪౦ ॥ భూభారానసురాన్నిహత్యచసతాం సంవృద్ధయేగుప్తయే ధ
ర్మాణామపిలీలయైవకలయాభూమావతీర్ణౌయువామ్ । నిర్వాహ్యా
ఖిలలోకధర్మమధునా సంపూర్ణకామౌపునర్మత్సామీప్య మిహాప్రి
యౌప్రముదితావాగచ్ఛతంమాచిరమ్ ॥ ౧౪౧ ॥ ఇత్యాదిష్టౌతుకృష్ణౌ
తదనుభగవతాతేనవైకుంఠధామ్నా తన్నత్వావిప్రపుత్రానతితరసుఖిన
స్తాన్యథారూపమేవ । ఆదాయబ్రాహ్మణాయ ప్రదదతురచిరాన్నష
ష్టాత్మపుత్రోవిప్రస్సోపిప్రహృష్టోద్భుతతరచరితౌ సాధుతుష్టావక
౨ ॥ ఏవంవైష్ణవంధామదృష్ట్వాధనంజయోతివిస్మితఃకృష్ణాన
మ్మితమేవపౌరుషం పూరుషాణామిత్యమన్యత ॥ ౧౪౩ ॥
ప ॥ ప్రదర్శయన్నేవమసౌమహాత్మా వీర్యాణ్యనేకాన్యనకృద[illegible]
భుక్త్వాప్యశేషాన్విషయాంశ్చరమ్యా నీజేసమాజైర్యజనైర్ద్విజానాం
౧౪౪ ॥ వవర్షసర్వేష్వపిసర్వకామాన్ కృష్ణస్సదాజిష్ణురివప్రహృ
ష్టః । అధర్మనిష్ఠానపిపాటయిత్వా ‡ ధర్మాదిభిర్ధర్మమపాలయచ్చ
౧౪౫ ॥ మాతంగైస్తురగైరథైరపిభటైస్సంశోభితాంద్వారకాం రమ్యో
ద్యానశతైర్యుతామధివసన్ సంపత్సమృద్ధాంసుఖమ్ । పత్నీభిశ్శ్రిత
వత్సలస్సభగవాన్ హర్తాసదామాపదాం దాతానిస్తులసంపదాంగు
ణగణారామోభిరామోమహాన్ ॥ ౧౪౬ ॥ కృష్ణోద్వ్యష్టసహస్ర
సంఖ్యరమణీ సౌదామినీనాంఘన శ్యామస్సర్వసుఖప్రదైకరమణోర
మేసతావత్తనుః । తాసాంద్వ్యష్టసహస్రదివ్యసదనప్రాసాదవర్యేషు
చ ప్రీత్యాకందుకఖేలనైశ్చయుగపత్ప్రామోదయంస్తాస్స్ప్రియః ॥ ౧౪౭ ॥

---

‡ యుధిష్ఠిరాదిభి

కల్హారోత్పలకుందముఖ్యకుసుమైస్సౌరభ్యసాంద్రాన్వితైః కూజత్పక్షికు
లైర్మిళిందనినదైస్సంశోభిపద్మాకరమ్। సంగాహ్యాంబుజలోచనాత
తియుతస్తాస్సాంద్రదృఢాలింగనాల్లిప్తాగరుచందనైః కృతమతీరంతుంసతీ
లంజలే ॥ ౧౪౮ ॥ గంధర్వైరపి వాదయద్భిరమరైర్వీణామృదంగాది
కాన్ సూతైర్మాగధవందిభిః ప్రవినుతస్సంసిచ్యమానోచ్యుతః । ప
త్నీనామపి రేచకైః కరతలైః ర్గంధస్థితానాంముదా సించంస్తాః కరిణీ
ర్యథాకరివరశ్చిక్రీడచారూదకైః ॥ ౧౪౯ ॥ తాస్తాః క్లిన్నసుసూక్ష్మశు
భ్రసిచయవ్యక్తస్తనానిస్తులాస్సన్నద్ధాస్స్మరమార్గణా ఇవజగజ్జేతుం వి
రేజుర్భృశమ్ । సాక్షాన్మన్మథమన్మథోపి వివశస్తాసాంజలక్రీడయా విస్ర
స్తాంశుకదివ్యకుంతలభరస్సంమోహితశ్చస్వయమ్ ॥ ౧౫౦ ॥ కుశీలవా
నాంనటనర్తకానాం మాయామనుష్యస్సవిశేషవేషాన్ । తద్యోషి
తాంవేషవిశేషమేతద్యోషాశ్చబభ్రుర్భువనాద్భుతాయ ॥ ౧౫౧ ॥

గ॥ రాజన్నేవం విహారతః పరమాత్మన స్సౌందర్యగత్యాలాపస్మి
తేక్షణైర్నర్మకేళిపరిష్వంగైః ప్రపహృత ధిషణానాం యోషా
ణామున్మత్తభాషాశ్శ్రియంతాన్ ॥ ౧౫౨ ॥

ప॥ జగతిస్వపతిరజస్రమపహృతబోధంబలానుజేనాద్య । విలపసికు
రరికుతస్త్వంనిద్రాభంగంనృణాం ప్రకుర్వంతీ ॥ ౧౫౩ ॥ నస్వపిషిపీత
నిద్రావయమివకచ్చిత్ప్రవిద్ధచేతాస్త్వమ్ । నళినేక్షణస్యహిష్టోస్సస్మి
తలీలేక్షణేనహృదయముషా ॥ ౧౫౪ ॥ త్వంచక్రవాకిరజనీంనయనే
నిమీల్యకింరౌరవీషికరుణంరమణంనదృష్ట్వా । కింవాప్రియంస్పృహయ
సేచ్యుతపాదజుష్టాంయద్వద్వయ శిరసివోఢుమముష్యదాస్యః ॥ ౧౫౫ ॥
కృష్ణేనకృష్టకుచకుంకుమలాంఛనానామస్మాకమీదృశదశాంత్వమపిప్ర
యాతః । కింక్రోశసిప్రతిపదంహృతకౌస్తుభాదిరబ్ధేభోవినిద్రఇహ ని
శ్వసనైస్సముద్ర ॥ ౧౫౬ ॥ క్షీణక్షపారమణభోనతమఃక్షిణోషికింయక్ష్మ
ణాక్షపితదీధితిరుల్బణేన । త్వంస్తబ్ధవాగ్వయమివాతివిమూఢభావాః

విస్మృత్య మాధవమనోహరవాక్యజాతమ్ ॥ ౧౫౭ ॥ మలయానిలతైస్తా
భిః కిం వాకలితం క్వవా ప్రియం బ్రూహి । కస్మాత్స్మరమీరయసి త్రింశా
పాంగాశుగేన భిన్నహృదామ్ ॥ ౧౫౮ ॥ శ్రీమాన్ పయోధరసఖా స్యసిత
స్యనూనం యద్వద్వయం స్మరసి తం ధృతబాష్పపూరః । కస్మాత్త్వయా పికకలి
తం కితవస్య సఖ్యం దుఃఖప్రదశ్చపలచిత్తజుషః ప్రసంగః ॥ ౧౫౯ ॥ వైకుంఠ
మంగళవచోవదమంగళానాం లుంటాకమవ్యతితరాం కలకంఠ తేపి । హృ
త్కంఠకం భవతి నోద్య వియోగినీనాం స్త్రీహత్యయా ప్రభవితా కిము వాఘ
లన్తే ॥ ౧౬౦ ॥ మహీధరమనోరథః కిముత వాపి ధతుణం హరేః పదాబ్జయుగ
ళం ముదా కథయితుం గళ్యం గైర్వరైః । స్తనైరివ పదైవ నో యది హ తిష్ఠసే
సుస్థితం క్వచిదుచ్చలసి నైవ భో వదసి నాపి చైకం వచః ॥ ౧౬౧ ॥ గ్రీష్మే స్థితేక
మలశ్రియా విరహితాశ్చ సమృద్ధ్రిబాః కర్శితాః యద్వదస్యా యమునదార
సింధుదయితా నద్యోనవద్యా భువి । తద్వత్కృష్ణముఖావలోకమథునాన
ప్రాప్య హర్షప్రదం శుష్కాస్స్యాః కృశితాః పరం వయమహో హృష్టాశ్చ
పుష్టాః పురా ॥ ౧౬౨ ॥ హంసస్సాగతమిహ కిం శౌరేర్దయితం విదామ
దూతం త్వామ్ । అత్ర సుఖమాస్వ పీత్వా దుగ్ధం స్నిగ్ధైః కథయ కృష్ణక
థాః ॥ ౧౬౩ ॥ చలసౌహృదస్స కిం వా స్మరతి స్మ త్రింస్వకీయ దాసీర్వా
కిం ప్రేషితోసి తేన క్షుద్రస్త్రీ కిస్తుకర్ణయోః క్షౌద్రమ్ ॥ ౧౬౪ ॥ సో
యం కిమర్థమస్మాన్నాహ్వయతీ మం నకామదంకితవమ్ । కథమివ భజా
మ భద్ర బ్రూహ్యత్రైప్రైషనీయతాం భవతా ॥ ౧౬౫ ॥ భువి కాపి నైక
నిష్ఠా సాక్షాల్లక్ష్మీం వినా వినీతమిమమ్ । యస్మాదవాద్యతాపి క్షౌద్రిగిరా
మాస్య మోహితా న్వేతి ॥ ౧౬౬ ॥

గ ॥ ఏవమీదృశేన క్రియమాణేన భావనభాగవతీగమణయో
గీశ్వరేశ్వరే మాధవే స్సమవాపురైవ్ణవీం పదవీమనన్య లభ్యా
మన్యాదృశీమ్ ॥ ౧౬౭ ॥

వ ॥ ఉక్తేపి యస్య శుభనామ్ని సకృత్ స్మృతేపి యస్మిన్ శ్రుతేపి వినుతే

పిచనిందితేపి । పుంసాం ప్రకర్షతి మన స్తరసా స కృష్ణ స్తం పశ్యతాం కి
ము పునః పరమాత్మరేణ ॥ ౧౬౮ ॥ ప్రేక్ష్యావపర్యచరన్ పురాణపురుషం
యాభర్తృభావాద్ధరిం తాసాం స్మారసుఖేచ్ఛయైవ దృశతపోభూమిందశ్రీ
కిం వర్ణ్యతే । కుర్వన్ కర్తసలోకసద్గ్రహకృతే ధర్మార్థకామాత్మ
కం మోక్షస్య స్వయమేవ సాధనమితి ప్రాదర్శయల్లీలయా ॥ ౧౬౯ ॥
లీలామానుషవేషిణోష్టమహిషీశ్రేష్ఠాశ్చ కృష్ణస్య తాః రాజన్ ద్వ్యష్ట
సహస్రమంబుజదృశాం సంవర్ణితాస్తే మయా । తాసామాత్మజసంచ
యేష్వతితరాం శూరేషు ధీరేషు చ । ప్రద్యుమ్నః ప్రథమః పితుః ప్రతిని
ధిర్భైష్మీసుతో విశ్రుతః ॥ ౧౭౦ ॥ తస్యాసీదనిరుద్ధనామతనయ స్తద్రు
క్మిపుత్ర్యాం మహాన్ జాతశ్చారుతనుర్గజాయుతబలః ఖ్యాతో జగ
త్యాం బహు । దౌహిత్రోపి స రుక్మిణః ప్రజగృహే తస్యైవ పౌత్రీం తతో
వజ్రాఖ్యో జని వజ్రసారహృదయో యో మౌసలాచ్ఛేషితః ॥ ౧౭౧ ॥ ప్ర
తిబాహురితి ఖ్యాత స్తస్య సుబాహుస్సుతస్సమర్థోభూత్ । తస్యోగ్ర
సేననామా శతసేనోస్యాభవత్తనూభవః ॥ ౧౭౨ ॥ అన్యః కృష్ణమనుప్ర
తోభవదుపశ్లోకః* త్రివక్రాసుతః శిష్యో దేవమునేః పవిత్రహృదయో
యస్సాత్వతం వ్యాకరోత్ । తంత్రం యేన ధరాతలే విదధతి స్త్రీశూద్ర
బాలాః పరం సంస్కారం వరవైష్ణవం భవహరం ముక్తిప్రదం తద్విదామ్ ॥
౧౭౩ ॥ నాబ్రహ్మణ్యా హ్యబుధా అధనా నాల్పాయుషోల్పవీర్యాశ్చ । వం
శే స్మిన్ సంజాతాః పుత్రాః పౌత్రాః ప్రపౌత్రాశ్చ ॥ ౧౭౪ ॥ కృష్ణ
స్య వంశజలధౌ జాతానాం పుత్రరత్నానామ్ । సంఖ్యాం కర్తుమశక్తో వ
ర్షైరయుతైరపి స్వయం శేషః ॥ ౧౭౫ ॥ కింతు శ్రుతమిత్యాసన్ శాస్త్ర
జ్ఞా మహితా యదుకుమారాణామ్ । అష్టాశీతిశతోత్తరకోటిత్రిసహస్రసం
ఖ్యయాచార్యాః ॥ ౧౭౬ ॥ కరోతి యో వా దివి తారకాణాం సంఖ్యాం
స కుర్యాద్భువి యాదవానామ్ । తేషాం ప్రభుస్త్వప్రభురప్రమేయః స

* కుబ్జాసుతః

రాత్పరశ్శ్రీరమణః ప్రమాణమ్ ॥ ౧౭౭ ॥ యే దానవాః ప్రాక్ప్రహతాస్సురైస్తే జాతాః క్షితౌ క్షుద్రతరాః క్షితీంద్రాః । తాన్ హింసితుం భూసురహింసకాంస్తే దేవా యదోర్వంశ్యకులేఽవతీర్ణాః ॥ ౧౭౮ ॥ తే వృష్ణయః కృష్ణహృదస్సదైవ శయ్యాసనాలాపనభోజనేషు । కృష్ణేన సాకం విధుతాన్యభావాః స్పృష్టా న దృష్టాః పరమం ప్రహృష్టాః ॥ ౧౭౯ ॥ రుక్మిణ్యాదినిజాష్టపట్టమహిషీజుష్టః స కృష్ణస్స్వయం పుణ్యశ్లోకశిఖామణిర్మునివరైరీడే మఖైర్యాజకైః । దీక్షాం ప్రాప్య చ లోకసంగ్రహకృతే సంతర్ప్య విప్రాన్ ధనైర్దేవానాం తతనూన్ స హత్సు చ కురుక్షేత్రాదిషు ప్రోత్సుకః ॥ ౧౮౦ ॥ పాదామ్భోజమరందదేవతటినీ మూనామతానీద్యతో యస్యాత్యంతపవిత్రకీర్తిరనిశం రోదోఽన్తరం వ్యాపినీ । కృష్ణస్యాస్య విశాలవక్షసి ముదా నిత్యానపాయన్యసౌ స్థిత్వా శ్రీస్సకలావనైకనిరతైశ్వర్యమేతత్క్రము ॥ ౧౮౧ ॥ ద్వేష్యద్వేషిసుహృజ్జనోఽపి సదా ధ్యానాచ్చ సంసేవనాత్కామాద్వాపి చ కాలచక్రవహతో భూమావతీర్ణస్య చ । సాధూనాం పరిరక్షణార్థమసతాం శిక్షార్థమేనాం ధునా కృష్ణస్యాస్య సమేతి మోక్షపదవీం త్రైకర్మ్య సంపత్ప్రదామ్ ॥ ౧౮౨ ॥ యస్యోదరం సర్వజగన్నివాసో జగన్నివాసో నియతం స్వయం యః । శ్రీదేవకీగర్భసుధాబ్ధిచంద్రో జయత్యసౌ చంద్రికయాద్య కీర్త్యా ॥ ౧౮౩ ॥ సోఽయం శ్రీరమణో మమాస్తు హృదయే వేలాపురీకేశవో రామత్వే సమనీనయత్త్విరచరాన్ముక్తిం ముదా యః పురా । కృష్ణత్వేపి తథైవ వేణుధరగోవిందశ్చ బృందావనే భూత్వా మంగళవిగ్రహోపి సుదృశాం స్త్రీణామనంగస్స్వయమ్ ॥ ౧౮౪ ॥ దశమం తు దశోల్లాసైర్భృంగశోల్లాసాదగాయత । కృష్ణాంఘ్రిభృంగః కృష్ణాఖ్యః కృష్ణలీలామృతాత్మకమ్ ॥ ౧౮౫ ॥ మాతస్స్వేదయాంతే జలనిధిమహతీ మధ్యనందామ్యజస్రం యా జిహ్వాయామపీష్టం ను మనవమమృతం ప్రాస్నుజత్వచ్చరిత్రమ్ । ఆచార్యాణాం చరిత్రం భవమథనసుతిం రామరామానుజీయాం

గీతింతత్త్వత్రయార్థప్రవచనమనఘం భారతంకృష్ణలీలామ్ ॥ ౧౮౬ ॥ నూనంతుష్ట్యైవదేవిత్వమిహశుకముఖాచ్ఛ్రీణ తీవాత్తనైవ ప్రేష్ఠా సంశిక్షితంయత్స్వయమతిమధురం రామరామేతివాక్యమ్ । ఏతత్సప్రబంధామృతమిహజనితం జానకిత్వత్కృపాఢ్యా సర్వైస్వరాస్వాదనీయంకలయకవికులైస్సర్వతత్పదామ్భోజభృంగైః ॥ ౧౮౭ ॥ వేలాధీశ్వరకేశవప్రియతమా కారుణ్యవార్ధ్యుద్ధృతే భవ్యైరమ్యపవిత్రవర్ణమహితెశ్రీకృష్ణలీలామృతే । ఉల్లాసొదశమోయమద్భుతతరోల్లాసాస్పదస్థాపితో భూయాత్సారవిదాంసదాసుమనసామానందసందాయకః॥ ౧౮౮ ॥ శ్రీమద్భాగ్యకులామృతోదధివిధోః శ్రీవాసనామ్నోగురోః కృష్ణాఖ్యేనతనూభువావిరచితశ్శ్రీకృష్ణలీలాత్మకః । కృష్ణస్యైవపదాబ్జయుగ్మకృపయాతాతార్యసంశోధిత గ్రంధోయం సుధియాంముదేవిజయతామాచంద్రమాభాస్కరమ్ ॥ ౧౮౯ ॥ *********

ఇతిశ్రీమద్భాగ్యకులకలశజలధికలానిధి శ్రీమత్శ్రీమత్సైయాంగార్యదేశికేంద్రతనూజేన శ్రీమచ్ఛఠరిపుగురువరచరణజలజకలితలోలంబలీలేన కృష్ణాఖ్యేనకవినా శ్రీమద్వేలాపురీనిలయకమలావిలోలకేశవకృపాపయోధిసంపాదితె శ్రీశైలకులతిలకాయమాన శ్రీమత్తాతార్యసంశోధితే శ్రీకృష్ణలీలామృతేచంపూప్రబంధె దశమోల్లాసోయం శ్రీరుక్మిణీసత్యభామాసమేత శ్రీకృష్ణచరణారవిందె సానందం సాదరంసమర్పితః-

శ్రీకృష్ణాయపరబ్రహ్మణేనమః - శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేతశ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణేనమః - శ్రీమతెరామానుజాయనమః- ఆచార్యర్ తిరువడిగళే శరణమ్

మైసూరు వికారినంవత్సర శ్రావణబహుళ అష్టమీ శ్రీకృష్ణజయంతీ-సన్ ౧౮౯౯ ఆగష్టుతారీఖు ౨౯ రల్లు—

—శ్రీరామాయనమః—